

UNIVERSITATEA DE STAT DIN TIRASPOL

Cu titlu de manuscris
C.Z.U:392.51:37.018(043.2)

TUREAC Tatiana

**NUNTA MOLDOVENEASCĂ- MODEL DE FORMARE A
CUPLULUI FAMILIAL**

SPECIALITATEA 531.01 – Teoria generală a educației

Teză de doctor în științe pedagogice

Conducător științific: _____ Silistraru Nicolae dr.hab. în șt. ped., prof. univ.

Autorul: Tureac Tatiana

CHIȘINĂU, 2018

© Tureac Tatiana, 2018

CUPRINS

ADNOTARE (română, rusă, și engleză).....	4
INTRODUCERE	7
1 VALOAREA ȘI SEMNIFICAȚIA EDUCATIVĂ A FOLCLORULUI DIN PERSPECTIVA TRADIȚIILOR ȘI OBICEIURILOR DE NUNTĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA	16
1.1. Conceptul de valoare și educație axiologică	16
1.2. Semnificația folclorului și tradițiilor de cunoaștere a tinerilor.....	25
1.3. Concluzii la capitolul 1	38
2. VALORIFICAREA VALENTELOR EDUCATIVE ALE NUNȚII MOLDOVENEȘTI	39
2.1. Obiceiurile peștitului și logodnei.....	39
2.2. Cununia ca model de educație religioasă	53
2.3. Nunta. Simboluri și pahare rituale	61
2.4. Masa Mare ca model de formare a noii familii.....	82
2.5. Locul și rolul protagoniștilor în cadrul ceremonialului nupțial	94
2.6. Concluzii la capitolul 2.....	104
3. ACTUALITATEA VALORILOR EDUCATIVE ALE NUNȚII MOLDOVENEȘTI CA MODEL DE FORMARE A CUPLULUI	106
3.1. Studiu privind înțelegerea și interpretarea valorilor nupțiale	106
3.2. Matricea valorilor nupțiale ca model de formare a cuplului familial.....	125
3.3. Curriculumul - realitate educațională complexă bazat pe tradiții nupțiale.....	131
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	144
CONCLUZII GENERALE ȘI ECOMANDĂRI	145
BIBLIOGRAFIE	149
ANEXE	158
Anexa 1 Glosar	158
Anexa 2 Matricea valorilor nupțiale.....	166
Anexa 3. Conocăria.....	184
Anexa 4 Chestionar pentru necăsătoriți. Cunoașterea tradiției nunta.....	187
Anexa 5. Chestionar pentru căsătoriți. Cunoașterea tradiției nunta.....	189
Anexa 6 Diagrame. Cunoașterea tradiției nunta.....	191
Anexa 7. Chestionar pentru elevii claselor X-XII. Utilitatea curriculumului valorilor nupțiale pentru elevii cl.XI-XII.....	201
Anexa 8 Diagrame. Utilitatea curriculumului valorilor nupțiale pentru elevii cl.XI-XII.....	202
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	208
CV-ul AUTORULUI	209

ADNOTARE

Tureac Tatiana

Nunta moldovenească- model de formare a cuplului familial

Teză de doctor în științe pedagogice, Chișinău, 2018

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 187 de titluri, adnotare(română, rusă, engleză), cuvinte-cheie, 148 pagini de text de bază, 28 tabele și 4 figuri, 8 anexe.

Publicații la tema tezei: 7 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: folclor, etnopedagogie, educație populară, valoare națională, tradiții și obiceiuri, orație, nuntă, cununie, masa mare, protagoniști, cuplu familial, matrice, curriculum.

Domeniu de studiu: Teoria generală a educației.

Scopul cercetării: constă în fundamentarea teoretică și descrierea funcționalității modelelor și micromodelor de formare a cuplului familial.

Obiectivele investigației vizează: studierea în plan teoretico-istoric a problemei cercetării și fundamentarea premiselor teoretice și metodologice; descrierea specificului obiceiurilor și practicilor de nuntă, modelele și micromodelele complexității nunții, valori perene ale educației tineretului pentru formarea familiei; stabilirea modificărilor survenite în cadrul unor obiceiuri de nuntă pe parcursul timpurilor; valorificarea dimensiunilor etnopedagogice și etnoculturale ale nunții moldovenești și elaborarea matricei valorilor nupțiale de pregătire a tineretului pentru căsătorie; implementarea potențialului etnocultural prin curriculumul pentru diriginți în pregătirea pentru viața de familie a tineretului.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în: caracteristica pedagogică a categoriei nunta, abordată prin prisma esenței, scopului, mecanismelor formelor și mijloacelor eficiente de formare a tinerilor familisti în domeniul conceptual; a fost elaborată matricea valorilor nupțiale, întemeiată pe principiul succesiunii cultural-spirituale, explicarea componentei etnoculturale a teleologiei și conținuturilor educaționale; a fost dedusă actualitatea, care cuprinde într-un tot integru principiile, scopul, obiectivele, conținutul, formele și metodele activității pedagogice de formare a noilor familii **în domeniul elucidării valorilor; în domeniul metodologic** a fost elaborată matricea valorilor nunții și a curriculumului pentru diriginți.

Problema științifică soluționată în cercetare constituie formarea orientărilor și tendințelor tinerilor spre formarea cuplului din perspectiva matricei valorilor nupțiale și curriculumului pentru diriginți, axate pe premisele istorico- sociale a conceptului de nuntă moldovenească, interpretată prin tradițiile ce conțin obiceiuri, datini și ritualuri ca valori inepuizabile de educație a tineretului, și ca modele și micromodele pentru formarea noului cuplu familial.

Semnificația teoretică a cercetării se conturează la: precizarea premiselor istorico-sociale a conceptului de nuntă moldovenească interpretată prin obiceiuri, datini și ritualuri; valorificarea particularităților de organizare, desfășurare și influență a celor trei etape ale nunții; identificarea valorilor inepuizabile ale tezaurului de educație a tineretului pentru viața de familie.

Valoarea aplicativă a cercetării rezultă din: identificarea modelelor și micromodelor de educație morală drept cod moral popular în activitatea cadrelor didactice pentru educația familială, morală, religioasă etc., ca fațete ale educației pentru formarea familiei; implementarea modelelor de educație populară prin educația morală în diverse activități didactice și extradidactice. Matricea valorilor nupțiale, Curriculumul pentru diriginți axat pe valorile nupțiale, pot fi aplicate în formarea tinerilor din instituțiile de învățământ, în scopul pregătirii pentru viața de familie.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin mediatizarea elaborărilor teoretice prin publicații/comunicări științifice și valorificarea curriculumului pentru diriginți „Curriculumul valorilor nupțiale ale nunții moldovenești ca model de formare a cuplului familial pentru elevii claselor XI-XII”. Curriculumul pentru diriginți este un suport ce asigură formarea tineretului din perspectiva valorilor nupțiale, cât și pregătirea pentru viața de cuplu.

АННОТАЦИЯ

Туряк Татьяна

Молдавская свадьба - образец создания семейной пары Диссертация доктора педагогических наук, Кишинев 2018

Структура диссертации: диссертация состоит из вступления, трех частей, выводов, общих выводов и рекомендаций, библиографии 187 источников. В целом содержит 148 страниц основного текста, 28 таблиц и 4 изображений, 8 приложений.

Количество публикаций по теме диссертации – 7 научных работ.

Ключевые слова: фольклор, этнопедагогика, народное воспитание, национальные ценности, традиции и обычаи, свадебные поздравительные речи, свадьба, венчание, большое застолье, протоголисты, брачная пара, матрицы, куррикулум.

Область исследования: общая теория воспитания.

Цель работы: состоит в описании самобытности свадебных обрядов, моделей и микромоделей формирования семейных пар

Задачи исследования: изучить проблемы в теоретико-историческом плане и обосновании теоретических и методологических предпосылок; многолетние ценности в воспитании молодежи по созданию семьи; установление изменений, которые со временем появились в свадебных обычаях; оценка этнопедагогических и этнокультурных моментов молдавской свадьбы и разработка (составление) матрицы брачных ценностей и подготовка молодежи к браку; имплементация этнокультурного потенциала посредством куррикулума для руководителей в подготовке молодых людей к семейной жизни.

Новизна и оригинальность исследования: педагогическая характеристика категорий свадеб, рассмотренная сквозь призму сущности, цели, механизма эффективных форм и методов формирования молодых семей в концептуальном плане; разработка матрицы брачных ценностей, основанной на принципах духовно-культурного наследия, в котором велика этнокультурная составляющая телеологии и воспитательного содержания; с обозначенной современностью, связывающей в одно целое принципы, цель, объективы, содержание, формы и методы педагогической деятельности по формированию новых семей **в области выявления ценностей; в области методологии** была разработана матрица (матрикул) ценностей свадьбы и куррикулума для руководителей.

Научная проблема, разрешенная в данном исследовании состоит в формировании ориентиров и тенденций у молодых людей к формированию семейных очагов в свете матриц свадебных ценностей и куррикулума для руководителей, основанных на историко-социальных предпосылках концепта молдавской свадьбы, проведенной в традициях, обычаях, обрядах и ритуалах как непреходящих ценностей в воспитании молодежи для формирования нового семейного очага.

Теоретическая значимость исследования состоит в: уточнении историко-социальных предпосылок концепта молдавской свадьбы посредством изучения обычаев, традиций и ритуалов; оценка частных (подробностей) организации, проведения и влияния трёх этапов свадьбы; определение непреходящих ценностей воспитательного кладезя для подготовки молодежи к семейной жизни.

Прикладное значение исследования состоит в идентификации образцов и микрообразцов морального воспитания как народного морального кодекса в деятельности дидактических кадров по семейному, моральному, религиозному воспитанию и т. д., как граней семейного воспитания; имплементация образцов народного воспитания через призму морального воспитания в различных дидактических и внедидактических мероприятиях. Матрица свадебных ценностей, куррикулум для руководителей, основанный на свадебных ценностях, могут быть применены в учебных заведениях в целях подготовки учащихся к перспективе семейной жизни.

Внедрение научных результатов исследования: была реализована через медиатизацию теоретических исследований в научных публикациях/сообщениях и освоение учебного куррикулума для руководителей: «Куррикулум брачных ценностей молдавской свадьбы как образец формирования семейной пары для учащихся XI-XII классов». Куррикулум является необходимой опорой в обеспечении формирования у молодых людей семейных ценностей, а также в их подготовке к семейной жизни.

ANNOTATION

Tureac Tatiana

Moldovan wedding model of couple formation Doctoral Thesis in Pedagogical Sciences, Chisinau, 2018

Thesis' structure: The thesis consists on introduction, three chapters, conclusions, general conclusions and recommendations, annotation in Romanian, and Russian, English, bibliography of 187 sources, 148 basic text pages, 28 tables, 4 charts, 8 annexes.

Publications on thesis' theme: 7 scientific works.

Key-words: moral education, ethnopedagogy, national value, traditions and customs, engagement, church wedding, masa mare, protagonists, dowry, family couple, curriculum

Domain of study: General theory of education.

Goal of investigation: is related to theoretical substantiation and description of functionality of models and micro models of family couple formation.

Objects of investigation: to expose the beauty of wedding custom and capitalize and determine the value and revalorise micro models of youth education for marital life; to establish the changes related to some wedding customs appeared over time; to describe specific features of wedding customs and practices as micro models of permanent education; to develop the matrix of nuptial values to prepare the youth for marriage; the impact of models and micro models of wedding complexity, perennial values of youth education for family formation.

Scientific novelty and originality: in the conceptual domain: pedagogical characteristics of the wedding with an approach through the its essence, goal, form mechanisms and efficient way of developing young familist people; **in the domain of values elucidation:** the matrix of nuptial values have been developed, based on the principal of cultural and spiritual succession, where the ethno-cultural component of teleology and educational constituents is increased, the novelty, which binds it all together, principles, goal, objects, content, forms and methods of pedagogical activity of new famil formation was established; **in the methodological domain:** the matrix of wedding values for education was developed.

The theoretical value of research consists of: have been specified the historical and social premises of the Moldovan wedding concept interpreted by traditions, customs and rituals; have been determined the value of the particularities of organizing, providing and influencing the three stages of the wedding; have been identified the inexhaustible values of the youth education for family life.

Applicative value of research: reconsidering the possibilities of optimizing family education from an ethnic perspective, implementing and spreading the curriculum for teachers "Couple education from the perspective of nuptial values", youth formation of representations regarding broad and long-term opportunities of popular education through popular culture values.

Practical value of the research: the use of models of moral education as a popular moral code in the activity of teachers of family, moral, religious education, etc. , as types of education for family formation; implementation of popular education models through moral education in various didactic and extradisciplinary activities.

Implementation of scientific outcomes: it has been achieved by making public the theoretical paper-works through scientific publications/communications and the propagation of the curriculum for class masters "Couple education from the perspective of nuptial values", for the formation of the nuptial values of the youth. "The curriculum of the nuptial values of the Moldovan wedding as a model for the formation of the family couple for pupils of XI-XII grades", the formation in young people of the representations on the broad and long-term opportunities of the popular education through the values of the folk culture. The practical value of the research consists in using models of moral education as a popular moral code in the activity of teachers of family, moral, religious education, etc., as faculties of education for family formation; the implementation of popular education models through moral education in various didactic and extradidactic activities. Implementation of the scientific results: it was achieved through the mediatization of the theoretical elaborations through publications / scientific communications and the propagation of the curriculum for the students "Curriculum of the nuptial values of the Moldovan wedding as a model for the formation of the family couple for the pupils of XI-XII grades". The curriculum for the guides is a support that ensures the formation of youth from the point of view of nuptial values and its preparation for the couple's life.

INTRODUCERE

Actualitatea temei. Fenomenul etnocultural *nunta* reprezentat de obiceiuri și superstiții tradiționale este un epizod fundamental în viața fiecărui om. *Datina strămoșească* joacă un rol important în consolidarea etnică a poporului, rămânând pentru noi toți un grăitor semn distinctiv în *constituirea conștiinței de neam* și, pe această bază, a *conștiinței etnice*. În dezvoltarea lor multiculturală obiceiurile străvechi au avut la origine un pronunțat caracter practic, strâns legat de procesul muncii, vitalitatea cărora se exprimă prin faptul că ele sunt legate de trăirile sufletești și de emoțiile oamenilor. Principalele elemente ale sistemului de valori (promovate de popor de-a lungul istoriei) asupra cărora ne îndreptăm atenția sunt: tendința de socializare, sentimentul apartenenței la lumea și la valorile satului, nevoia de „întâlnire”, nu doar cu sinele, ci și cu Celălalt, cu Altul, disponibilitatea de a accepta învățarea reciprocă, nevoia confirmării unor atitudini, comportamente, intenții etc. prin raportarea la viziunea și concepția comunității, trăirea bucuriei și a farmecului activităților de grup, valorizarea învățării prin cooperare, promovarea comunicării și a schimbului de opinii, propăvăduirea și consolidarea credinței în Dumnezeu.

Mulți dintre tinerii de azi nu cunosc și nu înțeleg valorile și principiile vieții [136, p.293]. Nu orice valoare se poate conexe cu orice suport concret, valorile nu pot fi reduse la stările psihologice, valorile nu se identifică cu calitatea obiectelor, valoarea nu se identifică cu valoarea economică. Caracterul relativ al valorii rezidă în: caracterul social-istoric al valorilor, procesul ierarhizării valorilor. La acestea P.Iluț adaugă șapte criterii a valorilor: criteriul incidenței asupra comunităților și indivizilor: valori posibile, valori probabile; criteriul gradului de manifestare în comportament: valori potențiale, valori actualizate, valori virtuale, valori operante; criteriul locului și rolului în structura mentalităților grupale/personale: valori centrale și marginale; criteriul pragmatismului: valori materialiste; criteriul spiritualității: valori spirituale; criteriul tradiției: valori tradiționale; criteriul modernității: valori moderne [108, p.163]. După B. Șerbănescu avem următoarea clasificare a valorilor: valori materiale și fizice: sănătate, confort, securitate; valori economice: productivitate, eficacitate; valori morale: onestitate, echitate; valori sociale: filantropie, politețe; libertate, dreptate, egalitate; valori politice/civice: toleranță; valori estetice: frumusețe, simetrie, armonie; valori religioase, spirituale: milă, puritate, iubire, iertare; valori intelectuale: inteligență, claritate; valori profesionale: considerație, reușită profesională; valori sentimentale: dragoste [163, p.107]. După P. Andrei valorile au următoarele *funcții sociale*: constituie un *factor de progres istoric* - asigură coeziunea și ordinea socială; determină continuitatea și dinamica sistemelor sociale fie prin situația de conflict, fie prin aderență și promovare, sunt un indicator al gradului de civilizație și cultură; *funcția normativ-educatională* - motivează acțiunea umană, fundamentează formarea personalității umane; *funcția cumulativ-*

comunicațională - teaurizează cunoașterea și experiența umană și asigură comunicarea între generații și comunități; *funcția de adaptare și integrare* - constituie cadrul condiției umane și conferă sens vieții, deoarece existența umană se desfășoară în orizontul valorilor [139, p.152].

Din punct de vedere funcțional, *folclorul* se manifestă din aspectul: continuității generațiilor, valorii istorico-educative, spontanietății provenite din complexitatea vieții sociale și a vieții populare ce poate conduce la dispariția sau apariția unor tradiții, generator al științei umane, model de educație, transmiterii tezaurului nupțial în formarea cuplului familial, conștientizării de către tineri a învățăturilor înțelepciunii populare în devenirea parentală. *Tradiția* (*lat. traditionem, acc. traditio = a înmâna, a da mai departe*) înseamnă transmiterea continuă a unui conținut cultural de-a lungul istoriei de la un eveniment generator sau un trecut imemorabil [72, p.908]. Aceasta poate fi patrimoniului intangibil, vectorul identității unei comunități umane. În sensul său absolut, tradiția este o memorie și o idee, într-un cuvânt o conștiință colectivă; o amintire a ceea ce a fost, alături de datoria de a transmite mai departe și a îmbogăți. Cu articolul nedefinit, *o tradiție* poate însemna totodată o mișcare religioasă, sau mai degrabă, o anumită practică simbolică cum ar fi tradițiile populare. Ea este un semn viguros al existenței unui popor. Începând cu sec.XIX, au apărut multiple definiții ale tradiției, însă nu s-a schimbat în mod substanțial. În sec.XX, opiniile care interpretau tradiția ca pe „ceva din trecut”, „umbră a trecutului”, se multiplică, ceea ce a determinat apariția unor numeroase incertitudini terminologice și categoriale.

În Moldova, ca de altfel în toate ținuturile, nunta constituie un fenomen ce interesează toate categoriile sociale, având „implicații juridice, economice, estetice și spirituale” profund ancorate în viața satului [164, p.190]. Diferențierile zonale sau particularitățile locale, pe care le relevă tradiția în complexitatea sa, nu estompează nucleul comun al semanticii ceremonialului marital. În înțelegerea oamenilor căsătoria a fost și rămâne un lucru firesc, foarte important pentru continuarea neamului. A nu te căsători înseamnă „că nu ți-i dat, că nu ai darul ista” [174, p.27]. Condiția nefirească a flăcăului și a fetei rămași, după o anumită vârstă, necăsătoriți, era una deranjată, nu numai pentru ei personal, ci și pentru comunitate. Divorțurile nu erau nici ele aprobate. A divorța însemna rușine și o deposedare a copiilor de a fi în rând cu lumea. O altă clasificare ale obiceiurilor tradiționale de nuntă rezumă în două cicluri de bază: „*ciclul pregătitor și nunta propriu-zisă*”. La aceste cicluri se alătură un șir de obiceiuri, care se practică după petrecerea nunții. Din cadrul obiceiurilor ciclului pregătitor fac parte formele tradiționale „*de pețit, de încheiere a căsătoriei și pregătirea nunții*” [51, p.30]. Din cadrul numeroaselor obiceiuri de până la nuntă, în prezent reduse simțitor, de o mare valoare moral-educativă sunt obiceiurile *pețitului și ale logodnei*. Obiceiul pețitului avea câteva etape: „*stărostia, logodna, răspunsul*” [114, p.97]. „*Logodna*” este cuvânt slav și înseamnă făgăduință de căsătorie. Slujba de logodnă

este foarte asemănătoare și la fel de importantă ca și cea de căsătorie. Partea cea mai importantă a slujbei logodnei este „punerea inelelor în degetele logodnicilor de către preot” și apoi schimbarea acestor inele de către nași. Nașii trebuie să fie prezenți atât la logodnă cât și la cununie. Rostul și datoria nașilor la cununie sunt aceleași ca ale nașilor de la botez. Ei sunt „martori și chezași” ai temeiniciei făgăduințelor făcute de viitorii soți unul față de altul și ai trăiniciei legăturii pentru tot restul vieții. De regulă ei sunt aceiași de la botez, sau urmașii lor, și rolul lor față de miri este acela de părinți și învățători ai acestora [114, p.102].

Orația iertăciunii, a cunoscut două faze mai noi: orația arhaică a iertăciunii, binecuvântării, bazată inițial pe ritul iertării și o formulă „mă rog de mă iartă”, ce a fost depășită în Evul Mediu și s-a transformat într-o orație simplă a iertăciunii. Apare iertăciunea cu elemente bisericești creată de dieci, dascăli prin includerea elementelor biblice. Asemenea influențe au fost impuse forțat de către cler, care lupta aspru contra substratului precreștin. A fost interzisă „iertăciunea” sub pretextul că are caracter religios, „că-i înjositor pentru tineri să îngenuncheze în fața părinților și să le sărute mâna” [164, p.195].

Nunta. Simboluri și pahare rituale. Nunta după S.Fl. Marian are următoarea structură: Înainte de nuntă: starostia(peșitul), răspunsul, logodna, croitul, cernutul, pocloanele, poftitul la nuntă; Nunta sau ospățul: scalda, bărbieritul, îmbrăcatul miresei, iertăciunea, legătorile, jucatul zestreii miresei, jocul mare în mijlocul neamului socrilor mici, luatul miresei, vadra, cununia, masa de cununie, masa mare, spălatul mâinilor, dezbrăcatul miresei, darurile, învelitul miresei, jocul miresei, ducerea nunului acasă; După nuntă: uncropul(nunțișoara), rachiul roșu, îmbiatul, calea primară, vălitoarea [114, p.121].

Poftirea la nuntă. Este onorabil ca rudele apropiate să fie poftite la nuntă cu băutură de către părinții tinerilor sau de tineri înșiși. Restul oaspeților sunt poftiți de vorniceii de onoare legați cu batistă sau prosop, „călare pe cal și cu o ploscă frumoasă de lemn cu băutură”, special pentru poftirea la nuntă [164, p.202]. În cazul când unul din tineri are un părinte decedat, se respectă tradiția ca dimineață în ziua nunții să plece la cimitir pentru „a-l pofti” simbolic la nuntă. Acest gest ține de o credință și un cod de legi etice de conduită și respect al memoriei strămoșilor [164, p.204]. Mecanismele intime prin care individul se socializează, însușindu-și „marticea valorică a unei culturi” aderă la formarea calităților general umane ce țin de bine și morală, de adevăr, de sacru, de frumos, ca și elemente ale culturii universale prin valorile naționale. În contextul valorilor naționale, obiceiurile nupțiale apar ca modele și micromodele, orientate spre formarea cuplului familial. În viziunea noastră aceste modele sunt ca niște matrici. Matricea valorilor nupțiale oferă o perspectivă completă, unificantă și emoționantă asupra tinerii generații, ușor de justificat prin dovezile palpabile și aproape imună la atacurile reprezentate de argumentele celor aflați în exterior. Matricea valorilor nupțiale leagă indivizii, limitând percepția coerenței sau

chiar existenței altor matrici. Privind din acest punct de vedere, am putea spune că prin socializare și prin educație, noi, internalizăm, exersăm, practicăm, conversăm și apărăm, cu o anumită predilecție matricea valorilor nupțiale. În Republica Moldova ceremonialul nupțial și-a păstrat până în prezent valoarea ca rit de trecere a tinerilor din *stadiul premarital în cel marital*, reprezentând un eveniment important din viața omului- căsătorit, axat pe premisele istorico-sociale a conceptului de nuntă moldovenească, interpretată prin tradițiile ce conțin obiceiuri, datini și ritualuri, ca valori inepuizabile de educație a tineretului, și ca modele și micromodele pentru formarea noului cuplu familial. Analiza literaturii și stării de valorificare a nunții ca valoare națională a educației permanente a tineretului a condus la următoarele contradicții: între cerințele tot mai mari ale societății în perioada globalizării și lipsa unui sistem științific de valorificare a tradițiilor nupțiale; între importanța valorificării micromodelor educației tradiționale ce țin de nunta moldovenească și lipsa elucidării și implementării acestor micromodele în educația tineretului; între potențialul valoric al nunții tradiționale ca model de formare a noilor familii și insuficiența cercetărilor de acest gen în arealul național. Aceste contradicții ne-au condus la identificarea **problemei de cercetare**: Care sunt modelele și micromodelele Nunții Moldovenești și funcționalitatea acestora de întemeiere a noilor familii?

Direcțiile de soluționare a problemei cercetării rezidă în: fundamentarea teoretico – metodologică a funcționalității matricii valorilor nupțiale ca model de formare a cuplului familial, în vederea racordării procesului educațional la necesitățile de modernizare, care a fost realizată prin explorarea următoarelor direcții de cercetare: identificarea conceptului de valoare și educație axiologică; precizarea premisele istorico-sociale a conceptului de nuntă moldovenească interpretată prin folclorul și tradițiile de cunoaștere a tinerilor; elucidarea particularităților de organizare, desfășurare și influență a celor trei etape ale nunții; reconsiderarea posibilităților de optimizare a educației în familie din perspectiva matricii valorilor nupțiale; elaborarea și propagarea curriculumului pentru diriginți „Curriculumul valorilor nupțiale ale nunții moldovenești ca model de formare a cuplului familial pentru elevii claselor XI-XII”; prelucrarea și interpretarea datelor studiului, privind înțelegerea și interpretarea valorilor nupțiale, care încorporează fundamentele teoretico-aplicative ale procesului vizat.

Scopul cercetării: constă în fundamentarea teoretică și descrierea funcționalității modelelor și micromodelor de formare a cuplului familial în contextul nunții moldovenești.

Obiectivele cercetării:

1. Studiarea în plan teoretico-istoric a problemei cercetării și fundamentarea premiselor teoretice și metodologice;
2. Descrierea specificului obiceiurilor și practicilor de nuntă, modelele și micromodelele complexității nunții, valori perene ale educației tineretului pentru formarea familiei;

3. Stabilirea contradicțiilor care au survenit în cadrul unor obiceiuri de nuntă pe parcursul timpurilor;
4. Valorificarea dimensiunilor etnopedagogice și etnoculturale ale nunții moldovenești și elaborarea matricei valorilor nupțiale de pregătire a tineretului pentru căsătorie;
5. Implementarea potențialului etnocultural prin curriculumul pentru diriginți în pregătirea tineretului pentru viața de familie .

Metodologia cercetării științifice: cercetarea s-a realizat în baza concepțiilor, teoriilor, legităților, principiilor și ideilor din domeniul științelor educației: pedagogiei, etnopedagogiei.

Metodele de cercetare: metode teoretice: analiza și compararea, sistematizarea și generalizarea; metode experimentale: chestionarea, interviul, experimentul pedagogic; metode de analiză, statistică și prelucrare a datelor; metode empirice: observația.

Noutatea și originalitatea științifică în domeniul elucidării valorilor: derivă din caracteristica pedagogică a categoriei nunta, abordată prin prisma esenței, scopului, mecanismelor formelor și mijloacelor eficiente de formare a tinerilor familisti în domeniul conceptual; rezidă în elaborarea matricei valorilor nupțiale, întemeiată pe principiul succesiunii cultural-spirituale, în care este sporită componenta etnoculturală a teleologiei și conținuturilor educaționale; actualizarea într-un tot integrat ale principiilor, scopului, obiectivelor, conținutului, formelor și metodelor activității pedagogice de formare a noilor familii; **în domeniul metodologic** constă în elaborarea matricei valorilor nunții și a curriculumului pentru diriginți.

Problema științifică importantă soluționată în cercetare constituie formarea orientărilor și tendințelor tinerilor spre formarea cuplului din perspectiva matricei valorilor nupțiale și curriculumului pentru diriginți, axate pe premisele istorico - sociale a conceptului de nuntă moldovenească, interpretată prin tradiția ce conține obiceiuri, datini și ritualuri ca valori inepuizabile de educație a tineretului și ca modele și micromodele pentru formarea noului cuplu familial.

Semnificația teoretică a cercetării constă în: precizarea premiselor istorico-sociale a conceptului de nuntă moldovenească interpretată prin obiceiuri, datini și ritualuri; valorificarea particularităților de organizare, desfășurare și influență a celor trei etape ale nunții; identificarea valorilor inepuizabile ale tezaurului de educație a tineretului pentru viața de familie.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în identificarea modelelor și micromodelor de educație morală drept cod moral popular în activitatea cadrelor didactice pentru educația familială, morală, religioasă etc., ca fațete ale educației pentru formarea familiei; implementarea modelelor de educație populară prin educația morală în diverse activități didactice și extradidactice. Matricea valorilor nupțiale, Curriculumul pentru diriginți axat pe valorile nupțiale, pot fi aplicate în formarea tinerilor din instituțiile de învățământ, în scopul pregătirii pentru viața de familie.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Folclorul - model de educație permanentă în procesul de formare a cuplului familial prin valorificarea valențelor educative ale nunții moldovenești.
2. Matricea valorilor nupțiale - tendință și condiție orientată spre formarea cuplului familial prin modele și micromodele din perspectiva educației populare.
3. Curriculumul valorilor nunții moldovenești – realitate educațională complexă și model de formare a cuplului familial.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată prin mediatizarea elaborărilor teoretice prin publicații/comunicări științifice și propagarea curriculumului pentru diriginți „Curriculumul valorilor nupțiale ale nunții moldovenești ca model de formare a cuplului familial pentru elevii claselor XI-XII”. Curriculumul pentru diriginți este un suport ce asigură formarea tineretului din perspectiva valorilor nupțiale cât și pregătirea lui pentru viața de cuplu.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Rezultatele cercetării au fost discutate și aprobate în cadrul ședințelor catedrei Pedagogie și Psihologie Generală, Participări în proiecte științifice naționale și internaționale - Conferința științifică internațională „Tineretul și globalizarea. Probleme și oportunități” UST 2014, Conferința științifică internațională: „Evoluția mentalității tineretului în contextul integrării Moldovei în UE” 16-17 martie 2015, UST, Conferința științifico-practică internațională (2014; Cahul) „Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Învățământului superior”; Participări la foruri științifice (naționale și internaționale) - Simpozion internațional, Responsabilitate publică în educație, 14-15 iunie Constanța, 2015, Valorificarea potențialului educativ al folclorului, Conferința științifică internațională: „Tineretul și globalizarea. Probleme și oportunități” UST 2014, p.12-17, „Datini și obiceiuri în contextul ritului nupțial”, (16-17 martie 2015), UST, Conferința științifică internațională: „Evoluția mentalității tineretului în contextul integrării Moldovei în UE”. Artă și Educație artistică. Revista de cultură, știință și practica educațională. Nr. 1/2015, p.25-32, „Cununia-model de educație permanentă”, 14-15 iunie Constanța, simpozion internațional, Responsabilitate publică în educație, p.195-196, „Valori educative ale nunții naționale”, Artă și Educație artistică. Revista de cultură, știință și practica educațională. Nr.2 (26)/2015, p.23-29

Publicațiile la tema tezei: 7 lucrări științifice – articole în reviste științifice [173; 174; 175; 176]; participări la foruri științifice naționale și internaționale [172; 177; 178].

Volumul și structura tezei. introducere, trei capitole, concluzii, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 187 de titluri, adnotare(română, engleză, rusă), concepte-cheie, 148 pagini de text de bază, 28 tabele și 4 figuri, 8 anexe

Cuvinte - cheie: folclor, etnopedagogie, educație populară, valoare națională, tradiție și obiceiuri, nuntă, rit nupțial, logodnă, cununie, masa mare, protogoniști, cuplu familial, matricea valorilor nupțiale, curriculum.

SUMARUL COMPARTIMENTELOR TEZEI

În **Introducere** este argumentată importanța, actualitatea și necesitatea studierii temei de cercetare, sunt formulate problema cercetării și direcțiile de soluționare, scopul și obiectivele, sunt relevate reperele teoretice ale investigației și descrise valoarea științifică și praxiologică a cercetării, ce susțin teoretic și metodologic noutatea științifică și originalitatea investigației, privind formarea cuplului familial din perspectiva valorilor nupțiale.

Capitolul 1 „**Valoarea și semnificația educativă a folclorului din perspectiva tradițiilor și obiceiurilor de nuntă în Republica Moldova**” conține studiul teoretic al problemei și evidențierea conținutului conceptului fundamental al chestiunii valorii ce este indispensabil legată de ființa umană în viziunea cercetătorilor Petre A. [139], Iluț P. [108], Șerbănescu B. [163], Genep Van A. [93], Blaga L. [18], Sevastos E. [151], Marian S.Fl. [114], Cibotaru S. [44], Ștefănuță P. [164], Danion V. [69], Capcelea V. [30; 31], Gajim I [88; 89], Baciu S. [7; 8], Cuznețov L. [66; 67], Patrașcu D. [135], Filip Iu. [81], Siliștraru N. [152], Tureac T. [172; 174; 177] etc., care demonstrează că indivizii umani se produc ca entități umane *prin educație* și neapărat *ca părți indivizibile* determinate congenital, ale unor entități umane de rang superior: *familia, națiunea, umanitatea*, familia și națiunea reprezintă *etnicitatea*, naționalul sau particularitatea; umanitatea reprezintă *universalul* sau *generalul*.

Folclorul este unul din elementele de păstrare a pedagogiei populare. Este „temelia pe care s-au constituit creațiile populare orale, care este viața poporului” [7, p.22].

Tradițiile naționale s-au format și au început să se impună odată cu apariția primelor comunități de oameni. Cuprinzând toate valorile acumulate, tradițiile naționale le transmit noilor generații” [30, p.16]. Un rol deosebit în condițiile contemporane, îl are funcția educativă a tradițiilor, care se manifestă începând cu frageda copilărie și continuă pe tot parcursul vieții individului, remarcă V. Capcelea [30, p.50].

Din perspectiva valorificării folclorului, „misiunea sacrală a școlii este de a-l învăța pe copil să iubească. Până când școala, omul societatea nu vor lua fenomenul iubirii în serios, vor rămâne în esența noastră ființe biologice”, conchide I. Gagim [88, p.10].

CAPITOLUL 2, **Valorificarea valențelor educative ale nunții moldovenești**, reflectă analiza și precizarea valențelor educative ale nunții moldovenești, valorificându-le din perspectiva formării noului cuplu familial. **Peșitul** cu toată splendoarea sa, în plan financiar cât și moral urmărește hotărârea definitivă a zestrei prin prețuirea și categorisirea după hărnicie și omenie, concilierea cât și organizarea ambelor neamuri, având ca temei gestul de reverință adresat de viitorul ginere și de părinții săi socrilor mici. **Logodna**, obicei premergător peșitului

vine să contureze momentul obținerii binecuvântării ambelor familii cu privire la căsătoria celor doi tineri, prin schimbul inelelor, care oferă tânărului cuplu pornirea în viață cu sufletele curate și sinceri unul față de altul. **Iertăciunea**, identifică „legătură între rosturile părinților în creșterea și educația copiilor, conștientizarea răspunderilor morale și mulțumirea pentru purtarea de grijă a lor, sentimentul uman de încredere pentru cei care intră în rândul lumii”. **Conocăria**, un moment integrator semnificativ, în contextul nunții din Moldova, atestată și sub numele de *colăcărie* sau *conocășie*. Unul dintre cele mai importante obiceiuri ale căsătoriei este **cununia religioasă**. Valoarea **cununiei** rezumă unirea spirituală a unui barbat și a unei femei prin primirea harului Duhului Sfânt, Tainei Cununii, trasării drumului vieții conjugale plasat pe axa eternității. **Masa Mare** cu toate obiceiurile ei, urmărește nemijlocit intrarea miresei în casa mirelui și trecerea miresei în rândul nevestelor, denotând integrarea tinerilor în noua stare; o trecere într-o nouă ipostază de maximă responsabilitate pentru fiecare dintre ei [114, p.281].

Obiceiului „**facerea căii**” sau „**calea primară**”, constă în aspectul pregătirii tânărului cuplu de a merge pe noua cale, fiind povățuiți de nași și părinți, tinerii intră în viața lor cea nouă de gospodari și soți tineri, fiind povățuiți de nașii lor, „oameni pățiți și cunoscători într-ale vieții”.

Cercetarea structurală a nunții în conexiune cu funcția ritualică de separare și integrare ne-a permis să urmărim dinamica schimbării statutului social al individului: celibatar, logodnic, mire, căsătorit, gospodar în rând cu lumea. Astfel, evoluția obiceiurilor de nuntă este evoluția valorilor ce constituie motivația și factorul lor dinamic. Istoria nu prezintă oamenilor o colecție de fapte izolate, ea teaurizează sistematic aceste fapte, le clasează și le grupează în funcție de valoarea lor implicativă precum și de necesitățile prezentului care în devenirea lui se transformă în istorie.

Capitolul 3, **Actualitatea valorilor educative ale nunții moldovenești ca model de formare a cuplului**, elucidează problema studierii nivelului de cunoaștere și valorificare a obiceiurilor de nuntă în rândul tinerelor, adulților necăsătoriți cât și celor căsătoriți, ce pare a fi foarte relevantă, având în vedere rolul tinerilor în înlocuirea generațiilor și regenerarea structurii sociale și demografice a societății. Matricea valorilor nupțiale ca model de formare a cuplului familial ne-a oferit posibilitatea să elucidăm nunta ca valoare, identificând obiceiurile nupțiale ca modele și micromodele de formare a cuplului familial. Matricea valorilor nupțiale este un suport care conduce la relația de prietenie dintre tineri și aceste relații sunt psihosociale de durată, care în ultima instanță conduc spre formarea cuplului familial. *Curriculumul - realitate educațională complexă bazat pe valorile ceremonialului nupțial* presupune familiarizarea adolescenților cu unele modele și micromodele de orientare spre formarea cuplului familial bazat pe valorile nupțiale. Eficiența activităților propuse de curriculumul elaborat de noi îi vor orienta pe diriginți să depună eforturi psihomorale profesionale sistematice în vederea formării unor noi familii atât la nivelul competențelor parentale cât și la nivelul relațiilor interpersonale.

Concluziile generale sintetizează principalele rezultate teoretice și metodologice ale cercetării orientării tinerilor de formare a cuplului familial din perspectiva valorilor nupțiale și prezintă recomandări metodologice conectorilor de curriculum, diriginților, managerilor instituțiilor de formare continuă, familiei în vederea asigurării calității în promovarea valorilor naționale nupțiale ca vector de pregătire a tineretului pentru viața de cuplu.

1. VALOAREA ȘI SEMNIFICAȚIA EDUCATIVĂ A FOLCLORULUI DIN PERSPECTIVA TRADIȚIILOR ȘI OBICEIURILOR DE NUNTĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA.

1.1. Conceptul de valoare și educație axiologică

Transformările tehnologice, economice și sociale s-au accelerat, precum viteza unui expres. Viața noastră se schimbă într-un ritm nemaîntâlnit. Omul este o ființă, prin ea însăși, valorizatoare și probabil va rămâne așa. Toți avem valori. Prin urmare nu putem renunța la valori; nu le putem abandona, neglija, marginaliza, și cu atât mai puțin pe cele fundamentale. Valoarea în sine nu există, există dorința noastră pentru ceva pe care îl definim ca valoare. Valoarea se naște din atitudinea omului față de lucrurile din interiorul-exteriorul său.

Chestiunea valorii este indispensabil legată de ființa umană. Specific umană este și educația. Indivizii umani se produc ca entități umane *prin educație* și neapărat *ca părți indivizibile* determinate congenital, ale unor entități umane de rang superior: *familia, națiunea, umanitatea*. Familia și națiunea reprezintă *etnicitatea*, naționalul sau particularitatea; umanitatea reprezintă *universalul* sau *generalul*.

Ceea ce ne face diferiți unul față de celălalt, pe noi, oamenii, este sistemul de valori în care credem. Acesta ne definește ca indivizi și ca grupuri. Cu un „sistem de valori ieșim din familie, cu un sistem de valori ieșim din școală, un sistem de valori promovăm în rândul persoanelor cu care venim în contact și a acelor pe care le educăm, ca dascăli” [65, p.52].

Principalele elemente ale sistemului de valori (promovate de popor de-a lungul istoriei) asupra cărora ne îndreptăm atenția sunt: tendința de socializare, sentimentul apartenenței la lumea și la valorile satului, nevoia de „întâlnire” nu doar cu sinele, ci și cu *Celălalt*, cu *Altul*, disponibilitatea de a accepta învățarea reciprocă, nevoia confirmării unor atitudini, comportamente, intenții etc. prin raportare la viziunea și concepția comunității, trăirea bucuriei și a farmecului activităților de grup, valorizarea învățării prin cooperare, promovarea comunicării și a schimbului de opinii, propovăduirea și consolidarea credinței în Dumnezeu. Mulți din tinerii de azi nu cunosc și nu înțeleg valorile și principiile vieții [89, p.26]. Ideea e că ar trebui să se regăsească în mintea și sufletul fiecăruia: „Să năzuiești mereu a dobândi stima oamenilor, și mai ales pe a ta însuși. De aceea sufletul tău să fie totdeauna la fel cu gândul, gândul cu vorba și vorba cu fapta, căci numai astfel vei obține un echilibru statornic între lumea ta și lumea din afară” [88, p.37]. Un lucru e sigur: ca să fie totul reușit, e bine să fii mereu tu însuși. Cum putem forma un „sistem de valori dezirabil la tinerii noștri și care să fie acesta”, este frământarea care ne urmărește și pe care o urmăm în parcursul nostru social, familial, profesional și care stă la baza activității noastre didactice și de cercetare. Situația în cauză e determinată de faptul că în sec.XXI, în domeniul culturii în general, și în viața spirituală a societății, în special, au loc „progrese considerabile ce duc spre ruina valorilor culturale acumulate de secole”, spre

uitarea izvoarelor ce au favorizat nașterea acestor valori. E cu mult mai dureros dacă acest proces se înfăptuiește în mod conștient, cum s-a întâmplat în istoria poporului nostru timp de aproape jumătate de secol. În acești ani de restriște pentru noi, ne-a fost impusă mentalitatea potrivit căreia trebuia să gândim și să acționăm în perspectivă, să ne orientăm în mod unilateral spre viitor, în detrimentul valorilor naționale, spre inovații, în defavoarea memoriei istorice a neamului [30, p.83]. Fiind educația definită drept „schimbare în pozitiv a ființei umane”, putem aborda schimbările provocate de educație din perspectiva valorilor. Odată cu această acțiune apar întrebări și cu privire la esența valorii, căci „educația este esențial comunitară, deci nu poate să nu-și întemeieze demersul dinspre individual-familie-școală-societate pe o înțelegere comună a ideii de valoare prin care și pe care se face educația”. Privind din acest punct de vedere, am putea spune că prin socializare și prin educație, noi, internalizăm, exersăm, practicăm, conversăm și apărăm, cu o anumită predilecție matricea valorilor nupțiale, „prin formarea unui sistem de cunoștințe, abilități, deprinderi și atitudini, bine structurate și temeinic însușit, care asigură posibilitatea de a identifica și de a rezolva în mod eficient problemele dintr-un domeniu anume al activității umane”, menționează V. Cojocaru [52, p.3]. O primă condiție a educației axiologice este deci punerea în acord a comunității care educă cu privire la valorile antrenate în educație și valorile care urmează să fie obținute prin educație-finalitățile educației. Oricine poate observa că lucruri și ființe ce constituie valori pentru sine n-au neapărat aceeași semnificație și pentru alții; și invers, „nu orice lucru sau ființă, considerate de alți oameni valori, sunt valori și pentru sine” [66, p.61]. Omenirea își reconsideră valorile educației în funcție de idealul educațional al epocii și de „orientarea axiologică” general a națiunii-comunitatea etnică supremă și subiectul suprem comunitar al educației. Noile educații de care suntem preocupați în prezentul studiu nu sunt noi în mersul istoriei, dar „idealul educațional modern revendică un accent mai pronunțat anume pe aceste tipuri de valori”. Ce este valoarea? Noțiunea valorii este o noțiune fundamentală pentru filosofie. Filosofia explică lumea prin valori logice, dar tot ce are tendința de a o și transforma, conform unor idealuri omenești etice. Filosofia arată cum se naște, cum evoluează realitatea și apoi valoarea tuturor schimbărilor ei. Filosofia este „cercetarea valorilor celor mai înalte atât teoretice cât și practice”, spunea P. Andrei. Pentru a defini conceptul de valoare, vom proceda la o analiză inversă, vom sublinia – „ce nu sunt valorile”. Astfel: valorile nu pot fi confundate cu lucrurile- deși nu pot exista fără purtătorii materiali, valoarea supraviețuiește și după disocierea de suportul său; de exemplu, frumusețea ca valoare rezistă timpului și dincolo de suportul său fizic [139, p.166]. Analizând suportul valorilor T.Vianu atrăgea atenția că: *nu orice valoare se poate conexa cu orice suport concret*, de exemplu caritatea nu-și poate găsi suportul decât în caracterul unei persoane, deci este o valoare personală, față de comestibilitate, care este o valoare economică. Suportul valorilor, susținea T.Vianu, poate fi real, personal, material și spiritual; între suport și valoare se instituie o relație de aderență - când valoarea se conexează cu un singur

lucru [185, p.102]; *valorile nu pot fi reduse la stările psihologice* - deși aceste stări apar drept condiții ale actului de valorizare, care nu este decât un act de prețuire, de apreciere; valoarea există potențial înainte de procesul valorizării, valoarea apare fie prin preluarea și integrarea în câmpul axiologic a noilor obiecte, principii sau relații, fie prin prelucrarea elementelor în funcție de setul de valori sociale după care se conduce comunitatea; situație ce impune distincția dintre „a fi o valoare” și „a avea valoare” [185, p.103]; *valoarea nu se identifică cu calitatea obiectelor* – orice obiect are calitate, dar nu obligatoriu și valoare; de exemplu, crizele economice, delincvența juvenilă etc.; *valoarea nu se identifică cu valoarea economică, cu prețul*; nu orice valoare devine marfă (fericirea, libertatea etc.). În concluzie, *valoarea nu este un dat, ci un act*, în experiența valorii intervin atât dorințele, simțămintele, voința cât și cunoașterea, valoarea constituie un raport dintre un obiect și un subiect care apreciază obiectul respectiv, în care se exprimă prețuirea acordată de o persoană sau colectivitate unor obiecte sau fapte, materiale sau spirituale, în virtutea capacității acestora de a satisface trebuințe, dorințe, aspirații umane, istoricește condiționate de practica socială, de a contribui la progresul omului și al societății.

Dex-ul recunoaște 18 definiții pentru noțiunea de *valoare, valori*, - proprietate a ceea ce este bun, dezirabil și important; însușire a unor lucruri, fapte, idei, fenomene de a corespunde necesităților sociale și idealurilor generate de acestea; suma calităților care dau preț unui obiect, unei ființe, unui fenomen etc.; importanță, însemnătate, preț, merit; însușire a unor obiecte, fenomene, fapte, idei de a corespunde trebuințelor sociale și idealurilor generate de acestea; „Însăși definiția valorii este o valoare, ca și educația pentru valori, care deasemenea este valoare” [72, p.1003]. Chestiunea valorii este direct legată de modul în care este înțeleasă originea/esența ființei umane. Demersul se întemeiază pe conceptul filosofic potrivit căruia ființa umană există concomitent în lumea fizicului și în lumea metafizicului, adică a materiei și a spiritului, a sensibilului și a suprasensibilului, care sunt guvernate de principii specifice, respective: „materia, fizicul – de determinării, iar spiritul, metafizicul – de autoreflexii” [31, p.84]. Întrebându-ne asupra sensului vieții, ajungem tot la formularea unor „valori absolute, pe care dorim să le determinăm, să le cunoaștem cât mai aproape” [139, p.171]. Deci, pe lângă problema cunoașterii valorii se adaugă și cea a realizării valorii. Vedem că valoarea se impune spiritului nostru atât în cercetarea teoretică cât și în viața practică. Valoarea presupune unitatea dintre dimensiunea obiectivă și cea subiectivă: obiectivitatea este determinată de doi factori: *purtătorii valorii* - valoarea are întotdeauna un suport al său material sau spiritual; nu există valoare în sine, ci permanent vorbim de valoare a „ceva”, într-o expresie fie materială, fie spirituală; *criteriile de apreciere* - valoarea este întotdeauna pentru o anumită parte a colectivității; criteriile le găsim în modelele culturale ale societății, care au un caracter social - istoric determinat. Omul instituie și lărgeste câmpul axiologic. Valoarea, sublinia L. Blaga, „este o modalitate existențială specifică

numai omului și numai lui” [18, p.104]. El își argumentează poziția prin cele două ipostaze ale individului: paradisiacă – ființarea omului în orizontul lumii date, sensibile și luciferică - ipostază în care omul devine creator de cultură și civilizație, de valori culturale, care reprezintă „incursiuni în lumea misterului”, a necunoscutului; valorile nu au o existență naturală, ci una socială, ele nu sunt proprietăți imanente lucrurilor, ci calități pe care le capătă pentru om elementele realității, prin prisma atitudinii umane a unei comunități; „valorile sunt echivalente cu atitudinea pe care membrii unui grup social o au față de ei înșiși, față de produsele activității lor, față de ambianța în care trăiesc. Valoarea este creația unui subiect uman, este rezultatul obiectivării unui proiect subiectiv, al unor calități personale, al unor energii intelectuale, psihice și biotice ale individului; odată realizată, valoarea devine un bun cultural cu o influență socială reală. De asemenea, omul creează nu numai valori, ci și antivalori, care se manifestă ca factori de disfuncționalitate în dezvoltarea societății; de pildă, violența, războiul, fascismul și neofascismul etc. Nici o existență nu trăiește, așa cum o face omul, în câmpul valorilor” [18, p.112]. Vorbim de o diversitate de valori - economice, politice, estetice, etice, științifice, teoretice, umaniste etc., de valori trainice sau trecătoare, de valori particulare sau universale. În pofida determinării, condiționării social - istorice, se manifestă în câmpul axiologic și valori absolute, universale, perene; *caracterul absolut* ține de existența în conținutul unor valori a ceva general uman, care le face dezirabile și necesare dincolo de spațiu și timp. Platon vorbea despre bine și frumos ca despre valori absolute, universale și perene. Și societatea noastră le acordă cea mai înaltă prețuire. Operele lui Homer, Eschil, Sofocle sau ale lui Socrate, Platon, Aristotel au rămas valori artistice și filosofice pe care nu le contestăm nici astăzi. Gânditorul român, D.D. Roșca (în „Valori veșnice”) enumera următoarele: *valori cu caracter peren*: adevărul, dreptatea, binele și individualitatea [31, p.86]. Fără îndoială se poate vorbi de valori fundamentale ale societății, valori prețuite în orice epocă sau orânduire socială: *adevărul, libertatea, binele, frumosul, fericirea, dreptatea, ideile științifice, operele de artă*; *Caracterul relativ* rezidă în: caracterul social-istoric al valorilor; fiecare epocă își produce un câmp axiologic propriu fie prin selecție, fie prin producerea de noi valori care să satisfacă noile trebuințe, sau restructurarea conținutului unor valori moștenite. De pildă, „libertatea reprezintă o valoare perenă de-a lungul istoriei umane, dar conținutul acestei valori a fost mobil, și-a modificat substanța și configurația de la o epocă la alta, sau în cadrul aceleiași epoci de la un grup social la altul, libertatea având un conținut diferit pentru stăpânul de sclavi și sclav, pentru seniorul feudal și iobag, pentru burghez și proletar” [139, p.173]. De fapt, relativitatea semnifică dialectica evolutivă a valorilor, unitatea dintre continuitate și discontinuitate; *procesul ierarhizării valorilor* - permanentele restructurări în piramida valorică, apariția unor noi valori centrice sau schimbarea de poziție pe scala individuală sau cea socială sunt determinate de amprenta subiectivă a procesului de valorizare. Filosofia valorii reprezintă teza de doctorat a filosofului P. Andrei (realizată în 1913-1916) și

este prima lucrare de axiologie sistematică în cultura românească de specialitate, întemeietorul ei fiind H.Lotze, ca disciplină filosofică. În viziunea lui P. Andrei ideea fundamentală pentru constituirea unei logici a valorii este „considerarea valorii ca un element logic al cunoștinței noastre”. P. Andrei avansează șapte criterii de clasificare a valorilor:

valabilitatea: valori relative și valori absolute, valori obiective și valori subiective;

calitatea: valori pozitive și valori negative, valori scopuri și valori efect;

subiectul pe care se centrează:

- valori autopatice(pe sine);
- valori heteropatice(pe altă persoană);
- valori ergopatice(pe ceva nepersonal);

motivul aderării la valori: valori accidentale, valori tranzitorii, valori propriu - zise ale persoanei;

obiceiul de valori; valori economice, valori etice, valori juridice, valori politice, valori estetice, valori morale etc;

facultățile psihice aferente: valori sensibile, valori sentimentale, valori cognitive sau intelectuale;

sfera de întindere a valorilor: valori individuale, valori sociale, valori cosmice [139, p.179]

La acestea P.Iluț adaugă alte șapte criterii:

- criteriul incidenței asupra comunităților și indivizilor: valori posibile, valori probabile;
- criteriul gradului de manifestare în comportament: valori potențiale, valori actualizate, valori virtuale, valori operante;
- criteriul locului și rolului în structura mentalităților grupale/personale: valori centrale și marginale;
- criteriul pragmatismului: valori materialiste;
- criteriul spiritualității: valori spirituale;
- criteriul tradiției: valori tradiționale;
- criteriul modernității: valori moderne

După B. Șerbănescu avem următoarea clasificare a valorilor:

- valori materiale și fizice: sănătate, confort, securitate;
- valori economice: productivitate, eficacitate;

- valori morale: onestitate, echitate;
- valori sociale: filantropie, politețe;
- valori politice/civice: libertate, dreptate, egalitate;
- valori estetice: frumusețe, simetrie, armonie;
- valori religioase, spirituale: milă, puritate, iubire, iertare;
- valori intelectuale: inteligență, claritate;
- valori profesionale: considerație, reușită profesională;
- valori sentimentale: dragoste [163, p.161].

Valorile au următoarele *funcții sociale*:

- constituie un *factor de progres istoric* - asigură coeziunea și ordinea socială; determină continuitatea și dinamica sistemelor sociale fie prin situația de conflict, fie prin aderență și promovare, sunt un indicator al gradului de civilizație și cultură;
- *funcția normativ-educatională* - motivează acțiunea umană, fundamentează formarea personalității umane;
- *funcția cumulativ-comunicațională* -tezaurizează cunoașterea și experiența umană și asigură comunicarea între generații și comunități;
- *funcția de adaptare și integrare* - constituie cadrul condiției umane și conferă sens vieții, deoarece existența umană se desfășoară în orizontul valorilor.

Didier Julia-Larousse localizează definiția valorii în unul din dicționarele de filosofie, potrivit căruia valoare poate fi „tot ceea ce este dezirabil, precum și ceea ce trebuie să fie”. Valorile sunt prezentate în raport cu realitatea umană, cu experiența, voința sau acțiunea individului, fiind clasificate în: I. Biologice, II. Economice, III. Estetice, IV. Morale, V. Religioase [73, p.91]. Valorile sunt create prin cunoaștere și valorile există prin cunoaștere, iar „cunoașterea este educativă prin definiție; cunoașterea schimbă, desăvârșește ființa umană, atribuindu-i o nouă valoare, care de asemenea este o acțiune de domeniul educației” [139, p.203]. Valoarea este definită în funcție de un șir de criterii: apartenență națională, importanță, amploare, frecvență, domeniu de utilizare etc., toate acestea fiind sintetizate de categorii pedagogice precum educația, instruirea, cultura. P. Andrei afirmând fundamentalitatea noțiunii de valoare pentru filosofie, descoperă și esența educațională a acesteia, deoarece filosofia nu numai că explică lumea prin valori logice, dar și o transformă, în conformitate cu idealuri omenești etice. Valoarea, conform aceluiași autor, „nu este un atribut nici al subiectului, nici al obiectului, ci o relație funcțională a amândurora...” În fenomenul valorii avem două elemente constitutive: subiectul și obiectul. „Subiectul valorii este persoana, iar obiectul este lucrul” [139, p.209]. Valoarea este rezultatul unui proces de cunoaștere. Prin cultura propriu-zisă trebuie să înțelegem realizarea tuturor valorilor... Cultura este o obiectivizare a spiritului omenească în activitate, în operă. „Valorile nu

ocupă un loc în spațiu, nu se nasc și nu mor, ele sunt eterne” [139, p.210]. Se deduce că valoarea este un principiu etern și absolut care trebuie să motiveze, să confere valabilitate oricărei cunoștințe istorice. Valorile nefiind entități metafizice, experiențe sensibile, au atributul generalității, care nu decurge nici din subiect, nici din obiectul empiric, dar care fundamentează întreg universul cunoștințelor despre om și societate. În concepția autonomiștilor, valorile au o existență în sine, sunt absolute, sunt date odată pentru totdeauna și nu au o proveniență sensibilă sau subiectivă. Autonomiștii înțeleg valoarea ca fiind ceva care este dat odata pentru totdeauna.

Lucrurile valoroase, obiectele, creațiile spirituale au valoare numai în măsura în care sunt raportate la o entitate abstractă: frumos, bun, bine, armonie, simetrie, etc. Toți autorii preocupați de definirea valorilor acordă acestora și o dimensiune educațională: „valorile sunt create prin cunoaștere”, iar „cunoașterea este educativă prin definiție”; cunoașterea schimbă, desăvârșește ființa umană, atribuindu-i o nouă valoare, care de asemenea este o acțiune de domeniul educației [31, p.87]. Valoarea este definită în funcție de un șir de criterii – autor, apartenența națională, importanță, amploare, frecvență, domeniu de utilizare etc., toate acestea fiind sintetizate de categorii pedagogice precum *educația, instruirea, cultura*.

Noua filosofie a educației, sau noul concept educațional, întrunește mai multe caracteristici, cele esențiale, fiind următoarele: prefigurează o nouă viziune asupra ființei umane - integră nu numai moral dar și entitate națională și socială; desăvârșită conceptual, teleologic, filosofic, estetic; echilibrată ecologic și sănătoasă fizic; tolerantă național, cultural și religios; liberă prin conștientizarea propriei valori și a valorilor și problemelor lumii contemporane, a valorilor și problemelor celor din alteritate; conștientă de propria identitate și identitatea lumii în care trăiește; deschisă la schimbare și adaptabilă schimbărilor; elaborează un model de educație centrat pe ființa celui educat, în baza principiului libertății în educație și al identității ființei sale; identifică teleologia educației cu ființa celui educat; acceptă ideea că educația este omniprezentă și universală, continuă și perenă; preconizează principiul pozitiv al educației; recunoaște că educația se realizează preponderent în dimensiunea suprasensibilului – a metafizicului, în interacțiune cu dimensiunea fizică a existenței umane; acceptă educabilitatea ca principiu fundamental al existenței umane.

Trăim un prezent istoric în care părinții își dedică puțin timp pentru educarea copiilor, motiv pentru care considerăm că se impune ca rolul esențial în acest proces să fie preluat de școală, de cadrele didactice. Astfel, privind educația din perspectiva valorilor naționale, avem convingerea că îi putem învăța pe elevi:

- să accedă la fascinanta lume a culturii populare, materiale și spirituale;
- să prețuiască omul, cultura, munca, virtuțile morale și creștine;
- să găsească similitudini între practici din viața școlii și practici din viața societății;
- să lege prezentul de trecut și de viitor;

- să știe de unde vin și încotro se îndreaptă;
- să își formeze trăsături pozitive de voință și caracter.

Valorizarea prin educație a personalității elevului sau „*axiologizarea procesului educației*”, vizează nu doar formarea la elevi a unei autonomii axiologice, care să-i ajute în selectarea și apropierea valorilor și în stăpânirea de către elevi a competenței axiologice – finalitatea de bază a educației axiologice” [67, p.27]. Aceasta ar însemna nu doar cunoașterea și însușirea de valori, ci și producerea de valori, ceea ce ține deja de creativitate, gândire critică și productivitate în învățământ. Educația în perspectiva axiologică urmează să devină „un principiu funcțional de acțiune pedagogic, căruia trebuie să i se subordoneze toate influențele și toți actorii educației, axându-se pe principiul interiorizării valorilor, care presupune cunoașterea sistemului de valori, ordonarea lor într-un sistem propriu de valori, situarea comportamentului propriu în funcție de aceste valori” [67, p.29]. Interiorizarea reprezintă necesitatea încorporării, adoptării sistemului de valori proprii, integrate în structura personalității educatului. Sunt cunoscute trei niveluri de interiorizare a valorilor:

- Reacția și receptarea prin atenție dirijată și emiție stimulată extern;
- Adoptarea valorilor prin efort voluntar, interese asumate, viziune afectivă;
- Conceptualizarea valorilor în perspectiva adaptării la situații multiple prin angajare afectivă, motivațională și caracterială optimă.

Valorile naționale sunt valorile comune tuturor acelor care aparțin unei națiuni, unui stat și în jurul cărora se unește toată societatea, deci ele trebuie recunoscute ca atare, explicitate, apărute și promovate prin toate formele și mijloacele educației, pentru că ele ne fac să fim ceea ce suntem ca națiune și popor și să ne particularizăm universalității. Ceea ce ne lipsește cu adevărat astăzi și nici nu-i promovat prin educația de bază, este sentimentul unei identități naționale. Contribuția referențialului axiologic la perfecționarea procesului educațional actual poate fi concretizată în următoarele trei direcții de evoluție a sistemului de învățământ evidențiate de Gabriela C.Cristea:

- Accentuarea reperilor valorice ale educației, plecând de la axioma că orice activitate de formare - dezvoltare a personalității presupune întotdeauna, în mod implicit sau explicit, o concepție ideală despre om;
- Asumarea mizelor valorice ale educației, indispensabile în condițiile în care orice politică educativă aplică noțiuni de genul justiției, toleranței, respectului persoanei, dragostei pentru știință, educației prin și pentru valori etc.;
- Specificarea și chiar operaționalizarea valorilor la nivelul mesajelor pedagogice în cadrul oricărei component al curriculumului [61, p.112].

Valoarea devine cu adevărat valoare abia atunci când este receptată. Reprezentativ în acest sens este ceremonialul nupțial. În prezent rolul nunții este unul primordial în realizarea unei căsătorii.

Nunta își are obârșia în creație, și scopul ei este creația; nu numai procreația, ci și creația propriu zisă de valori spirituale, morale și materiale. Omul fiind și el un creator, trebuie să imprime la rândul său, chipul său, trăsăturile, potențialul spiritului, iar întreaga creație s-o transforme, s-o înobileze, s-o umanizeze, s-o înalțe spre desăvârșire. Viața se renaște mereu în taina nunții și nunta va deveni mereu o aniversare a creației, în care omul își cântă bucuria celei dintâi creații. Creația se naște din iubire. Iubirea este trinitară. Noi ne iubim prin Dumnezeu, esența, izvorul și modelul iubirii. „În nuntă al treilea între bărbat și femeie, e Dumnezeu, și noi trebuie mereu să-l avem ca icoană a dragostei, adică să ne iubim așa cum El ne-a iubit, cu iubire dumnezeiască. Iubirea nu e poftă, iubirea exclude pofta. În taina nunții doar o singură femeie dă răspunsul, iar prin aceasta se afirmă iubirea adevărată” [6, p.131]. Iubirea e posibilă între persoane care se valorifică reciproc. În iubire, „doi oameni îl dezvăluie reciproc pe tu”, își simt prezența unuia în celălalt mereu, simt suferința unuia pentru altul, încât „lovind pe cineva” simți că „te-ai lovit pe tine însuși”. „Hotarul dragostei este ca doi să devină una”, sau „un trup”, spune Scriptura. Nunta ne poate vorbi despre „marea taină a unirii lui Dumnezeu cu lumea, care se oglindește prin unirea mirilor prin har, prin iubire dumnezeiască, simbolică unire a lui Dumnezeu cu noi”. Sfântul Pavel stabilește următoarele analogii ale unirii: Dumnezeu e capul lui Hristos, bărbatul e capul femeii; Hristos e chipul Tatălui, femeia e slava bărbatului, Hristos s-a unit cu Biserica și o iubește ca pe Sine, bărbatul se unește cu femeia sa și trebuie s-o iubească de asemenea, ca pe sine, ca pe propria sa ființă. Hristos părăsește din iubire cerul pentru Biserică; așa bărbatul părăsește și el totul, primind în inimă pe femeia sa, iubind-o [6, p.134]. Adevărata legătură, comuniune între oameni, se întemeiază pe lepădare de sine, dăruire și jertfă unul pentru celălalt. Nunta înseamnă înfrângerea hotarelor sinelui între soți pentru prevenirea despărțirii și stingerii lente a dragostei din fiecare, pentru însuflețirea și înnoirea din zi în zi unul pe altul, ca mai apoi să apară o nouă existență „noi”, în care, „nici nu știi unde se isprăvește ea și unde începe el” [6, p.137]. O asemenea iubire mereu înnoitoare, creatoare, păzită cu sfințenie, nu învechește, nu obosește, ci crește mereu. Cum soarele în fiecare dimineață tot mai strălucitor răsare, cum florile nu supără, nu plictisesc nicicând cu parfumul lor, așa fiecare din soți va releva neâncetat celuilalt, prin iubire. „Cel ce urcă nu se oprește niciodată, mergând din începuturi în începuturi, prin începuturi, care n-au niciodată sfârșit” [19, p.47]. Taina lui Dumnezeu, adică și nunta și întreaga familie umană era și este menită în planul Creatorului să fie „o sinteză a celor deosebite, care se pătrund și se pun reciproc în valoare”, care asemenea cu sinteza elementelor, a culorilor, a sunetelor, să conducă la o armonie simfonică absolută, precum viața Prea Sfintei Treimi.

În ce măsură omul modern este în stare să devină el însuși, într-o proprie sa ființă? Cine trebuie să fie omul modern în Republica Moldova? Și cum, pe ce principii, ar trebui să se întemeieze noile educații în Republica Moldova, ca aceasta să asigure formarea firească a omului modern în condițiile în care ne este dat să existăm pentru a deveni în propria noastră ființă? – sunt întrebările, răspunsul la care urmează să elucideze sensul și modul de realizare a noilor educații în spațiul educațional al R.Moldova.

Coordonatele idealului uman pentru populația R.Moldova sunt ieșirile din cele două crize fundamentale ale sale: criza de identitate și criza de proprietate. Criza de identitate ne menține la limita ignoranței sau a incertitudinii în ceea ce privește statutul nostru etnic, cultural, lingvistic, confesional. Criza de proprietate ne menține la marginea valorilor materiale și spirituale. Astfel, „neștiind cine suntem, nici nu prea avem mari lucruri, suntem lipsiți de averi și proprietăți, de dreptul de a locui spațiul nostru congenital”. „Neștiind cine suntem ca ființe etnice, nu pretindem la averile pe care ni le-au lăsat strămoșii - țara, ca spațiu îndumnezeit de ființarea conștientă a oamenilor de același neam, limbă și credință, în care se produce ființa fiecărui individ; limba - drept expresie a ființei umane și a neamului; credința – valoarea supremă în interiorul căreia se produce actul desăvârșirii umane” [136, p.294]. Ființa umană este acolo unde există educație; iar educația există acolo unde sunt îngrijite și cultivate valorile.

1.2 Semnificația folclorului și tradițiilor de cunoaștere a tinerilor

Toate culturile posedă valori specifice care se susțin și se consolidează reciproc. Printre ele, un loc deosebit îl ocupă folclorul. Descoperirea, culegerea, cercetarea sunt trei cuvinte-repere, care „marchează calea cunoașterii folclorului”, a culturii folclorice, care a existat și s-a modelat alături de cultura autonomă [33, p.199]. Folosirea timpului verbal al trecutului ar putea sugera faptul, că ne ocupăm de o cultură, care și-a încheiat misiunea atât în culturile naționale cât și în cele universale. Chiar cu riscul de a supraevalua existența și rolul culturii populare, în spiritualitatea omului din noul mileniu, putem vorbi de folclor etern, folclor ale cărui începuturi sunt departe de a coincide cu momentele de descoperire, de trezire a interesului față de el.

Folclorul va exista și atunci când, poate datorită „globalizării absolute a lumii”, se va crede că existența acestui fel de cultură și-a pierdut definitiv orice rațiune de a fi [34, p.39]. Până la împlinirea acestei „prorociri” sumbre cred, că mai sunt oameni, care-și păstrează, pe de o parte, valorile clasice ale folclorului, iar pe de altă parte vor crea bunuri noi care, în ciuda vieții moderne peste măsură și a nevoilor reale, vor fi numite, datorită modului de creație, circulație și oglindire, tot producții folclorice [34, p.42]. Acumulările de cunoștințe și informații despre literatura populară au condus la definirea conceptului de folclor, marcând dezvoltarea folcloristicii ca știință. Atenția se îndreaptă și spre basmul fantastic, spre legăturile acestuia cu

alte forme narative, ca de pildă epica eroică, mitul, și prin acestea cu riturile, magia și obiceiurile străvechi. Sunt cunoscuți cronicari și călători străini care în secolele următoare au consemnat cântece populare românești. Din secolul al XVII-lea datează „cea dintâi încercare de a folosi schemele prozodice ale poeziei populare drept model pentru poezia cultă românească în Psaltirea în versuri(1673) a mitropolitului Dosoftei” [34, p.93].

Care ar fi formularea unei definiții a termenului *folclor*? Prin *folclor* se înțelege și totalitatea producțiilor artistice de cunoaștere colectivă a realității. Conceptul de folclor include potrivit unei alte opinii - totalitatea culturii spirituale a țărânimii, obiectivată mai întâi în poezie, muzică, dans, obicei, joc și arta populară. Există o concepție după care prin *folclor* se înțelege creația artistică - literară, muzicală, kinetică, comportamentală sau ceremonială - aparținând culturii populare spirituale. După o altă opinie conceptul de folclor include „cultura sau arta tradițională, colectivă, populară, eventual sătească”, și este identificată odată cu întreaga cultură populară, alteori numai cu literatura populară, apoi cu arta populară [60, p.200]. Ulterior conceptul de folclor a fost extins și asupra religiozității populare . *Folclorul* aparține istoriei ca mărturie a unor timpuri trecute „folclorul reflectă realitatea înconjurătoare cu ajutorul imaginii artistice” [7, p.23]. În reflectarea artistică se alege esențialul, tipicul din fenomene, ale căror trăsături sunt apoi puternic subliniate, dilatate și ca o realitate spiritual vie, cu începuturi greu de precizat. Este „aura mentalității populare, care dăinuie peste veacuri și ne poate servi drept temelie pentru transformarea personalității în perspectivă morală” [152, p.294]. Fiind conștient de faptul că, afirmarea personalității morale începe odată cu transformarea de sine însuși, când individual „își transformă propria sa individualitate natural, conform unor valori ideale, pe care i le dictează propria lui conștiință” [152, p.295]. Prin folclor se poate ajunge la realizarea personalității morale, adică „a maximului de dezvoltare într-o ființă umană a originalității sale specific în marginile principiului social” [152, p. 295]. *Folclorul* este unul din elementele de păstrare a pedagogiei populare. Este „temelia pe care s-au constituit creațiile populare orale, care este viața poporului” [152, p. 295]. Astăzi noi trebuie să privim aceste creații ca pe niște „lucrări considerabile ale străbunilor noștri, care întruchipează în sine gândurile și sentimentele poporului, care reflectă istoria lui, natura, existența, creații viabile care vor ajuta la educația generației în creștere” [153, p.380] *Folclorul* transmite atitudinea poporului față de un fenomen sau altul al vieții. La toate popoarele cultura tradițională se bazează pe unele și aceleași elemente: „povești, legende, mituri, cântece, povești povățuitoare, proverbe, zicători” etc. Însă ele reflectă diferite idealuri, specifice acelor popoare care le-au plăsmuit. Poporul transmite și păstrează numai acele mijloace și metode, care cu adevărat îi pot forma ceva omului, cu un anumit efect [153, p.381]. De aceea unele mijloace educative, metode se duc în trecut, altele se dezvoltă, și aceasta, la rândul său, este corelată strâns cu schimbările condițiilor de activitate și

independență a poporului. Toate datele oferite de materialul folcloric cules până acum arată că cele mai vechi creații literare populare s-au păstrat în „folclorul obiceiurilor și mai cu seamă al obiceiurilor legate de muncile de peste an, de nuntă și de înmormântare” [153, p.382]. Din punct de vedere categorial, o primă delimitare, la nivelul folclorului literar, se impune între creațiile cu funcție rituală sau ceremonială, integrate deci obiceiurilor populare, și creațiile autonome din acest punct de vedere, deci nelegate de obiceiuri. Criteriul primordial care stă la baza acestei delimitări este de natură funcțională, dar are implicații profunde în structura faptelor.

Subsistemele poeziei rituale au fost stabilite în funcție de clasificarea obiceiurilor însăși, astfel: „poezia obiceiurilor calendaristice”, grupată, la rândul ei, potrivit cu principalele momente ale anului sau ale desfășurării „activităților de muncă” marcate prin asemenea obiceiuri: obiceiurile de Crăciun și Anul Nou, obiceiurile de primăvară, riturile de invocare a ploii, obiceiurile de seceriș; poezia obiceiurilor legate de momente importante din viața omului: nașterea, căsătoria și moartea; poezia descânteceleor. După origine și funcție, în repertoriul poetic al obiceiurilor tradiționale pot fi distinse două categorii de creații: „o poezie de străvechi caracter ritual”, devenită mai târziu preponderent ceremonială, care nu este niciodată interpretată în afara obiceiului: poezia colindelor, plugușoarelor, orațiile de nuntă, cântecele ceremoniale de înmormântare, descântecele etc.; „o poezie de circulație mai largă”, pentru care un anumit obicei sau ceremonial constituie o bună ocazie de interpretare. Din punct de vedere funcțional, folclorul se manifestă din aspectul: continuității generațiilor; „valorii istorico-educative a folclorului; spontanietății provenite din complexitatea vieții sociale și a vieții populare ce poate conduce la dispariția sau apariția unor tradiții; cumulativ al folclorului ca generator al științei umane; educativ a valorilor nupțiale ca modele de educație; transmiterii tezaurului nupțial în formarea cuplului familial; conștientizării de către tineri a învățăturilor înțelepciunii populare în devenirea parental” [176, p.15].

Limba română cunoaște două cuvinte ce denumesc același lucru: tradiție, obicei și datină, ele fiind considerate sinonime. În ansamblul de fapte desemnate prin cele două cuvinte se utilizează și denumiri ca rit, ritual, ceremonial. În raport cu acestea cuvântul „tradiție” rămâne termenul generic prin care se definește ansamblul de manifestări folclorice legate de un anumit moment, eveniment sau dată, indiferent de natura lui funcțională: magică, de solemnizare, spectaculară, sacră sau profană. „Tradițiile naționale s-au format și au început să se impună odată cu apariția primelor comunități de oameni. În ele s-a reflectat existența socială a comunității date, particularitățile lor naționale ce s-au transmis din generație în generație prin intermediul conștiinței sociale. Tradițiile naționale reflectă mediul social al națiunii în cauză prin care se exprimă specificul existenței ei, particularitățile activității materiale și spirituale, mediul geografic și vestigiile istorice. În ele se mai reflectă și valorile esențiale umane, sentimentele ei

intrinseci. Cuprinzând toate valorile acumulate, tradițiile naționale le transmit noilor generații” [172, p.218-219]. Vorbind de tradiție, în antropologia culturală (etnologie, folclor) concepția lui A. Van Gennep privind *riturile de trecere* au prins rădăcini adânci. Nașterea, pubertatea, moartea constituie, în opinia lui, fenomene naturale, iar căsătoria este un fenomen social. Aceste fenomene sunt reflectate în toate culturile prin ritual, după cum menționează N. Constantinescu în studiul introductiv la lucrarea *Riturile de trecere* a lui A. Van Gennep. „Oamenii sunt supuși, cu sau fără știința lor, cu sau fără voința lor, unor *rituri de trecere*, deosebit de rezistente în timp” [93, p. 101]. „În toată lumea și în toate civilizațiile, de la cele mai primitive până la cele mai evoluate, – scrie A. Van Gennep - orice schimbare de loc, de situație socială, orice inovație și foarte adesea chiar orice modificare este însoțită de rituri care urmează întotdeauna aceeași ordine și constituie schema-tip a riturilor de trecere” [93, p.103]. În context, se vorbește despre *etnic*, în sens genetic, ca populație multimilenară având codul ei stabil, situat într-un spațiu geografic bine delimitat. Acest *etnic* dispune de *un ADN... și de un program genetic* [93, p. 112]. M. Eliade considera că: „Moartea nu este niciodată simțită ca un sfârșit absolut, ca un Neant. Moartea este înainte de toate un rit de trecere spre o altă modalitate de existență”. În altă parte, același autor preciza: „Nici într-un ritual sau rit nu întâlnim moartea inițiativă numai ca sfârșit, ci ca o condiție *sine qua non* a unei *treceri spre un alt mod de a fi, a începutului unei vieți noi*”. Destinul umanității, ca și destinul fiecărui om, se produce o singură dată și într-o anumită secvență de timp. Pentru umanitate fenomenul se numește istorie, iar pentru individ - viață. E o idee desprinsă din mai multe eseuri ale lui M. Eliade [75, p.110]. Hegel demonstra că în Natură lucrurile se repetă la infinit și că „*nimic nu e nou sub soare*” [135, p.115]. Acesta ar fi punctul de la care am porni și la care am ajunge în mișcarea *pe cerc* a vieții, cu numeroasele ei treceri. În lumea contemporană, a vorbi despre tradiție ar parea că înseamnă a fi în urma societății, sau a promova lucruri perimate, ori a privi prea mult în trecut. Trecem însă prea ușor cu vederea faptul că „tradiția înseamnă o sumă de valori, o experiență comunitară”, în mijlocul căreia ne naștem și de la care plecăm, chiar atunci când inovăm [30, p.84]. Tradițiile și obiceiurile unei culturi sunt cele care ne fac să ne păstrăm identitatea. Ele se transmit din generație în generație, fără a fi învățate la școală sau scrise în vre-o carte. „Izvorâte din experiență și înțelepciune de viață, din bucurie sau durere, din năzuințe și doruri, din setea de liniște sau din dragostea pentru frumos, elementele de cultură și tradițiile populare transmit valori și creează punți de legătură între generații” [30, p.96]. Tradițiile, obiceiurile, portul popular și folclorul sunt „comori inestimabile, care definesc un popor”, făcându-l unic, statornic și nemuritor. Importanța cunoașterii valorilor identitare capitale, la nivel individual, comunitar și național, este fundamentală pentru înțelegerea și consacarea locului lor în lume, deoarece. „Nimic nu pare a fi mai important pentru un individ sau pentru o etnie, decât să ia cunoștință de sine, cât mai exact, și pe acest temei să-și asigure o integrare cât mai armonioasă în lume, ținând cont de principiile identității etnice,

principiul educației populare, principiul cultului strămoșilor, al mamelor, copilului și omenescului, principiului corelării funcționale ale educației tradiționale cu științele educației.”

Conform Dex-ului, tradiția este ansamblu de concepții, de obiceiuri, de datini și de credințe care se statornicesc istoricește în cadrul unor grupuri sociale sau naționale și care se transmit (prin viu grai) din generație în generație, constituind pentru fiecare grup social trăsătura lui specifică. Obicei, uzanță; datină, informație (reală sau legendară) privitoare la fapte ori evenimente din trecut, transmisă oral de-a lungul timpului [72, p.998]. Valorizarea tradiției nu este însă un lucru ușor. Motivele sunt multiple. În primul rând, în mod frecvent ne modificăm inconștient trecutul pentru a ne justifica prezentul. Ca să minimizăm acest lucru trebuie așadar să acordăm o atenție deosebită înțelegerii trecutului, din surse cât mai diverse și mai obiective. Apoi, mulți au ambiția să considere că lumea sau „*lucrul*” începe cu ei. Atunci au tendința să ignore sau să distorsioneze tradiția în mod intenționat. Aceste distorsiuni intenționate sau neintenționate ne fac instabili în prezent și fără viziune pentru viitor. În plus, dacă ignorăm tradiția când de fapt o continuăm, arătăm lipsă de credibilitate. Dacă ignorăm tradiția, chiar atunci când ne „*rupem*” de ea, putem ajunge în derivă sau putem repeta în mod stupid greșelile trecutului [30, p.102].

Familia, în cadrul căreia are loc formarea personalității umane, constituie baza societății. În această ordine de idei, Huszar remarcă: „Să ne uităm la formele civilizației; întâi, la familia ce se statornicește, al doilea, familia ce se preface în neam, și, al treilea, neamul în popor” [106, p.128]. Așadar, după această opinie, tot ce există în societate are un singur punct de pornire-familia. Pe parcursul secolelor are loc crearea și cristalizarea tradițiilor de familie, care, ulterior, devin norme ale poporului, națiunii și chiar ale întregii lumi. Lumea din care face parte țărănul a fost dintotdeauna bogată în obiceiuri și tradiții. Acestea par a fi pentru cei care le privesc din exterior, manifestări folclorice fabuloase. Pentru cei care le cunosc însemnătatea, știu că aceste „obiceiuri și tradiții ascund înțelesuri profunde”, despre relațiile interumane și despre relațiile oamenilor cu natura [8, p.72]. Tradițiile sunt diferite de la o zonă la alta, după cum spune vorba: „*câte bordeie, atâtea obiceiuri*”, însă tocmai acest lucru ne face mai frumoși, mai atrăgători și mai originali. Poporul nostru a fost întotdeauna un popor credincios, în majoritate ortodox, iar majoritatea tradițiilor și obiceiurilor relaționează cu sărbătorile religioase. Varietatea tradițiilor și obiceiurilor „se datorează trecutului zbuciumat pe care l-a avut poporul nostru”, cotropitorii ce au venit în țara noastră s-au îndrăgostit atât de mult de ea, încât s-au stabilit aici, și-au întemeiat familii, au adus cu ei datini și obiceiuri și au împrumutat de la noi, rezultând mozaicul de tradiții și obiceiuri [7, p.24]. Existența tradițiilor în societate este obiectiv necesară, întrucât nici o societate nu se poate lipsi de ele, spune V. Capcea în monografia sa „Esența și rolul tradiției în existența socială” [30, p.7]. Relațiile între trecut, prezent și viitor sunt interesante, nu doar din

punctul de vedere al istoriei (sau fizicii), ci mai ales al psihologiei. Psihologic vorbind, aceste relații ne definesc adesea *starea de sănătate, fericirea și eficiența* în ceea ce facem [30, p.19]. Influența intenționată a trecutului asupra prezentului și viitorului – „învață din trecut” – este un truism la nivelul cunoașterii de simț comun. De asemenea, influența neintenționată a trecutului asupra prezentului și viitorului este un fapt interesant, bine știut deja din psihologia științifică; experiențele și paternurile din trecut ne influențează reacțiile psiho-comportamentale în prezent și ne predispun spre anumite reacții în viitor. Aceste cunoștințe care ne spun că prezentul și viitorul sunt influențate (neintenționat sau intenționat) de trecut trebuie însă completate cu un lucru mai fascinant: „*Trecutul este influențat (neintenționat) de prezent!*”. Mulți au ambiția să *considerare că lumea sau „lucrul” începe cu ei*. Atunci au tendința să ignore sau să distorsioneze tradiția în mod intenționat. Aceste distorsiuni intenționate sau neintenționate ne fac instabili în prezent și fără viziune pentru viitor. În plus, dacă ignorăm tradiția când de fapt o continuăm, arătăm lipsă de credibilitate. Dacă ignorăm tradiția, chiar atunci când ne „rupem” de ea, putem ajunge în derivă sau putem repeta în mod stupid greșelile trecutului [2, p.45]. Transmiterea unei tradiții sănătoase ține, în ultima instanță, și de calitatea noastră de oameni și de creștini, deoarece la „dreapta judecata a lui Hristos vor fi judecate și consecințele pe care le-au avut faptele noastre”, nu numai faptele în sine. În societatea în care trăim, ca urmare a înțelegerii în sens peiorativ a tradiției, dar mai ales a grabei și presiunilor care ni se fac pentru introducerea și acceptarea, în societate, a unor valori care nu o definesc și pe care marea majoritate a oamenilor nu le acceptă, s-a ajuns la deteriorarea tradiției, la înnoirea forțată cu anumite valori, care nu se pot numi identitare, întrucât nu au de a face cu valorile comunității noastre. Ele pot influența în mod substanțial reglementarea relațiilor dintre generații, pentru că acestea conțin în sine niște „modele de conduit” edificate pe un profund sentiment axiologic, printr-un orizont umanist de profunzime și anvergură [2, p.63]. Deși categoria *tradiție* nu a fost abordată în literatura filozofică și științifică din Antichitate și până în sec.XVIII inclusiv, am putea remarca totuși că în interpretarea acestui fenomen social specific, până în sec.XIX, au existat două orientări: prima susținea că tradiția există acolo și numai acolo unde contemporanietatea este „croită în conformitate cu măsurile trecutului”, deci corespunde completamente modelelor istorice; a doua fixa arta de a separa în cadrul contemporanietății „urmele trecutului”, care pot fi apreciate în mod diferit [30, p.106]. Cuvântul cheie pentru tradiții poate fi identificat în înțelepciune. Înțelepciunea de a-ți „chivernisi această scurtă viață” astfel încât să poți realiza ceva aici, dar, mai ales, să dobândești mântuirea, împărăția lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă o viață morală, creștină, cumpătată, în care frumosul și armonia își au locul lor, venind să bucure sufletul; mai ales sufletul încărcat cu atâtea probleme ale omului contemporan. În locurile cu o puternică tradiție populară, unde aceasta a fost păstrată și transmisă din generație în generație, pe cale familială, fiind considerată sacră, se poate vorbi chiar despre existența unui creștinism popular.

Credem că nu este deloc neglijabilă componenta misionară și socială a obiceiurilor la marile sărbători. De aceea, în creștinismul ortodox actual este imposibilă separarea netă dintre tradiția populară și sărbătorile creștine sau obiceiurile vieții de familie. De altfel, „încă de la începuturile sale, creștinismul și-a integrat unele dintre obiceiurile populare, resemnificându-le și creștinându-le pe cele păgâne și transformând chiar templele în biserici”. În zilele noastre însă, când dogma creștină cunoaște o largă răspândire, fiind însușită de cei mai mulți oameni, credem că întregul arsenal de obiceiuri populare, alături de cunoașterea directă și mai aprofundată a credinței, vor trebui să contribuie mai mult la stimularea râvnei pentru dreapta credință și a efortului pentru desăvârșirea creștină a practicanților lor. Se spune că orice „știință care nu conduce către Dumnezeu este deșartă”. Prin obiceiuri înțelegem diverse manifestări cu caracter folcloric și pitoresc ce cuprind semnificații profunde asupra omului privind relațiile lui cu natura și lumea înconjurătoare. Cunoaștem obiceiuri străvechi, obiceiuri noi, obiceiuri de nuntă etc., „acestea pot fi privite ca reguli nescrise a activității umane transmise pe cale orală, după cum este tradiția.” Obiceiuri inedite respectate și practicate de moldoveni sunt cele de ajutor reciproc: „de clacă la construcția casei, de ajutor la săpatul sau curățatul fântânii, de pregătire a zestrei”, care în tradiția noastră este numită șezătoare. Sărbătorile și obiceiurile naționale poartă însemne valorice moștenite din moși-strămoși prin care consolidează națiunea și contribuie la identificarea noastră. Marcate o singură zi sau câteva, cu dată fixă sau mobilă, „dedicate divinităților calendaristice, dar și oamenilor, animalelor, păsărilor, plantelor, fenomenelor terestre și cosmice”, sărbătorile și obiceiurile sunt cunoscute și respectate până astăzi. În acest context putem menționa faptul că poporul a reușit pe parcursul istoriei să-și înobileze viața cu sărbători frumoase și obiceiuri semnificative. Iar dacă vocea tradiției, credinței și educației tradiționale se ridică uneori împotriva unor valori „en vogue”, care vor să pervertească însăși ființa umană, se cuvine „să trecem peste ranguri”, poziție socială, chiar peste „practicile și preferințele individuale”, sau personale, atunci când acestea sunt nocive din punct de vedere moral, social, creștin [11, p.36]. Și să nu stingem făcliile, care încă mai pâlpâie.

Tradiții de cunoaștere a tinerilor Adevărul tradiției este, în mod similar, „cel descoperit și dezvoltat prin experiența neamului” și poate fi regăsit ușor și în momentele ce contribuie la *cunoașterea tinerilor* [164, p.205]. Un rit de trecere este o ordonare gradată a unei schimbări care, dacă s-ar face brusc, ar putea fi traumatizantă. Dar ușoarele unde, care preced ritualul marital, pornesc încă din adolescență, atât în cazul tinerelor fete, cât și în cazul feciorilor. Școala, biserica, hora satului, șezătorile, clăcile, nunțile, scrânciobul de Paște, zilele de duminică, plimbările în livada mare și frumoasă, „tineretul întorcându-se de la muncă, se oprea în vârful dealului și cânta”, întâlniri în, taină, „să nu afle părinții, că era rușine”, de vorbă la poartă, tratativele de căsătorie, lecții de hărnicie, omenie sau alte adunări prilejuite de lucrul câmpului,

constituie tot atâtea prilejuri în care tinerii se pot întâlni și cunoaște. În așezările conservatoare mai există și astăzi o ordine strictă a asociațiilor de vârstă. Prilejurile propice unor relații de dragoste erau dintre cele mai diverse. În primul rând „satul le știa pe toate și pe toți”. De mici, copiii aveau posibilități de comunicare prin tot felul de jocuri și șotii, prin îndeplinirea diferitor lucrări în gospodărie. Apoi venea școala, sărbătorile, nunțile, scrânciobul de Paște din mijlocul satului și alte forme de petrecere în comun a timpului liber. Mai multe informații consemnează întâlnirile tinerilor întreprinse în zilele de duminică, când „perechi de flăcăi și fete se plimbau în văzul oamenilor”, pline de romantism erau „plimbările în livada mare și frumoasă de pe malul Nistrului” [164, p.211]. Primele întâlniri se făceau în taină. Tinerii mai stăteau de vorbă la poartă. Băiatul intra în casă să stea de vorbă cu fata, doar cu acordul părinților și numai în cazul în care se duceau tratativele de căsătorie. De multe ori neamurile și prietenii de familie erau persoanele indicate să faciliteze apropierea tinerilor, de aici și expresia „*a aduce mire, a găsi mireasă*” [164, p.215]. Flăcăilor le revine obligația de a se ocupa de toate treburile privitoare la organizarea jocurilor pe tot parcursul anului: „La Sfântu Neculai flăcăii din sat împăcau muzica, adică dădeau arvonă. În ziua întâi de Crăciun, muzica cânta la casa de joc, chemare pentru toate sărbătorile”. La străjuială (privegherea usturoiului), în seara din ajunul Sfântului Andrei, când se adunau tinerii să petreacă la câte o casă, fetele „coceau învârtită cu nucă” sau făceau „plăcinte poale-n brâu” [164, p.226]. În preajma sărbătorilor de iarnă, tinerele adunau salbe, fluturi, cordele, lăicere și alte găтели pentru împodobirea măștilor animaliere cu care umblau feciorii prin sat. Tot ele aveau obligația de a-i ospăta pe lăutari în perioada pregătirii spectacolelor de teatru folcloric. Deosebit de interesant este faptul că la Crăciun și la Anul Nou fetele pregăteau special câte un colac mare, pe care îl împodobeau cu năframe brodate, „cu baticuri de hasa cusute cu flori”, „cu flori și cu busuioc” și îl dăruiau feciorului din ceată, în semn de prețuire și recunoștință [164, p.229]. În zona nordică a țării acest colac se făcea din fruntea grâului, iar după ce era dăruit rămânea la fată până la sfârșitul sărbătorilor. Atunci, de regulă în ziua de Bobotează flăcăii organizau o petrecere în centrul satului, unde toate fetele veneau cu părinții aducând colacii dăruți. Aceștea erau consumați de către toți participanții la petrecere, considerându-se că în felul acesta vor avea parte de rod bogat în viitorul an agrar. Destul de răspândit este și obiceiul ca acest colac să fie oferit la Paști [164, p.231]. Un loc deosebit de trecere la statutul de flăcău și fată mare sunt-seratele. Acestea reprezintă adevărate instituții tradiționale care se referă în exclusivitate la categoria de vârstă 12-14 ani. Băieții și fetele de vârsta respectivă împreună cu părinții, mai frecvent în zile nelucrătoare, se adunau pe înserate la o casă unde învățau să danseze. Un băiat cânta la fluier, ceilalți dansau- fete cu fete, băieți cu băieți. Remarcăm aici că în cadrul unor astfel de întruniri nu se sublinia apartenența de sex. Totodată, seratele pot fi considerate „școli ale bunelor maniere” și comportamentului în societate pentru această categorie de vârstă. De asemenea prin intermediul seratelor băieții și fetele se încadrau într-un cerc mai

larg corespunzător vârstei lor, având posibilitatea cunoașterii reciproce și trezirii unor simpatii [174, p.28]. Tinerii se cunoșteau la Șezătoare, Clacă, Joc, la lucru în câmp, la Nuntă, la întrunirile duminicale sau la sărbători în centrul satului, la scrânciobul de Paști etc. Evidențiem *Jocul și Șezătoarea*, care reprezentau instituții sociale tradiționale, prin intermediul cărora se elaborează nemijlocit bazele viitoarei căsătorii. În cadrul acestor instituții fetele și băieții, apoi fetele mari și flăcăii trec „școala” vieții tradiționale, cunoscând normele și legile acestei vieți și încadrându-se treptat în colectivitate în calitate de membru cu drepturi și obligații depline [164, p.252]. Jocul era organizat de flăcăi, Șezătoarea- de fetele mari. La fiecare dintre aceste obiceiuri participau, în calitate de invitați, parteneri din grupul de sex opus. Astfel, cele două categorii de vârstă aveau la dispoziție obiceiuri, care în stadiul premarital, creează o simetrie și un echilibru natural, emoțional și social. *Șezătoarea* constituie poate cea mai veche și continuă formă de manifestare culturală, intrată, prin tradiție, în viața satului, fiind declarată în trecut obligatorie „școală de adulți”. Prin intermediul lor se urmăreau mai multe obiective: ridicarea nivelului cultural al participanților, realizarea unei activități practice de interes economic (împletit, tors, cusut etc.), pregătirea tineretului pentru viață, organizarea plăcută a timpului liber etc. Șezătorile aveau în programul lor și numeroase elemente distractive și moralizatoare, manifestări artistice organizate: grupuri vocale și recitări, hore, cântece la diferite instrumente etc. Șezătoarea reprezintă un obicei tradițional din ciclul vieții, o instituție socială, care îndeplinește „funcții multiple în viața tineretului și a colectivității în general”, este un cadru natural, prin intermediul căruia se creează posibilitatea cunoașterii reciproce a tinerilor și legarea unei prietenii, care va duce ulterior la crearea familiei [164, p.256]. *Șezătoarea* acoperă o etapă importantă a trecerii la categoria de flăcău și fată mare. Schimbarea exteriorului este un semn important ce caracterizează starea flăcăului și a fetei mari în stadiul premarital. „Fetele își făceau haine noi pentru joc de fiecare dată”, iar „flăcăii purtau pălărie, care avea floare ca un ochi. În fiecare duminică își schimbau pălăria!”. Ca și nunțile, șezătorile erau pline de tradiții și obiceiuri. Tradiția națională șezătoarea, o comoară fără de preț a culturii populare tradiționale, a convețuirii sociale, a creației muzical- dramatice. În trecut și în prezent, șezătoarea îmbină în mod dialectic interesul personal al participanților la ea cu acțiunile tradiționale. Parte componentă a șezătorii sunt manifestările folclorice, care pe lângă conținutul artistic, etic și estetic, reprezintă un sistem de comunicare, mesajul principal poate fi considerat exprimarea simpatiilor, a idealurilor referitor la dragoste, iubit, familie etc. Moment important al Șezătorilor sunt riturile de anticipație: farmece, menite să aducă anumiți flăcăi la Șezătoare, sau „să-l lege pe un flăcău de o fată”, cunoașterea ursitului, descântece de dragoste etc [174, p.30]. De obicei, șezătorile începeau de cu toamnă și țineau până în primăvară. Oamenii se adunau în casa mare, împodobită cu covoare, cu prosoape brodate, cu atributele miresei, să stea de vorbă, să povestească istorii vesele și triste, să discute ultimile noutăți. O funcție importantă a șezătorilor consta în pregătirea

către viața de familie a viitoarei mirese și gospodine, care trebuia să-și demonstreze iscusința, să-și farmece pe flăcăi prin hărnicie, gust estetic, prin dragostea de creația populară orală, adică interpretând cântece, dansuri etc. Folclorul tradițional interpretat contribuia la sensibilizarea artistică a plăcerii muncii. Șezătoarea era un obicei al fetelor. La șezătoare veneau fete, flăcăi și femei. Dacă acestea nu erau, se întâmpla neapărat câte o bătrână, care îndeplinea rolul de supraveghetor pasiv. Șezătorile aveau loc în casa fetei, în special, în case unde erau fete mari ori flăcăi. De când începea să se întunece, veneau flăcăii. Aici se adunau de obicei un cerc anumit de prieteni. La vârsta de 15 ani fetele începeau a merge la șezătoare. Flăcăii începeau vizitele pe la astfel de întruniri la vârsta de 18-19 ani. Fetele mari se așezau la loc de cinste, unde puteau fi văzute bine și admirate, locurile mai puțin importante fiind ocupate de restul participanților. Fetele torceau, coseau ori țeseau, iar flăcăii spuneau snoave sau cântau, seara încheindu-se, de multe ori, cu dansuri. Adeseori, aveau loc și ritualuri pentru aflarea ursitului. Șezătorile se terminau după miezul nopții. Iarna este sobră, plină de privațiuni și primejdioasă, dar sărbătorile acestui anotimp, cele mai spectaculoase din tradiția neamului, prefigurează parcă clipele în care totul va reveni la viață. Spre exemplu, de Sf. Andrei, când se practică ghicitul, vrăjile etc., cu scopul unei anumite izolări și a unei independente de un anumit grad, se prefera casa unei femei singure. Cea mai importantă acțiune ce se desfășoară în această noapte este „păzitul usturoiului” [101, p.103]. Împreună, fete și flăcăi, veghează și petrec, tocmai pentru a înzestra usturoiul cu calitățile necesare. Forța magică cu care el va fi investit în ajunul de Sf. Andrei îi va ajuta pe toți să depășească momentele de cumpănă de peste an: va servi drept remediu terapeutic, va aduce peșitori, purtat la brâu, va păzi sălașurile de duhurile rele. Deși învăluite de muzică și dans, fetele vor veghea cu strășnicie usturoiul, ce „nu trebuie furat pe ascuns de flăcăi” [101, p.104]. Păzit astfel, usturoiul va putea mai apoi să asigure protecția ființei umane, reușind uneori să-i schimbe chiar soarta. Valorificarea folclorului, contribuie la desăvârșirea educației, prin „muncă, bucurie, eficiență, întrecere de sine, îndrăzneală, curaj, imaginație, extrem de multă muncă, satisfacție, motivație; trecut și prezent stând laolaltă” [164, p.280]. Astfel, educarea tineretului în cadrul șezătorii are loc în procesul unei activități captivante, iar participanții nu se simt un obiect al educației, ceea ce este destul de important. Comunitatea sătească oferea forme funcționale de cunoaștere a tinerilor, care aveau menirea să faciliteze apropierea dintre tineri, oferindu-le în același timp, adevărate lecții de hărnicie, omenie, norme etice și estetice. Vârstnicii își amintesc de *clăcile* organizate întru ajutorare, mai ales, la lucrările agricole de toamnă – curățatul păpușoilor și balotatul frunzelor de tutun. Pe lângă partea practică a ajutorului, care scurtează munca, claca constituia și un mijloc de petrecere și voie bună. După terminarea lucrului, gazda îi chema pe clăcași acasă, unde îi cinstea și îi servea cu bucate, iar după masă adesea se făcea și joc, unde tinerii aveau bunul prilej de-a se vedea, cunoaște și chiar comunica.

Jocul la rândul său, reprezintă consfințirea propriu-zisă a flăcăului și a fetei mari pe „scena” colectivității sătești. Marile sărbători ale anului - Sf.Petru, Sf.Maria, Sf.Andrei, Crăciunul, Sf.Ion, Sf.Gheorghe și, mai cu seamă Paștele sunt considerate și acum drept prilejurile cele mai potrivite pentru a scoate fetele la joc. *Jocul moldovenesc* reprezintă una dintre cea mai veche artă populară, fiind totodată un „poem al neamului”, căci, când dansează moldovenii – „inimile vorbesc”. Fiecare mișcare vorbește despre talentul și caracteristicile spirituale ale poporului în diferite perioade istorice. El scoate în evidență atât caracterul, cât și temperamentul, forța și agerimea poporului. Pune în valoare înțelepciunea și umorul, dezvăluie sincer și direct aspirațiile și sentimentele oamenilor. *Jocul moldovenesc* alcătuiește adevăratul tezaur al poporului nostru împreună cu muzica, costumul național, arta populară etc. Principalul prilej de cunoaștere a tinerilor, *jocul* semnifică trecerea fetelor și a flăcăilor de la copilărie în grupa celor maturi. Intrarea tinerilor în joc marca momentul maturității și se făcea printr-un anumit protocol social, anume în pereche, dovedind capacitatea de integrare în comunitatea maturilor, cu perspectiva căsătoriei. *Jocul popular* ocupă un loc de seamă în patrimoniul poporului. Fiind bogat în caractere și stiluri, în el se reflectă viața, aspirațiile, năzuințele și sentimentele poporului, temperamentul lui optimist și plin de vitalitate.Tradiția locală de organizare și desfășurare a jocului era una deosebită. Tineretul trebuia să respecte cu strictețe normele consfințite de colectivitate. Astfel, „flăcăii aveau angajamentul să aducă cu marș cât mai multe fete frumoase”, „cât și mai puțin atrăgătoare”. Totul se făcea în limitele bunului simț, cu îngăduiala părinților. Grupurile de fete și flăcăi erau întâmpinate cu muzică. Fetele nu aveau voie să între în joc nechemate, nici să refuze invitația unui flăcău. Până nu demult, fata care mergea pentru prima oară la joc era împodobită în mod distinctiv: „Când işă fata-ntăi la hori, zăce câ sâ prindi-n gățâ o bucatâ di pânzâ albâ și cusuți pi dânsa mângeli-n pătrățali. În fațâ ave țochi făcuți din lânâ din camva roșâ, rozâ șâ neagrâ. Pi urmâ pune ștergari cusut... Mă-sa o găte.”[174, p.31]. *Hora* satului cuprinde o perioadă mai mare comparativ cu Șezătoarea. Hora dura toată ziua. În perioada amezii, când muzicanții serveau masa fetele și flăcăii se plimbau prin sat în așteptarea muzicii. O astfel de plimbare în grupuri permitea o cunoaștere mai profundă între reprezentanții de sex opus și contribuia la legarea unei prietenii sau chiar la afișarea unei viitoare căsătorii. În zonele pastorale, fetele erau scoase la horă de Sintilie, „când flăcăii se întorceau de la lucru și de la mocănit” [164, p.286]. Familia are grijă ca fiica aflată la vârsta nubilă să poarte haine mai îngrijite și să abandoneze jocurile copilărești. Pe lângă unele privilegii din partea adulților are și obligații în plus, i se cer, îndeosebi, performanțe în gospodărie. Se obișnuia ca la horă fetele tinere, aflate în apropierea vârstei la care ar trebui să se mărite, să fie „prinse în horă”, aceasta simbolizând că sunt gata de căsătorie [164, p.287]. La rândul lor, flăcăii au mai multă libertate, sunt primiți uneori în sfatul gospodarilor și chiar li se ia cuvântul în seamă, dar în același timp sunt puși la treburi care cer un efort fizic sporit, mai multă competență și abilitate. Până la

sărbătorile de iarnă, tinerele mai răsărite învățau să joace pe la clăci și șezători. În multe sate cel care invita prima dată o fată la horă făcea parte dintre dragomanii jocului ori era chiar vătaful sau calfa petrecerii, cel mai respectat dintre flăcăi. Debutul la hora satului nu se putea face oricum și de către oricine, pentru că momentul nu trecea neobservat. Hora satului este locul unde pot fi observate mai întâi primele dovezi de simpatie dintre o fată și un băiat. Astfel, în satul Nicoreni, Drochia; dacă un băiat invită o fată la dansul numit Rusasca este semn că dorește să fie prieten cu ea. Iar dacă în aceeași zi, joacă împreună două-trei rusești, lumea crede că cei doi se vor logodi. Maturizarea fizică și psihică a fetelor și băieților nu este simultană. Este știut că fetele se maturizează mult mai repede decât băieții. De obicei, fetele sunt scoase la horă între 14-16 ani, în funcție și de aspectul lor exterior, cele mai înalte și mai voinice fiind integrate mai repede într-o categorie superioară de vârstă. Băieții de aceeași vârstă cu fetele care ies la joc rămân încă „lângă perete”, având voie doar să privescă la petrecerea tinerilor. Mai târziu, pe la 17-18 ani, când li se îngăduie să intre în horă, nu pot să-și aleagă partenera dintre fetele aflate „în vorbă” cu flăcăii mai mari [164, p.310]. Măiestria cu care jucau și frumusețea erau un atu, fiind curtate în scurt timp de flăcăi, care și ei, la rândul lor, își arătau talentul de joc. Mai rar, o fată putea să joace pentru prima dată la horă cu un frate mai mare, cu un verișor sau chiar cu nașul de botez. Este lesne de înțeles de ce majoritatea căsătoriilor aveau loc în cadrul comunității, putându-se observa multiple legături de rudenie care există între oameni. Astfel *Hora satului* și *Jocul* din trecut nu erau numai o adunătură de oameni, unde lumea dansa și se veselea. Are dreptate I. Ciubotaru, când subliniază că, „pe lângă momentul distractiv, pe lângă partea ei veselă, hora mai era, în primul rând, un fel de școală a satului, școală de etică și estetică, o școală cu lecții de omenie, de comportare în societate, o școală de popularizare a tot ce este frumos, bun, modest și de preț, spiritual și vesel și, în același timp, o bucurie a obrăzniciei, a îngâmfării, a fuduliei și a altor metehne omenești” [43, p.110]. Readucerea la viață a acestor tradiții favorizează situații în care acestea pot să devină o necesitate, ca mai apoi să fie asimilate și să se materializeze în comportarea ulterioară a personalității. Odată cu apariția necesității de a respecta aceste tradiții, oamenilor le apare interesul față de tradiții, ceea ce poate deveni o bază a moralității. Erau cunoscute și alte forme de comunicare, cum ar fi balul, numit și serată, organizat în magazinele mai mari ale oamenilor bogați. Tinerii făceau vizite în localitățile învecinate cu prilejul hramurilor, fapt ce oferea și alte posibilități de comunicare și cunoaștere. *Balul de Hram*, spre deosebire de alte petreceri de acest fel, se desfășoară după un program și legi proprii care, în mare parte, anticipează ceremonialul nupțial. Astfel, flăcăul, inițiatorul Balului, devine cea mai importantă persoană din cadrul petrecerii. El alege Regina Balului, care este, de fapt, fata care îi este prietenă sau cu care este logodit. Fata și flăcăul se află în centrul atenției pe tot parcursul petrecerii. Orice alt flăcău, care dorește să danseze cu Regina Balului, trebuie să plătească, obicei caracteristic nunții-jucatul miresei pe bani. Deseori se practică furtul Reginei, obicei deasemenea

nupțial. Spre sfârșitul balului „părinții flăcăului și ai fetei le dăruiesc diverse cadouri, legându-i cu prosoape, basma ș.a.”, la fel ca și la nuntă după legătoarea miresei [164, p.321]. Astfel se anunță pentru toată colectivitatea sătească o viitoare căsătorie, care urmează neapărat.

Ceremonialul nupțial constituie o treaptă importantă a vieții, încheind o perioadă în viața omului și deschizând perspectivele unui nou început. Fiecărei categorii de vârstă și sex în colectivitatea sătească îi reveneau anumite obligații în viața socială și culturală. O poziție deosebită o deținea tineretul. De fapt, până la crearea familiei și trecerea într-o nouă categorie socială, tineretul era plasat în centrul atenției întregii colectivități. În planul conceptual al colectivității tradiționale această categorie socială și de vârstă avea funcția perpetuării tradiției, a unui mod de exprimare și comunicare artistică, a unei atitudini față de muncă și societate, funcția continuării vieții neamului și a omenirii în general. Orice abatere a tinerilor de la legile tradiționale era aspru sancționată. Tradițiile sunt comori ce nu ar trebui uitate sau părăsite și nici schimbate prin troc cu alte obiceiuri importate din alte țări. Ele sunt ale noastre, ne caracterizează, ne definesc și prin ele ne simțim mai bogați, mai aleși, mai altfel decât alții. Aceste tradiții ne fac mai „exotici” în ochii europenilor și altor nații, putem fi subiect de discuții și de laudă, de aprecieri cu semnul mirării. Ceea ce ne face diferiți unul față de celălalt, pe noi, oamenii, este sistemul de valori în care credem. Aceasta ne definește ca indivizi și ca grupuri. Cu un sistem de valori ieșim din familie, cu un sistem de valori ieșim din școală, un sistem de valori promovăm în rândul persoanelor cu care venim în contact și a acelor pe care le educăm, ca dascăli. Aceste deziderate ne-au condus la identificarea *problemei de cercetare*: care sunt modelele și micromodelele Nunții Moldovenești și funcționalitatea acestora de întemeiere a noilor familii, elaborarea scopului ce constă în fundamentarea teoretică și descrierea funcționalității modelelor și micromodelelor de formare a cuplului familial și obiectivelor cercetării, ca expunerea frumuseții obiceiurilor tradiției de nuntă, valorificarea și revalorificarea micromodelelor de educație a tineretului pentru viața conjugală; stabilirea modificărilor care au survenit în cadrul unor obiceiuri de nuntă pe parcursul timpurilor; descrierea specificului obiceiurilor și practicilor de nuntă ca micromodele de educație permanentă; elaborarea matricei valorilor nupțiale de pregătire a tineretului pentru căsătorie; modelele și micromodelele complexității nunții, valori perene ale educației tineretului pentru formarea familiei, implementarea potențialului etnocultural prin curriculumul pentru diriginți în pregătirea pentru viața de familie a tineretului, determinarea direcțiilor de soluționare a problemei, ce s-au constituit din următoarele grupe de metode: metode teoretice: analiza și compararea, sistematizarea și generalizarea; metode experimentale: chestionarea, interviul; metode de analiză statistică și prelucrare a datelor; metode empirice: observația.

1.3 Concluzii la capitolul 1

1. Valorile naționale și educația contemporană – prezintă situația de criză axiologică în care se află societatea noastră, propunând, ca soluție, implementarea valorilor naționale în cadrul procesului educațional.
2. Putem afirma că în folclorul național și-au găsit reflectare normele morale ale tinerilor, exprimând, de regulă, ceea ce trebuie să devină un program de conduită pentru viitor.
3. Valorile spirituale cuprinse în folclor, sunt un program de educație a idealului moral al poporului, ce îmbină simțul activ al umanismului, al onestității, al dragostei de muncă, al perfecțiunii intelectuale și al stimei față de oameni; devenind un pilon de bază al pedagogiei moderne.
4. Implementarea valorilor naționale în conținuturile *etnopedagogiei familiei* și educației prin conținuturi va contribui la: stabilirea unei coerențe necesare între conținutul educației și mediul sociocultural; consolidarea identității culturale; promovarea valorilor sociale și culturale specifice; cunoașterea patrimoniului cultural al poporului; deschideri spre alte culturi și alte sisteme de valori morale și estetice; satisfacerea aspirațiilor naționale, condiție necesară pentru o democratizare veritabilă;
5. *Tradițiile de familie* nu pot fi despărțite de viața extrafamilială, de viața comunității de aceea accentuăm faptul că, *prin familie, copilul este parte a comunității și trăiește viața acesteia*, prin relațiile dintre membrii familiei ce țin de evenimentele vieții personale etc., dar, în ultimă instanță, copilul este pregătit prin toată educația pe care o primește, tot pentru a trăi în comunitatea mai largă, prin tradiția transmisă de la o generație la alta, prin diferite forme și conținuturi cuprinse în folclor, sfaturi, norme, cerințe, pentru a-și forma o familie.

2. VALORIFICAREA VALENTELOR EDUCATIVE ALE NUNȚII MOLDOVENEȘTI

2.1 Obiceiurile pețitului și logodnei

Una din funcțiile cele mai importante ale obiceiului ciclului familial este aceea de a încadra individul în formele de viață specială caracteristice mediului în care trăiește. Acest proces se realizează de-a lungul întregii existențe a individului prin „practicile de inițiere și riturile de trecere” legate de marele eveniment al vieții – căsătoria [102, p.43]. Primele date referitoare la nunta le găsim la cronicarii moldoveni, în scrierile călătorilor străini din sec XVI-XIX. Bibliografia poate fi completată cu un șir de autori, care în sec.XIX-lea au fixat în scrierile lor și această datină: B. Hîțdeu, I. Tanschi, T. Burada, A. Zașciuc, Z. Arbore, A. Mateevici. Relatări despre nunta din prima jumătate a sec. XIX-lea aparțin lui P.Sîrcu, Gh.Madan, O. Constantinescu și P.Ștefănuță. În a doua jumătate tema obiceiurilor matrimoniale ale folclorului nupțial a fost abordată de mai mulți autori: V. Zelenciuc, A. Hîncu, L. Loscutova, S. Badrajan, V. Buzilă, E. Postolachi etc [147, p.204]. Este tonic să constatăm cât de benefic a acționat, și în acest domeniu, acea „forță a păstrării” despre care pomenea etnologul german P. Sartori. Fenomenul este extrem de important dacă avem în vedere că în anumite perioade sau împrejurări istorico-sociale conservarea datinilor a reprezentat „un mod de apărare a colectivităților populare de influențe dezagregatoare venite din afară” [41, p.22]. Creșterea gradului de cultură a țărănimii, participarea tot mai activă la viața politică și socială, lichidarea deosebirilor esențiale dintre modul de viață a satului și cel al orașului a urmat ca „nunta tradițională să fie înlocuită cu nunta sovietică, nunta comsomolistă sau așa-zisul *vecer*” [164, p.324]. În Moldova, ca de altfel în toate ținuturile, nunta constituie un fenomen ce interesează toate categoriile sociale, având „implicații juridice, economice, estetice și spirituale” profund ancorate în viața satului [45, p.98]. Diferențierile zonale sau particularitățile locale, pe care le relevă obiceiul în complexitatea sa, nu estompează nucleul comun al semanticii ceremonialului marital. În înțelegerea oamenilor căsătoria a fost și rămâne un lucru firesc, foarte important pentru continuarea neamului. A nu te căsători înseamnă „că nu ți-i dat, că nu ai darul ista” [114, p.242]. Condiția nefirească a flăcăului și a fetei rămași, după o anumită vârstă, necăsătoriți, era una deranjată, nu numai pentru ei personal, ci și pentru comunitate. Divorțurile nu erau nici ele aprobate. A divorța însemna rușine și o deposedare a copiilor de a fi în rând cu lumea. Din punct de vedere al tipologiei etnice, ritualul nupțial moldovenesc este răspândit, conform specialiștilor, în trei zone de bază - centrală, de sud și de nord. Se consideră astfel că „fetele trebuie să se mărite între 18 și 21 de ani”, iar „băieții este bine să se însoare între 23-25 de ani, după ce și-au făcut armata”. Motivațiile au în vedere dezvoltarea fizică, biologică, dar mai ales maturizarea psihică: La această vârstă sunt „copti la minte”, „după aceea îmbătrânesc și n-au vlagă să aibă copii” [86, p.43]. Chiar dacă tinerii se căsătoresc „cum le vine ceasul”, ei trebuie să fie pregătiți pentru această trecere dintr-o stare în alta. Fata „să știe a toarce, a țese, a coace, a face mâncare”, să aibă zestrea gata, iar

flăcăul „să cunoască toată plugăria” și „să aibă casa ridicată” [41, p.23]. Alături de „haru gospodăriei”, pe care-l deprind, tinerii trebuie să aibă o disponibilitate afectivă deosebită pentru săvârșirea acestui pas [51, p.31]. Tinerii care aparțin aceleiași comunități sătești se cunosc destul de bine. Au fost împreună la hora duminicală ori la alte petreceri, s-au întâlnit la hramuri, la nunți, la clăci și la șezători, la muncile câmpului și așa mai departe. Legăturile durabile însă, vizând perspectiva unei căsătorii, presupun circumstanțe mai complexe. În etapele formative parcurse de tânăr, un rol deosebit îl joacă efectuarea stagiului militar, moment decisiv pentru maturizarea și călirea bărbaților, „atunci se spune că-s trecuți prin lume” [41, p.23]. Fetele bătrâne și flăcăii tomnatici „aleg până culeg” și iau „ce rămâne”. Se mai spune pe alocuri că dacă întârzie prea mult, fetele nu se căsătoresc, ci „se robesc”, iar băieții nu se însoară, ci „se mărită” [98, p.77]. Amânând ceasul întemeierii unei legături matrimoniale, tinerii provoacă îngrijorarea părinților. Necăjit din cauza unui fiu care întârzie să se însoare, tatăl său regreta adesea că feciorul „nu-i în rând cu lumea”, pentru că - spune el - satul nu pierde din vedere că „oaia care-i rămasă de turmă are un beteușug”, în alte zone ale Moldovei, despre tinerii care depășesc peste măsură vârsta căsătoriei optime se spune că „nu mai sunt chemați la masa vieții” [99, p.91]. Cei de o vârstă se căsătoresc într-o perioadă de timp relativ apropiată. Cine nesocotește condiția temporală pierde în mod ireversibil un ciclu de ani din viața sa. Dacă n-ai trecut prin înflorirea dragostei, ești lipsit de cele mai nobile trăiri sufletești: „*Cine-n lume nu iubește, / Numa digeaba trăiește; / N-are dor, n-are urât, / Face umbră pe pământ!*” [78, p.90]. Încă din momentul în care ființa umană începe să înțeleagă lumea, modelul moral și comportamental ce trebuia urmat îl găsea în basmele, povestirile, legendele, baladele, cântecele, strigăturile, colindele, orațiile și atâtea alte creații șlefuite pe axa tradiției. Întreaga filosofie de viață se regăsea în „școala fără clase” a folclorului și datinilor, a „legii românești” [42, p.73]. Gradul mare de circulație a proverbelor și zicătorilor pe temă sporește rolul lor în generalizarea experienței de viață, motivând ceea ce este conform cu normele unui anumit tip de existență. Câteva zicători vin să evidențieze convingerea țăranilor din Moldova că toate lucrurile trebuie făcute la vreme. „Mâncarea di dimineață șă însurătoarea di tânăr îs două lucruri buni; „Flăcăul până la 25 de ani se însoară singur, de la 25 de ani înainte îl însoară babele, iar după 30 de ani nu-l mai însoară decât dracul”, „însuratu di bătrân îi lucru di rușâni” [99, p.100]. Aceste sentințe acționează destul de eficace asupra celor ce le ascultă, la fel ca și numeroasele strigături satirice care vizează același fenomen.

Dintre tradițiile populare, ca unul din cele mai însemnate evenimente din viața omului, strălucită ca formă și adâncă prin concepția moral-umană este *nunta tradițională moldovenească*. Căsătoria este „un act social de o deosebită importanță”, reprezentând trecerea de la stadiul de celibat la cel de căsătorit și, în același timp, presupune implicit trecerea dintr-o categorie socială de vârstă în alta [37, p.108]. În mentalitatea poporului s-a format un șir întreg de opinii despre

mire și mireasă, fericire, frumusețe, calități personale ale omului etc. Aceste idealuri și-au găsit expresie într-o formă alegorică în anumite *datini, ritualuri, ceremonii*. De aceea obiceiurile de nuntă au caracter solemn. „Dansurile, strigătele, cântecele formează un spectacol original, la care oaspeții sunt simultan și interpreți și spectatorii” [45, p.113]. Însă modelul la care se raporta toată lumea era cel care coagula viziunea tradițională asupra premiselor căsătoriei, ale despărțirii fetei de categoria „domnișoarelor”, a băiatului de „grupul holteilor”, „ale despărțirii fiecăruia dintre ei de fosta familie pentru a întemeia una nouă” [148, p.21].

Oiceiurile tradiționale de nuntă rezumă în două cicluri de bază: „*ciclul pregătitor și nunta propriu-zisă*”. La aceste cicluri se alătură un șir de obiceiuri, care se practică după petrecerea nunții. Din cadrul obiceiurilor ciclului pregătitor fac parte formele tradiționale de „*pețit, de încheiere a căsătoriei și pregătirea nunții*” [51, p.32]. Din cadrul numeroaselor obiceiuri de până la nuntă, în prezent reduse simțitor, de o mare valoare moral-educativă sunt obiceiurile *peștitului și ale logodnei*. Obiceiul *peștitului* avea câteva etape: „*stărostia, logodna, răspunsul*” [36, p.116]. Tradiționaliștii sunt singurii care mai respectă obiceiurile de nuntă de altădată. Obiceiurile de nuntă începeau întotdeauna cu *peștitul*. Conform dex-ului, cuvântul *peștit* - reprezintă faptul de a cere în căsătorie o fată; cerere în căsătorie; peșire; stărostie, tocmeală [38, p.568]. *Peștitul* este un vechi obicei de nuntă, „care presupune ca tânărul să meargă, împreună cu tatăl și câțiva prieteni, la casa fetei pe care o vrea de nevastă”, pentru a obține acordul părinților acesteia [161, p.82]. Funcția primordială a obiceiului prenuptial „*peștitul*” constă în cererea fetei în căsătorie, ca gest de reverință adresat de viitorul ginere și de părinții săi socrilor [182, p.299]. Mai întâi și întâi, părinții flăcăului bun de însurat se tot frământă pe cine să aleagă de soție pentru fecior. Căutau să fie „și bogată, și cuminte, și deșteaptă”. Și totuși cel mai important era zestrea, ea hotăra totul. În unele sate din nordul țării, mai întâi se dă „lista averii” fetei și apoi se uitau la calitățile miresei [164, p.328]. Pe de altă parte îndată ce părinții fetei și ai feciorului prind de veste că tinerii se plac, încearcă să afle ce calități sau apucături are viitorul ginere, respectiv viitoarea noră, deși, în cele mai multe cazuri familiile se cunosc destul de bine. În mentalitatea oamenilor din satul tradițional „fiecare om este prețuit și categorisit după hărnicie și omenie” [178, p.242]. Fiindcă pământul se lucra greu, iar creșterea oilor și vitelor cerea un om viguros, nu se punea în cumpănă, întotdeauna, averea ci omul dacă e credincios, curajos și vrednic. De altfel, cea mai mare parte din gospodarii de vază ai satului erau oameni care și-au sporit averea prin muncă și chibzuială și era firesc să se gândească la continuarea trudei lor prin urmași demni. Sunt zile bune și zile rele, zile fericite și nefericite, după care poporul se orientează în toate afacerile sale. El nicicând nu întreprinde vre-un lucru într-o zi care, după credința sa, „este o zi rea, nenorocoasă și nefericită”, ci întotdeauna într-o zi bună [94, p.93].

Zilele cele mai prielnice pentru a peși o fată sunt considerate cele de joi și de duminică. *Peștitul* era inițiativa părinților băiatului, care aflau de aleasa fiului. La prima etapă de cerere în

căsătorie băiatul se înțelegea cu fata, apoi erau anunțați părinții. Dacă opțiunile părinților coincideau, căsătoria se accepta. Joia sau duminica, viitorul mire mergea la pețit împreună cu părinții la fată acasă și ducea în dar o sticlă de vin. În cazul în care viitorul fetei nu era prestabilit, și-și găsea ea un fecior în sat, după ce aceștia decideau să „se ia”, o rudă a băiatului, venea cu plosca cu vin, la pețit. Dacă pețitul a fost favorabil celor doi tineri, tatăl băiatului mergea la părinții fetei să stabilească așa-zisul „așezământ” [86, p.99]. La pețit băiatul nu venea singur, ci își lua un intermediar, un „staroste”, persoană matură, trecută prin viață și care cunoștea codurile pețitului. În unele localități „băiatul merge împreună cu părinții lui la familia fetei și, la intrare în casă, îi înmânează acesteia o farfurie din lemn pe care așază un măr și un bănuț sau doi, în funcție de cât este de înstărită familia viitorului mire” [49, p.38]. Dacă tânăra acceptă farfuria, pot începe negocierile. De obicei, la pețit, participă și preotul ori bătrânul satului, pentru ca înțelegerea să fie echitabilă. Momentul prezentării mirilor și a familiilor de obicei se făcea, pe înserat, pețitorii trimiteau vorbă că ar voi să viziteze familia fetei, apoi stăteau să aștepte. Bineînțeles, aici se putea sfârși întreaga poveste, dacă pețitorul nu era lăsat să intre în casă. Interdicția se referea strict la calitatea sa de pețitor. Dar, să zicem că lucrurile erau bune, fata vorbise dinainte cu mama sa care, la rândul ei, își pregătise deja soțul și erau, în principiu, de acord. În casa fetei începeau pregătiri, femeile „clădeau patul cu perine și plăpumi suprapuse, acoperite cu covoare și cuverturi, expuneau hainele pe culme (o bară de lemn atârnată lângă perete) și pregăteau mâncare” [71, p.167]. Când toate erau gata, se deschidea poarta, semn al disponibilității familiei dinăuntru de a-și lăsa fata „să iasă din casă” (pentru a intra într-o casă și o familie nouă). Starostele avea funcția să ceară consimțământul de căsătorie de la părinții fetei. În prealabil, starostele ducea tratativele de rigoare cu părinții fetei, ca să se asigure, că nu vor fi refuzați. Deci prima oară, în casa viitorilor socri mici, sunt trimiși unul sau doi pețitori. Denumirea cea mai frecventă este cea de staroste, „pentru că starostește, insistă pe lângă părinții fetei pentru căsătorie” [45, pag.432]. Mai rare sunt denumirile de *tălmaci*, *cercător*, *stolnic*, *ștafetă*, *ispititor*, *misit*. Ulterior, în orice zi, în afară de luni, mirele împreună cu starostele venea la părinții fetei. „Înăuntru, pețitorii erau poftiți să se așeze, dar nu oricum și oriunde, ci conform unei distribuții spațiale care tâlcuia scopul vizitei: băiatul și starostele stăteau pe „lada de lângă perete, lipită de pat”, fata stătea pe „colțul patului”, în partea pe care stătea băiatul, familia fetei își „trăgea scaune în dreptul pețitorilor”, iar „tatăl stătea lângă colțul mesei” [36 p.146]. La început vorbeau despre tot felul de lucruri, fără legătură cu motivul vizitei. Apoi starostele începea să prezinte băiatul și, mai ales, familia, casa din care venea, rudele care, în cele din urmă, vor fi și ale fetei și al căror sânge, în cele din urmă, va fi și sângele nepotului. Între timp, în casă se negocia zestrea fetei și averea băiatului. „Interesant este că, atâta timp cât durau negocierile, musafirii nu erau serviți nici cu de-ale gurii, nici cu băutură. Tinerii participau și ei la negocieri, însă fără să aibă dreptul să se amestece în discuțiile părinților” [62, p.110].

Starostele poate fi neam cu mirele, dar nu este obligatoriu. Poate fi o femeie sau un bărbat sau, adesea, o pereche, soț și soție. Important este să știe să se exprime frumos și să știe să creeze bună dispoziție și înțelegere. Dacă se așteptau că vor fi întâmpinați cu ostilitate, încercau altă strategie: „Prima dată mergea unul singur, ca să vadă dacă vor s-o deie, apoi merg mai mulți, ca să lege nunta” [126, p.23]. Reieșind din situație, starostele, le adresează părinților fetei vorbe frumoase adesea rostesc o orăție de nuntă, fabula căreia prezintă imaginea vânatului căprioarei de către un flăcău-tânăr împărat, însoțit de către „oaste” sau, în alte variante, este imaginată cântarea Zânei Florii, sfârșind discursul versificat cu îndemnul de a le da Floarea, „căci am venit cu târnăcoape de argint / să scoatem florica din pământ.../ s-o sădim la împărat în grădină, / ca acolo să- nfloască și să rodească...” [44, p.204]. „*V-am cules o fată care să fie pereche fiului neavoastră...*” [28, p.23]. Starostele continuă să rămână în centrul atenției, predispunând socrii la „înțelegere”. În momentul potrivit invitația este preluată de socrii mari. Se solicita, mai întâi zestrea fetei: „patru căpătaie, două modițe, oghiale, covoare, niște țoluri din câlți, o sofcă și pământ, dacă avea”. Avera băiatului se anunța în ultimul rând, având de fiecare dată același conținut: de la două până la cinci hectare de pământ, car cu boi, casă sau loc de casă, etc.

Funcția tradițională a obiceiului constă în a „hotărâ definitiv zestrea, ziua de nuntă și nașii în prezența martorilor” [41, p.23]. Participanții, cercul restrâns de rude din ambele părți - realizează astfel un transfer de responsabilitate, devenind garanți ai pregătirilor pentru nuntă. Ei își manifestă pietatea prin ignorarea oricăror ocupații străine, ce le-ar sustrage atenția, inclusiv bucatele de pe masă.

Mai existau și alte variante de peșit. Starostele intra și întreba de părinții fetei: „N-aveți o cârlană de vânzare?” Aceștea, dacă nu doreau să-și mărite fata, spuneau: „N-avem nici oi, dar nu tocmai cârlană”. Oaspeții mai glumeau, mai cercau în fel și chip să-și atingă scopul, dar, văzând că li-i stăruința în zadar, se lăsau „bătuți”, plecând la altă casă să întrebe același lucru. Colindau mai multe case, până găseau „fată de măritat” [70, p.43]. Apoi se căutau nuni. Mirele și starostele în unele sate, tatăl mirelui cu mirele- se duceau pe la rudele care socoteau că ar dori să se prindă de nuni și-i rugau: „Avem un hulubaș,/ Sprinten, drăgălaș, /Și vrea ca să zboare /Peste nouă izvoare /C-o zână-zânișoară. /Dacă puteți și doriți a ne ajuta,/ Să le fiți nuni de cununie, /Ei vă vor mulțumi/ Până-n pământ s-or pocloni” [64, p.106]. Cei veniți aduceau cu sine o sticlă cu vin, cinsteau nunii, urau de pace și de petrecere cu început și sfârșit bun. Dacă se hotăra totul cu bine, rămâneau nuni acești gospodari. În caz contrar, se căutau alți nuni.

În unele sate din nordul țării, fetele de măritat primeau ca zestre animalele necesare într-o gospodărie și diferite lucruri țesute în casă din cânepă, in și bumbac. În altele părinții miresei ofereau ca dar de nuntă și terenuri. Tot aici, părinții le juruiau copiilor dobitoace, casă și alte daruri. „Juruirea zestreii” secvență numită în s. Izbește raionul Criuleni și „târg de zestre”, începe cu formula de adresare a starostelui: Abia după ce toate detaliile cu privire la viitorul tinerilor

erau stabilite, se așezau cu toții la masă. Înțelegerile făcute erau întărite de martorii prezenți, ca semn „nunul tăia pâinea în două”. Din acest moment căsătoria se considera decisivă [70, p. 43]. Dacă rudele nu se înțeleg, bucatele rămân neatînse în continuare, iar ceremonialul de „baut răspunsul” nu are loc [4, p.106]. Dacă sunt mulțumiți, tatăl fetei trimite tinerii afară „să vadă și ei cum e vremea”. Când cei doi se întorceau, starostele îi întreaba pe rând „Cum a fost vremea?” [77, p.117]. Răspunsul bună sau, dimpotrivă, rea, semnifica hotărârea tinerilor. Dacă unuia dintre ei vremea i s-a părut rea, totul se încheia. Fata era aleasă încă din copilărie de către părinții sau rudele băiatului, iar pe când venea vremea măritişului, zestrea era deja pregătită. „Țău și amu minte cum m-o șerut a neu bărbat. Mama me s-o înțales de când eram nică să mă dăie după un băiet bun din sat. Când am crescut, eu am grăit o vreme cu alt flăcău, dar tata m-o sfătuit să-l eu pe șela ales di dânșă, câ-i om bun șă nu m-a bate-n veși”, spune Maria Albu, o bătrână în vârstă de 84 de ani din Holoșnița Nouă, rl Drochia.

Odată ce peșitul a fost unul reușit urmează o perioadă și anume săptămâna „oarbă” sau „chioară”, cum este cunoscut de popor acel interval de timp al „cristalizării” sentimentelor, în care căsătoria este dorită de tineri în mod deosebit, evenimentul căpătând dimensiunile unui adevărat mixaj, această perioadă, așadar, cu toate implicațiile ei, este evaluată de vârstnici cu oarecare maliție [45, p.452]. Mai cu seamă viitoarele mirese sunt cuprinse de acea neliniște grăbită care le determină să renunțe ușor la condiția privilegiată, la ocrotirea părintească, la libertate, neângrădiți de îndatoriri precise, în favoarea căsătoriei: „Da eli, sarașili feti, aghe așteaptă să sâ mărite”. (Elena Fuior, 78 ani, s. Ochiul Alb rl Drochia)

Evenimentele de ordin social-economic de la hotarul secolelor al XIX-lea și al XX-lea au generat schimbări esențiale în structura obiceiului „peșitul”. Apare tendința de suprapunere cu obiceiul logodna, ambele desfășurându-se simultan în aceleași coordonate spațiale și de timp. Numărul impunător de denumiri -*Răspuns* în rl. Ștefan Vodă, s.Tudora; *Tocmeală* în rl.Orhei, s.Pohrebeni; *Înțelegere* în rl.Rîșcani, s.Hiliuți, *Împăcare* în rl.Rîșcani, s.Recea; *Împăcăciune* în rl.Glodeni, s.Ciuciulea; *Călcatul pe urme* în rl.Drochia, s.Drochia - denotă un spectru bogat al infrastructurii terminologice. Sursele documentare de la finele secolului XIX-lea au consemnat obiceiul, numindu-l „răspuns” și specificând că „după această zi nu se întâlnește ruperea legăturilor de rudenie” [57, p. 104]. *Socrii mici merg „pe vedere”*. Tradițiile peșirii și logodnei se sfârșeau cu „ziua de răspuns” - obicei prenuptial, desfășurat la casa tânărului și marcat prin vizita de răspuns întreprinsă de socrii mici, la interval de câteva zile după „logodnă” [149, p.161]. A doua duminică, familia fetei de măritat este cea care merge în vizită la viitorul mire. „Familia tinerei trebuie să vadă unde merge mireasa de noră. La această vizită, fata vede gospodăria și-și cunoaște viitoarele rude” [77, p.128]. Ei vin „pe vedere” sub diferite pretexte: la hora satului, la nuntă, în ospetie sau chiar la invitația tânărului. Din motive de tact și de etică populară, întâlnirea avea loc pe un teren neutru - la vecini, în „casă streină, dar și la viitorii nuni”. Acesta este

obligat, prin tradiție și prin legea găzduirii, să poftască oaspeții personal și să-i pună la masă [69, p.46]. În satele din nordul țării viitoarele mirese nu participau la această vizită, „ea rămânea acasă să aștepte”. Și dacă totul se trecea cu bine, mirele lua un ulcior cu vin, o pereche de ciorapi, niște bomboane și i le ducea miresei. În scurt timp, veneau și ceilalți oaspeți la mireasă. Tinerii se așezau în capul mesei (în dreapta- mirele, în stânga - mireasa), dar din părți, lângă mireasă-nuna, lângă mire-nunul. Aici se și hotăra ziua nunții [36, p.153]. Părțile discutau la înțelegere și în privința cadourilor de nuntă, cămașilor de mire și de socri, sfârșind cu „datul mâinii” între socri, după care o rudă mergea să taie palma. Partea neoficială a „răspunsului” începea cu servirea bucatelor, iar atmosfera de sărbătoare era accentuată prin focuri de armă. La începutul secolului al XX-lea în localitățile nordice, dacă răspunsul se sfârșea cu bine, nunul ieșea în prag și trăgea un foc de armă în aer se zicea că „l-o-mpușcat pe mire”, ceea ce însemna că în sat va fi nuntă, în partea de centru și de sud - că „au băut răspunsul” [59, p.104]. Din acest moment viitorul mire, avea grijă să-și scoată fata la horă, ca să vadă lumea că în sat a apărut o pereche nouă. Băutul răspunsului începe la părinții băiatului, dar se sfârșește, în cele din urmă la părinții fetei. Acest lucru confirmă, încă o dată, tendința de predominare a casei socrilor mici ca spațiu sacru de desfășurare a secvențelor prenuptiale. Imediat după răspuns, „nuna umbla val-vârtej să caute beteală și floare”, iar „mirele cumpăra rochie, pantofi, ciorapi, inel” [46, p.185]. După răspuns în casa mirelui se făcea croitul, moment ceremonial din ce în ce mai rar în prezent, datorită schimbărilor economice survenite. „Aici venea nuna, vre-o drușcă sau vre-o rudă și, împreună cu mireasa și cu mama ei, croiau, coseau, stăteau la masă, discutau, mai plâneau soarta grea a femeilor” [155, p.79]. Mireasa trebuie să-i coase mirelui, ba chiar și rudelor, câte o cămașă, după cum se înțeleșeră la răspuns. Mireasa se prefăcea că nu taie foarfeca și nu pornea lucrul până nu primea o sumă de bani de la nun ori de la socrul mare. De obicei, era obligată să le coase câte o cămașă socrului mare, soacrei și mirelui, în rest- cum se înțelegeau. De pildă, la Costești, mireasa trebuia să aibă „cămași albe cu brâu roșu pentru mire și socrul mare”, iar „pentru soacra-mare-o cămașă lungă de noapte, cusută la gură, ca soacra să nu fie rea de gură” [164, p.342]. Apoi împărțea materialul pentru brodat batiste pe la druște. Din val de pânză neînceptă se croia cămașa mirelui și a soacrei. Mirele nu era invitat la acest obicei [16, p.217].

Înregistrările, deși izolate, ale obiceiului „răspuns” în spațiul basarabean de la finele secolului al XIX-lea - mijlocul secolului al XX-lea confirmă geneza târzie a acestuia. Mențiunile fragmentare ce s-au păstrat până astăzi permit restabilirea structurii, funcției și conținutului obiceiului „răspuns”, integrând-o în complexul de obiceiuri prenuptiale. Având o microstructură bogată în secvențe ritualice și o infrastructură abundentă în denumiri, „răspunsul” continuă să îmbogățească ceremonialul prin funcția sa de conciliere și organizare a ambelor neamuri [59, p.119]. O cunoscută snoavă amintește cele trei ipostaze posibile ale unui bărbat: „*prinț*” căruia îi sunt deshise toate casele cu fete mari, atât timp cât este „flăcău”, „*om*”, după ce s-a căsătorit, și

„neom”, dacă și-a părăsit familia [151, p.216]. Deci, în mentalitatea arhaică românească, întoarcerile nu sunt posibile. Nici un om însurat nu mai poate redobândi condiția de fecior, nici o femeie căsătorită nu mai poate purta în cosițe florile de fată mare. În cele din urmă, urma vizita tinerilor însoțiți de părinți, rude și prieteni, acasă la preotul care urma să officieze logodna, iar viitorii soți să-și schimbe verighetetele. Petrecerea era organizată la casa logodnicei, cu mâncare, băutură și ceterași (violonist). Până la nuntă, tinerii se pot vedea doar în locuri publice. “Eu șădem acasă, venea flăcăul la poartă și fluiera. Apăi, eu mă luam și mă dușeam cătinel spre fântâna satului, unde mă videam cu alesu neu”, își amintește Agrepina Botoșan, 78 de ani, s.Șuri, rl Drochia. „Nu-ni pare rău că a nii m-o dat după Vasălică. O fost un om de omenie, Dumnezău sâ-l ierte. Ni-o făcut șăsă copchii, tăți trăiesc. Amu îi altfel și cu dragostea, aiștia tineri sâ aleg sânguri. Da la a nii copchii eu am grăit cu cuscii. Noi ținem tradiția, așe-i sănătos, că noi am fost ca ei, da ei încă n-o fost ca noi”, încheie Agrepina Botoșan, nu în ultimul rând de ași aminti versurile de peșit; „Pi vremea me, erau șî cântece di peșât, care erau cam așă”: „Măritați-vă, bătrâne,/ Și dați drumu la copchile/ C-ați purtat un car de flori/ Și trii rânduri di feciori” / „Fecioru care să ține/ Ia fata care rămâne,/ Iar fata care alege/ Până la urmă culeje” În realitate, târgul nu ieșea întotdeauna cum trebuie, apăreau orgolii și jigniri între familii, poate că pe cei din casă nu-i interesa „cum e vremea afară”, fata putea fi răpită de un altul, se stricau logodne etc [141, p.45]. Urmările refuzului părinților duceau la alte forme de căsătorie, ca răpirea miresei și fuga fetei mari la mire. În cazul în care tatăl fetei nu acceptă înțelegerea, tinerii deseori fugeau de la casa părintească, iar după ceva vreme părinții îi rugau să se întoarcă și acceptau căsătoria lor. Numeroase superstiții mărunte însoțesc viața de zi cu zi a familiilor cu fete de măritat. „Era un obicei în care erau implicate gesturi, simboluri și expresii codificate, semn că nu era vorba despre o simplă formalitate, ci despre stabilirea premiselor unei viitoare case” [79, p.105]. La casele unde sunt așteptați peșitorii, se plantează tot felul de flori, cum ar fi mușcata, busuiocul, brebenocul și, mai ales, o specie de floare galbenă, înaltă, numită „Mărită-mă mamă”. Norocul la flori, ca și grija deosebită pentru grădinița din fața casei sunt socotite de bun augur pentru căsătoritul fetelor la vreme. Dimpotrivă, se consideră că la casa unde sunt fete mari „nu este bine să se planteze brazi, pentru că acestea nu se vor mărita ori vor avea necazuri în căsnicie” [160, p.27]. Tradiția cerea ca tinerii care urmau să se însoare să dăruiască, în timpul șezătorilor, fetelor pe care voiau să le curteze, „furci de tors sau maiuri de spălat rufe făcute de mâna lor” [181, p.93]. „Acceptarea acestor daruri nu însemna nimic. Dar, dacă a doua zi fetele erau văzute stând în fața porții și torcând la furca primită, asta însemna acceptul de a fi curtate”, ne spune Zinaida Filip din s.Sofia, rl Drochia. La rândul ei fata îi „oferea îndeobște o batistă brodată cu toată măiestria de care era în stare”, ca un preambul la cămașa de mire pe care i-o cosea după ce se stabilea nunta [181, p.95].

Cum arată acum pețitul și cât din el mai e autentic? Pețitul n-a dispărut cu totul, i-a mai rămas ceva din vechile forme sau se actualizează prin altele mai noi. Și astăzi totul începe cu cererea în căsătorie, unde mirele (dacă ar respecta ce spune tradiția) ar trebui să meargă în pețit la viitorii săi socri, înainte de a-i cere mâna iubitei sale. Dacă are consimțământul acestora, alege cu multă atenție inelul de logodnă și apoi o cere în căsătorie pe aleasa inimii. Conform tradiției moderne, la pețit participă după situație fie mirele singur, în cazul tinerilor mai îndrăzneți, fie mirele însoțit de părinți, nași sau prieteni. Pețitul, devine, astfel, doar o formalitate prin care cele două familii să se cunoască mai bine și, de ce nu, de a organiza un fel de petrecere și, pe de altă parte, de a menține vie tradiția. Totuși, dacă analizăm mai bine, ne vom da seama că, „pețitul, ca obicei vechi al tradiției, este echivalentul, cererii în căsătorie, al logodnei, un obicei modern” [178, p.247]. Pare simplu, dar nu este chiar așa! Obiceiul pețitului nu mai este cunoscut sub denumirile de: „înțelegere”, „pețitură”, „croială”, „starostie”, „împețit” [95, p.124]. Astăzi însă acest obicei al pețitului, nu mai reprezintă o obligație, ceea ce contează cel mai mult este ca cei doi îndragostiți să fie de acord cu căsătoria. Evident, acordul părinților este important, dar nu definitoriu. Am putea spune că pe de-o parte „scutește” mirele de un amalgam de emoții, iar pe de altă parte mireasa nu are ocazia să-și vadă mirele în această postură și de ce nu, să se simtă dorită și apreciată. Așa că este bine și nu prea, pentru viitoarele mirese care visează de mici să fie cerute cum se cuvine de la părinți. S-au schimbat și mijloacele de comunicare. Cea mai cunoscută formulă, preluată din filmele americane, este cea în care partenerul îi pregătește viitoarei soții o cină romantică și îi oferă inelul ca „parte din meniu” [158, p.62]. Alții preferă să-și creeze propriul scenariu, mai simplu - un SMS atunci când ea nu se așteaptă - sau, pleacă într-o excursie în variantă modernă, într-un loc special pentru amândoi, o cerere pe plajă sau în balon băiatul se așază în genunchi și o cere de nevastă pe aleasa lui. Căsătoriile mixte, între parteneri ce aparțin unor culturi diferite, au nevoie de compromisuri: fiecare vine cu propriile obiceiuri și renunță, în favoarea celuilalt, la o parte din ale sale. Deși tradițiile populare nu-i mai atrag foarte mult, tinerii încă își doresc ca momentul cererii în căsătorie să fie special, de ținut minte toată viața. „Pețitul nu a dispărut cu totul, i-a mai rămas ceva din vechile forme sau se actualizează prin altele mai noi”, spune etnologul L. Jiga Iliescu. Se spune că viața este mult mai frumoasă și ușoară în doi, că fericirea și împlinirea deplină o atingi numai atunci când ai lângă tine un „suflet pereche”, că unul din cele mai frumoase momente din viața unui om este acela în care îți unește destinul cu persoana iubita, ca mai... Se spune că lucrurile bune și frumoase vin la cei ce stiu să aștepte, iar timpul ajutat de cineva de acolo de sus, știe exact când este momentul să-ți scoată în cale sufletul pereche. Un suflet lângă care să te simți împlinit, în siguranță și lângă care „să atingi iubirea nemărginită” [169, p.61].

Unul dintre aceste momente, plin de emoții, care pare să vină pentru a curăța ceva vechi și îngropat adânc, sau din contra pare a fi căpos rău și pus doar pe a complica mai mult situații,

relații, context este, *Logodna*, care reprezintă o „*promisiune reciprocă*” pe care două persoane de sex opus și-o fac, de a se căsători. De asemenea logodna se poate referi și la „*perioada de timp*” care se scurge între promisiunea de căsătorie și căsătoria propriu-zisă, perioadă care poate fi un unele cazuri mai lungă ca durată iar în alte cazuri foarte scurtă. În această perioadă se spune despre un cuplu că sunt logodiți [171, p.46]. În Evul Mediu căsătoria era un act important din punct de vedere familial și economic, în unele situații patrimonial și, câteodată, politic. Potrivit tradiției romano-germanice, căsătoria implica două formalități civile: logodna și căsătoria propriu-zisă. Logodna, constând esențialmente într-o promisiune, într-un angajament care avea valoare juridică, era un „contract încheiat între logodnic și părintele sau tutorele fetei” [156, p.33]. „Logodna” este cuvânt slav și înseamnă făgăduință de căsătorie. Slujba de logodnă este foarte asemănătoare și la fel de importantă ca și cea de căsătorie. Partea cea mai importantă a slujbei logodnei este „punerea inelelor în degetele logodnicilor de către preot” și apoi schimbarea acestor inele de către nași. Nașii trebuie să fie prezenți atât la logodnă cât și la cununie. Rostul și datoria nașilor la cununie sunt aceleași ca ale nașilor de la botez. Ei sunt „martori și chezași” ai temeiniciei făgăduințelor făcute de viitorii soți unul față de altul și ai trăinicieii legăturii pentru tot restul vieții. De regulă ei sunt aceiași de la botez, sau urmașii lor, și rolul lor față de miri este acela de părinți și învățători ai acestora [17, p.62]. Există deci două „logodne”, una civilă, exprimată prin Codul civil, și alta religioasă, reglementată prin prevederile canonice. Dacă logodna civilă nu este obligatorie pentru încheierea căsătoriei, din punct de vedere duhovnicesc, logodna religioasă este însa o condiție esențială în primirea Tainei Cununii. Logodna civilă este întâlnită încă din vremea romanilor, ea fiind consemnată în Dreptul roman. La rândul ei, logodna religioasă este deosebit de veche, aceasta săvârșindu-se întotdeauna în Biserică, înaintea preotului, mai înainte de Taina Nunții. Logodna civilă nu are nici o putere asupra celei religioase, aceasta din urmă nefiind săvârșită în mod obligatoriu de preot, pe seama celei dintâi. Din punct de vedere civil, logodna este consimțământul liber și personal dintre un bărbat și o femeie, dat după vârsta de 18 ani, pentru a se căsători. Nici unul dintre cei doi nu trebuie să fie logodit, în momentul încheierii logodnei civile, și nu trebuie să fie rude (până la gradul al patrulea). La rândul ei, mai ales după Sinodul al VI-lea Ecumenic, „logodna bisericească nu poate fi săvârșită între rude până la gradul al șaselea”. [87, p.29] În sine, logodna este primul act prin care un bărbat și o femeie arată, în mod public, dorința lor sinceră de a se uni înaintea lui Dumnezeu, prin Taina Nunții. După logodna religioasă, cei doi tineri sunt datori a petrece încă în curăție, fără a se uni trupește, până la săvârșirea Tainei Nunții. Sfantul Vasile cel Mare, în canonul 69, interzice unirea trupească dintre logodnici, până în ziua Nunții, zicând: „*Citețul, dacă s-ar împreuna cu logodnica sa, mai înainte de Nuntă, un an fiind oprit, se va primi spre a citi, rămânând neînaintat; iar împreunându-se pe ascuns, fără logodnă, va înceta din slujbă. Asemenea și slujitorul bisericesc*” [48, p.191]. Deși acest canon se referă la slujitorii bisericești,

el îi privește, în aceeași măsură, și pe creștinii de rând. La rândul său, în canonul 25, Sfântul Ioan Postitorul spune: „Cel ce desfrânează cu logodnica, după Vasile cel Mare, se exclude de la Împărtășanie pe 11 ani; noi zicem că pe doi ani, dacă în fiecare zi, după ceasul al nouălea, mănâncă mâncare uscată și face în fiecare zi 300 de metanii. Dar neglijând să facă aceasta, va îndeplini anii hotărâți de Părinți” [14, p.205]. În întreaga Sfântă Scriptură, precum și în scrierile Sfinților Părinți, „logodnica este considerată drept femeie deplină a logodnicului” [17, p.177]. Astfel, potrivit canoanelor Bisericii Ortodoxe, logodna este obligatorie pentru cei care au încheiat-o, ea trebuind să fie urmată de Taina Nunții. Pentru evitarea unor consecințe neplăcute la care s-ar expune logodnicii care, între logodnă și Cununie s-ar despărți, din diferite motive, în Biserica Ortodoxă s-a hotărât ca preoții să nu mai savârșescă logodna religioasă separat de Taina Nunții, ci numai odata cu aceasta. Conform dex-ului *Logodna* presupune o tocmeală, credință, încredințare, așezământ. Ceremonie (religioasă) prin care un bărbat și o femeie se angajează să se căsătorească; legământ solemn, promisiune de căsătorie între logodnici; credință. Intervalul de timp dintre această ceremonie și nuntă [72, p.604].

Pe vremea bunicilor noștri – logodna era de fapt oficializarea unei relații de iubire cu scopul de a pregăti tinerii de o viitoare nuntă. Acesta era și momentul în care cele două tabere – „familia bărbatului și familia femeii” – erau de comun acord cu iubirea celor doi și își asumau și o înrudire. La petrecerea de logodnă părinții stabileau „zestrea copiilor lor” și, în plus, se aducea un „gaj” care urma să rămână celui care avea să sufere dacă se rupea logodna. Pe scurt, logodna era oficializarea unui parteneriat amoros, dar și stabilirea unor „condiții financiare și sociale” [25, p.143]. Epizodul logodna ca următor pas, ce reprezintă partea componentă a obiceiurilor prenuptiale pornește de faptul, că flăcăul își lua o „legăturică cu bani”, „un inel” și pleca împreună cu starostele la fată. Starostele rostea formula standard: „*băiatul nostru-i de însurat, fata matală –i de măritat, cum am face să-i împreună*”, după care continua cu laude în adresa băiatului. Cei de casă vorbeau despre fată. Fata îi ieșea înainte cu o farfurie cu grâu sau orez, în care flăcăul își punea inelul și banii. „Fata își punea inelul pe deget, iar batista brodată de mâna ei, o cadona flăcăului” [164, p. 349]. Starostele spunea: „Cucoane mire, treci și-ți ia ceea ce-ți place! Flăcăul, dacă-i plăcea fata, își lua băsmăluța și inelul ei, iar fata le lua pe ale lui.” Tinerii se logodeau, schimbând inelele, numit local vereji: „timpurile grele, verejile erau galbene din patroane ori din capiși”(Ana Sumer, Șalvirii Vechi, rl Drochia). Pentru o mai mare siguranță fata și băiatul își înmânau reciproc și alte obiecte de făgăduință: o basma, un ceas, bani. Dacă nu se plăceau unul pe altul, atunci fiecare își lua lucrul său, adică se întorceau *zăloajele*, ceea ce semnifică ruperea înțelegerii și logodna nu avea loc. Ceremonialul avea loc în casa mare. Însă logodna nu hotăra totul [19, p.109]. Înțelegerea odată fiind făcută, starostele aștepta nunta, ca să primească răsplata, de regulă un ștergar și un colac, pe care se așeza și o sticlă de băutură. Logodna nu are aceeași importanță în toate ținuturile Moldovei. Uneori acest moment se

confunda cu „așazatul” ori cu „croitul”. Sunt însă și sate în care logodna presupune un ceremonial ceva mai dezvoltat, ajungând să se constituie într-un adevărat prelude al nunții, în satele din preajma Ocniței se înscena „vinderea” miresei: „Vornicu lua pe mireasă de mână și-o aducea înaintea mirelui și-i spunea c-o adus căprioara de vânzare și ce cere pe ea. Să-mpăca. Mirele dădea un preț de bani, vornicu nu prea vrea și până când îi convenea vornicului să neguța. Apoi mirele îi dădea banii miresei și ea îi dădea în schimb o batistă de târg” [82, p.105]. Înțelegerea dintre miri și părinții acestora se concretizează prin logodirea mirilor, la care participă preotul, rude și prieteni apropiați. În ce privește rânduiala savârșirii Tainei, ea are o introducere în logodnă, adică în făgăduința ce și-o dau viitorii soți de a se uni în căsătorie, făgăduința binecuvântată și ea de preot. Logodna se săvârșește prin schimbarea inelelor între viitorii soți, după ce preotul i-a însemnat cu ele în semnul crucii, spunând la bărbat cuvintele: „Se logodește robul lui Dumnezeu (N), cu roaba lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh”. Același lucru îl face și la femeie, indicând-o și pe ea pe nume, ca să se arate egalitatea personală a lor și libertatea fiecăruia în săvârșirea acestui act. Dar la fiecare se amintește și numele celuilalt și cu fiecare inel e însemnat la frunte fiecare din ei, ca să se arate că prin inele ei sunt legați unul de altul pe toată viața în numele Sfintei Treimi, ținându-se seama și de semnificația puterii spirituale a crucii pentru întărirea unității lor. Iar când preotul începe rugăciunea, un copil din serviciul cultului ducea un coșuleț, mergând în jurul altarului și pronunțând rugăciuni [103, p.279]. Încă de la începutul rânduiei logodnei, bărbatul și femeia, sau nunii în numele lor, țin câte o lumânare aprinsă, arătând ca vor umbla în lumina lui Hristos și a voii Lui, făcând prin aceasta din căsătoria lor o căsătorie plină de un sens superior. Dacă logodna a început-o preotul cu „Binecuvântat este Dumnezeu nostru...”, ca pe o ierurgie, cununia o începe cu „Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh” ca la orice Taină, prin care se dă harul [14, p.208]. Căci de abia acum încep obligațiile conviețuirii, care au nevoie de ajutorul harului. Și de abia acum cei doi se încadrează ca o „unitate a iubirii și roditoare de prunci în împărăția lui Dumnezeu”, sau în Biserica, menită să crească [35, p.114]. În prima rugăciune preotul cere lui Hristos ca El însuși să vie ca la nunta de la Cana și să dea celor ce se cunună „viață pașnică, lungime de zile, minte întreagă, dragostea unuia față de altul, să-i mențină în lungime de zile, dar de prunci, cununa cea nevastă a slavei..., să păzească patul lor neispitit”, belșug din roadele pământului, „ca să dea și celor lipsiți” [17, p.202]. Deci toate lucrurile pozitive de care are nevoie unirea celor doi, dar mai presus de toată dragostea între ei și ferirea de ispita infidelității, al cărui gând se poate furișa în unul sau altul. Dar nu se uită nici de obligația dărnicii față de cei lipsiți. Ea se producea și se mai produce și azi uneori cu oarecare timp înainte de cununie, ca cei doi tineri să se pregătească pentru ea, dar și pentru a se angaja reciproc înainte de a fi gata pentru cununie. Dar întrucât Biserica considera pe cei logodiți ca fiind obligați unul față de altul ca și prin căsătorie, astăzi de cele mai multe ori logodna se

săvârșește imediat înainte de cununie. Timp de trei săptămâni, după oficierea slujbei, preotul „face strigare”, adică mărturisește, anunță enoriașilor cununia, care urmează să se officieze [92, p.57]. Acest obicei are drept scop informarea consătenilor și face cunoscut evenimentul. Dacă consătenii au obiecții de făcut(mirele a mai fost logodit), se face tot în biserică și are drept scop posibilitatea ca mirii să se cunoască mai bine. După ceremonie oapeții îi felicitau pe tineri, apoi urma o masă copioasă, data de tatăl miresei. Masa era așezată în atrium [127, p.99]. Un obicei al logodnei este *Pocloanele* sau *darea* (schimburile de daruri între miri), care se ofereau adesea în seara logodnei, mai cu seamă în așezările rurale din partea de sud a Moldovei: „La logodnă mireasa dă mirelui o cămașă cu ajur, batistă și pernă. Cel ce le duce, le pune pe o tavă și capătă în schimb rochie, pantofi, voal și șervet pentru mireasă” [128, p.309]. Logodna prevede schimbul de inel și năframa, prin acest ritual fata fiind încredințată mirelui. În perioada dintre logodnă și cununie, feciorul trebuie să poarte năframa primită de la fată, iar fata inelul, ca simbol al unirii și credinței nestrămutate. Frumusețea și rafinamentul motivului popular cusut sau țesut pe năframa dăruită mirelui simboliza maturitatea fetei, în timp ce inelul, simbol solar, reprezenta veșnicia și perpetuarea vieții. Cât despre inel, prezent în mai multe culturi ale lumii, inelul de logodnă este cunoscut ca fiind simbolul iubirii și al unei promisiuni sacre făcută de viitorii miri. Față de alte cutume specifice logodnei care au pierdut lupta cu timpul și cu evoluția, inelul de logodnă pare să fie etern. Printre primele femei care s-au bucurat de inele de logodnă erau femeile romane: romanii au fost și primii care au folosit diamante pentru inelele de logodnă și tot ei le-au gravat pentru prima oară. Iar diamantele nu aveau doar un rol estetic, ele fiind investite și cu puteri supranaturale. Se credea că diamantele te scapă de „frici”, „te fereau de nebunie sau otrăvire” și, ceva mai târziu, au fost considerate responsabile pentru “potrivirea partenerilor și menținerea unui echilibru” [130, p.58].

S-a considerat întotdeauna inelul de logodnă ca având puteri magice. El îi unește pe cei doi logodnici dar are și puterea de a alunga spiritele rele din preajma lor sau de a se opune farmecelor sau vrăjilor. Artur Gorovei a menționat în lucrarea sa „Credinți și superstiții ale poporului roman” câteva dintre credințele românilor legate de inel: „Dacă pierde unul dintre logodnici inelul de logodnă sau dacă se frânge, apoi se crede că logodna se va desface curând” [101, p.311]. De asemenea se credea că cei care își uită inelele acasă atunci când merg la biserică pentru logodnă sau pentru cununie vor fi „nefericiți în viața lor”. Se spunea și că nu e bine „să ți-i inelul în degetul din mijloc, că n-ai noroc în dragoste”. „E bine ca tot omul să aibă inel în deget, ca să nu se lege blestemurile de el, sau de alții, ale lui.” Deasemenea „ca să nu se prindă blăstămul de copii, femeile să poarte inele și cruci, de care, în acest caz se lipsesc”. Cu toate acestea „la muncă e bine să ți-i inelul atârnat de o viță, de brâu”, pentru a-l proteja. Pentru a avea noroc în dragoste „când se întâlnesc două fete care sunt logodite, să schimbe câte un ac, inel sau flori între ele”. Prin unele părți ale țării era obiceiul ca mireasa să se uite prin inelul de logodnă

când sosea mirele la casa ei, ținând un ochi închis, „ca să n-o doară ochii la bătrânețe” [101, p.319] „Inelul se pune pe mâna dreaptă și poate fi verigheta cu care urmează să te cununi”, spune biserica. Pentru multe cupluri acest fapt înseamnă și oficializarea concubinajului, care este un act împotriva firii [99, p.126]. Inelul de logodnă se poartă azi, de cele mai multe ori, pe degetul inelar al mâinii stângi. Există însă și țări europene în care inelul de logodnă se poartă pe inelarul mâinii drepte sau în care se ține în perioada logodnei pe mâna stângă, fiind mutat pe inelarul mâinii drepte în timpul ceremoniei căsătoriei.

Pentru a nu se răzgândi, perioada dintre încredințare și cununie este scurtă, doar de câteva săptămâni. După schimbarea inelelor, cuscii se înțelegeau asupra tuturor detaliilor privind nunta: alegerea oamenilor de încredere, a bucătăreselor și stolnicilor, tocmitura muzicii și altele. Erau preferate orchestrele populare sau grupurile mari de suflători (fanfarele), mai rar tariful tradițional, format din vioară, țambal și cobză [94, p.105].

Cred cu certitudine, că logodna este un pas important într-o relație, mai bine zis o etapă inițială puternică a vieții de cuplu, unde partenerii, de regulă, acceptă și își promet fidelitatea. E posibil ca fângăduința aceasta să fie suficient de vulnerabilă. Este posibil ca o ispită sau o problemă să zdruncine relația, iar atunci oamenii știu că logodna, adică fângăduința, poate fi ruptă fără consecințe. În atenția tinerilor, pr. C. Coman, profesor la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, spune: „a fângădui, indiferent ce, celuilalt, cu atât mai mult a te fângădui unei persoane ca soț sau soție, este un lucru de maximă importanță, este un gest duhovnicesc de foarte mare valoare, iar retragerea sau ruperea acestei fângăduințe este un foarte mare „păcat”.

Tinerii, din cauza societății secularizate, nu mai văd în căsătoria religioasă acel act forte care le-ar marca viața. E un ceremonial și atât. Că-l face imediat după căsătoria civilă sau mai târziu, pentru ei contează mai puțin. Sociologii religiilor îl numesc indice de secularizare. Cu cât sunt mai multe căsătorii civile fără căsătorie religioasă, este evident că avem o stare de secularizare mai acută în societate. Dar, cu toate acestea, noi, stăm totuși mult mai bine față de occidentali la acest capitol, pentru că baza tradițională a societății încă „îi împinge pe oameni să se căsătorească și religios”, mai susține M. Bănică [13, p.82]. Chiar dacă logodna este de fapt „timpul rămas până la nuntă”, fă tot posibilul să îți amintești și să îi amintești logodnicului că motivul pentru care faceți toate pregătirile este acela de a vă uni viețile în numele iubirii. Așadar cel mai important lucru pe care îl puteți face în timpul logodnei este să vă întăriți relația. Vorbiți cât mai mult unul cu celălalt, învățați să conviețuiți împreună, ieșiți în oraș, apreciați-vă, acceptați-vă cum sunteți, cu dragoste [108, p.266].

Logodna este acel moment minunat de fângăduință a căsătoriei, dar și o perioadă, mai scurtă sau mai lungă, în care se pregătește nunta. Logodna este considerată la fel de importantă ca și căsătoria. Această perioadă poate fi una foarte frumoasă și prielnică pentru întărirea relațiilor,

atât a voastră cât și cele cu membrii familiilor, înainte de a vă despărți de ele și a pleca pe propriul vostru drum. „*Jată tot ce trebuie să știi despre logodnă*” [141, p.46].

2.2. Cununia ca model de educație religioasă

Taina cununiei este considerată a fi una dintre cele mai frumoase slujbe ortodoxe, dacă nu chiar cea mai frumoasă, după Sfânta Liturghie. Mulțimea formulelor de binecuvântare a celor care pornesc pe „drumul familiei”, evidențierea tuturor locurilor biblice în care Dumnezeu revarsă bunătatea Sa asupra familiei, denotă importanța pe care Sfinții Părinți, care au compus această slujbă, au acordat-o momentului solemn al cununiei [17, p.224]. La nunta din Cana Galileii, Mântuitorul Hristos dă căsătoriei o altă perspectivă. Marchează inaugurarea nunții mesianice. Din acest moment, căsătoria este reșezată pe fundamentul inițial pe care a fost binecuvântată de Dumnezeu, în împărăția cerurilor. Acum, căsătoria devine „taină” [22, p.391]. Îl avem aici pe Hristos, Mirele Bisericii. La nunta din Cana, mirele și mireasa se unesc după modelul comuniunii și unirii duhovnicești dintre Hristos și Biserică. Acum, avem în față modelul după care a fost concepută „nunta” și, în același timp, ne arată perspectiva, finalitatea și „icoana la care trebuie să ajungă unirea dintre bărbat și femeie” [14, p.628]. Unul dintre cele mai importante obiceiuri ale căsătoriei este *cununia religioasă*. Cununia religioasă este cea de-a șasea Taină a Bisericii Ortodoxe, prin care un tânăr și o tânără, de aceeași credință, „se unesc de bunăvoie”, unde primesc binecuvântarea lui Dumnezeu, iar mirii fac un legământ de a fi împreună la bine și la rău [170, p.294]. Se spune că, la început, „femeia și bărbatul erau una”, astfel, cei doi miri, prin taina cununiei, devin „cele două jumătăți ale aceluiași întreg” [166, p.100]. Conform dex-lui *cununie* este - ceremonie religioasă cu ocazia căsătoriei, „cunună care se ține deasupra capetelor mirilor în timpul ceremoniei religioase” [72, p.113]. Cununia este alcatuită din câteva momente simbolice, care pregătesc intrarea mirilor în lume ca soț și soție. Suntem un popor creștin, iar cununia religioasă face parte din tainele care ne însoțesc viața. Până în ziua cununiei, mirii stau fiecare la părinții lor, iar în dimineața Duminicii stabilite pentru Cununia religioasă, mirii se pregătesc fiecare, ajutați de nașii lor, vornicei și druște. Înainte de cununie se face „scalda” mirelui și a miresei, cu apă de izvor, în care se pune „lapte, miere, flori și busuioc”, dar și „un ban pentru noroc și bogăție” [50, p.35]. La casa mirelui, după ce acesta s-a îmbrăcat în haine de sărbătoare, vorniceii fac „bărbieritul” mirelui, ca simbol al maturității acestuia, ce urmează s-o dobândească prin căsătorie [44, p.312]. În ziua cununiei dis-dimineață, se adună druștele și neamurile cele mai de aproape la mireasă, după „scalda”, ca s-o gătească cu veșminte special pregătite pentru cununie și s-o ducă la cununie [44, p.313]. Plin de farmec și de maxim interes era și încă mai este „gătitul miresei”, adică punerea hobotului (voalului) de către nașă și druște. În ultimele decenii „cămeșoiul costumului popular” a fost înlocuit treptat cu superbe rochii albe din cele mai deosebite mătăsurii, voaluri și atlasuri

strălucitoare [114, p.322]. Vornicul principal, cu două crenguțe, joacă volul peste capetele tuturor fetelor nemăritate, participante la eveniment. După rostirea unor cuvinte pline de simboluri, voalul se așează deasupra capului miresei, care este așezată pe o pernă, deasupra unui scaun, în fața unei oglinzi. În timp ce nașa învlează mireasa lăutarii cântă cântece pline de mesaj: „Ia-ți mireasă ziua bună,/De la tată de la mamă,/De la frați, de la surori,/De la grădina cu flori” [9, p.22]. În tot acest timp, miresele plâng, regretând anii frumoși și fără de griji ai copilăriei. „Și pe când se gătește mireasa, pe atunci se gătește și mirele, „înschimbându-se în cămașa de mire”, ce i-a cusut-o mireasa, anume pentru cununie și așa și mirele, precum mireasa trebuie să aibă „veșminte noi de cununie”, care sunt anume spre acest scop lucrate” [146, p.19]. În fine, precum mireasa așa și mirele, după ce s-a gătit cum se cuvine, se așează după masă, de unde se scoate apoi cu „danțul” afară. Nemijlocit, după aceasta urmează, atât la mire cât și la mireasă, „iertăciunile” [114, p.421]. Totuși pentru a fi mai curat sufletește, omul este dator să-și ceară iertare de la semenii săi. *Orația iertăciunii*, a cunoscut două faze mai noi: *orația arhaică a iertăciunii*, binecuvântării, bazată inițial pe ritul iertării și o formulă „mă rog de mă iartă”, ce a fost depășită în Evul Mediu și s-a transformat într-o *orație simplă a iertăciunii*, apare *iertăciunea cu elemente bisericești*, creată de dieci, dascăli prin includerea elementelor biblice. Asemenea influențe au fost impuse forțat de către cler, care lupta aspru contra substratului precreștin. A fost interzisă „iertăciunea” sub pretextul că are caracter religios, „că-i înjositor pentru tineri să îngenuncheze în fața părinților și să le sărute mâna” [118, p.141]. După ce și-au luat de la toți iertăciune, mirele, mireasa însoțiți de nași, părinți și rude, merg la parohie să se cunune. Obiceiul iertăciunii cunoaște numeroase variante, dar nota ei fundamentală prin care consemnează plecarea tinerilor miri din casa părintească la cununie se păstrează pretutindeni. Se poate spune că *iertăciunea*, prin diversitatea conținutului ei și prin varietatea formelor de exprimare, include o serie de noțiuni cu caracter cognitiv și educativ. Scopul ei final este acela de a întări sub aspect social și umanist relațiile de ordin moral dintre copii și părinți. La desfășurarea ceremonialului în casa părintească asistă cele mai apropiate rude, apoi nașii, prietenii și prietenele mirelui și a miresei. Iertăciunile se fac în fața casei, cu mireasa sau mirele îngenunchiați pe o pernă. În fața lor, pe un lăicer, așezați pe câte un scaun, stau părinții. După ce mirii au ieșit din casă în curte, arată S.Fl.Marian, „se așează pe un scaun acoperit cu un lăicer dinaintea casei, pe scaun se pun părinții, dinapoia lor stau în picioare frații și neamurile, iar dinaintea lor în genunche mireasa ținând capul plecat spre răsărit” [114, p.428]. În aproape toate textele Iertăciunilor culese de diferiți autori nu se specifică nicăieri despre o anumită greșeală. Înțelesul ei este general, cuprinzând întreaga sferă a vieții și activității umane. Totodată greșeala nu intră în cuprinsul unor premise care s-o justifice în mod rațional și necesar. Greșeala putea să fie sau să nu fie. Greșeala ține mai mult de întâmplare, deci ea este, cum am văzut, inerentă naturii umane. Situația aceasta care polarizează o anumită contradicție reiese în momentul când starostele se adresează

părinților: „Iertați pe acești doi fii, /Care pe genunchi plecați./Că nu-i pornire de pe ei,/ Ce-i pornire din strămoși,/Și mers din viță în viță /Până a ajuns la aceste două mlădițe/Spre fiii Dumneavoastră/ Acestia, ce stau îngenunchiați/ Și de la inimă vă umiliți/Ca să-i blagosloviți” [120, p.122]. În spatele mirilor stă colăcerul, care rostește iertăciunea în numele acestora. Toate cuvintele rostite pe ritm melodios, erau gândite, cu intenție de admirație, apreciere, mulțumire, iertare. De multe ori printre acestea se strecoară și cuvinte pline de haz, glume și chiar unele farse. Urmează Iertăciunea, în felul următor: „Ascultați cinstiți nuntași/Și cu toți împrejurași!/Dar mai cu dinadinsul/Dumnia-voastră părinți,/Care sunteți rânduți/Ca și pomii să rodiți/Ce-și dau roadă ramurilor/Din răcoarea rădăcinilor/C-această fiică smerită/Și de d-voastră iubită/Se roagă cu mare smerenie/Să-i dați cuvântul de blagoslovenie” [120, p.129]. Textul face o legătură între rosturile părinților, se consideră că părinții care ajung să-și vadă copiii cerându-le iertăciune sunt părinții care „și-au împlinit misiunea lor în viață”, ei pot fi fericiți; și mirii care vor deveni părinți. Dar cu ce oare au greșit tinerii? De popor existența individuală este înțeleasă în totalitatea manifestărilor sale, cu întâmplările și eșecurile ei, în situațiile bune sau rele care-o însoțesc. Nimeni nu poate sustrage greșelilor. Cu atât mai mult cei care cresc în preajma părinților, copiii, fără experiența și cunoașterea deplină a tuturor lucrurilor. Dezlegarea copiilor de greșelile săvârșite nu e doar un act simbolic, ci unul cu profunde semnificații morale, respectiv de purificare sufletească. Concomitent cu actul „dezlegării” are loc conștientizarea răspunderilor morale ce le revin tinerilor miri, motive pentru care în dimineața zilei de cununie vornicul cheamă pe tata și mama mirelui, le vorbește în numele mirelui care acum iese de sub protecția lor și le mulțumește pentru purtarea de grijă, pentru creșterea ce i-au dat-o [174, p.31]. Ne bucură reîntoarcerea „iertăciunii”, motivul căreia îl constituie binecuvântarea părinților: „Că iertarea părinților/ Întărește casa fiilor,/ Dar blăstămul părinților /Risipește casa fiilor” [114, p.431]. La sfârșitul acestui moment, mirii sărută mâinile părinților, iar aceștea îl strâng la piept, „îl sărută și binecuvântându-l îi doresc ca toate să fie într-un ceas bun cu noroc, să aibă viață îndelungată și fericire” [173, p.195]. După Iertăciunea către părinți și dezlegarea primită de la aceștia, mirii purificați primesc urările de bine ale tuturor. Se transmite astfel un sentiment uman de încredere pentru cei care intră în rândul lumii și vor întemeia o nouă casă, o nouă familie, după vrednicia lor. Se vor bucura și vor fi fericiți după munca lor: „Să le fie casa, casă,/Să le fie masa, masă,/Și viața luminoasă./Să trăiască mirile,/Stăpânească-și vitele,/Toate avuțiile;/ Să trăiască și mireasa,/Să chivernisească casa/Întru mulți ani să trăiți,/Cu toți să vă veseliți” [77, p.132].

În tendința de a dezvălui rosturile educative ale ceremonialului de iertăciune, considerăm că înțelesurile acestuia se extind dincolo de evenimentul imediat al nunții, mai concret, se poate afirma că mesajul lui uman stabilește o solidaritate socială bazată pe valorile etico-morale ale comunității. Am răspuns deci acestui imperativ prin câteva studii particulare, angajând abordări

ale identității etnice, căci de la valorile comunității începe „orice educație în familie”, de la care s-a trecut la „educația interculturală”, care avansează educatul în cultura universală, aici asociindu-se paradigma educației pentru mediu ca spațiu existențial pentru întreaga omenire, complementată de educație pentru schimbare și dezvoltare, ca proces inerent al oricărei educații, educația pentru timpul liber și educația economică [131, p.226].

Tinerii binecuvântați împreună cu nașii, vorniceii și druștele înconjurau masa de trei ori. Conocarul, care era în fruntea șirului, având în mână o sticlă de vin și un colac, scotea mireasa de după masă afară cu „dansul miresei” ori „jocul miresei”, „jocul mare”, „hora mare” [114, p.438]. În pragul casei mirele era constrâns să plătească pentru mireasă. Frații și surorile mai mici ai miresei puneau în ușa un cuțit: „Nu ți-o dau pe surioara, până nu-mi dai sutișoara” [116, p.183]. Dansând, trebuia numaidecât de înconjurat și căruța pregătită pentru tineri.

Când mireasa pleacă din casa părintească, în urma ei se aruncă cu bucățele de pâine și sare să aibă belșug în toate. Tradiția prevede ca, în drum spre biserică, mireasa să nu întoarcă capul înapoi, „să nu-i pară rău că se căsătorește”, la întoarcerea de la cununie mirele trebuie să meargă împreună cu mireasa și „să nu se dezlipească de ea”, pentru a nu se despărți niciodată, dacă în drum sau în timpul cununiei „se rupe o lumânare la unul din miri, e semn că acela va muri mai repede”. Cununile, de cad de pe capul mirilor, e „semn că acea căsnicie se va destrăma” [84, p.156].

Mergând spre biserică, nuntașii fac ocol cât mai mare, iar înaintea mirilor se varsă găleți cu apă și se aruncă grâu, „pentru a le merge bine și a avea parte de belșug” [21, p.79]. Mirele sau nunul îi răsplătește pe ostenitori, punându-le bani în găleți. Pe alocuri sunt întâmpinați cu găleți de vin [164, p.352]. Spațiul desfășurării unui rit de trecere fiind structurat din perspectivă magică, drumul către cununie și de aici spre casa mirelui se identifică pe plan simbolic cu întreaga viață ce se deschide în fața noii familii. În consecință, tinerii miri evită întâlnirile și locurile considerate nefaste, în primul rând cimitirul. Două mirese nu este bine să se întâlnească la cununie, pentru că se crede că una din ele va muri în curând. De rău augur este socotită și întâlnirea cu un „cortegiu funerar” sau „chiar numai tragerea clopotelor ca la mort” [102, p.94].

Un rit de separație bine conturat se vedește a fi ocolul miresei. Atunci când îi însoțește pe miri la cununie, alaiul nuntașilor pleacă pe un drum și se întoarce pe altul. Justificarea acțiunilor se află în parte în rădăcinile conflictuale ale nunții. Și aici ireversibilitatea actului îndeplinit constituie scopul principal. Alaiul merge pe ocolite și nu se întoarce pe unde a trecut, pentru ca nici mireasa să nu mai revină la casa părintească, „să nu se destrame căsătoria abea înfăptuită”. În numeroase sate găsim aceeași credință: „se înconjoară, ca să rățăcească mireasa drumul”, „fac ocolul miresii, ca să nu fugă mireasa la locul de unde a plecat” [140, p.48].

Cununia este prin excelență de natură bisericească, pentru ca „unește spiritual un barbat și o femeie” care de obicei aparțin aceleiași credințe. Cununia religioasă are „valoare veșnică” [97,

p.219]. După predică mirii se împărtășesc cu Trupul și Sângele lui Hristos, dacă au dezlegare de la Preot și dacă nu s-au împărtășit mai înainte. După terminarea Sfintei Liturghii, preotul va oficia Taina Logodnei și Taina Sfintei Cununii. Slujba Cununii, pe lângă frumoasele idei pe care le exprimă prin lecturile scripturistice citite, ca și prin rugăciunile care se rostesc la acest serviciu divin, cuprinde și o serie de gesturi sau acte liturgice care sunt pline de semnificație „teologică și morală” [173, p.196]. Sosind la biserică și intrând înăuntru, „fie mireasa bogată sau sărmană, tânără sau bătrână, frumoasă sau urâtă, este datina ca să se așeze înaintea tuturor femeilor, chiar și a celor mai bătrâne și mări cu vază din întreg satul”. Mirele, după ce intră în biserică, stă în despărțitura bărbaților [119, p.204]. După ce s-au așezat fiecare la locul său, începe preotul a le citi mai întâi logodna, dacă aceasta nu li s-a citit mai înainte, și apoi cununia, schimbându-se, în același timp, inelele, și punându-le câte o cunună pe cap. După liturghie urmează cununia. La cununie, pe lângă ceremoniile curat bisericesti, se mai observă încă și următoarele datini: nemijlocit înainte de începerea acesteia se așterne în mijlocul bisericii un „petic de pânză” cam de o jumătate de metru de lung. Acest petic de pânză, pe care stă „mirele de-a dreapta și mireasa de-a stânga”, cu amândouă picioarele, tot timpul cât durează cununia, ne aduce aminte de pielea oii jertfite, pe care se așezau mirii romani, când se căsătoreau [25, p.204]. Sub peticul de pânză și anume în locul acela unde stă mirele și mireasa cu piciorul drept se pun întotdeauna, atât la unul cât și la altul, bani. Banii aceștia sunt meniți pentru pălmar, aceasta însemnând că toată „mărirea străină o calcă în picioare”, așteptând și dorind numai fericirea casnică [179, p.207]. Alături cu dânșii se află nunii, ținând fiecare în mână câte o lumânare mare de ceară aprinsă, împodobită și anume; nunul întotdeauna de-a dreapta mirelui, iar nuna de-a stânga miresei. „Lumânările aprinse simbolizează puterea sufletească a celor doi miri, dragostea lor unul pentru celălalt, focul iubirii.” Totodată lumânările de cununie reprezintă „modelul luminos al nașilor ca părinți spirituali ai proaspătului cuplu ce au rolul de a-i călăuzi pe cei doi miri de-a lungul vieții” [127, p.110]. Prin cele două lumânări, nașii sunt martori în fața lui Dumnezeu la acea cununie. Cununia este plină de farmec, frumusețe și simboluri. Nașii de cununie trebuie să fie ortodocși, să locuiască împreună cât mai aproape de finii pe care îi cunună, ca să-i poată mai bine supraveghea duhovnicește, și să fie buni creștini. Adică să fie evlavioși, cu familie model în societate, cu copii bine crescuți, pașnici și iubitori de biserică. De obicei nașii se aleg cu binecuvântarea preotului și cu învoirea ambilor miri și a rudelor apropiate. Nu pot fi nași de cununie cei necununați, cei divorțați, cei de altă religie, cei necredincioși și răi, cei bețivi și desfrânați și cei ce nu vin regulat la biserică în Duminici și sărbători.

Cât privește slujba Cununii, aceasta are mai multe momente importante care au o frumoasă semnificație. Cel mai important este punerea cununiilor pe capetele celor doi miri. Purtate de împărați, regi și demnitari, ca și de fecioare, cununile sunt „simbolul puterii și al curățirii”, cei doi miri devenind stăpânii propriei lor vieți pe care și-o doresc cât mai curată și prosperă. Ei sunt

ca niste „împărați” care-și iau în stăpânire propria lor viață [112, p.38]. De aceea, se cade ca și înainte și mai ales după aceea, viața lor să fie încununată , „cu mărire și cu cinste”, cum se spune într-una din formulele liturgice. Așezarea cununilor a dat de altfel și numele slujbei de , „cununie”. Prin taina Sfintei Cununii, iubirea și fidelitatea lor se întărește și nimeni și nimic nu o va scoate din statornicia ei. Din acest moment, mersul lor comun este asemănător unei roți, care se învârte în jurul axei nemișcate [150, p.69]. Împărtășirea celor doi miri din aceeași pâine sau pișcot și din vin, binecuvântate de preotul slujitor, simbolizează bucuria nunții, dar mai ales părtășia celor doi miri la toate bucuriile și necazurile vieții. Făcând un singur trup, prin căsătorie și cununie, cei doi se obligă să împartă bucuriile și durerile vieții împreună. Momentul ne amintește și de un obicei vechi, „cel al ruperii unei pâini din care mâncau cei doi miri”, păstrat și azi prin unele părți, dar mai ales de practica veche creștină care ar trebui reactivată, și anume obiceiul ca mirii să se spovedească și să se împărtășească înainte de nuntă. În a doua rugăciune, după ce se amintește că Dumnezeu a creat pe om ca „împărat al zidirii” și, socotind că nu este bine să fie singur, i-a dat femeia ca să fie un trup nedespărțit cu ea, preotul cere lui Dumnezeu mai mult păzirea de tot felul de primejdii a celor ce se cunună. În legătură cu aceasta, cere lui Dumnezeu să le dea bucuria pe care a avut-o împărăteasa Elena când a aflat crucea și să-și aducă aminte de cei doi, precum și-a adus aminte de cei 40 de mucenici, trimițându-le cununi din cer. Se face deci aluzie la greutățile care pot surveni în familie și la crucea pe care ele o reprezintă și pe care ei trebuie să o poarte cu răbdare, ca să ia cununa din cer [123, p.189]. Se arată prin aceasta și acest înțeles al cununilor cu care vor fi încununați cei doi, care reprezintă și necesitatea unui efort plin de fermitate în viața de familie. Și iarăși preotul cere de la Dumnezeu pentru ei „prunci buni”, „o întocmire de gând a sufletelor și a trupurilor” sporire spre tot lucrul bun [35, p.224]. Căsătoria fericită implică armonia sufletelor și a trupurilor, care amândouă depind de „unitatea de gând” a celor doi [173, p.195]. Cununia e „simfonia” de care vorbea mai înainte P. Florensky. Fiecare din cei doi se păstrează ca persoană, caci fiecare „gândește și voiește, și simte”, „dar gândește, voiește și simte în acord cu celălalt”, pentru acela, în convergență cu acela. Cei ce „se vor naște din căsătorie vor fi și ei membri ai împărăției eterne a lui Dumnezeu” [61, p.129]. Bucuria de cele bune, înălțarea la dragostea curată și desăvârșită e împreună cu lupta pentru cele bune, cu „greutățile înfrânării și ale răbdării” [183, p.6]. Greutățile se amestecă cu dulceața unirii trupești și sufletești, având un rol în spiritualizarea ei.

În cadrul cununiei religioase mai înainte, însă de a începe să înconjoare tetrapodul preotul le oferă mirilor să bea dintr-un „pahar cu vin roșu sfințit și să guste de trei ori din el alături de o felie de pâine sau cozonac în semn de unire nedespărțită” [168, p.230]. Aceste trei gustări simbolizează comuniunea dintre cei doi de-a lungul vieții, trecerea împreună peste greutățile și bucuriile pe care le vor întâmpina. „Drumul vieții conjugale „nu mai e un simplu itinerariu; el este plasat pe axa eternității; de acum mersul lor comun este asemenea axei nemișcate a unei roți

care se învârtește”, a mișcării stabile a sufletelor în Dumnezeu. Prin intermediul cununiei, drumul vieții conjugale este plasat pe axa eternității; prinși de mână, împreună cu preotul și cu nașii, mirii înconjoară tetrapodul de trei ori, „dându-i în numele lui Isaia” [114, p.452].

Cununa e semnul măririi și al cinstei, o spune preotul îndată după încununare: „Doamne, Dumnezeul nostru, cu mărire și cu cinste încununează-i pe dânșii” [15, p.672]. Ea constă în fidelitatea și în iubirea dintre cei doi, în jertfelnicia unuia pentru altul, în exercițiul răspunderii unuia față de altul, în asumarea străduințelor necesare *vieții de familie*. În împlinirea tuturor acestora consta realizarea unei perechi fericite, atâta cât e cu putință pe pământ. Creația întreagă câștigă de la armonia acestei perechi pe drumul ei spre armonizarea voinței de Dumnezeu.

„Sfântul Ioan Gură de Aur vede în *cunună* simbolul ascezei conjugale, pentru a atinge castitatea, integritatea ființei” [107, p.332]. Cununile se dau de fapt mucenicilor pentru răbdarea lor în credință. Soții au de răbdat și ei asaltul multor ispite în viața conjugală; trebuie să rabde multe greutăți, ca să ia cununa iubirii depline. Mărirea ce o dă cununa este împreună și cu suportarea unei asceze, a unei înfrânări și răbdări și cu împlinirea plină de eforturi a unor responsabilități. De aceea se face cu cununa semnul crucii pe fața celor pe al căror cap e asezată. „Hainele albe la miri sunt semn al nevinovăției și al fecioriei lor”, iar coroanele pe cap sunt semn că cei doi tineri, asemenea împăraților, „au biruit patimile tinereții, adică pofta desfrânării și au ajuns biruitori asupra trupului și asupra diavolului, în fața Sfântului Altar” [187, p.245].

Cununiile de nuntă au, în genere, forma unui cerc și se întrebuintează nu numai la o singură pereche de tineri, ci la mai multe. Dacă unuia dintre cununați „îi pică, în decursul ceremoniei cununia de pe cap” „sau pierde inelul de cununie”, poporul crede că viața tinerei perechi nu va fi încununată cu îndestulare, pace și fericire, că va avea foarte multe de suferit, sau chiar că unul dintre dânșii va muri tocmai când îi va fi lumea mai dragă [109, p.31].

După sfârșirea ceremoniilor și rugăciunilor prescrise de biserică ies cu toții din biserică, afară. Când dă mirele și mireasa să iasă din biserică afară după ce s-a sfârșit ceremonia cununiei, vorniceii, împreună cu alți feciori, care așteaptă la ușa bisericii, îi iau pe amândoi între druște și formând un lanț lung, îi scot în chipul acesta, afară din curtea bisericii, unde formează și joacă o horă, la care iau parte nu numai mirele, mireasa, vorniceii și druștele acestora, ci și o mulțime de alți feciori și fete, însă vorniceii nu joacă mult, ci, după ce s-au învârtit de vre-o câteva ori, lăsându-se de joc, încep a cinsti și a pofti pe toți cei ce se află de față la nuntă [87, pag.146]. La întoarcere mulți le ies înainte cu cofe pline cu apă, pe care le varsă în cale, urându-le ca toată viața să le meargă în plin. Iar mirele, drept răsplată pentru această faptă și urare, dă fiecăruia „câte un bacșiș” [114, p.459]. Astfel, dacă la cununie îți ieșea cineva cu cofa sau găleata goală, era un semn rău și, pentru a-l compensa, „sătenii ieșeau cu cofe și găleți pline cu apă”, pe care le aruncau în fața mirilor. În Moldova acest obicei mai există și astăzi. În semn de recunoștință și belșug mirele sau nașul trebuie „să arunce un ban în găleata care a fost răsturnată în calea lor”

[142, p.112]. O tradiție moldovenească spune că după ce tinerii s-au cununat, aceștia se întorc acasă, unde părinții le pregătesc „o cană cu lapte și un ou fiert” din care aceștia trebuie să bea și să mănânce. Este o semnificație venită din strămoși – „așa cum laptele nu se desparte și oul nu poate fi separat, tot așa tinerii să nu se despartă niciodată, fiind mereu jumătăți al aceluiași întreg și păstrând mereu puritatea sentimentelor, culoarea albă reprezentând aici puritate și curățenie” [36, p.205]. Plus la toate, conform aceleiași tradiții, tinerii care s-au cununat sunt considerați ca fiind binecuvântați, iar dragostea lor este recunoscută și ocrotită. Masa în cinstea mirilor, după slujba cununiei, are același rol ca și masa de la nunta din Cana Galileii, la care au luat parte însuși Fiul lui Dumnezeu, Maica Domnului și Sfinții Apostoli. Acesta este o masă a bucuriei creștine, de cinstire și respect pentru noua familie care se întemeiază în ziua Cununiei lor. Darurile se oferă de către rude și credincioși la nuntă, în cinstea noii familii. Această tradiție creștinească trebuie respectată, căci ea „unește și înfrățeste pe credincioși”, cu condiția să nu se transforme în lăcomie după avere și bani, fapt ce duce la certuri în familie, la răzbunare și chiar la divorț [94, p.107].

Care ar fi acele reguli pe care ar trebui tânărul contemporan să le cunoască pentru oficierea Tainei Cununiei. Mai întâi să se mărturisească, pentru că prin Taina Cununiei se formează o nouă celulă a Bisericii, o „biseriță de acasă”, care ar fi bine să fie zidită pe aceleași principii ca Biserica lui Hristos. Să se spovească și să se împărtășească cu Preacuratele Taine, cu câteva zile mai înainte; să fie împăcați și cu toate rudele; să se îmbrace cuviincios pentru Taina Nunții, cum se cuvine creștinilor iubitori de Hristos și să vină în biserică, la slujba cununiei, cu multă credință, „cu evlavie și nemâncați”, pentru „a primi ajutorul și binecuvântarea lui Dumnezeu”. Tinerii trebuie să cunoască un lucru important, că la cununie „se vine de bunăvoie, din dragoste sinceră și curată și nicidecum din alte interese” [165, p.62]. Pentru ca cununia să decurgă cu toată amplexarea sa e necesar ca să fie pregătite următoarele lucruri necesare pentru cununie, cum ar fi: inelele, icoana de cununie, lumânările, vinul, colacii de cununie, basmaua sau o eșarfă pentru a lega mâinile mirilor în timpul oficierei cununiei, un covor mic cu dimensiuni relativ mici, suficient ca să încapă tinerii

O nouă tendință, observată în rândul tinerilor de astăzi, este că „aceștia vin la spovedanie de mână, nefiind căsătoriți, iar când se spovedesc rămân cumva „nemulțumiți”, „deranjați” sau „ofenșați” că prin aceasta săvârșesc un grav păcat, numit desfrâu” [6, p.396]. Astăzi prea puțini tineri se găsesc strict pentru „Taina Cununiei”, căci cea mai mare atenție o acordă „ceremonialului laic”. Luni întregi îi poți observa cum sunt în griji și pregătiri legate de sală, vestimentație, meniu, foto/video etc. Uneori ceremonia o organizează părinții și tot ei decid ce, unde, cum? Alteori îi vezi pe tineri destul de siguri și ambițioși, „care își fac nunta” [49, p.249].

Din păcate, mulți tineri din zilele noastre nu mai țin cont de principiile care sunt necesare spre a fi respectate dacă își doresc întemeierea unei familii. Cine așteaptă numai fericire de la căsătorie, numai plăceri, nu o va putea suporta lung timp.

2.3. Nunta. Simboluri și pahare rituale.

Căsătoria - o carte în care primul capitol e scris în poezie, și celelalte în proză, spunea B. Nichols. Reprezentativ în acest sens este ceremonialul nupțial. Nunta rămâne o „manifestare colectivă cu un caracter organic în multitudinea ei de elemente și forme”. Studiarea obiceiului de nuntă oferă un prețios material pentru cunoașterea istoriei, culturii și vieții sociale a poporului [30, p.112]. Caracterul social, cultural și juridic al obiceiurilor, alături de funcția lor profund umanistă, ceremonializează căsătoria, transformând-o într-o „manifestare folclorică sărbătorească” în cadrul căreia momentele solemne și tragice se topesc în cele „de petrecere, de joc și de voie bună” [109, p.32]. Nunta, de-a lungul discursului istoric, a fost și este o taină refugiată în valența valorii spirituale, ce urmărește un scenariu general al ariei geografice. Eficacitatea (altfel zis, valoarea educațională) nunții și a tuturor obiceiurilor și tradițiilor acestui eveniment se axează pe aceea că „tinerii căsătoriți se încadrează în rândurile sociale bine definite ale localității date” [175, p.23]. Nunta este „ceasul de amiază” cel mai limpede pentru om, în șirul itinerarului său, deoarece nașterea e „zorii viețuirii” și moartea- „amurgul” ei [39, p.65].

Este un moment din cele feerice, irepetabile, miraculoase, de basm și de pomină, de o frumusețe rară, îmbibat cu aroma dragostei, iubirii, gingășiei, supleței. Seva și curățenia lăuntrică este ocrotită de busuiocul, floarea ce însoțește orice eveniment din palmaresul omului, stibla coborâtă din ungherul Casei Mari, de la Icoana Sfântă și pus alături de buchetul miresei, alături de floarea „măriti-mă , mamă” [36, p.212]. E un adevărat miracol care-și ocupă locul de frunte în păstrarea sufletului nealterat al neamului nostru. Nunta, reprezentând o „treaptă importantă în ciclul vieții încheind o etapă în viața omului și deschizând perspectivele unui nou început”, este precedată de o perioadă în viața tineretului, care îmbină armonios activitatea de muncă cu diverse petreceri, jocuri, întruniri, obiceiuri ce au o contribuție nemijlocită în realizarea căsătoriei, ca Șezătoarea, Hora Satului, Jocul de Hram, unele obiceiuri din ciclul calendaristic [5, p.42].

Conform dex-ului, nunta este ceremonie de oficiere a unei căsătorii, petrecere organizată cu această ocazie [72, p.703]. Postulatele principale privitoare la căsătorie au fost expuse elocvent de folcloristul S. Fl. Marian în prețioasa monografie „Nunta la români”: „...de a avea o consoartă spre împărtășirea binelui și a răului, a bucuriei și înstrăinării în decursul întregii vieți, de a avea urmași legitimi, care să păstreze numele de familie, să aibă cine moșteni averea părintească, să aibă cine se îngrijește de dânșii și a-i sprijini la bătrânețe și, nu în ultimul rând, ca să nu li se reproșeze că numai degeaba s-au născut și trăit în lumea aceasta” [114, p. 467]. Nunta

tradițională moldovenească este încărcată de *obiceiuri și simboluri* pline de frumusețe, menite să aducă tinerei perechi bunăstare și prosperitate. Sărbătoarea nunții se împărțea în trei părți: darea miresei, ducerea la casa bărbatului, primirea în casa nouă. S. Fl. Marian a împărțit obiceiurile de nuntă în felul următor: „Înainte de nuntă, Nunta sau ospățul și După nuntă”.

Nunta după S.Fl. Marian are trei etape: *înainte de nuntă*(starostia(pețitul), răspunsul, logodna, croitul, cernutul, pocloanele, poftitul la nuntă); *nunta sau ospățul*(scalda, bărbieritul, îmbrăcatul miresei, iertăciunea, legătorile, jucatul zestrei miresei, jocul mare în mijlocul neamului socrilor mici, luatul miresei, vadra, cununia, masa de cununie, masa mare, spălatul mânilor, dezbrăcatul miresei, darurile, învelitul miresei, jocul miresei, ducerea nunului acasă); *după nuntă*(uncropul(nunțișoara), rachiul roșu, îmbiatul, calea primară, vălitoarea).

Folcloristul A. Hîncu structurează nunta în: „obiceiuri de până la nuntă, obiceiurile nunții propriu zise și obiceiurile de după nuntă”. În sate rânduieșile nunții se împart după aceleași criterii: „până la nuntă, la nuntă și după nuntă” [46, p.186].

P. Ștefănuță susține, că nunta în satele Moldovei cuprindea 3 faze bine delimitate ca semnificație: „ziua - nunta la mireasă, masa cea mare la mire, a doua zi după nuntă” [164, p.361]. Se cunosc multiple variante locale de tradiții și obiceiuri de nuntă în Moldova, dar elementele esențiale sunt aceleași.

Druștele se adunau la casa miresei pentru petrecerea numită „la mărgelă”. Fetele pregăteau darurile care se ofereau nuntașilor (batiste, flori) acasă la mireasă. În limbajul folcloric, batista sau năframa simbolizează, alături de inel, un legământ de dragoste și de căsătorie. Flăcăii care colindă pe la casele fetelor mari primesc în dar, pe lângă tradiționalul colac, șervete și batiste brodate. Fecioara din colindele erotice este înfățișată pregătindu-se de nuntă, croșetând deci: „La fir galben de mătasă,/ La batistă de mireasă”. Sintagma „a pune marama” este sinonimă cu verbul „a se mărita”. Răsucirea de trei ori a batistei, la un capăt de mireasă, iar la celălalt de mire, sugerează „împletirea” celor două destine și comuniunea celor două neamuri implicate în ceremonial. Tot de batiste se țin toți participanții la dansul învârtit de trei ori în jurul mesei (efectuat, probabil, în vechime în jurul vetrei) la plecarea miresei. În mai multe ținuturi moldovenești se practică plata batistei. Dimpotrivă, ruperea batistei sau a năframei înseamnă despărțire, desfacerea legăturilor sufletești. În lirica folclorică de dragoste, atât pe plan oniric, cât și pe plan real, batista sau năframa sfâșiată este de rău augur: „Batistuța ta cea nouă /Am visat-o ruptă-n doua, /Dar nu-i ruptă basmaua, /Ci mi-i ruptă inima” [179, p.215]. Ca simbol al legăturilor erotice, batista joacă un rol important în mărturisirea iubirii la multe popoare.

Spectacolul nunții prilejuiește vehicularea cea mai amplă de punți sub formă de ștergare, batiste, năframe. Nu numai principalii actanți sunt dăruți cu aceste obiecte ceremoniale, ci și aproape toți nuntașii. Vorniceii poartă batiste brodate de mireasă și de druște, căruța este împodobită cu scoarțe și prosoape, caii au batiste înflorate la căpestre etc. Conducătorul

ceremonialului nupțial, vornicul cel mare sau vornicul de casă, primește însemnul de la mireasă: „Și mie-mi dă o năframă, o batistă moldovenească, așa, cusută cu flori, unii o pun la băț, dar eu, bătrân, n-o mai pun la băț, ci o țân în mână” [179, p.217].

În unele localități ale țării, cu o săptămână înaintea nunții, mirele cu tovarășii săi vine la mireasă și ia cămașa de mire, cusută de mireasă. Tot mireasa le coase cămăși și socrilor. Cămașa, așa cum s-a spus, este o a doua piele, oferind o protecție. Dacă, din diferite motive, mireasa nu reușește să termine lucrul, trebuie s-o ajute numai neamurile: „Cămeșa mirelui sâ cosă numa di rudi, ca sâ n-o vrăjascâ străinii, or vo fatâ” [187, p.291]. Această cămașă trebuie să fie lucrată îngrijit, „O cămașă frumoasă, de in, sau „Bătută cu borangiuc, /Să se dă de trup”. Prezentarea cămășii în cadrul schimburilor prilejuiește vornicului o gamă largă de ironii: „Cămașă de fuior, /Și cu in bătută, /Cu sula cusută; /Pe la ciupag, /flori de fag, /Pe la șele, / Cusută cu nuiete, /Toată nodurile” [186, p.72]. Pe lângă cămașa mirelui mai există cămașa soacrei, lucrată larg în poale și lungă până în pământ. După ce îmbrăca, soacra trebuia să o joace: „Lumea chiuie și joacă di-i sări poalili”. Pe lângă sensul integrator al acestui dar care se acordă numai celor foarte apropiați, mai există aici și un înțeles ce s-a pierdut, „cel al înfierii”, pe care trebuie s-o comită mai cu seamă soacra cea mare și de multe ori nașa. Așa se desprinde din numeroasele strigături ce fac aluzie lărgimea poalelor acesteia, „îmbrățișând într-o cămașă pe soacra cea mare, trebuia să-i adopte”. La fel și nuna mare, care substituie de obicei pierderea autorității mamei mirelui prin intrarea în familie a noii stăpâne [77, p.146]. Prin extindere, obiceiul are ca protagonist în unele localități pe socrul cel mare sau chiar pe cei patru cuscri. Ei sunt puși să joace pe masă, sunt stropiți cu apă, sunt încinși cu legători de fân sau înjugăți: „înjugau socrii mari și mici și pe soacre”. M-a pus și pe mine de 3 ori în jug. Trei feciori am avut și trei cămăși am luat”. Jugul unește aici pe noile neamuri, simbolizând armonia ce trebuie să domine în continuare. [Melinte Axenia, 87 ani, s.Drochia, rl Drochia]

Poftirea la nuntă, este onorabil ca rudele apropiate să fie poftite la nuntă cu băutură de către părinții tinerilor sau de tineri înșiși. Restul oaspeților sunt poftiți de vorniceii de onoare legați cu batistă sau prosop, „călare pe cal și cu o ploscă frumoasă de lemn cu băutură”, special pentru poftirea la nuntă [144, p.123]. În cazul când unul din tineri are un părinte decedat, se respectă tradiția ca dimineață în ziua nunții să plece la cimitir pentru „a-l pofti” simbolic la nuntă. Acest gest ține de o credință și un cod de legi etice de conduită și respect al memoriei strămoșilor [144, p.125]. Cu trei zile înainte de nuntă, se pornesc călări prin sat conocarii mirelui și vorniceii miresei și poftesc la nuntă. Acești flăcăi sunt împodobiți cu flori la piept și la cușmă, unul dintre ei are un colac mare legat cu busuioc. Intrând în casă, unul zice: „V-a poftit cuconul mirele și cucoana mireasă, și cuconii socrii cei mari, și cuconii socrii cei mici, și noi ostenitorii, poftim, mă rog, la nuntă”. Cu aceste cuvinte el toarnă din ploscă vin în pahar și-i cinstește pe toți cei de față. Așa umblă vorniceii pe la toate rudele și pe la toți cunoscuții [36, p.229].

În duminica cea mare, încă de dimineață mirii pășeau în timpul sacru, desprinzându-se de ceea ce au fost pentru a deveni „gospodari”. Această perioadă de vulnerabilitate însuma o serie de tradiții și obiceiuri ritualice menite să păstreze integritatea fizică și psihică a mirilor și să asigure viitoarei familii belșug și prunci [28, p.26]. În unele localități cu prezența nașilor avea loc obiceiul îmbăiatului ritual pentru curățirea perfectă a trupului înainte de a intra într-o altă stare. Simultan, băietii asistau la bărbieritul mirelui, împreună cu nașul, „semn al transformării flăcăului în bărbat”, iar fetele la pieptănatul miresei, „semn al transformării ei în femeie” [114, p.473]. Dat fiind faptul, că obiceiurile derivă de la o localitate la alta, în ziua nunții conocarul ajungând la casa mirelui, îi întinde tava cu pocloanele, zicând: „Bine v-am găsit, cucoane mire, /Poftim, primiți pocloanele /Din partea cuconiței mireasă...” [169, p.186]. Pentru a primi pocloanele, mirele dă bacșiș conocarului, apoi se înbracă cu ele. *Împreunarea* sau la dat mâna, definește felicitările și înmânarea darurilor din partea oaspeților. Obiceiul avea loc atât la casa mirelui cât și la casa miresei, unde mirii stăteau în capul mesei. Din timp, se pregătește o masă în colțurile căreia se află câte o jernă și o farfurie cu grâu. Ca daruri putea fi o pereche de colaci acoperiți cu un prosop, o sticlă cu vin, produse alimentare, veselă și câte o pasăre. Treptat printre obiceiurile nupțiale nu mai figurau darurile. *Împreunarea* se deosebea prin formulele de comunicare verbală și gestuală. Oaspeții rosteau formule de felicitare, „dând mâna prin băsmăluță”, fiecare trebuia să aibă băsmăluța sa. Puneau bani într-o tavă, apoi „erau îndulciți cu dulceață și serviți cu vin” [59, p.124]. După ce mirii s-au îmbrăcat, fiecare la casa lui ieșeau la joc cu druștele și vorniceii, fapt ce semnifică momentul de despărțire a miresei de grupul fetelor, a mirelui-de grupul flăcăilor, toți încep să danseze în jurul mesei, luând din farfurie grâu și aruncându-l în părți, în formă de cruce, zicând: „De trei ori după masă, /Scoatem bulorul din casă” [169, p.187]. După ce dansează astfel de trei ori, conocarul ia busuiocul, un băț cu un cartof sau un măr la capăt, și „scoate” dansul din casă, urmat de mire, vorniceii și în sfârșit, de druște. Ajungând în prag conocarul aruncă bățul peste casă, zicând:(cu chiote)/„A crescut mama fecior, /Mândru cum e un bujor, /Să-l scoatem în jocul mare, /Ca să-l vadă fiecare” [169, p.191]. Între timp, în casă, mireasa cu druștele joacă în jurul mesei, pe ale cărei colțuri se află câte o jernă și câte o farfurie cu grâu. Astfel, după ce au trecut de trei ori în jurul mesei, unul dintre conocari, cu tradiționalul busuioc în mână „scoate” dansul din casă cu chiote și veselie [64, p.242]. Ajuns în prag, conocarul aruncă busuiocul peste casă. Cei care dansează iau grâu și-l împrăștie în părți, zicând: „De trei ori după masă, /Scoatem gherghina din casă”. În ograda mirilor, se dansa „jocul mare” [169, p.188]. Apoi, căruța, frumos împodobită(caii, cu busuioc, garoafe la urechi), se trăgea până în prag. Soacra mare pune scaunul lângă căruța, așternea pestelca sa pe scaun și „mirele pune bani sub pestelcă”, urca pe scaun, „își făcea semnul crucii în patru părți cu un colac special pregătit” pentru așa ceva, „îl rupea în mai multe bucăți și-l arunca în patru părți”. Cei din jur prindeau și mâncau bucățile de colac. În această căruța urca

mirele. Alaiul format din mire și vorniceii săi împreună cu lăutarii porneau prima oară spre *casa nașilor* pentru a-i lua, după care mergeau la mireasă. La casa nașilor alaiul era poftit la masă [44, p.326]. Un om trăgea din armă, ceea ce însemna că nunta pornește la mireasă. După ea, urma căruța cu lăutarii și, în sfârșit, alte căruțe cu rudele mirilor și ale nunilor. În cale le ieșeau sătenii cu căldări pline, aruncând apa în fața căruților, zicând: /„Să vă meargă din plin, /Să vă fie de bine, /Dumnezeu să vă miluiască, /De cele rele să vă ferească”. Mirele sau nunul dădeau bacșiș [137, p.8].

La casa miresei aveau loc alte tradiții și obiceiuri de nuntă cum ar fi *Pocloanele*. Cei în vârstă își amintesc de ceremonialul *pocloanelor*, moment în care miresei i se înmânau darurile de la mire. Aici se ținea cont de starea financiară a familiilor. Dacă o familie era mai nevoiașă, cealaltă își asuma mai mari cheltuieli. Pocloanele erau aduse de către conocarul mirelui până la venirea alaiului mirelui la casa miresei.

Nunta o făceau părinții fetei. Activi deveneau vorniceii, druștele mari în pregătirea miresei de a trece din lumea celibatarilor în categoria celor căsătoriți. Ca însemn nupțial purtau băsmăluțe, panglici legate peste umăr sau la mână, flori prinse la pălărie și buchete în piept. Aproape tot tineretul din sat, indiferent de structura de neam, asista la nuntă, având prilejul să-și găsească „potențialii parteneri de viață” [114, p.480]. Mirele cu oastea sa se îndrepta spre casa miresei, oprindu-se dincolo de poarta miresei. În fruntea coloanei nuntașilor, înainte de-a se merge la biserică, venea el după mireasă, starostele încins peste umeri și piept în diagonal cu „două lungi ștergări cu alesături” și un ulcior de vin în mână. El ducea discuțiile la poarta miresei. Înaintea sa pe „cai împodobiiți cu panglici colorate și cu zurgălăi”, veneau conăcarii, „falnici, cu pălăriile numai flori”, și „sclipind sub laibărele pline de nasturi de aramă” [114, p.481]. Unul purta ulciorul, celălalt colacul de conocărie. În prag, erau întâmpinați de doi conocari ai miresei, având la fel, un ulcior și un colac. În ogradă intra călare pe cal numai conocarul. Un moment integrator semnificativ, în contextul nunții din Moldova, îl constituie rostirea *conocăriei* sau *orației* atestată și sub numele de *colăcărie* sau *conocășie*. Deși, cel mai adesea, este cunoscut dinainte cel care va rosti solemnă orăție, cu caracter inițiativ și de gloriificare, se înscenează o competiție între vorniceii: „Călăreții fugeau înainte, lăsau nunta în urmă. Cari agiunge întâi, aceala spune colăcăria” [29, p.34]. Ajungând în ograda miresei, *conocarul* declamă conocăria. Apoi avea loc „schimbarea colacilor”. Și iată aici conocarul trebuia să dea dovadă de măiestrie, căci schimbând colacul mirelui cu cel al miresei, el o rupea la fugă călare. La D. Cantemir „luptă” se dă între oastea mirelui și cea a miresei, „luptă în care se prețuia cailor iuți”. Vorniceii alergau din urmă tot pe cai, să-i ia colacul miresei. Se credea că a dobândit în asemenea mod, colacul miresei care, are forța magică de a aduce fericire, sănătate, dragoste. Ceremonialul complex al *conocăriei* îmbină rituri de propițiere cu magia apotropaică a colacului (cercul magic) și descântecul binefăcător al pâinii. Unele variante ale acestei datini pun accentul pe probele la care trebuie supus mirele.

Vorniceii înalță foarte sus colacul, iar mirele, călare pe cal, urmează să se înalțe în așa fel ca să-1 prindă, pentru ca apoi să-1 rupă și să-1 împartă nuntașilor. Alteori, între probele la care este supus mirele se numără „o oală cu cenușă, agățată într-un par”, pe care acesta trebuie să o spargă dintr-o singură încercare [145, p.130]. La casa miresei, cânta muzica, răsunau chiote, și strigături, era veselie.

În prag ieșeau socrii-mici. El purta ulciorul cu vin, ea- tava cu dulciuri. Conocarul mirelui îl cinstea pe socrul- mic, iar acesta, la rândul lui, îi cinstea pe conocari cu vinul său. Socrii –mici plecau de cinsteau și pe cei din căruță, iar conocarii schimbau colacii. Mireasa trebuia îmbrăcată până la sosirea mirelui. Găteala miresei se făcea cu ajutorul „stărostiței”, sau a unei „femei cunosătoare”, sau a „druștelor”, care „ocupau funcții rituale după rang”: drușca mare și druștele mai mititele. Druștele aduc o „modiță, cusută și brodată special pentru această ocazie de mâna miresei” [71, p.169]. În mijlocul casei, se pune un scaun, iar pe el modița, pe care se așează mireasa. Două druște îi țin oglinda. În unele localități la îmbrăcatul miresei participă și nuna. La împodobirea miresei nașa trece deasupra capului pâinea de ritual, numită „pupăza”. Acțiunea are un caracter magic și înseamnă urare *de belșug în casă* [44, p.329]. *Voalul miresei* presupune multe în privința originii sale. Cea mai populară dintre ele sustine că acesta era purtat pentru a „ascunde frumusețea miresei” de spiritele rele, capabile să i-o răpească. Drept urmare, voalul nu era ridicat până când nu se termina ceremonia nupțială. Într-o altă explicație, voalul „apară mireasa de ochiul rău” sau de ochi, ce putea împieta asupra succesului căsătoriei. Pe de altă parte, voalul de mireasă poate proveni din Orient, unde un bărbat vede fața miresei sale numai după ce se oficiază căsătoria. Unii folcloriști sunt de parere că voalul semnifică „supunerea miresei față de soțul ei”. Grecii și romanii din antichitate foloseau o mare pânza, un mare voal, ce acoperea atât mireasa cât și mirele, pentru a-i feri pe ambii de „ochiul rău”. Este posibil, așadar, ca voalul de mireasă să provină și din această tradiție. Într-un alt tip de magie asociativă, unele mirese preferă să poarte voalul unei prietene ori rude care are o căsătorie fericită [167, p.121].

La gura coridorului conocarul mirelui rostea formula „Aveți boieri la gazdă”. Din casă i se răspundea: „Avem, avem, poftiți” [12, p.14]. Mireasa ieșea cu drușca cea mare, ținând în mână colacul miresei, la fel de frumos împodobit ca și cel al mirelui. Conocarul declama conocăria. Schimbul colacilor urma după conocărie. Unele informații susțin, că și mireasa avea conocar, în așa fel se va demonstra un spectacol cu adevărat. Reprezentanții mirelui și ai miresei trebuie să fie foarte atenți să nu le fure colacul alți băieți, în credința că colacul furat are valențe deosebite. După schimbarea colacilor, doi conocari ai mirelui și doi ai miresei înconjurau căruța, alergând. Cine ajungea primul la oiștea cailor, acela dădea colacul mirelui, colac pregătit special. Gestul era însoțit de multiple chiote de bucurie. Mirele, ridicându-se în picioare în căruță, își făcea semnul crucii în patru părți cu acest colac, începând de la răsărit, apoi îl rupea deasupra capului

în multe bucățele pe care le arunca celor din jur. Cei prezenți se abăteau la acest colac. Nuntașii le prindeau și le mâncau, crezându-se că „cel ce mănâncă din acest colac va fi fericit” [49, p.256]. Pâinea ritualică însoțește orice acțiune a mirelui și a miresei. Părinții îi petrec și îi întâmpină cu pâine, astfel blagoslovind căsătoria lor. Obiceiul schimbului de colaci, ruperea și împărțirea lor printre nuntași vine de la ofrandele nupțiale, practicate de vechii romani și consemnează începutul fuziunii rituale a mirilor într-o familie nouă și a celor două neamuri, în unul singur. *Pâinea* rezultat al unei activități laborioase a agriculturii și trecută prin numeroase faze de transformare culturală. Pâinea e simbolul muncii țăranului și întruchiparea hranei esențiale a omului. E privită ca un aliment spiritual și ca darul cel mai de preț al Cerului. În fiecare zi, creștinul se roagă pentru „Pâinea noastră cea de toate zilele”. Este unul din simbolurile esențiale ale lui Iisus Hristos, care spune despre sine: „Eu sunt pâinea vieții”. E prezentă la toate mesele rituale și în toate misterele patronate de divinitățile câmpului și ale vegetației. La primii creștini, frângerea pâinii era un act al comuniunii. De aceea și obiceiul de a rupe pâinea, colacul miresei și de a-l împărți celor prezenți, „*este un moment semnificativ și de o valoare aparte*” [27, p.37]. Important nu este anume acest fapt sau maniera de a rupe pâinea, important e caracterul arhetipal, model primordial și repetat de secole la rând. Mireasa se împarte din pâinea sfântă cu dragii oaspeți, care au onorat-o cu prezența sa la sărbătoare, au venit să-i admire frumusețea, tandrețea, tinerețea și fragilitatea de mireasă. Tânăra le dă din făptura sa o bucățică, e aceea care a luat educația din familie, de la mama sa, de a se împărți cu cei apropiați cu cel ce ai mai bun, mai drag ție, mai ales să nu fii lacom la pâinea sfântă- să te împarți. Este o intenție pozitivă, binevoitoare croită din sufletul curat și inocent al miresei, de a face o legătură strânsă de rudenie și de prieteni, de a se apropia, de a se înconjura cu dragoste, stima și sprijinul consătenilor – familia mare a Universului Terestru. Pâinea și vinul sunt ofrandele rituale prezente în cinstirea culturii strămoșilor. Vinul e simbolul sângelui și întruchipează un principiu contemplativ, iar pâinea semnifică trupul și se asociază vieții active împreună cu sarea de pe fața pâinii. Pâinea și sarea înmănată la întâlnirea oaspeților la diferite ceremonii, inclusiv întâmpinarea mirelui și miresei la poarta socrilor mari, a părinților mirelui, exprimă dorința comunității ca aceștia din urmă să le asigure bunăstarea materială, semnificată prin pâine și păstrarea nealterată a tradițiilor, sugerată de sarea de pe pâine-simbol al incoruptibilității, permanenței și înțelepciunii.

În prag, îl aștepta mireasa cu stibla de busuioc în mână. *Pragul* reprezintă trecerea între exterior și interior, între spațiul profan și cel consacrat, având o semnificație dublă: de separație și reconciliere. Alături de incomparabila semnificație a pragului trebuie de tălmăcit și valoarea semnificativă a *porții*. La acest moment este necesar de amintit despre obârșiile vechi, transmise din generație în generație și care se aplicau cu multă migală și mult interes în momentele precise ale ceremonialului nunții, funcție de împrejurări concrete, fie autentică de respectarea nuanțelor

superstițiilor, fie că au rolul de a scoate „perdeaua” dintre tineri, nănași, nuntași, având rolul de a dezmoști atmosfera rânduielii [179, p.218]. Tălmăcind valoarea porții descoperim incomparabila semnificație a ei printre obiceiurile nupțiale. Poarta se deschide de mire, cu tot alaiul său de fete și flăcăi, care intră la mireasă să o scoată din casă afară, în „grădină” spre rodnicie, în acel topos împărătesc unde creșterea sfârșește în facere, creație, geneză. Deschiderea porții e o ieșire spre „grădina fertilității”, spre o nouă lume, către un nou orizont, unde bunul Dumnezeu nu-i lasă la rău. La fel, deschiderea porții e și desprinderea de la casa părintească. Motivul porții este foarte vechi, adoptat și localizat mereu. Ponderea motivului de temeii venit din bătrâni constă în aceea că „trebuiau urnite mari puteri și mărturisite evenimente îndelungi înainte ca poarta să poată fi deschisă, ca ființa să aibă argumente lăuntrice să părăsească vatra, devenită casa părintească”, pentru un alt ținut unde se va întâmpla comuniunea și rodnicia [1, p. 132]. Odată deschise porțile se poate începe „nunta propriu-zisă”, intră mirele și mireasa sub „coroana și mireasma mirului vărsat” [174, p.25]. Dacă noul sosit este trecut peste prag și introdus în casă, înseamnă că este adoptat. Dacă rămâne în fața pragului și nimeni nu-l invită, el trebuie să plece. Această trecere nu se face oricum. După ce se spune conocăria, mireasa aduce un „colac” și-l ține împreună cu vornicelul „deasupra pragului”, iar „nuntașii trec pe sub el” [175, p.24]. În prag, lângă mireasă se aflau două druște. Una avea în mână colac, alta-o cană cu agheasmă. Mireasa băga mâna prin gaura colacului, înmuia stibla de busuioc în agheasma din cană și-l stropea pe mire, privindu-l prin gaura colacului. Cu busuioc era stropit mirele de către mireasă. Cu busuioc se împodobește și acum pânea la nuntă. Această floare se punea în scaldătoarea ritualică a mirelui și miresei. „Busuioc” se cheamă unul din obiceiuri, când nuntașii rup câte o bucățică de busuioc, o leagă cu ață roșie și o pun la ureche. În fața pragului, mirele îi arunca miresei la picioare o legăturică, în care trebuiau să fie bani. Uneori, mirele, vrând să ridice buna dispoziție a nuntașilor, punea acolo niște nasturi sau petricele. Mireasa atingea cu piciorul legăturica, o ridica și fugea cu ea în casă. Înainte de-a intra mirele în casa miresei, un vornicel arunca peste casă „trestia”. Această acțiune era menită să „alunge răul de la casă” [44, p. 332]. Dacă trestia trecea casa, înseamnă că mireasa va rămâne la mire. Dacă se oprea pe acoperiș, mireasa putea să se întoarcă la părinți, ceea ce nu era de dorit. Între timp, soacra- mica leagă nuna la mâna stângă cu un prosop, apoi ceilalți soli ai mirelui, poftindu-i în casa cea mare, unde îi așteaptă mireasa, vorniceii, druștele și conocarii din partea miresei. Cei veniți, mai întâi nunii, apoi ceilalți, dau mâna cu mireasa, apoi cu vorniceii, druștele... După ce toți coborau din căruță, în mijlocul neamurilor socrului-mic începea așa – zisul „joc mare” [34, p.124]. După aceste ceremonii, mirele, condus de vorniceii și druștele sale, intră în casă pășind pe un lăicer, care cu puțin mai înainte de aceasta s-a așternut anume pentru dânsul, între ușa tinzii și a casei. Mirele care e oaspetele cel mai de frunte și în cinstea căruia se dă masa aceasta, vine în capul mesei. În capul mesei, se aflau cele două jemme ale nunului. La dreapta mirelui vine nunul cel mare și după aceasta toată aripa dreaptă a mesei se ocupă,

exclusiv, numai de bărbați. De-a stânga mirelui stă nuna cea mare și după dânsa alte femei, astfel că aripa stângă a mesei e ocupată numai de femei. În casă, mireasa intra într-o odaie cu rudele sale, unde îi veneau neamurile, prietenii, vecinii, să-și ia rămas bun de la ea. Femeile aduceau fuioare de cânepă, tacâmuri, iar bărbații - vin. Neamurile veneau cu veselie, chiote și strigături. Neamurile dădeau mâna cu mireasa și-i înmânau darurile, iar ea îi servea cu vin, iar aceștia îi urau de fericire. La casa miresei era momentul *legătorilor*. Nunul mare trebuia legat cu mai multe prosoape: „două pe umere legate în cruce, unul încins, altul în gât(după gât)” [151, p.254]. Și la mână puneau piese vestimentare mai bunișoare. Starostele se deosebea prin două prosoape legate în cruce. Invitații nunului și a mirelui primeau câte un prosop prins peste umărul drept. Rar când cineva din partea miresei era legat. După ce finisau legătorile, în semn de împăcaciune se tăia o jemnă și imediat lumea se așeza la masă. La prima masă ședeau oamenii căsătoriți. După ce ieșeau la dans se așeza la masă tineretul.

În perioada ultimilor decenii au suferit schimbări legătorile de nuntă, a crescut vădit numărul și s-a redus calitatea lor. În centru și la sudul republicii numărul lor a ajuns la câteva sute. Era o adevărată povară, impozit pentru părinții fetei. În așa caz nu mai putea fi vorba de calitate, de broderie pe fir, de măiestria și „finețea horboțelilor” din trecut. Astfel am pierdut în cultura artistică, în semnificația prosoapelor ca element de prestigiu al persoanelor înrudite [100, p.18]. Pe primul plan a apărut numărul mare al legătorilor, pentru a mări suma banilor depuși pe masa tinerilor. Și alături de numărul mare de prosoape, un loc anumit îl ocupase felurite țesături, broboade, cămăși, costume ș.a. Da cine trebuie să fie mândru de frumoasele mostre din cultura noastră națională și apoi oare aceste sute de legători nu-s un „jaf”, un „tribut față de părinții miresei”. Dar ce să facă acei care au câteva fete [100, p.18]. Înainte vreme fata trebuia să-și pregătească un anumit număr de prosoape ornate frumos, împodobite de jur-împrejur cu horbățică, din trei părți ori numai la capete. Pe unele erau brodate numele mirelui și al miresei, simbolul cununiei, data ori anul nunții. Având o denumire anumită - „prosop de nuntă”, „prosop de cununie”, „prospop de nun”, ele se păstrau în familie cu multă grijă [100, p.18]. După obiceiul unor sate fata avea pregătite două prosoape la fel. Când venea nunta la mireasă, soacra mica îi lega cu ele pe mire și mireasă. La cununie tinerii erau legați de mâni cu un prosop în semn de unire pe viață. Cu prosoape se acopereau colacii nunilor și ai socrilor. Un prosop nou i se înmâna nunului în timpul ceremoniei „spălatul de mâni”. Drept mulțămitei pentru jucatul găinii, femeile primeau un prosop, iar căruțașul ce duce zestrea la casa mirelui nu dădea zestrea până nu primea în dar un prosop [100, p.18]. Dar cel mai mult prosoapele erau expuse privitor în timpul legatului. Și acum s-a mai păstrat jocul lor. Muzicanții îi zic o melorie de „împodobit”, iar femeile soacrei mici joacă podoabele ca să le vadă toți. Cel legat e în centru atenției [120, p.146]. Și când totul e așa cum a fost înțelegerea cu legătorile, se taie jemna nunului și se împarte tuturor mesenilor. Apoi nunul cere un dans, după care urmează Tatăl Nostru, spus de nun, după care

nunul îndeamnă oaspeții la masă. Mai întâi pe masă se pun salatele și răciturile, apoi sarmalele, sosul, în sfârșit, pelevul, ceea ce înseamnă că masa în casa miresei e pe sfârșite. Către sfârșitul mesei „osânditoarele” pun pe masă dinaintea mirelui și a nunilor celor mari, o găină friptă, umplută și acoperită cu un talger, „găina nunului”, pe care o joacă [114, p.489]. După acest joc nunul plătește găina și o ia ca s-o împartă mesenilor, dar, spre voia bună a acestora, descoperă între cele două farfurii nu găină, ci o vrabie. Nunul rămâne amăgit și cere să i se aducă găina. Osânditoarele aduc altă farfurie, pe care, la fel, o joacă. Nunul o plătește și ele i-o dau. De data aceasta, găina e adevărată. Punerea acestei găini fripte sau a unui cucoș mare înseamnă că a sosit timpul să se aducă mirelui mireasa, care în tot decursul mesei a petrecut cu tineretul afară. Nunul le împarte nuntașilor câte o bucățică din găină, apoi cere să fie adusă mireasa, spunând: „Tânărul nostru împărat, /Mare poruncă v-a dat, /S-o aduceți pe împărăteasă, /Mult iubita lui mireasă, /Să șadă și ea la masă /Cu-nălțatul împăratul” [164, p.194]. După care urmează un frumos obicei nupțial, *negocierea* - luatul miresei, care este susținută de un ritual întreg. Mirelui i se taie calea, el vine cu plecăciune, înmânându-le părinților fetei un colac special. „Drujba rostește orații”, însă nimeni nu se grăbește să-i dea mireasa. Voiniceii miresei, dorind pe de o parte a mai reține puțin pe meseni la masă și a face puțin chef și voie bună, pe de altă parte fiindu-le aminte și de tineretul de afară, voind ca și acesta să se petreacă și să joace, se duc și aduc pe o soră mai mică a miresei și ridicând-o în brațe doresc numai s-o pună, alături cu mirele, după masă. El o refuză. Nunul cel mare, însă, dând vre-o câțiva bani copilei spune: „Bună-i, bună și aceasta, nu-i vorbă, dar nu pentru înălțatul împărat, ci de păscut niște găște. Înălțatului nostru împărat îi trebuie una mai bătrâioară, ca să-i fie soțioară!” [120, p.180]. Apoi i se aduce o babă bătrână, stârnind râsetele tuturor. În sfârșit, i se aduce mireasa după ce mirele plătește răscumpărarea și soacra mică zice, adresându-se mirelui: „Poftim, cucoane mire, /Primește pe cuconița mireasă. /Noi până acum am păzit-o /De foc și de apă, /Dar de-acum cum vei păzi-o, /Așa vei avea-o” [164, p.362]. După ce au adus vorniceii pe mireasă și pe druște și după ce le-au așezat pe tustrele la locul lor, ia nunul un pahar de vin și cinstind, la vornicelul de frunte, zice: „Mulțămim vornicele! Că în sfârșit, ne-ai adus ceea ce am dorit!” [120, p.182]. Acest obicei, perpetuat până în ziua de azi din cele mai vechi timpuri, s-a transformat într-un spectacol distractiv, nelipsit de la nunți.

Emoțiile trăite de către mireasă în acest moment își găsesc refugiu și în opera Eminesciană. Mireasa pare că se desprinde din aceeași lume vegetală care freamătă și unduiește în jur. Foșnetul stins, vegetal al rochiei, dă impresia că ea însăși este o plantă de o nespasă prospețime. Întreaga lumină a acestei naturi fastuoase, din înaltul aștrilor până în adâncurile apelor, se concentrează asupra chipului ei de o rară candoare și frumusețe. În această luminozitate, dată de reflectarea intensă a oglinzilor de ape, înfățișarea miresei împrumută culorile pure ale naturii,

figurate în albul rochiei, în aurul „moale” al părului, în prospețimea și culoarea împurpurată de fruct împlinit din natură [113, p.92].

Mireasa sărută mâinile nănașilor și se așează la masă lângă mire, între nuni. În acest timp, vine la fereastră un vornicel călare pe un cal și zice: „Cucoane mire, /Cucoane mire, /Cere murgul papură” [43, p.131]. Aceste cuvinte erau spuse de câteva ori. Mirele trebuia să iasă afară, să-i dea bacșiș vornicelului. În caz contrar, acesta îi tăia coada calului înhămat la căruță cu care trebuia să se ducă nunta, ceea ce era o mare rușine pentru mire. După ce mireasa se așeza la masa nunului, venea starostele. El aducea în spate o desagă pentru socrul mic din partea socrului mare. În desagă era o pereche de colaci și o balercuță cu vin. Socrul mic este așezat la masă și legat cu un prosop, apoi și el, la rândul său, dă „aldămaș” pentru socrul-mare: doi colaci, un prosop și o balercuță cu vin. Starostele mirelui pentru aceasta primește „bacșiș” de la socrul mic [49, p.258].

Un dar ritual mai puțin conturat îl reprezintă papucii pe care îi primește soacra cea mică. Explicațiile date de către informatori sunt destul de departe de sâmburele real al acestei practici: „Mama miresei primește papuci, c-o alergat mult.” Cum soacra cea mică trebuie să se despartă de fiica ei, papucii pe care îi primește sunt în strânsă legătură cu această separație. Dacă datele etnografice sunt insuficiente în aceasta privință, în schimb numeroase strigături fac aluzie la „înșelarea” soacrei mici, care a dat fata pe o pereche de încălțări: „Soacră mică înșalată. /Pi papuci ai dat o fată, /Pe-o pare de ciuboțeli /Ț-ai dat fata și-o averi. /Pe-o parechi di papuci /Ț-ai dat fata și doi giunci” [28, p.27]. După ce au mâncat și au băut de ajuns, sosește timpul să se scoale de la masă. Nunul cel mare poruncește lăutarilor să cânte „busuiocul”, un fel de horă [107, p.349]. Mesenii prinzându-se de mână și formând un lanț la mijlocul căruia se află mirele și prind a juca, legănându-se în dreapta și stânga și astfel, „jucând și înconjurând de trei ori masa”, la care au stat și ospătat ies apoi cu toți afară din casă [85, p. 129]. După ce au înconjurat a treia oară masa și pe când prind acum a ieși cu dansul afară, un frate sau o soră mai mică a miresei, iar dacă aceasta nu are frați mai mici decât dânsa, apoi un văr sau un alt băiat, se pune lângă ușorii ușii, și când dă să iasă mireasa din casă o oprește în loc, punând degrabă între dânsa și între mire un băț, zicând: „Acum, înălțate împărate, dacă voiești să ai parte de mireasă și să scapi cu fața curată de aici, poftim, răscumpără-ți mai întâi mireasa de la părinți și de la frați, și apoi poți merge cu dânsa, unde îți place” [12, p.92].

După realizarea legăturilor și servirea mesei nuntașii peste scurt timp, ieșeau la *jocul mare*. Ceremonia dura până seara. Între timp nunul mare era invitat în ospeție la oamenii din apropiere, se considera o mare onoare să-l ai oaspete în casă pe nunul cel mare. Socrii-mici se află în mijlocul cercului. El cu ulciorul cu vin, ea cu tava cu dulciurile, cinstesc și îndulcesc pe toți. Nuntașii din partea miresei formează un cerc mare, în mijlocul cercului format din nuntașii mirelui. Ambele cercuri dansează jocul mare față-n față. De trei ori dansând, dansul intra în casă în următoarea ordine: conocarul, nunul, mirele, mireasa, nuna, nunii nunilor, părinții nunilor și

rudele din partea nunilor și ai mirelui și apoi celelalte rude. Tineretul rămâne afară să danseze. Aici, în casa cea mare, urmează iertăciunea mirilor înainte de plecare de la casa miresei spre casa mirelui, partea cea mai jalnică a rânduielilor de nuntă. Mirele și mireasa se pun în genunchi înaintea părinților, iar vreun om, stând în picioare, zice „iertăciunea” „Cinstiți socri, naș și nună/Și nuntași dimpreună/Ascultați și luați aminte/La vre-o câteva cuvinte/Cele ce sunt în cărți scrise/Trebuie astăzi toate zise.Apoi după cum se știe, părinții au o datorie,/Pe copiii lor să-i crească, pân la vârsta bărbătească;/Flăcăul merge cu tata;/Mama rămâne cu fata/Tata pe flăcău-l învață, cu sfaturi și cu povață,/Cum să se îmbărbăteze, cum mai bine să lucreze/Cum să apuce unealta, barda, sfredelul și dalta/După cum pe flăcău tata, așa mama-nvață fata,/Să facă de mâncare și altele-n casă câte le are;/Mama-n casă cu alăptatul, legănatul și scăldatul/Noptile cu nedormitul, zilele cu neclintitul/De aceia zice acuma, își lasă tata și muma/Doi cu doi se adună să trăiască împreună/Iar acuma stau plecați/Să-i iertați și să-i binecuvântați/Că nu-i copil să se nască, la părinți să nu greșescă/Căci blestemul părinților, risipește casa fiilor/Iar binecuvântarea părinților întărește casa fiilor;/Cei de față adunați, să strigăm în glăsuire/Să trăiască-n fericire, în trai bun să se răsfete/Până la adânci bătrânețe” [10, p. 109]. În timpul iertăciunii mirele și mireasa plâng, de asemenea, și părinții lor. Dacă se scoală din genunchi, mirele și mireasa sărută mâna la părinți. După iertăciune, un flăcău din nuntași mai zice și „conocăria”, stând la ușă. Și „iertăciunea” și „conocăria” sunt foarte frumoase și în diferite feluri. Cum au căpătat binecuvântarea părintească, atât mirele cât și mireasa, sculându-se din genunchi, sărută mâinile părinților precum și ale neamurilor, care au stătut pe scaun alăturarea cu socrii, luându-și în același timp rămas bun de la dâșșii. Mireasa sărută nu numai mâinile acestora, ci și ale tuturor celorlalte neamuri ale sale. Din arătarea obiceiurilor de nuntă ale moldovenilor basarabeni, făcută mai sus, se poate de aflat că toate „aceste obiceiuri sunt foarte frumoase și nu-i chip de zugrăvit mai bine simțirile ce le stârnește nunta în sufletul moldoveanului și văjnicia nunții în viața țaranului nostru, cum o pricepe el singur”, decât cum se oglindesc acestea în toate cele petrecute la nunta țărănească [3, p.44]. Și rar se pot găsi la vreun alt popor așa „frumoase și meșteșugite lucrări de minte”, precum sunt „conocăria” și „iertăciunea” moldoveanului basarabean, care se rostesc mai la fiecare nuntă. Dar ne rămâne inima îndurerată când vedem că în multe sate ale Basarabiei noastre aceste frumoase obiceiuri și cântece, la un loc cu graiul, portul moldovenesc și limba strămoșească încep, puțin câte puțin, a pieri și a se da la uitare, fiind înlocuite cu alte rânduieli cu totul străine și necunoscute până acuma moldovenilor. Nu-i nimic mai primejdios decât lepădarea obiceiurilor, care s-au moștenit de la străbuni. Asta înseamnă lipsirea poporului de puterile vieții, căci în limbă și obiceiuri stau puterile unui norod. Și cu cât mai mult vom păstra și vom ține nestrămutată moștenirea strămoșilor, cu atât vom fi mai tari și mai voinici în lupta noastră pentru viață [174, p. 32]. Adunat alaiul nupțial întinde o hora în fata casei miresei unde se joaca „hora miresei” sau „nuneasca” și soacra mică împarte cadouri și

cocarde nuntașilor. La sfârșitul horei se rupe deasupra capului miresei „*turta miresei*” care se împarte celor prezenți. Tradiția spune că toți cei ce vor gusta din turta miresei vor fi fericiți și cu mult noroc [39, p.122]. Îndată ce s-a spus conocăria și s-a dansat hora miresei, mireasa prinde a se găti de plecare. Toți nuntașii, flăcăii scot zestrea ei din casă. Fiecare lucru scos, flăcăii îl joacă aruncându-l în sus; când ajung la ladă, frații cei mici și surorile miresei (dacă îi are) se iau de mâna și nu-l lasă pe mire să ia lada, zâcându-i: „Nu-ți dăm lada, răscumpără pe lelița” [171, p.48]. Mirele dă vreo câteva copeici, și lada se pune-n căruță cu celelalte lucruri de-ale zestrei. Și apoi toată nunta se pornește la mire acasă.

Înainte de pornirea, soacra cea mică (mama miresei) îi leagă pe nun, pe nună și pe rudele lor cu șervete. Dacă nunului și nunei nu le place cu ce îi leagă, apoi ei „azvârl” într-o parte șervetele și cer altele. Mirele o așază pe mireasă și cu nuna în căruță, și miresei i se pune-n spate un „văl alb” împodobit cu horboțele și lucrat de ea însăși. După asta, mirele înconjoară de trei ori căruța miresei și o lovește ușor cu „harapnicul”. Acest obicei înseamnă că mireasa de la părinți trece sub stăpânirea bărbatului pe care trebuie să-l asculte toată viața [114, p.491]. Plecarea tinerilor pe drumul ce se încheie cu constituirea unei noi familii, era dorită a fi fără întoarcere. De aceea, tinerii mai cu seamă mireasa nu trebuie să privească în urmă. Interdicția apare în toate satele Moldovei, cu o motivație destul de asemănătoare: „Mireasa nu sâ uită înapoi cum iese de la cunuie, ca să nu-i meargă rău în căsătorie”. În Fîntînița, Antoneuca, Drochia se crede că nu trebuie să privească mirii în urmă căci, altfel se despart. Interdicția se amplifică în sensul că mireasa trebuie să meargă cu ochii privind numai înainte „sâ nu sâ si uite nici în părți, nici în spate, ca să aibă parti di noroc în căsnicie” [84, p.138]. Aceeași interdicție de a întoarce capul o regăsim în basmul fantastic. Ea constituie în cadrul acestei specii folclorice arhaice însăși „condiția reușitei eroului”, care trebuie „să treacă de pe un tărâm pe altul”, evitând confruntarea cu următorii [91, p.14].

Obiceiul „*vadra*” sau „*vulpea*” se realizează în cazul, când mirele e din alt sat decât mireasa și când vine s-o ia, flăcăii din sat împiedică plecarea ei din sat, legând ieșirea din sat cu lanțuri, făcând baricade și cerând o plată pentru mireasă. Ei pun în mijlocul drumului o ață și cer de la mire „*vadra*” sau „*vulpea*” în vin și bani. Uneori mirele încearcă să ocolească drumul central, însă ieșirile din sat sunt păzite, îndeosebi, dacă a fost o fată bună. Pentru ea se cere „*vulpea*”, și în așa fel flăcăii îi fac cinste și onoare [174, p.32]. La plecarea mirelui și a miresei din casă, mama ei aruncă în urma lor cu grâu și bomboane, ca viața lor să fie îmbelșugată și dulce, însă ce nu s-ar întâmpla mireasa nu trebuie să se uite în urmă, „ca să nu se întoarcă acasă”. „Luarea miresei cu zestre” este un spectacol frumos așteptat de tot satul, toți ies să vadă mirele și mireasa, care cu muzică și cu alaiul de nuntă, cu nănașii pleacă la oficiul stării civile, unde se oficializează căsătoria. Deseori înaintea tinerilor se toarnă apă, ca simbol al fertilității și mirele achită o plată. Apoi cortegiul de nuntă pleacă la mire, însă părinții miresei, rudele ei căsătorite nu pleacă cu ei,

dar se adună la mireasă acasă și vin după amiază [177, p.181]. La cortegiul de nuntă erau folosiți caii, pe care vorniceii de onoare vestesc lumea despre nuntă. Mireasa și mirele merg pe jos, iar dacă era departe casa mirelui puteau folosi o brișcă, iarna – o sanie. Astăzi cortegiul nunții se deplasează cu multe mașini împodobite cu panglici și flori. De rând cu „luarea miresei” în mod tradițional se întâlnește și o altă formă ca „furatul miresei”, care se deosebește prin alte formule de înțelegere între cuscri și caracterul nunții.

Zestrea tinerilor. Posibil astăzi, pentru unii tineri acest subiect pare a fi o poveste, întâmplată demult și despre care se vorbește doar. Astăzi, sunt multe modificări în modul de trai, în cultura populară, care au pus pe cântarul vremii un șir de valori materiale și sociale noi. Însă, în amintirea acelor care mai sunt cu noi doar în gânduri, păstrăm niște adevăruri trăite, niște norme, care erau respectate de fiecare familie, și anume pregătirea și acumularea bunurilor materiale. O parte din acestea se utilizau în decorul casei, la sărbători, iar cele mai prețioase lucrări confecționate, de obicei, manual se păstrau, se adunau de toate categoriile pentru a completa un anumit registru de obiecte, care purta denumirea de „zestre” pentru fiece fată [177, p.182]. La moldoveni este o tradiție să se dăruie zestre tinerilor, atât fetelor, cât și băieților, cu ocazia căsătoriei. Băieților, de asemenea, „li se dădeau de acasă unele obiecte prețioase”, însă nu se pune accent pe ele în cadrul nunții, cum se proceda cu zestrea fetelor, care se scotea în ochii lumii ca să fie văzută și admirată [164, p.365]. *Jucatul zestreii miresei* era unul din cele mai frumoase și mai spectaculoase momente ale nunții. Vorniceii atât și așteptau - să fie poftiți la scos zestrea. Muzicanții cântau o melodie specială pentru această ceremonie. Dar înainte de a scoate zestrea, mirele trebuia s-o plătească. Neamurile apropiate ale miresei ședea pe zestre până ce mirele plătea cât cereau. Vorniceii, chiuind și jucând, scoteau „războaiele, lăicerele, țolul, traistele, sacii, veretca, pernele, lada ori sofca” [Postovan Maria, 76 ani, s.Țarigrad, rl Drochia]. Scoaterea zestreii se făcea sub mare veselie. Vorniceii luau câte un obiect din casă îl jucau și apoi îl transmiteau femeilor care aranjau lucrurile în căruță, pentru a fi transportate la casa mirelui. Dacă fata avea mai multe odoare, atunci veneu mai multe căruțe. Se credea că zestrea nejucată nu va aduce nici un folos tinerilor gospodari. „Cum să nu joace zestrea! Ce-o să zică lumea”. Iar dacă era jucată, lumea avea ce spune: că tare vrednice au mai fost mireasa și mama ei, de au țesut atâtea odoare, de au brodat așa de frumos prosoapele, năfrămițele, băsmăluțele, pernele [156, p.35]. Zestrea era supusă unui examen destul de serios din partea sătenilor. Era apreciată nu atât bogăția, cât măiestria cu care era executată Zestrea de Casă. Jucatul zestreii se deosebea printr-un caracter emotiv, artistic, iar muzica, strigăturile, dansurile dinamizau acest ritual. După ce era scoasă toată zestrea, se trage un foc de armă și căruța cu zestre, cu chiote și gălăgie, pornește spre casa mirelui. Despre componența zestreii unor fete din familii înstărite vorbesc un șir de documente istorice, testamente și dani, foi de zestre, din care aflăm ce obiecte li se dădeau ca zestre în secolele trecute. Zestrea, numărul, calitatea și

categoriile de obiecte date drept zestre fetelor depindea de starea social-economică a familiei de numărul copiilor, de nivelul de integrare a membrilor familiei în producerea obiectelor de artă populară ș. a. Care erau obiectele tradiționale, care constituiau zestrea fetei? În primul rând, toate categoriile de țesături lucrate manual, obiecte pentru împodobirea locuinței, pentru ducerea gospodăriei, de uz casnic etc., lada de zestre cu pânzeturi pentru îmbrăcăminte, ștergare ș. a. După tradiție femeia trebuia „să-și îmbrace casa și familia”. În plus, trebuia să-și amenajeze un colț cu zestre de acasă, care consta din „1-2 covoare mari alese neted cu două fețe, 2-3 lăicere groase țesute în război, câteva valuri de 20-30 metri de păretare diferite (cadrilate, ițate, alese), țoluri vrâstate de lână, de cânepă, de podea, cuverturi de lână de acoperit patul, iorgane de lână, cusute manual, perne mari – 4 și mici 4” [Grumeza Ana, 79 ani, s.Pelinia, rl Drochia]. Este interesant să știm, că în trecut în dependență de ocupațiile familiei și rolul femeii în ea, erau un „șir de obiecte”, „fără de care zestrea nu era deplină”, iar „fără aceste piese fata putea fi întoarsă acasă de soacră” [Grumeza Ana, 79 ani, s.Pelinia, rl Drochia]. În componența zestrei fata trebuia neapărat să aibă un val de țesătură pentru saci, un țol mare (3x4 metri) de cânepă, numit „țol de grâu”, „țol mare”, „veretcă”, care era folosit la diverse lucrări în gospodărie la uscat grâul, răsăritei, la vânturat grăunțele, la organizarea cortului de nuntă etc. [Sorocean Vera, 88 ani, s.Șuri, rl Drochia]. Fata trebuia să aibă 1-2 covoare și o „prostire de perete” mare și frumos brodată și croșetată, cu care acoperea hainele. Peste tot în Moldova fetele trebuiau să aibă de acasă ștergare de gospodărie, fețe de masă, șervețele. Cea mai frumoasă față de masă cu 12 șervețele era folosită în cadrul nunții la amenajarea „mesei dulci a miresei”, după ce avea loc dezbrăcarea miresei și ea de acuma ca tânără nevastă servea vin și dulciuri la masa pregătită de ea și nănașă [Gheorghelaș Zinaida, 86 ani, s. Drochia, rl Drochia]. În componența zestrei deosebim și unele aspecte zonale. În sudul și centrul țării fetelor trebuia să le mai dea multe prosoape (100-250), un poloboc nou pentru vin, pe când în nordul țării – multe țesături, covoare și rânduri de haine naționale. Nu era mireasă fără zestre. Pentru că de mici fetele deprindeau a toarce, a țese, a broda. Se întâmplă că în ajunul nunții zestrea să nu fie gata. Și atunci, îndată după logodnă, până la nuntă, în casa logodnicei se adunau prietenele, care o ajutau să pregătească prosoapele, năfrămițele, cămașele de nuntă.

Însăși momentul de transmitere a zestrei fetelor a fost urmat de multe obiceiuri: de înțelegere la logodnă, despre volumul zestrei, ritualul de „luare a zestrei” în cadrul nunții, „jocul zestrei” de către tineri - un dans sub melodia hostropățului, „întâlnirea miresei cu lada cu zestre” și celelalte lucruri în casa soacrei mari etc [4, p.108]. Este important de știut, că zestrea fetei rămânea pentru totdeauna a ei, soțul nu avea drept la împărțirea ei în caz de despărțire cu soția. Nu numai fetelor, dar și băieților cu ocazia căsătoriei li se dădeau de acasă unele ajutoare, care trebuiau să-l ajute pe fecior să-și înceapă o gospodărie. În multe sate se amintește că la băieți li se da câte o bucată de pământ pentru a ridica o casă, materiale de construcție, un cal, câteva oi ș. a. Rudele îi ajutau

pe tinerii însurăței cu tot ce era posibil, ca ei să-și ridice o casă. Iar în acest scop se organizau clăci pentru diferite lucrări la casă: la făcut lampaci, la muruit, la pus podul ș.a. Mama întotdeauna pregătea feciorului să-i dea de acasă: un lăicer, un ogheal, o pernă, un cearșaf, acestea aveau o anumită semnificație în cazul neplăcerilor în familie.

Am enumerat în cadrul zestrei valori materiale, dar alături de acestea o mare atenție se atribuia zestrei spirituale a fetelor: hărnicia și înțelepciunea lor, cumsecădenia, cunoștințele de creare a noilor valori materiale, dar și cele de a coordona lucrurile în gospodărie, a găti bucate, a coase, a țese, a spăla rufe, a crește copiii ș. a. Și acum se dă zestre tinerilor. Dar de jucat nu se mai joacă. Covoarele-s cumpărate, mobila deasemenea. Demult fetele nu mai țes, nu mai brodează. Învață, muncesc, primesc bani pe care își cumpără cele necesare pentru viitoarea casă. A rămas deci „jucatul zestrei” în amintirea trecutului. Astăzi toate acestea acțiuni și-au pierdut semnificația magică de altă - dată. Chiar dacă se mai întâlnesc, ele poartă un caracter vesel, distractiv. Nu mai crede nimeni în puterea lor de „a garanta trăinicia familiei” [177, p.184]. Altele-s timpurile, alta e mentalitatea.

Dezicându-ne atât de ușor de multe obiceiuri frumoase am rămas săraci cu sufletul, am dovedit o atitudine neglijentă față de datinele, folclorul creat de-a lungul veacurilor. Cine, unde și când a rupt veriga ce unește continuitatea generațiilor. Nu-i putem trece aici cu vederea pe acei capi de gospodari, care au văzut numai cifre și planuri, interzicând jocul, sărbătorile de Anul Nou, alte sărbători ale sufletului. Pe lângă chipurile dragi ale învățătorilor ne stăruie în memorie și acei învățători care au dus la mutilarea sufletelor de copii. Să ne amintim noi adolescenții de altă data, cuvintele deseori auzite de la ei: „Ce vrei să te măriți”, „îți faci zestre”, „pune mâna pe carte”, „să nu umblați pe la porțile oamenilor ca niște cerșetori”, „n-aveți ce căuta pe la joc” [176, p.16].

Simboluri și pahare rituale. Marcând o esențială uniune dintre un bărbat și o femeie, într-o nouă și promițătoare viață, nunta sau căsătoria înglobează numeroase simboluri pline de semnificație. Symbolismul obiceiurilor de nuntă este regăsit începând cu fântâna de la poarta casei până la focul lumânărilor de cununie. În credințele popoarelor străvechi stihia focului a fost asociată vieții, dragostei și sexualității, focul fiind implicat și în toate riturile și probele de inițiere. „Știm că în riturile inițierii, neofiții erau supuși, în cele mai diverse forme, acțiunii focului. Tinerii erau ținuți deasupra focului 4-5 minute, presărați cu tăciuni de cenușă fierbinte. Se consideră că în timpul inițierii, tânărul capătă un suflet nou, devenea un om nou. Eroii basmelor arzând își dobândesc tinerețea” [79, p.108]. Ca unul din elementele principale din care este clădit cosmosul, în vechile concepții cosmogonice, focul va fi considerat un principiu creator și energetic ce menține atât viața naturii, cât și viața fizică și psihică a omului. Complexul eroto-liric apare destul de clar în ritualurile aprinderii „focului viu”, prezente în credințele și religiile de tip solar și uranian. Aceste focuri sacre se obțineau, de regulă, prin frecarea a două

bețișoare de lemn; unul din ele era asociat „principiului masculine”, iar celălalt-„principiului feminin” [11, p.37]. Simbolismul sexual se păstra și în relația dintre foc și vatră încorporată într-o mulțime de obiceiuri familiale și rituri de trecere, precum nașterea, căsătoria, înmormântarea.

Focul în obiceiurile nunții se regăsește și în *lumânările de cununie* sunt cunoscute și ca „*faclii*”, având simbolul luminii credinței care trebuie să-i însoțească în viață pe miri. Lumânarea aprinsă este, în viața bisericească, simbolul purității sufletești, a puterii credinței, focul iubirii creștine și „nădejdea luminii dumnezeiești” spre care speră cei ce le aprind, însoțindu-le cu rugăciunea personală [162, p.105]. Lumânările de cununie sunt aduse în biserică de către vornice și druște de onoare, apoi date nașilor, care le țin aprinse pe parcursul desfășurării ceremoniei religioase. La fel lumânările mai simbolizează și modelul luminos al nașilor, care-i vor călăuzi pe drumul vieții, iar una dintre rugăciuni precizează că mirii trebuie să „*strălucească precum luminătorii pe cer*”, adică să devină model de familie pentru alții: „*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri*”. (Matei 5,16) De aceea, la finalul slujbei, mirii ies din biserică purtând făcliile ei înșiși, pentru că devin familie, model al iubirii binecuvântate de Dumnezeu în biserică [68, p.15]. Reconstruirea unei „gramatici a dragostei”, țesute pe contururile scenariului inițiativ ce ordonează semnele și figurile discursului erotic, ne duce la un alt simbol arhetipal, complementar focului, reprezentat de stihia apei. Focul și apa se întâlnesc în numeroase vecinătăți sintagmatice, care reliefează opoziția dintre aceste două elemente ale naturii. Apa este remedial mai mult sau mai puțin eficient împotriva focului prea arzător al dragostei. Apa tuturor fântânelor, izvoarelor și lacurilor iubirii apare ca substanță încărcată de semnificații feminine. Ea perpetuează în lirica populară un simbolism ancestral, fiind mereu asociată cu iubita și cu sfera feminității. Considerată în mitologie și în simbolică materie primă, mediu și agent al regenerării, apa va fi puternic feminizată în tradiția culturală universală și opusă stihiei focului. Distrugând seceta opera focului ceresc sau infernal, stihia acvatică se prezintă ca învingătoarea elementului piritic; ea „il calmează”, „încorporându-l” pentru „a da naștere unei noi forme de energie și viață” [47, p.82]. Vechiul simbolism al elementelor polare foc-apă va fi preluat din Biblie. Una din pildele lui Solomon, referitoare la fidelitatea bărbatului față de femeia sa, sună astfel: „Bea apă din fântâna ta și din izvoarele puțului tău” [114, p.497] Despre simbolismul feminin al apei și cel masculin al focului vorbesc și primii filozofi creștini. Pentru Lactanțiu(sec.III-IV e.n.), căldura și umeditatea sunt două principale începuturi contrare, create de Dumnezeu, pentru producerea și menținerea vieții tuturor ființelor pe pământ. „Unul din aceste începuturi stă la baza sexului masculin, celălalt-la a celui feminin; unul este activ, celălalt pasiv” [179, p.220]. Anticii-menționează Lactanțiu-foloseau simbolurile focului și apei la ceremonia căsătoriei, deoarece considera că numai căldura unui sex și umiditatea celuilalt

servesc la formarea și înmulțirea ființelor vii. În acest caz, umeditatea constituie începutul trupului, iar focul căldura a sufletului. Apa este simbolul adânc, organic al femeii care nu știe decât să-și plângă durerea; ochii ei se umplu atât de ușor de lacrimi în clipe de tristețe sau bucurie. În vechime, lacrimile erau unul din procedeele magice cele mai eficiente de producere a ploii pe timp de secetă.

Ștergarul și batista nu lipseau din recuzita portului popular moldovenesc cotidian. În costumul nupțial ele capătă o importanță deosebită. Mirele poartă la brâu o năframă „bătuciți di pui”, iar mireasa are prinsă, în partea superioară a fotei, o „năframă de schimb” [114, p.501] În satul Sofia, rl. Drochia, mirii au legată la mâna stângă câte o batistă. Înainte de deshobotat, mireasa are grijă să-i ia mirelui năframa de la curea și să și-o pună în sân, pentru a-și asigura fidelitatea soțului. Tot atunci se dezlegau și batistele de la mâinile mirilor, act ce consfințează trecerea într-o altă categorie socială. Evident, aici ne confruntăm cu credințele legate de importanța nodurilor de la haine în timpul riturilor de trecere. Mirii nu aveau voie să aibă în timpul cununiei nimic încheiat sau înnodat, ca să fie slobozi de la vechile legături. Deosebit de interesantă se arată a fi o variantă a acestui obicei, culeasă de Culi: „șervetul de schimb” este tot o batistă, executată într-un singur exemplar, care aparține deopotrivă mirelui și miresei. Ea este ținută de miri în timpul slujbei religioase. Această batistă este legată de o semnificație magică: „după moarte se pune în sicriu câte o jumătate din ea, pentru a se recunoaște pe lumea cealaltă” [114, p.502]. Colacii duși nașilor erau și ei înveliți în ștergare: „Și de dulci ce-s îndulciți, / Nu-i putem da descoperiți” [100, p.18]. Găina pe care o aduce bucatăreasa este acoperită cu o năframă, cu un prosop cu flori sau este însoțită de un steag, făcut dintr-o batistă brodată. Rolul principal al *ștergarelor* și al substitutelor acestora în cadrul nuntii este cel de punte (pod) de trecere dintr-o stare în alta, dintr-un segment temporal sau spațial în altul. Ca pe o punte trece mireasa din casa în care s-a născut în aceea a socrilor ei. Punțile leagă fazele preliminare, liminare și postliminare ale ceremonialului marital. Principalii actanți acumulează în decursul acestei perioade de timp noi roluri sociale și familiale: părinții devin socri și cuscari, mirii devin soți și, în același timp, ginere și noră, dar și gospodari la casa lor, nașii devin părinți adoptivi și inițiatori în tainele căsătoriei, frații și surorile devin cumnați etc. Orice transfer de bunuri materiale (zestre, daruri) se va face peste o punte de pânză. (Agrisina Doschinescu 84 ani, s. Chetrosu, rl Drochia)

La schimbarea darurilor între miri, „plocoanele ploconite” se așază sub batiste și ștergare lucrate de viitoarea soție. Vornicul le închină, aducând laude hărniciei celei ce le-a albit și le-a brodat: „Când o venit cu pânza de la baltă, / Era ca helgea de curată... / Și cu pui pe la marginea de jos, / Ca să vă steie frumos” [28, p.28]. Primirea batistei de la mire îi dă prilejul vornicului să sublinieze, în discursul său, importanța căsătoriei cu responsabilitățile sale: „O batistă de mătase / De acum, doamnă mireasă, / Să te mai ții de casă; / Și-o batistă de bumbac, / Să știi, doamnă mireasă, / Că de-acuma ai bărbat / Și pe altul l-ai uitat” [28, p.28]. Astfel, batistele de druște și

vornicei, năframa, brâul și cămașa mirelui, cununa miresei, cămășile socrilor, prosoapele nunilor și ale starostelui, colacii mirilor se execută special pentru respectiva nuntă, pe când alte accesorii, cum ar fi paharele de închinat, plosca vornicului cel mare (de gloată, de masă etc.) uneori chiar bețele vătăjeilor se folosesc la mai multe ceremonii nupțiale. Gestul ocrotitor amintește protecția oferită de Maica Domnului în unele descântece. „Zâna cerului”, întinde poale albe pentru a-i ușura drumul celui suferind: “Cum l-o auzit, / Poale albe o-ntins/ Calea i-o cuprins” [100, p.18]. Ștergarul semnifică un dublu uman. De aceea au fost incluse în ceremonialul nunții atâtea datini legate de țesut și de puntea de pânză: legarea mirilor cu ștergarul, cortegiul prosoapelor și al batistelor înflorate ce se oferă în momentele importante ale ceremonialului etc.

Momentul anterior oferirii ștergarelor la nuni și socri este însoțit, de ritualul spălării pe mâni cu apă sau cu vin, numit “*turnatu*”. Orația rostită cu acest prilej de către vornicul de casă subliniază importanța obiectelor rituale: „Șâ cu un prosop di bumbac, / Sâ vă serviți dumneavoastră pi plac / Și ari un capăt țăsut cu in, / Sâ vă serviți dumneavoastră deplin” [164, p.366]. Ștergarele la spălatul mânilor nașilor sau socrilor, au o funcție purificatoare. Dar, așa cum s-a întâmplat și în alte compartimente ale etnografiei, un proces de depozitare a acestui obiect de valențele sale magice inițiale se observă și în acest caz. Dacă fenomenul folosirii prosoapelor de nuntă este încă viu în contemporaneitate, au dispărut însă acele exemplare de prosoape de nași, cu ornamente specifice, care se păstrau din tată în fiu.

Perna este și ea reprezentativă pentru riturile nupțiale. Mirele și mireasa se așezau la masa mare pe, jilțuri încărcate cu mai multe căpătaie (de la trei la șapte). În acest context pernele marchează statutul privilegiat al mirilor ca personaje principale ale festinului. În basme, demascarea mirelui impostor provoacă întotdeauna căderea pernelor pe care era așezat acesta. De exemplu, în narațiunea fantastică foclorică Balaurul cel cu șapte capete, din culegerile lui Petre Ispirescu, când Făt-Framos prezintă împăratului limbile tăiate ale balaurului drept dovadă că el este adevăratul salvator al prințesei, începe a scădea clitul de perne înălțat pe jilțul mirelui: „...de câte ori arăta câte una, cădea câte o pernă de sub țigan” [46, p.189]. De asemenea, perna nupțială este o urare intrinsecă pentru miri de a avea nopți bune și somn adânc.

Mireasa aducea odată cu zestrea o pernuță umplută cu suvițe de păr adunate încă din pruncie, la fiecare pieptănat, pe care o așeza cu grijă într-un colț al lăzii. În unele localități din Bucovina era obiceiul să se coase cununa de fată mare a tinerei neveste într-o pernă, ca să nu se strice căsătoria și să nu se întoarcă aceasta vreodată să locuiască cu părinții.

Paharele rituale. În vechile colinde românești întâlnim motivul paharului de aur sau al paharului minunat pe care sunt zugrăvite astrele cerești: „Și-n gura paharului / Scrisă-i luna și lumina / Și soarele cu căldura”, sau florile reprezentative pentru rodnicia terestră și pentru elevația spirituală: floarea vinului, floarea grâului și a mirului [11, p.41]. Valoarea acestui obiect este ritualică, inestimabilă deci, deoarece gospodarul nu vrea să-l dăruiască divinităților care i-1

cer, nici să-1 schimbe cu alt pahar și nici să-1 vândă. Paharul este păstrat în sipetul casei și scos numai la zile mari, la Crăciun, Bobotează, Paști sau la nunți și botezuri: „Că și eu l-am căpătat, / Nașul când m-a botezat, / Singur el că mi l-a dat / Pe când pruncii oi boteza, / Pe când îi voi cununa. / Oaspeții de a-i minuna / Și din el vin a gusta” [114, p.502].

Pe planul concret al faptelor etnografice se păstrează atestări asupra „existenței paharului de zile mari” până în pragul acestui secol. În casele țărănești, mai cu seamă în cele mai înstărite, se afla un pahar meșteșugit lucrat anume pentru evenimente excepționale și care „nu se înstrăina decât după moartea stăpânului acestuia” [47, p.100]. Nu vom insista asupra detaliilor legate de descrierea paharului și nici asupra modalităților specifice de utilizare a lui - atât de bine prezentate în răspunsurile la chestionarele lui N. Densușianu, cât și în unele studii de referință. Vom aminti că episodul cutumiar cel mai bine conservat astăzi în legătură cu paharul minunat îl reprezintă cel „al paharelor dulci de la nuntă” [98, p.126]. Paharul amintit în colindele de gospodar, paharul de zile mari își are corespondent contemporan în paharele dulci de la nuntă. În formele tradiționale ale nunții moldovenești acest moment este pregătit printr-un întreg ritual. Vornicul pune pe o tablă două pahare cu vin și două jeme de grâu curat, acoperite cu o năframă cu flori, și începe închinăciunea. Se face mai întâi că gustă vinul, să vadă dacă nu este otrăvit, pentru că „Decât a muri o lume și un sat, / Mai bine un blastamat”, apoi face elogiul paharelor: „...cu aur auriți, / Cu argint spoțiți, / Cu vinișor umpluți” ori „... păhăreli cu floriceli, / Ca două păsăreli” și încă „...cu flori bătute, / Ca să-1 beu cu neamuri multe”, „...cu miere mieruit, / Cu zahăr îndulcit” etc [48, p.202]. Mirii iau paharele, beau din ele și apoi le dau din mână în mână celorlalți nuntași, care gustă și ei. Cu timpul, slăbind până la anihilare cunoașterea motivației rituale a gestului, paharele dulci s-au multiplicat, oferindu- se fiecărui nuntaș în parte alt pahar.

Paharul reprezintă destinul uman, fie în ipostază pozitivă, fie negativă, pe întreaga durată a vieții sau în momentele ei principale: la naștere, nuntă sau trecere în neființă. Semanticația aceasta a cupei cu vin s-a conturat din cele mai vechi timpuri. În Evanghelia după Matei este folosită atunci când Isus, aflându-se pe Muntele Măslinilor, rostește cuvintele: „Părinte, dacă vrei, înlătură această cupă de la mine”. Aici cupa este soarta cea rea pe care trebuie s-o accepte sau cum spune atât de măiestrit Coresi: „Paharul amu naște moartea ce pre ea ca un somn o trecu Hristos”. Cu același înțeles este folosit simbolul în Evanghelia după Ioan. Când este arestat Mântuitorul, Petru încearcă să-1 apere, dar acesta îl oprește spunându-i: „Pune-ți sabia în teacă. Să nu beau oare cupa ce mi-a dat-o Tatăl?” Astfel Hristos își asumă în întregime condiția tragică a muritorilor, justificând pe deplin exclamația „Ecce Homo!” [60, p.201].

Am amintit de valoarea de legământ a paharelor dulci de la nuntă. În Noul Testament întâlnim, de asemenea, sensul de alianță ritualică a vasului cu vin. În timpul Cinei de Taină, Hristos spune: „Această cupă este Legământul cel nou prin sângele meu, vărsat pentru voi”, instituind în acest mod legătura dintre creștini. Din cupa Cinei de Taină se va perpetua vasul

euharistic în care preotul sfințește cuminecătura în timpul liturghiei [58, p.164]. D. Cantemir analizează minuțios îndeplinirea ritualului păhărniceii, semnalând că „marele paharnic gustă el mai întâi vinul vărsat într-un panar mai mic”, care în limba moldovenească se numește credință [29, p.57]. Se impune aici relația cu obiceiurile populare de nuntă și anume cu logodna, numită încredințare, tocmai datorită închinării paharului de credință între cei care urmează să-și unească destinele. Paharul se descântă mai întâi prin vorbe de bun augur și se suflă la suprafața lichidului să dispară „lucrul rău”. Când cineva închina un pahar era obligat, prin obiceiul locului, să guste el mai întâi din acel pahar. Gestul de a sufla deasupra paharului se mai păstrează și astăzi în mediul rural, iar acela al gustării din pahar, înainte de a-l oferi cuiva, era destul de răspândit în primele decenii ale veacului nostru. Buzele recipientului se ungeau inițial cu miere, mai apoi „se zăhăruiau pentru a ura tinerilor însurăței viață bună și îndestulată”. Practica o amintește pe cea folosită de medicii medievali autohtoni și străini [12, p.97].

Urărilor de bine adresate în special mirilor li se adaugă cele rostite pentru întreaga nuntă și pentru întregul sat: „Iarăși am zis amin, / Acest pahar cu vin / Să-1 închin / La pădurea cu teii, / Să se însoare toți holteii ... / Am să-1 închin / La munții cu pietrele, / Să se mărite toate fetele” [145, p.239].

Obiceiurile vorbesc în favoarea înțelepciunii și eticii populare în spiritul cărora erau crescuți și educați tinerii, mai ales tinerii din mediul țărănesc.

O căsătorie implică o asumare de responsabilități care generează drepturi și, mai cu seamă, îndatoriri. Toate acestea sunt marcate în cadrul unui ceremonial de elemente care scot în evidență principalele implicații ce le declanșează acest nou statut ontologic.

Nunta s-a schimbat. Obiectele și multele din acțiunile rituale și-au pierdut semnificația primară. Or, cele frumoase trebuie păstrate ca o amintire, reactualizate, transformate în concordanță cu modificările din viața noastră. Și aceasta trebuie s-o facă poporul, cum a făcut-o veacuri la rând. Iar dacă ne apucăm să organizăm o nuntă după scenariu, apoi suntem datori a cunoaște profund spiritualitatea, concepția populară, credințele, tradițiile locale. Altfel croim nunta după scenariu și ajungem la ceea ce am ajuns.

Spre regret, dar trebuie să menționăm că în prezent, în majoritatea cazurilor, nunta și-a mutat accentul de pe ritual pe material. Scopul nunților de azi este unul pecuniar, economic. Din schema ceremonialului tradițional, se mai păstrează, doar pețitul, iertăciunea miresei, ceva mai frecvent este cununia religioasă și ospățul. Iremediabil și-a pierdut semnificația tradițională „târgurilele miresei”, „îmbrăcarea miresei în oglindă” [114, p.501]. Ospățul în corturi speciale de nuntă se mai păstrează doar incidental și anume acolo unde sunt bătrâni mai mulți în familie, generație care știe să pună la loc de cinste, să scoată din „lada timpului” valabilitatea obiceiurilor și a tradițiilor [176, p.17]. În celelalte familii nunta se organizează în căminile de cultură, la restaurante din zonă, unde e cu mult mai dificil de a reveni la valorile neamului. Durata nunții

este, de fapt, magică și mitică, dar în consecința nerespectării tradițiilor și obiceiurilor din strămoși apare mai mult redusă. Pregătirea acesteia demarează, de obicei, cu două săptămâni înainte, când se lansează invitația de a participa la ceremonialul religios și la ospăț. Drept consecință a modernizării, se pierde din „farmecul ceremonialului”, ce s-ar părea că trebuie să fie unic în felul său, deosebit și distinct, să dăinuie, să dureze în memoria tinerilor și a nuntașilor ca o imagine din cele mai „rafinat”, „alese”, „rare” și „admirabile” [174, p.29]. Știut e, că intrarea în pierdere înseamnă zeroul semnificativului, se împing frumoasele tradiții și obiceiuri spre marginalii, iar de aici încolo abundă forma bastardă a culturii de masă, care se repetă rușinos, dar se consideră, desigur cu mediocritate, că este o etnografie, că este ceva prosper și înaintat. Este de datoria prezentului să împiedice afișarea excesivă și excentrică a unor asemenea ritmuri abundente, obsedante, de extaz modern al obiceiurilor și să reanimeze, cât nu e târziu, frumoasa practică prin cutumă.

2.4. Masa Mare ca model de fomare a noii familii.

Masa mare este o formă de comuniune alimentară prin intermediul căreia căsătoria devine o învățare colectivă a ospitalității. Orice străin devine oaspete, pierzând, în acest context ritual, virtualitatea sa ostilă. Un astfel de ospăț instaurează prin cele trei forme de exces: economic, alimentar, comportamental, momentul culminant al ritualului, care, după opinia noastră, realizează acceptarea comunitară a noii familii și a noii alianțe.

Masa mare devine darul pe care neamul mirelui îl face comunității pentru acceptarea lui sub noua configurare. O căsătorie este, ca orice „trecere”, o dispariție și o reapariție simbolice ale neamului [103, p.280]. Participarea la nuntă și „dăruirea”, „cadouri” sau “bani”, de către cât mai mulți membri ai comunității joacă în această comunicare socială rolul de încuviințare prin contra-dăruire a apariției neamului în forma lui extinsă și, implicit, dezânstrăinarea tânărului cuplu [129, p.126].

Comunitatea acceptă configurarea noilor poli de putere, căci orice alianță este o dezechilibrare a relațiilor de putere stabilite anterior. De data aceasta, dialogul este purtat de naș, substituit al mirelui, dar și „patron spiritual al noii alianțe”, el însuși nucleu al unei rețele clientelare de esență parentală, cu alte cuvinte, o „instanță economică a satului”, un „pol de putere” [24, p.125]. Nu întâmplător, în unele zone ale țării, mirii erau excluși de la masa mare, în capul căreia erau așezați nașii sau mirii îi serveau pe nași la masă. Grație caracterului său paradigmatic (simboluri și comportamente esențiale), ospățul nupțial realizează cea mai „eficientă formă de pedagogie a ospitalității”, de „acceptare a celuilalt” [96, p.137].

Primirea miresei la mire. Părinții mirelui așteaptă „nunta”, adică alaiul care vine cu mirele și mireasa. Cum văd că a intrat nunta în ogradă, ies împreună, spre întâmpinarea miresei și a mirelui cu „pâine, sare, zahăr sau miere de albine și miez de nucă obiecte care înseamnă că

tinerii căsătoriți cât vor trăi să aibă de toate cu îndestulare și viața să le fie dulce ca mierea”. [Postovan Maria, 78ani, s. Țarigrad, rl Drochia]. Socrii mari țin în mâni un colac, prăjituri și vin, cu care îi servesc pe tineri, apoi pe nași și ceilalți oaspeți. Nuntașii trec peste pragul porții sau casei „pe sub colac” – simbolul sacru al belșugului și cinstei [9, p.23]. Înainte de masa de cununie sau masa tineretului are loc “îndulcirea mirilor”. Primirea miresei de către soacra cea mare este o secvență integratoare, care combină numeroase gesturi rituale. Soacra așterne un covor, din prag și până în „capul casei”, și o aduce pe noră până la masă jucând sau, după ce aruncă grâu și agheasmă în calea însurățeilor, îi prinde pe amândoi cu un prosop și-l aruncă peste mireasă și mire și-i „trage – primește în casă”. Apoi mirii trebuie să guste dintr-un ou și din același pahar cu vin îndulcit [103, p.281]. În alte sate, li se pune mirilor în față o tavă cu o farfurie cu dulceață, două pahare cu rachiu și două lingurițe cu sare sau sunt serviți cu două pahare cu lapte dulce, pe care trebuie „să li beie fârâ să li rupă di la guri, ca să trăiască ghini” [Gheorghelaș Zinaida, 90 ani, s. Drochia, rl Drochia].

Acte ritual-ceremoniale asemănătoare au loc și în satele din sudul Moldovei. Aici, practicile de genul celor descrise mai sus se înfăptuiesc a doua zi după masa mare, înainte de deshobotatul miresei. Nuna le oferă mirilor „o bucățică de pâine cu miere din care trebuie să guste amândoi”. Și mai semnificativ, în alte sate din stânga Prutului, nuna îi unge pe miri cu miere pe mâni [105, p.157]. Gestul ritual îmbină valoarea de alianță, pe care o presupune consumarea aceluiași aliment, ba mai mult, a aceleiași bucăți dintr-un întreg, cu valoarea în sine a „colacului”, oului etc. Să nu uităm, de asemenea, că mierea și laptele, de exemplu, au fost încă din vechime simboluri ale purificării, ale intimității erotice, ale unei vieți fericite. Esența mesajului este de a îndulci traiul, de a crea înțelegere între oameni [105, p.158].

Nunta la mire. Cu venirea nuntașilor împreună cu mireasa începe nunta la mire. Încep dansurile, vine lumea din sat „la văzut”, „la prăjit”. Oaspeții vin pe rând sau organizat, însă unul din punctele-cheie este „venirea nunilor”. Ei sunt întâlniți în drum ceva mai departe de casă, mirele cu mireasa le ies cu muzică înainte, îi servesc cu cinste și toți împreună intră în ogradă. La fel sunt întâlniți părinții fetei cu neamurile ei cu “marș” [58, p.164].

Marșul de nuntă, reprezintă o categorie aparte în repertoriul muzical nupțial. Ele se interpretează de fiecare dată când sosesc oaspeții atât la mire, cât și la mireasă, uneori în cadrul drumurilor ceremoniale. Astfel, marșul marchează momente importante în desfășurarea nunții. Amintim că interpretarea marșului „poate să întrerupă” orice melodie de dans, care se interpretează în acel moment, ca mai apoi, după întâmpinarea oaspeților, să se revină la „melodia întreruptă”. Prin acest act se captează atenția celor prezenți asupra nuntașilor nou-veniți, subliniindu-se astfel „importanța fiecărui invitat la nuntă” [10, p.204]. Dacă, însă, din anumite motive unui oaspete nu i s-a cânta marșul, acesta putea să se supere și să plece de la nuntă, „alimentând” discuțiile ulterioare referitor la realizarea nunții și introducând o notă neplăcută în

desfășurarea ei nemijlocită [180, p.102]. De aceea conform concepției populare, era deosebit de important atât pentru părinții miresei, cât și pentru cei ai mirelui ca aceștea să salute fiecare invitat în parte, pentru a evita incidentele neplăcute, care ar fi influențat negativ viața familială a tinerilor căsătoriți. Când vin nunii și neamurile miresei se servește „prima masă de nuntă” cu bucate reci. Nunta joacă până spre seară. Nu se zice „a face nuntă”, ci „a juca nunta”, astfel subliniindu-se că nunta trebuie să fie veselă [36, p.230].

Masa tineretului sau Masa cununiei. Până nu demult, după tradiție, seara devreme avea loc „masa tineretului”, care începea cu trecerea tinerilor cu luminările aprinse, „spălatul mânilor”, „datul mâinii” și înmânarea de cadouri de la tineretul din sat, apoi toți erau serviți cu bucatele pregătite de nuntă [69, p.124]. Tineretul ieșea de la masă cu o horă mare, iar mirele cu mireasa dansau în centru. După ce dansau câteva dansuri tinerii plecau acasă, iar în acest timp la nuntă veneau invitații căsătoriți. Rudele apropiate veneau și ziua „la văzut” cum merge nunta și pentru a ajuta la pregătirea mesei. Venirea rudelor căsătorite era originală. Fiecare familie venea cu o pereche de colaci acoperiți cu un prosop frumos și o garafă cu vin. Colacii erau copti de soție, dar îi ducea bărbatul. Gospodina era apreciată după faptul cum erau copti colacii și cât de frumos era dantelat și țesut prosopul [26, p.235].

După îndulcirea mirilor soacra cea mare i-a pe mireasă de mână și intra în casă așezând-o după masă. După ce mirele a adus mireasa la sine acasă, este datina ca părinții mirelui să dea, ca și mai înainte părinții miresei, o masă, la care sunt poftiți toți nuntașii câți au luat parte mai înainte de aceasta la nuntă. Prima, masă a nunții – „masa de cununie” - este de fapt momentul când mirii mai petrec o dată cu cei de vârstă lor. La această petrecere, în afara tinerilor, dirijați de druște și de vorniceii participă uneori și gospodarii de curând căsătoriți [74, p.262]. Ei pornesc așa-numitul „hostropăț” (sau *păsățel*), un joc (danț) sau *jocul femeilor* la care iau parte numai femeile. Acest danț constă într-aceea că femeile cu nuna, joacă și cântă cu garafe de vin în mână. „Hostropățul” înseamnă bucuria femeilor din sat că numărul lor s-a înmulțit prin adăugirea tinerei neveste, care din ziua ceea s-a făcut „tovarășa lor” [46, p.191]. Îndeobște, „hostropățul” se joacă cu multe fel de fel de obiceiuri, și aceste obiceiuri se schimbă și sunt în alt fel mai în fiecare sat. Însă ele n-au prea mare însemnătate. Până aproape de miezul nopții toți joacă și așteaptă „Masa mare”.

Masa mare. Acest ritual în cadrul nunții este cel mai important, poți lipsi la toate celelalte ritualuri și etape ale nunții, dar „la masa mare” ești dator să fii, dacă ești invitat și ai acceptat să vii la nuntă [159, p.56]. Această masă, care în unele părți se dă duminică seara, adică în aceeași zi în care s-a serbat cununia, se numește „Masă mare”, în fapt adevăratul „prânz ceremonial”, de aceea, pentru că la dânsa iau parte dacă nu tocmai toți, apoi pe bună seamă cei mai mulți dintre bărbații și nevestele, care au fost în ziua trecută la nuntă. Ba mulți și dintre aceia, cărora în ziua trecută nu le-a fost cu putință să meargă la mireasă [114, p.506]. Sosind toți cei ce au fost poftiți

la mire, socrul cel mare așează nunul și pe nuna cea mare în capul mesei, iar pe ceilalți oaspeți de-a dreapta și de-a stânga lor. După ce s-au așezat toți oaspeții la masă se pun „lumânările de cununie aprinse înaintea nunilor”. Pe parcursul mesei mari toți servesc la masă și urmăresc, cum se petrec ritualurile și cum „ard lumânările”, fiindcă astfel se judecă despre viața tinerilor în viitor [46, p.192].

Vornicul de masă, cel ce dirijează toate treburile la nuntă, deschide ospățul și binecuvântează bucatele: „Căci gospodarul de casă /Mi-a dat în seamă această masă / Și eu, ca trimis împărătesc, / în numele gospodarului vă poftesc/ Să ședeți la masă/ Și să mâncați ca acasă/ Din pâine și sare,/ Din bunurile domniei sale” [145, p.245]. În capul mesei se află mirii, nașii, socrii și vornicul. Când petrecerea este în toi, se aduce găina (numită pe alocuri și cloșcă), împodobită cu flori și funde roșii. Este jucată de o bucătăreasă ori de o „vorniceasă”, mai iscusită la glume și la strigături. Uneori, înainte de a fi adusă adevărata găină, se aduce o vrabie sau o cioară, care-și i-au zborul pe sub nasul nașului, în hazul celor de față [95, p.131].

După ce oaspeții au ospătat din toate bucatele mesei mari, ce li s-au pus dinainte, după ce au băut și s-au veselit, timp de vre-o două ore și mai bine, aduc bucătăresele o găină sau un cocoș fript, în gura căruia se află un „bănuț”. Aceasta înseamnă că oaspeții trebuie „să se pregătească de bani” [129, p.129]. Găina este „târguită” de nași sau chiar de mire. Vorniceasa (bucătăreasa) nu pleacă până nu primește bani și un prosop. Deși învăluit în plasa glumelor și aluziilor licențioase, mirele trebuie să rupă găina cu un singur gest și s-o împartă nuntașilor. Momentul are semnificația consumării, pe plan simbolic, a căsătoriei. Mai rar, în partea de sud a Moldovei, nunul este cel care săvârșește acest ritual.

Vornicul de masă închină paharele dulci: “Cu vin împlute,/ Cu miere zăhăruite”, începând cu nașii și mirii, încercând să împlinească astfel legea bune înțelegeri: “„Cuvinti buni șâ pahară plini” [145, p.253]. Frecvent, închinarea darurilor se face înainte de adusul găinii. Alteori însă acest moment are loc după deshabotatul miresei. Sunt și zone în care se fac, pe rând, mai multe închinări și plocoane: la „hora cea mare” sau la „hora miresei” se dau cadouri nașilor; alteori, darurile pentru nunii cei mari și socri se închină a doua zi, iar pentru lăutari se închină spre sfârșitul nunții, tot atunci se dau și „ștergarele de staroste” etc [100, pag.18].

Uneori, odată cu plocoanele nașii primesc și colacii (corabia). Cel mai adesea însă, dusul colacilor la nuni se face într-o zi anumită, la șase luni și chiar la un an după nuntă, momentul respectiv transformându-se într-o mică petrecere, numită „cotăcime” (nord-estul Moldovei). Bucătăresele, dar și celelalte femei care au contribuit la pregătirea bucatelor pentru ospăț, primesc, pe lângă bani și prosoape, o pâine anumită, care seamănă foarte mult cu pupăza de la cumetrie [44, p.338].

Spălarea mânilor – este un ritual, care amintește și demonstrează atitudinea față de igienă a moldovenilor. Igiena locuinței, a corpului, a mediului întotdeauna au fost foarte importante.

Ritualul „spălatul mânilor” începe cu faptul că mirele, în continuare, „aduce o strachină și un pahar cu apă”, strachina o pune pe masă dinaintea nunilor, iar paharul îl ține în mână. Mireasa deasemenea aduce câte un „ștergar pentru nună și nun”. Mirele toarnă apă pe mâinile nașilor, iar mireasa le dăruiește un ștergar de șters mâinile, apoi nașii toarnă pe mâni tinerilor și le oferă un ștergar. După aceasta începe masa mare dirijată de nănași, ajutați de staroste și vorniceii de onoare [Grișca Anisia, 77 ani, s. Antoneuca, rl Drochia].

Unul dintre meseni care e mai bun de gură, cum vede că tinerii se depărtează, se scoală de la masă, ia „două talgere și punând pe unul dintre dânsese două pahare pline cu vin începe a strânge banii meniți pentru întemeierea casei noi” și anume: „mai întâi de la nunul cel mare, apoi de la socrul cel mic, după aceea de la socrul cel mare și apoi de la toți oaspeții”, pe rând, câți se află la masa-mare [Coșarca Eugenia, 76 ani, s. Fîntînița, rl Drochia].

Număratul banilor. Sfârșind strângătorul de strâns banii, toți oaspeții servesc la masă, iar nunii și tinerii se duc „să numere banii”, nunul cel mare îi numără, și, după aceea, legându-i pe toți la un loc, într-o năframă în care mai pune încă o bucată de pâine și sare, le dă tinerilor ca să-i strângă, apoi vin și vestesc lumea cât au câștigat tinerii și le mulțumesc oamenilor pentru ajutor [69, p.125]. Mirele și mireasa, primindu-i, sărută mâna tuturor, nunilor, socrilor și oaspeților. În același timp se aud din toate părțile urări de fericire și viață tihnită noilor căsătoriți. Aici se oferă cuvânt tuturor doritorilor. Rudele mirelui dansează luați de mână în jurul meselor pentru a le face chef oaspeților. Se servesc bucatele inclusiv și cele calde, iar în total „numărul lor ajunge și trece de 30”, „numai reci fiind peste 15 feluri de mâncăruri” [164, p.368]. Masa mare poate fi cu întreruperi, cu ieșire la Joc după bucatele reci, se dansează 1-2 ore, apoi se servește „masa caldă” și aici avem unele obiceiuri ce țin de etică și recunoștință. „Se aduc găluștele” – „bucătăresele aduc găluștele și chiuie”. Apoi urmează răsplătirea bucătăreselor sub un dans special și teatralizat, când ele aduc „găina nunului”. Se aduc toate bucatele, iar spre sfârșit acelea, care simbolic mărturisesc că *masa mare* e pe sfârșite (prune negre, babă, plachie), după care urmează ritualul „dezbrăcarea și legătoarea miresei” [104, p.107]. Mai stând după închinarea paharelor și strângerea banilor, ca la jumătate de oră, mâncând și bând fiecare cât îi pofteste inima, se scoală cu toții de la masă și, ieșind cu dansul afară, zic: „Cine a băut și a mâncat/ Stă în loc și la jucat” [151, p.268].

Dezbrăcatul miresei. Ajungând la capătul mesei mari, când majoritatea nuntașior se duc pe la casele lor, când rămân doar rudele apropiate ale tinerilor și nănașilor se petrece ritualul „dezbrăcatul miresei”. Dezbrăcarea sau legătoarea miresei se realizează în mijlocul femeilor, care cântă special un cântec despre faptul că ea e nevestă, nu-i cu fetele, da-i cu nevestele etc. Un episod important, nu lipsit de o anume încărcătură dramatică, cunoscut și sub numele de „deshobotat” sau „desâmbălțat”. Scoaterea acestuia cade în îndatoririle nașei, care va înlocui voalul cu o eșarfă, batic sau basma, aceasta semnificând trecerea miresei de la fată la femeie

maritată. Mirele șede pe un scaun, în brațe ține o pernă, iar pe pernă șede mireasa. În acest timp nănașa îi scoate de pe cap coronița și ghirlanda și le pune unei druște „ca să se mărite repede”. Scoate floarea de pe pieptul mirelui și-l prinde la pieptul unui flăcău. Voalul va fi prins în părul unei fete nemăritate, de cele mai multe ori cea care a prins și buchetul. Acesta pe vremurile când părinții aranjau nunta, era scos abia după cununia religioasă, când cei doi deveneau în fata lui Dumnezeu, soț și soție [167, p.127]. Aproximarea acestui moment este marcată prin înscenarea răpirii miresei și substituirea ei printr-o bătrână travestită, numită frecvent „mireasa urâtă” sau „momâia” [151 p.286].

Obiceiul este foarte răspândit, ceea ce întărește ideea că nu ne aflăm în fața unui element spectacular minor, ci a unei motivații psihologice mai profunde. Regretul de a decădea dintr-o situație favorizată, aceea de „prințesă absolută a nunții” - în cea de „nevastă anonimă”, se atenuază prin această diversiune. Când nuna cea mare face cârpa miresei, lăutarii sau vornicesele interpretează cântece „pentru deshobotat”, dar și alte piese din lirica înstrăinării, îndeosebi dintre acelea ce au ca motiv principal „fata rău măritată” [102, p.105].

Odată cu ritualul de îmbălțuire (schimbarea cununii de pe cap cu năframa), mireasa trece în noua stare, cea a nevestelor. Se observă înlocuirea portului de fată cu cel de femeie măritată (fetele purtau capul descoperit, părul împletit în cozi prinse cu panglică, pe când năframa era semnul distinctiv al femeilor căsătorite). Și în acest context apare acea credință referitoare la cea de-a „treia încercare”; astfel, mireasa va arunca de două ori năframa înapoi feciorilor, nepermițând ca aceasta să-i fie legată, pentru ca abia la cea de-a treia încercare să facă posibilă așezarea ei de către nașă. Momentul este marcat de strigături adresate de către vornicel și nașă, implicând formule care evidențiază adevărata trecere la noua stare, cea de femeie căsătorită, prin schimbarea unui obiect vestimentar cu altul. Prin *scoaterea cununii*, prin îmbrobodirea miresei, se încheie o secvență a obiceiului de nuntă: secvența care pregătea, printr-o serie de rituri, „integrarea tinerilor în noua stare” și „trecerea într-o nouă ipostază”, de maximă responsabilitate pentru fiecare dintre ei [103, p.282]. Acum și lăutarii cântă melodii de jale, iar nevestele sau druștele cântă, printre altele, astfel: „*Ja-ți, mireasă, ziua bună/ De la mamă, de la tată,/ De la fântâna din poartă,/ De la frați, de la surori,/ De la fete și feciori/ De la grădina cu flori*”.

Sau: „*Plângi, fică, plângi și suspină,/Că mergi în casă străină/Și te-or muștra fără vină/Și te-or bate fără milă*”.

Sau mai în glumă: „*Fă-ți, mireasă, voie bună,/Nu plânge după cunună./Las-să plângă celelalte,/C-au rămas nemăritate*” [9, p. 25].

Folclorul musical în tradiția basarabeană cu o bogată varietate de categorii, unele încă bine reprezentate în repertoriul activ, altele pe cale de dispariție și în repertoriul pasiv. Folclorul unui șir de obiceiuri există și se practică în funcționalitate. Reprezentativ în acest sens este obiceiul nupțial. Dintre toate elementele constitutive ale obiceiului nupțial un rol substantial îl are cel

musical, fără de care nici o nuntă nu se poate realiza. Un loc deosebit îl dețin cântecele ceremoniale ale miresei. Ele se interpretează în cadrul a trei secvențe importante ale nunții: „Îmbrăcarea miresei, Iertăciunea și Legătoarea miresei” [39, p.123].

Cea mai stabilă dintre aceste secvențe este până-n prezent „Legătoarea miresei”. Ea și-a menținut locul său tradițional, se realizează cu unele modificări la sfârșitul nunții și este însoțită neapărat de Cântecul Miresei. Cântecul miresei incifrează mai multe sensuri. Peste semnificația sacrală arhaică, odată cu dezvoltarea sentimentului de dragoste, în Cântecul Miresei se suprapune o altă accepție semnificativă, care reflectă „disonanța între idealurile fetei referitor la viața de familie”, pe de o parte, și realitate, pe de altă parte, deseori destul de „cruntă”, „dictate de obligativitatea femeii de a trece prin căsătorie în familia bărbatului”. În rezultat Cântecul Miresei capătă un caracter preponderant lirico-dramatic [58, p.193].

În consecință constatăm o mai bună conservare în zona folclorică de nord a melodiilor Cântecului Miresei ce aparțin stratului folcloric arhaic de esență, tetratonică și pentatonică, în partea centrală și de sud datorită stadiului avansat de dezagregare a repertoriului nupțial ocazional, aceste melodii aproape că au dispărut și din memoria pasivă a interpreților de tradiție. Cântecul Miresei de la Legătoare continua să-l îndeplinească rolul în cadrul obiceiului nupțial. Atributul funcțional dat de către colectivitate acestui moment ceremonial este atât de puternic, încât el își continuă existența contemporană corespunzător mentalității moderne a participanților noi și prin aceasta permițând evoluția mijloacelor de expresie fără a fi îndepărtat. Cântecele ceremoniale ale miresei prezintă un interes deosebit, fiind puținele din repertoriul nupțial ocazional, care s-au păstrat în tradiția folclorică vie; în al doilea rând ele au conservat prin sine diferite aspecte ale concepției unei colectivități despre actul căsătoriei; în al treilea rând aceste cântece reprezintă „riturile” chee din obiceiul nupțial prin intermediul cărora se realizează „trecerea” lentă a miresei între neveste, creând o atmosferă cu totul deosebită [9, p.30]. Lăutarii ori o femeie cu voce frumoasă îi cântă despre ireversibilitatea gestului pe care l-a făcut: „Taci mireasă, nu mai plângi,/Că la maică-ta te-i duci, /Când a faci plop meri /Și răchita vișâneli /Șă cuptioru pepini verzi...” [9, p.31]. Astăzi a dispărut „plânsul miresei”. Și e foarte rău. Să n-o mai doară inima că se desparte de ființele dragi, de casa părintească. Parcă în trecut mireasa plângea numai de aceea că era măritată cu de-a sila de părinți, că o aștepta o viață grea și *nemilă* de bărbat. Sensul acestui obicei era cu mult mai profund decât vrem noi astăzi să-l interpretăm. După datină, mireasa trebuie să plângă. „ca să crească grâul”, dar dacă este pătrunsă de solemnitatea momentului, plânge cu adevărat. După ce nănașa dezbracă mireasa, drușca cea mare și vornicelul joacă coronița miresei. O pereche de nuntași joacă voalul pe două bețe de stuf, în timp ce muzica intonează melodia de joc „Hostropățul” [9, p.32].

Nunta este înconjurată de tradiții și obiceiuri străvechi menite să aducă fericirea și prosperitatea noii familii. Provenite din superstiții ancestrale, ele îmbogățesc semnificația spirituală a acestei zile speciale din viața oricărui om.

Voalul de mireasă nu face excepție, având o istorie bogată în simboluri și misticism. Considerat un accesoriu obligatoriu în trecut, voalul conferă eleganță și completează ținuta miresei, purtarea acestuia fiind, în prezent, opțiunea tinerei care pășeste către altar. Dar care este de fapt semnificația voalului de mireasă și care este istoria acestuia? Istoria voalului de mireasă ne poartă până în vremurile îndepărtate ale Antichității, împletindu-se cu istoria rochiei de mireasă, semnificația purtării acestuia variind în funcție de cultură și tradiția fiecărei zone geografice, dar păstrând o esență comună. De la culori puternice și forme geometrice până la materiale simple și croieli romantice, voalul are rolul de a ascunde parțial chipul tinerei mirese, protejând-o și oferindu-i un plus de senzualitate. Voalul a rămas însă un element reprezentativ al ținutei unei mirese. Indiferent dacă este purtat conform tradiției sau asortat unei rochii nonconformiste, lung sau scurt, alb sau în nuanțe delicate de roz, bleu, crem, acest accesoriu important te va face să te simți cu adevărat mireasă.

Legăturile. Legătura după masa cea mare, cu atribute de ritual este un spectacol de mare importanță. Legăturile sunt cadourile care le fac părinții miresei nunilor și rudelor mirelui, pe care aducându-le la masă „le joacă”, demonstrându-le. Dacă la alte popoare mirele trebuie să plătească „calâm” pentru o fată de parcă „ar cumpăra-o” sau ar achita o anumită taxă pentru luarea a unor brațe de muncă, apoi la moldoveni e invers, părinții fetei trebuie să le ofere rudelor mirelui cadouri ca simbol al înrudirii cu ei și totodată să-și mențină statutul social de om gospodar și respectuos față de tradiții. Nunii sunt legați-semnați cu 2-4 prosoape frumos brodate și croșetate, care li se oferă jucându-le pe 2 colaci mari – „colaci de nuni”. În afară de prosoape „este primit să li se ofere nunilor un cadou bun, de obicei covor și copiilor lor tot legați, dar mai mici”. Toate acestea se joacă de rudele miresei și vorniceii. Apoi sunt legate rudele mirelui și oamenii nănașilor: bărbații cu prosop, iar femeile cu basma sau țesătură [129, p.262].

Colacii de cuscri sau „încuscirea”. La sfârșitul etapei de legare se realizează „schimbul colacilor de cuscri”, care constă în oferirea reciprocă unul altuia a unei perechi de colaci acoperiți cu prosop decorativ și cadouri - cuscrului cămașă și cuscrei țesătură de rochie. Acestea trebuiau să fie la fel dintr-o bucată și de aceeași culoare. Acest moment este important prin faptul că ei devin rude și se vor numi „cuscri” [44, p.341].

Darurile. După „dezbrăcatul miresei, începe dăruirea”. La ridicarea hobotului, rudele apropiate „giuruiesc miresei diferite daruri: oi, porci, miei, găini etc” [114, p.512]. Datul mâinii se face prin batista de nuntă ca să fie ocrotiți tinerii. Mai întâi nănașii oferă cadouri tinerilor, apoi părinții mirelui apoi cei ai miresei, apoi rudele mai apropiate și după aceasta restul oaspeților. Fiecare se apropie de tineri, dă mâna și le urează cele bune.

Jocul miresei. Spre dimineață, ca ritual al trecerii de la starea de fată la cea de nevestă, se joacă „conciul niresă” [58, p.206]. Primul care o ia la joc este nănașul, apoi ceilalți nuntași care plătesc o anumită sumă de bani. Când mireasa este obosită, mirele plătește mai mult decât toți și jocul se încheie.

Învelitul miresei. După ce se sfârșea jocul miresei, nașa ajutată de surorile miresei treceau la învelitul nevestei. Se dădeau jos hainele de mireasă și era îmbrăcată cu „straie de nevestă” și „năframă” [69, p.204]. Revenită în fața nuntașilor doritorii puteau să o joace din nou ca nevestă nouă, puteau chiar să o fure doar până în momentul în care o cumpăra mirele de la nănași cu o sumă simbolică. Acum, mirele o juca și din acel moment nu mai avea nimeni voie să o fure, iar la joc mergea doar cu acordul acestuia. După aceasta, cam spre ziuă are loc „mulțumirea muzicanților”.

Muzica în cadrul ceremonialului nupțial. Păstrarea în repertoriul de nuntă a unor motive, melodii și structuri arhaice, permite descoperirea unor laturi importante pentru înțelegerea evoluției gândirii muzicale. Dintre toate elementele constitutive ale obiceiului nupțial îl deține cel muzical, fără de care nici o nuntă nu se poate realiza. „Se zice, de altfel, că „nunta fără lăutari”, fără muzică nu se poate” [110, p.38]. Și într-adevăr, belșugul de ceremonii ale nunților sătești, care durau altă dată zile și nopți întregi de-a rândul; vreme aproape de o săptămână se săvârșește sub zodia cântecelor de nuntă Repertoriul muzical include diverse genuri: cântece, melodii instrumentale de ascultare și de joc. Dintre acestea un loc aparte îl ocupă Cântecul miresei. El se interpretează în cadrul a trei secvențe distincte ale nunții: Îmbrăcarea miresei, Iertăciunea și Legătoarea miresei. Cea mai stabilă dintre aceste secvențe este până în prezent Legătoarea miresei. Ea și-a menținut locul său tradițional, se realizează cu unele modificări la sfârșitul nunții și este însoțită neapărat de cântecul ceremonial al miresei. Îmbrăcarea și Iertăciunea și-au pierdut semnificația de act ritualic. Cântecele respective au dispărut din cadrul obiceiului sau se interpretează la Legătoarea miresei. „Cântecele ceremoniale ale miresei prezintă un interes deosebit, în primul rând fiind puținele din repertoriul nupțial nonritual, care s-au păstrat în tradiția folclorică vie; în al doilea rând, ele au conservat prin sine diferite aspecte ale concepției unei colectivități despre actul căsătoriei; în al treilea rând, aceste cântece reprezintă riturile-cheie din ceremonialul nupțial, prin intermediul cărora se realizează trecerea lentă a miresei în rândul nevestelor, creând o atmosferă cu totul deosebită” [180, p.108].

Ducerea nunului acasă. Ducerea nunului acasă are loc a doua zi dimineață cu muzică și veselie pe drum. La nun acasă toți nuntașii sunt așezați „la masa nunului”. Și astfel nunta începută în prima zi se încheie abia a doua zi [163, p.182].

Nunta se încheie într-o atmosferă de voie bună. În unele localități din Moldova, socrii erau legați cu funii de paie și puși să joace. La Costuleni- Ungheni, spre sfârșitul nunții, rând pe rând, socrul mare, soacra mare, socrii mici, nunul, nuna și chiar vornicul erau așezați într-o roabă sau

pe o scară și purtați pe drum. Departe de a se simți ofențați, ei considerau că gestul îi onorează și ca urmare îi cinsteau pe cei prezenți.

Uncropul. Luni după nuntă, spre seară, se făcea uncropul sau pocânzia, obiceiul numindu-se în unele părți nuntișoara (Chetrosu- Fălești). Altădată, această petrecere avea loc numai dacă „mireasa era cinstită”. În zona centru se juca o horă a „rachiului roșu”. Nașa venea cu o farfurie cu spirt aprins și i-o da soacrei celei mari, iar aceasta i-o da mamei miresei [117, p.151]. În mai multe părți din Moldova exista și un postludiu al petrecerilor circumscrise nunții. La Mândâc-Drochia, marți după nuntă se sărbătorea *seara plăcintelor* [Spoială Eugenia, 88 ani, Mândâc, rl Drochia], datină atestată și la Costuleni-Ungheni, numai că aici poartă denumirea de *scuturatul cenușii*. Seara, toți nuntașii gospodari se adună în casa cea mare la socrii cei mari. Aici se face o masă la care șed, afară de musafiri, și părinții miresei. Așadar, cea dintâi întâlnire a socrilor celor mici cu cei mari se petrece la masa asta, care, deci, poate să fie numită „*masa socrilor*”. În mijlocul mesei, socrii cei mari scot așa-numitele „cămăși de socru”, niște cămăși de pânză, albe și lungi, cusute de mireasă înaintea nunții [157, p.30]. Socrul și soacra cea mare îmbracă cămășile și încep a juca. De obicei, soacra cea mare zice din gură: „Nici n-am țesut, nici n-am ghilit,/ Da bine m-am împodobit.” *Ș-apoi cântă:* „Frunză verde busuioc / S-au-ntâlnit cuscrii la un loc / Una râde, foc aprinde / Una plânge, focul stinge” [90, p.83]. Toți mesenii la aceste cuvinte râd, glumesc, joacă și beau. „Când se sfârșește masa, oaspeții se scoală, mulțumesc socrilor celor mari și pleacă, iar nunții se duc acasă cu țigani care le cântă tot drumul. Acasă, nunul le face țiganilor masă și cu asta se isprăvesc rânduielele nunții” [23, p.78].

Un obicei bine „*prins la brâul nunții*” este și cel de a se atinge de cuptor, de a se așeza pe „vatră”, de a se ține de „horn” și altele, toate ce se înscriu în șirul lexemelor enumerate și se încheagă de-a lungul veacurilor în pânza nunții. Aceste obiceiuri nu fac decât să lege pozitivitățile succesive, doar dacă nu sânt expuse, pronunțate, impuse doctrinar. Dincolo de sensurile augurale ale gestului, ale obiceiului ce ține de „vatră”, „cuptor”, „horn”, apropierea de foc are rolul de a anunța strămoșii și divinitățile vetrei că în familie a venit un “nou membru”, care trebuie primit după toată tradiția, obiceiul și regula nescrisă a familiei. Viața tradițională implică o legătură între noul membru al familiei și bunăstarea cuplului [55, p.115]. Astfel, să încercăm să marcăm unele situații când, cercurile concentrice trasate în jurul mamei, ori al altui om aproape de familie, de suflet, ce trece printr-o schimbare de statut ontologic se conturează pe două tipuri de coordonate: temporală și spațială. Aflate în directă legătură, timpul și locul de recluziune impun respectul față de divinitățile casnice cu care se identifică un anumit punct al gospodăriei, fiindcă doar acestea sunt capabile să asigure binele familiei, dar și să pedepsească în mod crunt împietățile. Nucleul existenței umane, îl constituie „vatra casei”, un spațiu care unifică planurile multiple ale lumii, un simbol al vieții în comun, al casei, al unirii „bărbatului cu femeia”, al dragostei, al îngemănării focului cu ceea ce îl conține. Pentru dimensiunea

fenominală a prezentului, „vatra oferă căldură și hrană”. De aici, este binemeritată aprecierea că vatra este și Centrul Vieții- Axa Mundi, care dăinuie și se perpetuează. De aceea „vatra”, „căminul”, „casa” a fost onorat în toate vremurile, a devenit un sanctuar asupra căruia se cheamă protecția lui Dumnezeu, este un „altar al vieții familiilor și celor înstărite, și celor nou-formate” [75, p.119]. Divinitățile și invocațiile făcute la gura cuptorului influențează în plan magic evenimentele din viitor, în timp ce cultul strămoșilor, care se întrezărește în sacralitatea acestui spațiu, face legătură cu trecutul neamului. În sintagma vatra neamului, vatra familiei imaginar sau denotativ se rostește cuvântul cuptor, loc sfânt pentru oricine, locul unde se înfăptuiește unirea, este sânul matern. De acolo începe viața, acolo e cel mai dulce colț al copilăriei, e spațiul unde mama se simte mai aproape de copiii ei și îi știe în afara oricărui pericol - pe cuptor e un înveliș, e o ocrotire de orice forță malefică. Hornul e o continuitate a semnificației cuptorului, hornul e peren, e ceea ce care te poți sprijini, te „ții copăcel” și faci primul pas; e un început de univers. Și atunci cum să nu-l ții minte, cum să nu cuprindă mireasa hornul soacrei, „doar e cel pe care se va sprijini de acum încolo”, doar cel „al mamei a rămas în altă mahala”. Hornul pare a fi poarta de intrare în lumea contingentului, dar și mediul prin care mesajele, ajung în planul sacru [54, p.109].

Integrarea în firescul vieții de toate zilele și în noul statut social se face prin cele două ceremonialuri post-nupțiale: *calea primară și îmbisericirea însurăților*.

Facerea căii sau calea primară. După nuntă, timp de o săptămână, mireasa nu are voie să-și vadă părinții. Interdicția încetează abia după ce se duce, împreună cu soțul și cu nașii, la ospățul de cale primară (cele mai multe zone), calea mânzului sau pe urmă. La o săptămână după cununie sau mai târziu, adică când îi iartă împrejurările și starea, fac „părinții miresei o petrecere familială, la care poftesc pe însurății, pe părinții mirelui, pe nunii cei mari și pe neamurile cele mai de aproape” [172, p.218]. În localitățile din nordul țării la o săptămână după nuntă avea loc așa-zisă „facerea căii”. Nuna se gătea de mai înainte cu diferite feluri de mâncare și în ziua anumită îi poftea pe tineri și pe rudele lor la masă, „ca să le facă cale tinerilor”. Nunii îi ospătau și îi cinsteau pe tineri, într-aceasta și consta obiceiul „facerea căii”. Tot atunci, de la nuni, îi pofteau și pe dâșii, rudele lor și, deasemenea, îi așează la masă. Astfel, ei umblau pe la toate rudele și pe la toți cunoscuți și aceasta se chema că ei „umblă de cale primară” [132, p.116]. *Calea primară*, în mintea moldoveanului, este lungă și spinoasă cale a vieții sau, mai bine zis, începutul acestei căi. Acest început îl fac tinerii sub povățuirea nunilor și a părinților miresei, la care se duc tinerii de la nuni.

Îmbiatul, obicei, care începe de la părinții miresei. Prin acest obicei frumos „tinerii intrau în viața lor cea nouă de gospodari și de soți, și, ca gospodari și soți tineri, ei erau povățuiți de nunii lor, oameni pățiți și cunoscători într-ale vieții”. Prin îmblarea lor pe la rude și cunoscuți, ei le vesteau lor și întregului sat că se despărțesc de-acuma de tinerețe și trec în rândul oamenilor,

datoria cărora este de a umbla întotdeauna cu grija în spate, pentru agonisirea și zidirea vieții lor și a copiilor lor [184, p.157]. Cei poftiți se adună cam pe la vre-o două ore după amiază la mire și de aici se pornesc apoi și se duc cu toții la părinții miresei. La cale primară părinții tinerei neveste așează felurite mâncăruri și băuturi pe masă. Cei poftiți se petrec, ei în de ei, fără lăutari, fără mult zgomot și fără a mai chema pe alții, doară cel mult pe unii dintre vecini pentru că așa cere datina ca la cale primară să fie numai neamurile cele mai de aproape.

Vălitoarea. Taina cununiei, după credința poporului este o taină atât de mare și de sfântă că pe cei ce au apucat odată a se uni prin dânsa, nimeni nu poate să-i despărtească, în afară de Dumnezeu. Dintre practicile postnupțiale s-au păstrat puține elemente. După o săptămână de la nuntă tânăra nevestă merge la biserică cu flori și „i se punea vâlitoarea – semnul trecerii definitive în rândul nevestelor” [121, p.162]. Tot atunci, în casa tinerilor, erau chemați părinții miresei toți cei care au ajutat la nuntă, colcerițele, rudele mai apropiate și se dădea o masă ce se prelungea cu petrecere și joc până noaptea târziu, numind-o „de cale-primară”. La două săptămâni după nuntă, într-o duminică sau într-o zi de sărbătoare cuprinsă în acest interval de timp, mirii se duc cu lumânări și cu colivă la biserică, unde îi așteaptă nașii. După ce li se citește „dezlegarea” în pridvor, tinerii lasă lumânările de cununie la icoane, apoi aleg hramul familiei nou întemeiate, de obicei după numele de botez al mirelui [83, p.117]. Exista datina ca însurăței, la un an după ce s-au căsătorit sau mai degrabă, să aducă nunilor două perechi de colaci ca semn de recunoștință și mulțumită pentru că i-au cununat.

„Masa de nuntă înlesnește legătura între neamuri, consfințind prin intermediul ospățului ceremonial atât trecerea, cât și alianța” [138, p.117]. Din acest punct de vedere, ea este o punte esențială, izolând cele mai importante momente ale nunții. Întâia masă ce se organizează după vedere (petrekerile de rămas care se fac separat la mire și la mireasă) este masa de cununie, numită și masa de întâlnire sau masa de hobot, la care participă numai mirii, nașii și socri. Ea este urmată de masa cea mare, care este de fapt masa centrală a nunții, și se încheie cu masa de la uncrop. Dar în unele zone, pe parcursul ceremonialului nupțial apar și alte mese, la fel de importante, cum ar fi masa darului (a nașei și a nașului- Sofia- Drochia); masa colacilor (Sorooca), masa deshobatului. Suprafața meselor este purificată de prezența sării și a pâinii. Astfel la uncrop se pun, în cele patru colțuri ale mesei, patru pâini. Orația de deschidere a ospățului debutează cu un adevărat poem închinat mesei și celor din jurul ei: „Masa frumoasă, /Meseni dumneavoastră, /Pe lângă masa tocmiți, /Ca niște măslini înfloriți.” Masa de nuntă amintește de o masă din basme: „Masa frumoasă,/ Cu fețe de masă/ Și covoare de mătase/ Cu farfurii zugrăvite,/ Cu linguri poleite ...” (Nisporeni) [154, p.68].

Cei care, dintr-un motiv sau altul, s-au căsătorit fără să mai facă nuntă, regretă toată viața, iar neîmplinirile sau necazurile din căsnicie sunt puse pe seama acestei abateri de la datină. Se

verifică și în acest caz spusele lui A. Lang, care observa că „ritualul este păstrat, pentru că el asigură succesul” [63, p.203].

Consolidarea și dezvoltarea ceremonialului de nuntă revine evului mediu. Familia din această perioadă reprezintă o „lume închisă” ce cuprindea câteva generații succesive, care se aflau în raport ierarhic una față de alta, în funcție de poziția socială, vârstă, sex, evidențiindu-se rolul primordial al bărbatului [53, p.108]. Viața, obiceiurile, morala, comportamentul membrilor acestei familii erau reglementate de normele și tradițiile culturale existente în colectivitate. Proprietatea privată a influențat esențial modul de gândire, determinând crearea unui șir de acțiuni în scopul asigurării intereselor familiei și a „capului” de familie, în ceea ce privește moștenirea [175, p.28]. În acest sens, ceremonialul nupțial devine actul cel mai important și obligatoriu în crearea unei familii. Realizarea acestuia și respectarea tuturor cerințelor impuse de societate și de părțile cointeresate este urmărită cu atenție de toți membrii colectivității.

O nouă familie reprezintă un eveniment important sub toate aspectele pentru toți membrii colectivității țărănești, fiecare fiind cointeresat ca tinerii să fie „porniți bine” în viața de familie din primele zile [143, p.128]. Toți participă la eveniment atât prin funcțiile diverse pe care le îndeplinesc în cadrul nunții: vornicei, druște, conocari, ture etc., cât și prin sfaturile și comentariile făcute de la distanță, urmărind cu atenție respectarea tradiției, deoarece ignorarea acesteia, se credea, poate aduce nenorocire asupra tuturor membrilor comunității.

2.5. Locul și rolul protagoniștilor în cadrul ceremonialului nupțial

Căsătoria reprezintă vârful unei piramide, structurată pe existența magico-ceremonială pe care o ofera existența umană, este modul prin care omul își rânduiește viața, se adaptează comunității și devine mai puternic în lupta pentru existență. Conform lui A. Pop, spre deosebire de naștere și înmormântare, care înseamnă „participare activă unilaterală”, cel de-al doilea termen fiind pasiv în cazul ceremoniei, nunta este prin excelență o construcție binară, cele două componente condiționându-se reciproc [140, p.48]. Aceeași idee se regăsește și în scrierile D. Suiogan, care consideră că întreaga structură semnificativă a nunții stă sub semnul cifrei doi „doi miri, doi nași, două familii implicate, două lumânări la cununie, două tabere ale nuntașilor, două stări puse în discuție” Toate riturile care intră în componenta nunții sunt considerate „a sta sub semnul sacralului și al magiei” [161, p.192].

Nunta dintre bărbat și femeie este asemănată cu „cea a cerului cu pământul”. Ca ceremonial religios, ritualul de căsătorie este un final în el însuși, care creează o legătură sancționată supranatural, suprapusă faptului biologic primar: „unirea unui bărbat și a unei femei într-o relație pe viață” privind afecțiunea, comunitatea economică, procreația și creșterea copiilor. Religia dă căsătoriei monogame o marcă de valoare și sanctitate. Analizând ceremonialul nunții, se observă că nu doar mirii și familiile acestora sunt influențați, ci întreaga comunitate. Astfel, ritul se

deplaseaza de la personal sau interpersonal, la sociocentric, transformând simultan individul și reificând socialul drept context al acestei transformari [40, p.163].

Căsătoria este fundamental socială, onorând sub formă ceremonială sinele colectiv. Actanții ceremonialului nupțial sunt: mirele, mireasa, socrii mari (părinții mirelui), socrii mici (părinții miresei), nănașii, starostele, druștele, chemătorii la nuntă, socăcița, ceata de feciori, prietenele miresei și nuntașii, toți având îndatoriri bine determinate. Mirii sunt actanții principali, factori activi în desfășurarea ceremonialului, ce iau decizia de a trece de la o stare existențială la alta, de la dependența de familiile în care au crescut, la independență, prin formarea propriei lor familii. Deși sunt cei mai expuși și par cei mai neajutorați, ei sunt încărcăți cu „puteri speciale” pe care le dețin numai cât sunt în această postură tranzitorie [158, p.176]. Mirele și mireasa se îmbrăcau în portul popular local la care se adaugă „peană” la pălăria mirelui și o cunună de flori naturale (sau artificiale) miresei. Mirele și mireasa sunt în centrul atenției și practicilor rituale pe întreg parcursul ceremonialului având ca și socrii un rol pasiv. Mirii sunt cei care trec printr-un proces complet de metamorfozare: „întâi fată mare” și „flăcău”, apoi „împărăteasă și împărat” pe durata nunții, în fine, „tineri gospodari” odată cu schimbarea hainelor ritual-ceremoniale. În strategia constituirii unei noi celule sociale, ei trebuie să respecte anumite prescripții și interdicții, cerute de societatea tradițională [113, p.95].

Este important de observat că, pe toată durata ceremonialului nupțial, tinerilor care se căsătoresc nu li se spune pe nume. Printr-un consens, cu rădăcini într-o perioadă arhaică, ei sunt „mire și mireasă”, „împărat și împărăteasă”, „crai și crăiasă”, „păun și păuniță”, cu alte cuvinte, cuplul ideal în eternitate. Pentru miri, nunta - dacă respectă structura firească - este cumulativă antrenându-i în acte și gesturi desprinse din ritualuri de inițiere, adopțiune și încoronare [157, p.38].

Nunta aparține întregului sistem familial, care include rude apropiate și îndepărtate, apoi prieteni, vecini, întreaga societate. Relațiile de rol ale miresei consfințesc cele trei faze specifice riturilor de trecere. Indiferent de tipul de cultură, „trecerile” mediază între natură (naștere, pubertate, moarte) și cultură (conștientizare, ritualizare). Nunta evidențiază un comportament normativ, fiind organizată cu un plus de grijă pentru sentimentele miresei. Mai precis, vizează identitatea colectivă a femeilor, oferindu-li-se ocazia prin ritual să reflecteze public asupra condiției lor de femei. Lumea „domestic-privată” reprezintă teritoriul femeii. Ea este „vândută” de mama ei și „cumpărată” sau „târguită” de mire [124, p.38].

Căsătoria (ca și moartea) produce schimbări radicale ale sinelui atât la nivel biologic, cât și social, cele mai elaborate scheme culturale ale nunții referindu-se la onoare și rușine, la dimensiunea înstrăinării, separării, morții. Simbolic, mireasa reprezintă locul fuzionării acestora. Mai mult, trecerea de la starea de fată la cea de femeie presupune o transformare fizică marcată de pierderea virginității și în același timp marcată și cultural, prin ceremonial. Onoarea grupului

se sprijină pe onoarea miresei, pentru că reprezintă potențialul de a da naștere la o viață sacră, garantând continuitatea în timp a familiei. Aprobata cultural, intrarea în lumea sexualității reprezintă intrarea în lumea adulților, prin căsătorie viața încărcându-se de responsabilități. „Mireasa este înconjurată de cele mai numeroase practici rituale, deoarece se credea că pentru ea, trecerea prezintă mai multe riscuri. Condiția femeii măritate este mai dificilă decât cea a bărbatului însurat.” În plus, în cele mai numeroase cazuri ea este cea care își părăsește căminul părintesc, pentru a intra într-o ambianță nouă [125, p.36].

În Munții Apuseni, când se apropie mireasa de alaiul mirelui, toată asistența se ridică în picioare, cu excepția mirelui care rămâne pe scaun. Toată suflarea aleargă să vadă mireasa. În Munții Apuseni, spre răsărit, există credința că dacă vezi mireasa vei fi ferit de dureri de ochi. Prin ruperea colacului și jocul miresei, aceasta împarte ceva din puterile ei și celorlalți nuntași. În intervalul celor 40 de zile, când se consumă ciclul marital al trecerii într-un alt stadiu, mireasa are anumite calități fertilizatoare: plânsul ei aduce belșug pe ogoare, lucrurile pe care le-a purtat (mai ales voalul) aduc fericire și altor fete, bucăți din colacul miresei poartă „noroc” la vânzări, judecăți și drum lung, inelul de cununie, „beteala și florile sunt folosite în tot felul de vrăji pe ursită”. Puterile acestea vremelnice au ca revers o anumită fragilitate în fața unor acte de magie neagra și mai ales în fața deochiului [133, p.143]. De aici necesitatea „de a o ocroti pe mireasă, de a o dirija spre un anumit comportament care s-o ferească de posibile riscuri. Trebuie să pășească cu dreptul, să nu privească în urmă, să ocolească în drum spre cununie, să nu lase pe nimeni să treacă între ea și mire etc. Ca să aibă noroc pe viață, ea trebuie să privească prin gaura colacului” [80, p.143].

Mireasa este model de frumusețe și prospețime, este „cap de masă” și „nume ales”. Dar tot ea trebuie să aleagă între părinți și soț, iar opțiunea favorizează o separație tristă. Cântecul la plecarea miresei are o tonalitate ce incită la meditație, subliniind ireversibilitatea drumului pe care l-a ales: „Te-i silit la măritat,/ Ca frunza la scuturat,/ Frunza să scutur-o dată/ Și la anu crești altă,/ Da tu nu ti mai vezi fatâ!” [81, p.103]. Emoțiile trăite de către mireasă în acest moment își găsesc refugiu și în opera Eminesciană. Mireasa pare că se desprinde din aceeași lume vegetală care freacă și unduiește în jur. Foșnetul stins, vegetal al rochiei, dă impresia că ea însăși este o plantă de o nespasă prospețime. „Întreaga lumină a acestei naturi fastuoase, din înaltul astrilor până în adâncurile apelor, se concentrează asupra chipului ei de o rară candoare și frumusețe. În această luminozitate, dată de reflectarea intensă a oglinzilor de ape, înfățișarea miresei împrumută culorile pure ale naturii, figurate în albul rochiei, în aurul „moale” al părului, în prospețimea și culoarea împurpurată de fruct împlinit din natură” [76, p.83]. Călătoare spre alt destin, mireasa mai cere o clipă de răgaz, pentru a lăsa câte un „semn” celor ce i-au fost atât de apropiați. Pe tată îl roagă să o scrie „în cornul plugului”, mama este implorată să o însemne „în toarta doniței”, frații să o încrusteze „în crucea săbiei”, iar surorile să-i păstreze amintirea în

„buketul de flori” [56, p.129]. Ideea este că nunta, moment arhetipal al unirii principiului masculin-mirele cu mireasa-arhetip al principiului feminin, înseamnă un act de importanță cosmică, fiindcă este punctul de generare al unei lumi, reprezentată de micul prinț, care se va naște. Datina nunții demonstrează o imagine fizică și spirituală a satului, construită după *modelul popular*. Eroina este o prințesă ideală: „Icoană-ntr-un altar s-o pui” [115, p.53].

Alături de aceste imagini, învăluite într-un tablou de o remarcabilă duiosie, mireasa apare și în ipostaze contrare, de eroină comică, după cum se poate constata în poezia unor orații sau în strigăturile satirice. Ironia vornicului închinător capătă adesea nuanțe sugestive: „Șâ când ti sculai,/ Mari ispăvi făceai!/ Îți luai cofița-n mâni,/ Ti ducei la fântâni/ Șâ ti făcei a-ți scoati schini din mâni”. Alteori se fac aluzii la graba sau dorința nedisimulată a miresei de a se căsători cu orice preț: „Părinții nu vroieu sâ ti dea,/ Da tu-ai zâs așa,/ Că dacâ nu te-i mărita,/ Te-i duci șâ te-i îneca,/ într-o baltâ mari, stătătoari,/Uni sâ scaldâ broasca în chicioari” [11, p.93]. Această permanentă alternanță a solemnului cu umorul -indiciu al arhaicității datinilor nupțiale, are darul de a echilibra mereu planul idealizat cu cel real, ajutând-o pe mireasă să înțeleagă exact condiția existențială.

În comparație cu mireasa, rolul mirelui în cadrul ceremonialului nunții se individualizează dintr-o cu totul altă perspectivă. De data aceasta primează „încercările” la care este supus și, mai ales, modul în care reușește să depășească probele impuse. În cazul său, nimic nu trece neobservat, pentru că mirele este „împăratul”, fala ceremonialului nupțial: „Mândru soare că-mi răsare!/Și nu-i soare răsărit,/ Ci-i mirele-mpodobit /Cu podoaba târgului,/ Cu florile câmpului” [73, p.102]. La luatul miresei el trebuie să plătească surorilor și fraților acesteia, precum și vulpea pentru flăcăi, dacă mireasa este din alt sat. Obiceiul numit „vulpe” sau „vadră”, asupra căruia ne-am oprit mai sus, era foarte răspândit și extrem de complex. Rezultă acest lucru și din denumirile zonale, foarte sugestive: în unele părți ale Glodenilor, practica se numea „ierbăritul”, în Briceni se chema „iernatul” sau „iematecul”, pentru ca în mai multe localități din rîl Fălești să fie intitulat „curcan”, antrenându-i în acte și gesturi desprinse din ritualuri de inițiere, „adoptiune și încoronare” [172, p.219]. Gestul simbolic al primirii mirilor „pe poala cămășii” este extrem de sugestiv, însă nu pare important doar apanajul soacrei celei mari. Aceeași primire îi este rezervată, în satele basarabene și mirelui din partea mamei miresei: „când se coboară mirele, flăcăii chiuie, iar soacra cea mică îi așterne pe scaun pestelca, ca să se țină bărbatul di casă, să nu umble după fimei streini”. (Ialoveni) [175, p.29].

Trebuie precizat că în partea de nord și centru, nunta se desfășoară, pe rând, în două locuri; mai întâi la casa miresei și apoi la casa mirelui. Mai mult ca sigur, și aluziile la „poalele largi” ale soacrei vizau inițial acest simulacru ale adopției. Să amintim aici și faptul că adopțiunea prin trecerea unui copil pe sub poalele persoanei care voia să-i devină mamă este unul dintre cele mai arhaice ritualuri [179, p.229].

Costumul de nuntă. Nu există un ritual sau un ceremonial tradițional – sau chiar modern – în care vestimentația să nu prezinte importanță comunicativă în contextul întregului limbaj. Veșmintele sărbătorești, rituale ori nupțiale constituiau „punți” spre viața veșnică în virtutea credinței că haina – cu precădere cămașa – este „casa omului, a trupului”, afirma M. Bocșe, reputat etnograf [20, p.109]. Este simptomatic modul în care haina construiește, modelează trupul și chiar spiritul individului, devenind „o a doua piele”, un înveliș cultural care protejează individul de contacte malefice, în zona ritual-magică. Portul țărănesc românesc perpetuează doar două forme arhetipale, percepute chiar la nivelul costumului, ca „înveliș” cultural. Construit pe un volum cilindric, veșmântul urmează linia trupului, desenând idealul de „femeie fus” – influențe clare ale culturii bizantine, în vecinătatea curților domnești [56, p.209]. Astfel, capul este acoperit cu țesături ușoare de borangic, gâtul lăsat descoperit, un brâu lat peste cămașa care se prelungește până spre glezne – decorată la poale cu broderii care sunt semne simbolice, de la talie în jos trupul se înfășoară cu o fotă cu colțul răsfrânt, în picioare opinci încălțate peste obiele, conferind gambei monumentalitate. Mersul, ținuta, chiar și dansurile tradiționale sunt dependente de îngustimea fotei, de confortul de mișcare al capului. Sub influența culturilor medievale occidentale, idealul de frumusețe impus de forma costumului este cel al femeii fertile, opulente. Silueta se desenează din trei sfere suprapuse: una a capului, alta a bustului și încă una a pântecului și a șoldurilor. Tratate ca și componentă a comunicării, piesele de port devin martorii unor stadii de civilizație, evoluție, mutații de structură, semnificațiile fiind extrem de vizibile în zilele noastre, ultimul secol fiind scena transformărilor celor mai rapide. Oricare ar fi zona etnografică vizată, costumul este modelat ca o amplă formă sculpturală, menită să pună în valoare liniile de forță fundamentale ale corpului. Ca și în arhitectura țărănească, grație unei rafinate gândiri sculpturale, veșmântul conferă purtătorilor lui monumentalitate, legată nu prin supradimensionare, ci de măsura proporțiilor volumelor. Pentru marele moment al vieții lor, tinerii căsătoriți îmbracă cele mai frumoase găтели. Până și cea mai modestă familie se străduiește pentru marea zi. Costumele nupțiale, cu tot ce ține de podoabele care le accesorizează, imprimă ansamblului solemnitate, prestanță, rafinement, armonie cu întreg contextul sărbătorec al ceremonialului. Maniera în care haina conviețuiește cu trupul și chiar cu spiritul este simptomatică și pentru ceremonialul căsătoriei. Marcând unicitatea unei zile din viața unui individ, veșmântul de nuntă delimitează precis trecerea dintr-un status în altul. Sobrietății de linie a costumului i s-a adăugat un plus de strălucire prin „podoaba capului”, accesoriu important care marchează o secvență ritualică importantă a ceremonialului, și anume învelirea miresei [32, p.209]. Costumul mirelui este întotdeauna cel cerut de ținuta locului și de anotimp, și se compune din cămașa bogat ornamentată pe care mireasa i-o trimite în dar cu o seară înainte, din pantalonul de sărbătoare specific fiecărei zone etnografice, ca și accesoriiile de cap specifice. După cerințele locului poartă o vestă, un laibăr sau un cojoc ornamentat prin broderie sau prin

intarsii de piele, oglinjoare, metal, bumbi, mărgele, etc. Ca și în cazul miresei și mirele caută să marcheze ceremonialul nupțial prin câteva însemne extrem de valoroase sub aspect estetic.

Alegerea officianților nunții este o preocupare atentă a socrilor și mirilor încă de la stabilirea logodnei și a nunții. Prin căsătorie fiecare parte pierde câte un membru prin alcătuirea noii familii. Tinerii își aleg părinții sufletești: nașii numiți zonal nănași sau nuni. Aceștia erau, de obicei, oameni cu o gospodărie prosperă, cu o viață bine cunoscută în sat, cu prestigiu moral în rândul oamenilor. Rolul nașilor în sprijinirea noii familii pentru a se încadra în viața satului este în concepția populară, de o mare însemnătate. Atât de puternică era socotită această legătură încât în localitățile rurale se păstra credința, că tinerii cununați de aceiași nași nu se pot căsători „ca și când aceștia ar fi părinți de sânge” [102, p.122]. A fi nănaș este una dintre cele mai frumoase tradiții. Pe vremuri erau întrebați nașii de botez ai mirelui sau copiii acestora dacă vor să cunune, doar dacă ei renunțau să cunune, mirii alegeau alți nași de cununie, altfel se spune că aceștia ar fi fost „blestemați de nașii de botez ai mirelui”. Tot nașii aveau aceeași datorie. Azi au rămas aceleași tradiții mai mult sau mai puțin, în funcție de cum doresc mirii și nașii, de multe ori trecându-se peste anumite obiceiuri, ce pe vremuri erau obligatorii. Nașii au un rol deosebit de important, acela de a-i iniția pe miri, de a-i îndruma, convertindu-se astfel în părinții lor spirituali. De obicei, nași sunt chemați cei ce i-au și botezat pe miri, dar pot să fie nași și din familia de vază din sat sau prieteni ai mirilor. În oricare dintre aceste situații, ei trebuie să aibă un comportament moral ireproșabil, spre a se putea converti în modele pentru familia nou formată. Rolul esențial al nașilor - socotiți în aproape toate zonele „părinții spirituali ai tinerilor ce se căsătoresc” -este pus în evidență nu numai prin multiplele atribuții ce le revin pe tot parcursul nunții, ci și prin ceea ce au de îndeplinit în continuare. Relația de nașie începută odată cu botezul nu este continuată în mod necesar și la cununie. Dacă în multe cazuri se consideră o obligație morală solicitarea mai întâi a nașilor de botez ori a urmașilor acestora, opțiunea pentru un cuplu de nași străini câștigă tot mai mult teren. Motivațiile sunt diverse. Cei mai mulți consideră că este bine „să-ți capeți neamuri noi”. Alții o fac pentru că nașii de cununie trebuie să fie în floarea vârstei, „să-i poată înțelege și sfătui pe tinerii gospodari”. Nașii sunt cei ce spun mărturiile la biserică, realizând astfel un transfer de responsabilitate. Ei „sunt garanți în fața lui Dumnezeu asupra trăinicieii căsnicieii celor doi” [111, p.39]. Rolul lor în cadrul ceremonialului nupțial este hotărâtor: participă activ la principalele momente ritual-ceremoniale (înhabotatul, legatul cârpei, ruperea găinii, aducerea rachiului aprins, primirea darurilor etc.) și, în același timp, mediază relațiile ce se stabilesc între toți protagoniștii. Reprezentând, așadar, o autoritate pe toate planurile moral, material, comportamental nașii de cununie se bucură de cele mai mari onoruri. Li se închină cei mai frumoși colaci și „corabia” cu daruri alese, sunt primii care primesc paharele dulci, li se laudă bogăția, hărnicia și frumusețea, sunt copleșiți de elogiul pentru generozitatea de care dau dovadă. „Domn mare, nunul „tace și desface”, fiind gata să-și ajute

finul ori de câte ori este nevoie.” De regulă nașa pregătea mireasa pentru ziua cea mare, inclusiv aranjatul părului și punerea voalului, însă acum această tradiție s-a pierdut și mireasa se aranjează la salon, nașei îi rămâne doar aranjatul voalului în timp ce lăutarii vor cânta celebra melodie: „ia-ți mireasă ziua bună...”. Pregătirea miresei se facea în curtea părinților acesteia atunci când nașii împreună cu mirele și nuntașii vin să ia mireasa. Tot nașa rupe și turta deasupra capului miresei, în patru bucăți și se împarte la nuntași, dreapta, stânga, față, spate [134, p.139]. În biserică primii care vor intra sunt mirii și nașii. Astfel mirele și nașa, urmați de mireasă și naș la altar. Nașa pune formal verigheta miresei, iar nașul mirelui. Petrecerea este coordonată de către naș, iar spre dimineață, nașa înlocuiește voalul miresei cu o basma, esarfa sau pălărie, semn că aceasta este de acum femeie căsătorită. Voalul se pune domnișoarei aleasă de către mireasă. Tot atunci se va pune floarea din pieptul mirelui, cavalerului de oanoare, toate acestea le face nașa. Nașul dă startul darului de nuntă, acesta fiind urmat de moși, familii, prieteni și nuntași. După nuntă rolul nașilor este de a păstra o legătură bună cu finii și de a fi părinți spirituali toată viața, de a boteza și cununa și copiii acestora, dacă doresc. Se spune că orice cuplu este bine să fie nași la nuntă, măcar o dată în viață, pentru a fi părinți spirituali și a binecuvânta o pereche de tineri căsătoriți. De aceea rolul și responsabilitățile nașilor implică un angajament pe viață, nu doar la momentul respectiv când are loc cununia religioasă, ori nunta propriu-zisă. Nașii de nuntă fiind părinți de suflet, pentru mirii e necesar să fie aleși cu atenție și mai ales cu sufletul.

Această tradiție se va păstra și peste ani, pentru că este una ce ține de suflet și care implică responsabilități nașilor plăcute și frumoase din punct de vedere spiritual și moral. Este tradiția care nu va muri niciodată, pentru că avem nevoie de tot ce înseamnă părinți de suflet în viața noastră și de tot ceea ce vine din partea lor. „A fi nași pentru doi tineri ce sunt la început de drum, înseamnă să știi că de acum ai încă doi copii cărora le vei îndruma pașii prin viață” [125, p.35]. Acestea sunt rolurile și responsabilitățile primordiale ale nașilor.

Fiind un spectacol cu o amplitudine impresionantă, nunta este orchestrată de regizori și actori, personaje principale și secundare care susțin întregul eșafodaj al ceremonialului. Unii din actanții principali ai ceremonialului nunții pe toată întinderea sa, în ordinea importanței sunt: socrii mari și socrii mici. Socrii mari și socrii mici sunt cei care trebuie să își dea consimțământul asupra căsătoriei tinerilor, asupra zestreii și tot ei pregătesc ospațul și își asumă câte o parte din cheltuielile nunții. Atenția se oprește asupra rolului părinților miresei, care acționează în mai multe momente din ceremonialul nunții, derulate succesiv și la intervale: peșitul, logodna, petrecerea tinerilor sâmbata seara, masa mică în duminica nunții și ospațul la o săptămână după nuntă. Intrarea lor în rol se instiue prin actul peșitului, desfășurat în propria lor gospodărie, fiind gazde, onorând evenimentul cu oferirea unor tratații pentru oaspeți, care poate fi de la o simplă cinstire cu vin și dulciuri, pâna la un adevărat ospăț. De regulă, la peșit se stabilește și contribuția materială a fiecărei familii la întemeierea noului cuplu: zestrea fetei, în primul rând, dar și partea

primită de băiat. Logodna, nucleu ceremonial prezent nu în toate satele sau la toate nunțile, se organiza tot de părinții fetei, antrenând o participare a ambelor familii, forma de solidarizare și petrecere, susținută de un conținut consistent al celor oferite la masă, cu petrecerea deseori însoțită de joc, fiind plătiți lăutari. Momentul „iertăciunii” este ultimul în care părinții fetei, înainte ca aceasta să le părăsească gospodăria, sunt în poziția de prim-plan. Relația de rol se creează cu fata sau ambii tineri, mediată deseori în textul special consacrat. Părinții îi binecuvântează pe tineri, asociind formulei manevrarea unor simboluri de belsug: „pâine și sare”. Nuanțarea diferențierii de roluri și a ierarhiei sociale și ceremoniale între cele două cupluri de părinți, exprimată „prin îndatinata sintagmă „socrii mari”, ca părinți ai mirelui, comparativ cu „socrii mici”, părinții miresei” [57, p.117]. Ascendentul socrilor mari este consacrat: în spița lor de neam ce încadrează mireasa și în gospodăria lor le intra nora. Socrii mari intră în rol prin participarea la pețit și logodnă, dar ceremonial se impun în momentul când tinerii, după cununie, se întorc în fruntea alaiului, în „gospodăria lor”, socrul mare fiind executantul principal al actelor solemne, ce poartă amprenta ritualității. Primirea rituală a miresei vizează intrarea în gospodărie și pragul casei, cu primirea augurală sub semnul belșugului, „pâine, sare, zahar, miere, agheasma, un fir de busuioc și integrarea prin intermediul actului sau dansului în noua gospodărie. Trecerea pragului se mediaza ritual fie de soacra mare, fie de vornic, evitându-se contactul cu spațiul liminal vulnerabil, mireasa fiind saltată peste prag” [58, p.220]. Soacra mare efectua pe calea ritului integrarea armonioasă a viitorului cuplu, mireasa fiind integrată și spațiului habitual, fiind dusă de soacră în casă și ospătată la masă, „dacă în primele secvențe ale nunții, spița de neam a miresei anticipa, prin reprezentanții săi, părinții, viitorul fertil al cuplului, odata integrată în noua sa familie, soacra mare preia, prin obligațiile sale de rol, îndeplinirea acelor acte ce funcțional vizează un scop similar, perpetuarea neamului” [57, p.121].

Starostele, „regizorul nunții tradiționale”, cum l-am putea și noi numi, devine purtătorul de cuvânt al mirilor, al nașilor, al socrilor. Lui îi revine sarcina de a face oficiile de gazdă, întreține atmosfera de bună-dispoziție, punctând momentele-cheie ale fiecărui segment ceremonial. Îndatorirea lui rituală este de a însoți îndeaproape mirii și de a-i ajuta să treacă peste toate obstacolele rituale, alături de nași, cu rol central în momentele care comportă semnificații în complexul de acte ceremoniale nupțiale. Nu este lipsit de importanță să adăugăm că, în formele vechi ale nunții, starostele era în fruntea alaiului, cu atribuții bine conturate, conducea nuntașii la casa nașilor, apoi ceata mirelui la casa miresei, la cununie, la locul unde se ținea masa, rostind orațiile potrivite momentului ceremonial. Starostele rostește iertăciunile, când merge ceata mirelui după mireasă, la poartă, se încaieră la voarbe cu ceata miresii. Vorbește la momentul potrivit la mire, nănași, la mireasă, la întoarcere de la beserică. Invită nuntașii la veselie, la mâncare, la bautură, mulțămeste, își cere iertare în locul tinerilor. La începutul mesei zice Tatăl Nostru. Cunoscute și sub numele de stolnic, vornic, starostele cel mare provine dintr-o familie de

buni gospodari, este respectat în sat și are un frumos renume pentru calitățile sale în arta starostitului la nunți. De regulă se apelează la serviciile unui singur staroste, însă pe alocuri erau chemați doi: unul de zi și altul de noapte, mai important fiind al doilea. Dacă ar fi să raportăm aceste denumiri la rangurile boierești medievale, „vornicul(starostele) mare era judecătorul ținuturilor din țară”, iar stolnicul cel mare ce se ocupa „cu obiceiul la zile mari și la veselii domnești... și viind înaintea bucatelor domnești, le tocmește pre masă înaintea domnului” [4, p.116]. Pentru nuntași, vornicul cel mare este la fel de important ca și respectivii boieri de divan. Adesea, rolul său este dominant. Semnele sale sunt: un baston împodobit cu flori, cu batiste brodate și beteală, și un prosop legat arcește sau purtat după gât. În drum spre biserică el conduce alaiul, iar uneori are pe brațe sau pe umăr „un covor frumos, pe care vor îngenunchea mirii la cununie.” De regulă poartă în mână o sticlă cu băutură. În localitățile în care umblă călare, calul său este împodobit cu batiste și flori la urechi și cu canafi roșu în frunte. Starostele este omul de încredere al mirelui și al socrului celui mare, dar și „fala nunții”(Pelinia, Drochia).

După ce rostește conocăria și, printr-un vicleșug, reușește să verse apa și să ia colacul, starostele se întoarce la poartă și îl împarte cu nuntașii mirelui(Țințăreni-Telenești) ori înconjoară întregul cortegiu de trei ori și abia apoi rupe colacul, pentru a primi din el cât mai mulți dintre participanții la petrecere. Starostelui îi revine și rolul de a rosti închinările la masă, la schimburi, la paharele dulci, etc. În satele nordice participă și la deshobotat, ridicând voalul miresei pe două crenguțe de măr dulce, spre nemulțumirea generală a celor prezenți. Cel mai adesea, starostele nu este rudă nici cu părinții mirelui, nici cu ai miresei, el devine reprezentantul cel mai autorizat al comunității rurale, veghind la respectarea întocmai a tuturor obiceiurilor. El este deci un foarte bun cunoscător al datinilor, are talent oratoric și vedește reale calități actoricești, nu au fost cazuri în care starostele cel mare ar citi textele respective, în loc să le recite din memorie. Acest lucru nici nu ar fi posibil, dacă avem în vedere că, la multe dintre nunți, starostele amplifică ori scurtează poezia orațiilor, în funcție de tot soiul de factori subiectivi. Cert este că prin tot ceea ce face și spune, „starostele cel mare se numără printre personajele principale ale nunții” din această parte a țării, „adevărat maestro de ceremonie”, care prezidează toate etapele nunții, apoi orator neîntrecut în a debita orațiile adecvate, foarte adesea improvizații scânteietoare de umor și finețe psihologică [110, p.39].

Vătăjeilor le revenea cinstea de a chema oamenii la nuntă. Chemătorii la nuntă sunt cei care asigură implicarea comunității în ceremonialul nunții, ei mergând la fiecare casă, spre a exprima dorința mirilor și a părinților acestora de a-i avea alături pe membrii comunității în care trăiesc. Aleși dintre rudeniile mai apropiate ale mirelui și miresei, feciori buni de gură, care, îmbrăcați în haine de sărbătoare, cu flori la pălărie, cu panglică peste haine, străbat satul în lung și-n lat cu plosca în mână, sau cu sticle frumos ornate invitând oamenii la nuntă. Iar chemătoarele fiind femei, aveau câte o floare. Dacă la început mireasa este asistată mai ales de druște (vezi

înhotat), după masa cea mare ea intră tot mai mult în atenția vorniceselor (stolnicelor), pentru că acestea o vor ajuta să se integreze cât mai firesc în rândul femeilor măritate. Vornicesele îi cântă „La pusul cârpei” și tot ele o însoțesc, cu strigături, „la hostropă” sau la „hora rachiului roșu”, ajutând-o să înțeleagă mai ușor și să accepte schimbarea survenită. Era o mare cinste pentru tinerii din sat să fie aleși ca chemători [114, p.529].

Druștele și vătăjeii(vorniceii). În prima parte a petrecerii, până la masa cea mare, un rol important îl joacă druștele și vătăjeii (vorniceii). Ei sunt aleși atât de mire, cât și de mireasă, de obicei dintre prietenii apropiați, cu care au petrecut la hora satului, dar și dintre rudele mai îndepărtate. Potrivit rânduielilor îndătinute, numărul druștelor și al vorniceilor trebuie să fie cu soț. Zonele mai conservatoare impun și unele restricții în privința alegerii domnișoarelor și cavalierilor de onoare. Prin părțile Orheiului, Unghenilor de exemplu, „surorile de mireasă” și „frații de mire” - cum sunt numiți aici acești tineri -trebuiau să aibă părinți drepecți și să nu provină din familii destrămate. Rosturile tinerilor la care ne referim, atât în perioada premergătoare nunții, cât și în timpul ceremonialului sunt bine precizate. Druștele brodează năframe pentru vătăjei, pe care aceștia le vor purta la mâna stângă. Altădată, mai ales prin partea de nord a țării, le legau la bețele de vorniceii, împodobite cu panglici colorate, cu mătase și flori. Ca semne distinctive, druștele poartă în piept flori albe și beteală, iar la brâu batiste brodate. Druștele sunt verișoare sau prietene ale miresei, care o însoțesc pe aceasta cu o duminică înaintea nunții la biserică, purtând costumația specifică de nuntă. Acum locul druștelor este luat de domnișoarele de onoare, care sunt însoțite de cavaleri, numiți „drujbari”. „Câte coruri-atâția vorniceii” [114, p.530]. Înainte vreme, vorniceii călări se luau la întrecere, spre fala mirelui. Feciorii trebuie să-l însoțească pe mire peste tot, pe drum, horind cu ceterașii după ei, să participe la cusutul steagului și să întrețină atmosfera de sărbătoare.

Socăcița este aleasă o femeie specializată în pregătirea bucatelor pentru astfel de evenimente și ale cărei calități sunt recunoscute. Pe lângă calitățile de bună bucătăreasă, trebuie să fie glumeața și să se priceapă la strigături. Dar, ea poate să-și delege o persoană de încredere care să strige în locul ei. Dincolo de bucatele obișnuite, ea trebuie să pregătească și preparatele rituale: colacul, găina. Ea va începe pregătirea bucatelor din prima zi a săptămânii în care are loc nunta. Pentru prepararea mâncărurilor erau în sat 3-4 femei, socăcițele, care sunt chemate câte una sau mai multe la majoritatea nunților. În unele localități ele se numesc *colcerițe*.

Buna organizare a unei nunți presupune însă și aportul altor persoane, între care se numără bucătăresele sau cocerițele, paharnicii, dregătorii, chelarii, vornicii de ogradă etc. Fără a fi implicați nemijlocit în săvârșirea unor acte sau gesturi rituale, toți cei enumerați aici, precum și alții pe care nu i-am amintit, contribuie la buna organizare a nunții tradiționale, supraveghind fiecare detaliu.

Considerate „modele comportamentale, culturale”, obiceiurile receptate din perspectiva riturilor de trecere au o pondere diferită în ceea ce privește categoriile de rituri – în sublinierea lui I. Șeuleanu – de integrare, la naștere, separare și integrare la nuntă [162, p.109]. „Integrată contextelor conceptuale, psihologice, axiologice, suita de obiceiuri legate de căsătorie, țintește obiectivul înlesnirii trecerii tinerilor la categoria celor căsătoriți, moment în care se produce o perturbare în sistemul de relații existent, pe care riturile practicate îl vor reechilibra” [157, p.41].

În ideea trecerii conform experienței colectivității, „ceremonialul nupțial a fost gândit riguros, până la ultimele implicații”, astfel, secvențele își au locul lor bine definit „în contextul mai încăpător al obiceiului și sub raport funcțional, un rol exact în apropierea scopului ultim, în înfăptuirea trecerii” orice abatere ar putea perturba, potrivit unei mentalități mitice, echilibrul întregii colectivități, de aici interesul ei profund pentru această amplă manifestare folclorică [122, p.91]. Colectivitatea rurală se preocupa de bunul mers al lucrurilor. Nașterea, nunta, moartea sunt de neconceput fără sprijinul și asistența membrilor comunității. Solidaritatea devine cheie, emblemă a unui spațiu supus amplelor transformări, dar care vrea să-și conserve valorile.

2.6.Concluzii capitolul 2

1. Riturile de nuntă se includ în obiceiurile, cununia, logodna și ele ni se înfățișează ca fapte culturale complexe, menite înainte de toate să organizeze viața oamenilor, să marcheze momentele importante ale trecerii lor în lume, să le modeleze comportările.
2. Ceremonialul obiceiurilor din ciclul vieții de familie demonstrează că multe elemente ale acestuia sunt destinate evocării unor reacții emotive. Cercetarea structurală a nunții în conexiune cu funcția ritualică de separare și integrare ne-a permis să urmărim dinamica schimbării statutului social al individului: celibatar, logodnic, mire, căsătorit, gospodar în rând cu lumea.
3. Astfel, evoluția obiceiurilor de nuntă este evoluția valorilor, ce constituie motivația și factorul lor dinamic. Nunta reflectă transformările din diferite domenii ale vieții sociale.
4. Istoria nu prezintă poporului o colecție de fapte izolate, ea teaurizează sistematic aceste fapte, le clasează și le grupează în funcție de valoarea lor implicativă precum și de necesitățile prezentului, care în devenirea lui se transformă în istorie.
5. Paharul reprezintă destinul uman, fie în ipostază pozitivă, fie negativă, pe întreaga durată a vieții sau în momentele ei principale: la naștere, nuntă sau trecere în neființă. Semantica aceasta a cupei cu vin s-a conturat din cele mai vechi timpuri.
6. Masa de nuntă înlesnește legătura între neamuri, consfințind prin intermediul ospățului ceremonial atât trecerea, cât și alianța. Din acest punct de vedere, ea este o punte esențială, etalonând cele mai importante momente ale nunții.

7. Buna organizare a unei nunți presupune însă și aportul altor persoane, între care se numără bucătăresele sau colcerițele, paharnicii, dregătorii, chelarii, vornicii de ogradă etc. Fără a fi implicați nemijlocit în săvârșirea unor acte sau gesturi rituale, toți cei enumerați aici, precum și alții pe care nu i-am amintit, contribuie la buna organizare a nunții tradiționale, supraveghind fiecare detaliu.

3. ACTUALITATEA VALORILOR EDUCATIVE ALE NUNȚII MOLDOVENEȘTI CA MODEL DE FORMARE A CUPLULUI

3.1 Studiu privind înțelegerea și interpretarea valorilor nupțiale

Problema studierii tinerelor, adulților necăsătoriți cât și celor căsătoriți, cu referire la cunoașterea și valorificarea obiceiurilor de nuntă pare a fi foarte relevantă, având în vedere rolul tinerilor în înlocuirea generațiilor și regenerarea structurii sociale și demografice a societății. Ținând cont de cele expuse mai sus am efectuat un studiu care ar analiza fenomenul căsătoriei în rândul tineretului cât și adulților. Scopul studiului constă în determinarea cunoștințelor și atitudinii celor evaluați despre etapele nunții moldovenești și necesitatea lor în crearea noului cuplu familial.

Materiale și metode:

S-a efectuat un studiu pe bază de anchetă anonimă în care au fost intervievați 100 tineri și 100 adulți din raionul Drochia, cât și 100 tineri și 100 adulți din raioanele de centru și sud ale țării. Printre ei s-au regăsit elevi ai liceelor, clasele XI-XII, tineri cuprinși cu vârsta între 20-35ani, adulți 40-50 ani, vârstnici 60-65ani. Total intervievați-400 persoane. Datele au fost constatate în baza unui chestionar elaborat pentru realizarea scopului. Chestionarul s-a completat, folosind următoarele criterii: vârsta, starea civilă, vârsta ideală pentru a întemeia o familie, măsura cunoașterii rânduiei de logodnă, nuntă, cununie, atitudinea față de concubinaj, necesitatea și aportul nănașilor la întemeierea familiei, enumerarea calităților creștinești ale nașilor cât și acceptul celor căsătoriți de-a fi nași.

Rezultate și discuții: Conținutul chestionarului a fost inițiat atât pentru tinerii necăsătoriți cât și pentru cei căsătoriți. Vârsta medie a liceenilorlor intervievați, a constituit 16-18 ani, ei reprezintă, 25% din intervievați. 100% liceiști nu sânt căsătoriți. Vârsta medie a tinerilor intervievați, a constituit 20-35 ani, ce reprezintă, 25% din intervievați, iar 25% din tinerii intervievați sunt căsătoriți și adulți cuprinși cu vârsta între 60-65 ani, ce reprezintă 25%, dintre care 2% văduve.

Tabelul 3.1. Obiceiuri de nuntă

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

În ce măsură cunoaște-ți obiceiurile de nuntă?			
Le cunosc deplin (persoane)	Le cunosc selectiv (persoane)	Le cunosc puțin (persoane)	Nu le cunosc (persoane)
Drochia			

12	64	22	2
Nordul, Centrul și Sudul Țării			
3	57	38	2

Potrivit rezultatelor obținute în urma interviuării tinerilor necăsătoriți din rl. Drochia, 64% din tinerii necăsătoriți(liceeni și tineri) cunosc selectiv obiceiurile de nuntă, le cunosc puțin 22% din tinerii necăsătoriți, cunosc deplin obiceiurile de nuntă, 12% din tineri, iar 2% tineri nu le cunosc. Rezultatele obținute în urma interviuării tinerilor necăsătoriți din nordul, centrul și sudul țării (Soroca, Ocnîța, Telenești, Ialoveni, Chișinău, Călărași, Leova, Cimișlia) se dovedesc a fi următoarele: cunosc puțin obiceiurile de nuntă 38% din tinerii necăsătoriți, le cunosc selectiv, 57% tineri, le cunosc pe deplin, 3% tineri și doar 2% nu le cunosc.

Tabelul 3.2. Obiceiuri de nuntă

Rezultatele chestionarului pentru căsătoriți

În ce măsură cunoaște-ți obiceiurile de nuntă?			
Le cunosc deplin (persoane)	Le cunosc selectiv (persoane)	Le cunosc puțin (persoane)	Nu le cunosc (persoane)
Drochia			
42	48	8	2
Nordul, Centrul și Sudul Țării			
29	56	15	0

Totalizând rezultatele interviului pentru cei căsătoriți, cu referire la același aspect, cunoașterea obiceiurilor de nuntă, respondenții din rl Drochia au dovedit următoarele rezultate, cunosc selectiv obiceiurile de nuntă 48%, le cunosc pe deplin 42%, le cunosc puțin 8%, nu le cunosc-2%. Rezultatele obținute în urma interviuării celorlor căsătoriți din nordul, centrul și sudul țării (Soroca, Ocnîța, Telenești, Ialoveni, Chișinău, Călărași, Leova, Cimișlia) se dovedesc a fi următoarele: le cunosc selectiv, 56%, le cunosc deplin, 29%, le cunosc puțin, 15%, nu le cunosc, 0%.

În concluzie putem deduce că, atât tinerii necăsătoriți din rl Drochia cât și cei din raioanele țării cunosc obiceiurile de nuntă de la 3%(țară) până la 12%(Drochia), le cunosc selectiv, de la

57%(țară) până la 64%,(Drochia), le cunosc puțin, de la 22%(Drochia) până la 38%(țară), nu le cunosc, 2%(țară) , 2%(Drochia).

Dacă e să ne referim la rezultatele testării cunoștințelor despre obiceiurile de nuntă a celor căsătoriți, obținem următorul tablou: cunosc pe deplin obiceiurile de nuntă de la 29%(țară) până la 42%(Drochia), cunosc selectiv obiceiurile de nuntă, de la 48%(țară) până la 56%(Drochia), le cunosc puțin de la 8%(Drochia) până la 15%(țară), nu le cunosc de la 0%(țară) până la 2%(Drochia).

În acest context putem menționa, că obiceiurile de nuntă în Republica Moldova sunt selectiv cunoscute și ne marcăm prin faptul că la subaspectul, (nu cunosc obiceiurile de nuntă) avem doar 2 %.

Următorul aspect evaluat, ce face parte din obiceiurile de nuntă, este logodna. Cât de suficient cunosc cei necăsătoriți cât și cei căsătoriți acest obicei, ne dovedesc datele statistice , obținute în urma evaluării.

Tabelul 3.3. Logodna

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

Ce este în viziunea Dvstră logodna?			
Rânduială (persoane)	Întâlnire între rudele tinerilor (persoane)	Petrecere (persoane)	Promisiune reciprocă (persoane)
Drochia			
6	58	4	32
Nordul, Centrul și Sudul Țării			
35	46	0	19

La întrebarea (ce este în viziunea Dvstră Logodna, 58%(Drochia) și 46%(țară), consideră că logodna este întâlnirea dintre rudele tinerilor, 6%(Drochia) și 35%(țară), consideră că logodna este rânduială, 32%(Drochia) și 19%(țară), consideră că logodna este o promisiune dată de cei doi tineri unul altuia și doar 4%(Drochia), confirmă că logodna este o petrecere.

Tabelul 3.4. Logodna

Rezultatele chestionarului pentru căsătoriți

Ce este în viziunea Dvstră logodna?

Rânduială (persoane)	Întâlnire între rudele tinerilor (persoane)	Petrecere (persoane)	Promisiune reciprocă (persoane)
Drochia			
24	60	6	10
Nordul, Centrul și Sudul Țării			
21	52	2	25

Rezultatele evaluării intervievaților căsătoriți dovedesc că logodna este la fel o întâlnire dintre rudele tinerilor și anume 60% (Drochia) și 52% (țară), că logodna este rânduială ne dovedesc 24% (Drochia) și 21% (țară), se admite că logodna este promisiune dată de cei doi tineri unul altuia, 10% (Drochia) și 25% (țară), orientați că logodna este o petrecere se identifică 6% (Drochia) și 2% (țară).

Reeșind din cele expuse mai sus, putem conchide că atât cei necăsătoriți cât și cei căsătoriți, pledează pentru faptul, că logodna este o întâlnire dintre rudele tinerilor (54%), cu scopul de-a se cunoaște mai bine, de-a pune la cale etapele de pregătire către nuntă, un procent mai mic ne vorbește despre faptul, că logodna în viziunea intervievaților este o rânduială (3%), despre faptul că logodna este o promisiune dată de către tineri unul altuia ne indică (22%), doar 3% consideră că logodna este o petrecere. Cu toate acestea logodna este slujba prin care mirii făgăduiesc unul către altul că se vor cununa. De obicei se savârșește deodată cu Taina Cununii, dar se poate săvârși și separat. Logodna este cunoscută în popor sub numele de „jumătate de Cununie”, care de fapt este denumire falsă.

Continuând cu tema logodna, pentru cei căsătoriți cât și necăsătoriți a fost propusă următoarea întrebare: (considerați logodirea celor doi tineri necesară, de ce).

Tabelul 3.5. Logodirea tinerilor

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

Considerați logodirea celor doi tineri necesară? De ce?	
Da	b. nu
Drochia	
84	16
Nordul, Centrul și Sudul Țării	

Da	nu
87	13

Grupul celor necăsătoriți susțin că logodirea tinerilor este necesară, 84%(Drochia) și 87% (țara), explicând că: tinerii au posibilitatea de-a se expune în fața părinților, nașilor; pentru că astfel încep pregătirile de nuntă, părinții au ocazia să se înțeleagă în privința nunții; un bun prilej pentru a forma o familie și legături de rudenie; pentru a trăi un pic împreună ca să conștientizeze că viața e plină de greutate; de-a preveni o căsătorie nereușită, și nu în ultimul rând este unul dintre cele mai semnificative evenimente din viața tinerilor. Un procent mai mic dovedește că logodirea tinerilor nu este necesară, 16%(Drochia) și 13%(țara), menționând că: logodna se face între tineri; ori cu ea ori fără ea, tot una se produc schimbări; importantă este înțelegerea între tineri și nu între rude. Tot la aceeași întrebare, este sau nu necesară logodirea tinerilor, echipa respondenților căsătoriți ne dovedește, că logodirea tinerilor este necesară 97%(Drochia) și 98%(țara), argumentând faptul că: *acolo se negociază detaliile nunții; se pune la cale nunta; pentru că astfel încep pregătirile de nuntă; deoarece în timpul logodnei fiecare își expune părerea despre organizarea nunții; motiv de cunoaștere între rude; e frumos când un băiat o cere în căsătorie pe o fată; este primul pas spre o viață comună; prilej pentru a se întâlni rudele tinerilor, a face cunoștință; e bine să fii cunoscut din timp cu rudele; reprezintă o nouă treaptă între cei doi; pentru a cunoaște familiile ambilor tineri, a primi binecuvântarea părinților; pentru că e un început de bun augur; să fie creștini și legali în fața Domnului; ca să fie împreună; logodna este un jurământ între două persoane de sex opus, care se iubesc și care doresc să se căsătorească; să facă cunoștință cu nănașii; așa sânt obiceiurile; jurământul tinerilor în fața părinților; amintirea frumoasă pentru toată viața; obicei din străbuni; legătura dintre viitorii soți; prima treaptă de înțelegere între rude; este o rânduială și trebuie păstrată; se spune ce a împreunat omul, numai Domnul să despartă; e necesar în fața părinților să ceară mâna fetei.*

Tabelul 3.6. Logodirea tinerilor

Rezultatele chestionarului pentru căsătoriți

Considerați logodirea celor doi tineri necesară? De ce?	
Da	b. nu
Drochia	
97	3
Nordul, Centrul și Sudul Țării	

Da	nu
98	2

Cu toate aceste argumente un procent anume Drochia(3%) și 2%(țară) susțin că logodirea tinerilor nu este necesară, pentru că: *nu influențează cu nimic asupra tinerilor; iar totodată o logodnă poate strica o nuntă.* La acest moment, vin cu un comentariu, precum că încă din primele secole ale creștinismului, logodna era văzută ca o înțelegere între cele două familii. Preotul sau episcopul îi binecuvânta ocazional, mergând la casele lor să-i felicite, și după aceea veneau la Biserică, unde erau binecuvântați și se împărtășeau cu Trupul și Sângele Domnului. Ulterior se dezvoltă ritualul logodnei și al Cununiei, cu posibilitatea de a se săvârși împreună sau separat. Logodna se făcea atunci când dădea o siguranță tinerilor că de acum se vor pregăti pentru a fi împreună. Tinerii logodiți rămâneau fiecare la casele lor, până la Cununie. Ei se respectau, se întâlneau la biserică, se cunoșteau tot mai mult, discutau, se pregăteau împreună, prin rugăciune, prin Spovedanie, pentru Taina Cununiei. Cercetătorii cât și biserica susțin că, logodna nu ține loc de cununie. Logodna este preambulul cununiei, act pregător, este o arvunire pentru cununie. Din acest motiv se binecuvântează și se dă dreptul de a pune inelul în deget, ca logodnicii să știe, că ei sunt arvuniți unul pentru celălalt. „Cei doi nu au însă voie, din punct de vedere religios, creștin și duhovnicesc, să locuiască împreună și evident să-și înceapă viața conjugală. Viața conjugală se începe după Cununie, pentru că abea acolo se primește binecuvântarea pentru ca cei doi să fie împreună, se binecuvântează patul conjugal și nașterea de prunci”.

Care este vârsta optimă a căsătoriei. Conform unui studiu în sociologie, vârsta perfectă pentru căsătorie se situează undeva între 28 și 32 de ani. Șansa de divorț scade odată cu ieșirea din anii adolescenței și intrarea în segmentul vârstei de 30 de ani, după care crește din nou când intrăm în anii 40-50 ai vârstei. Cu alte cuvinte, ceea ce știam despre căsătorie până acum este adevărat. Oamenii generației noastre tind să se căsătorească în jurul vârstei de 30 de ani. Mulți se întâlnesc pe Internet în această eră digitală iar un studiu în economie afirmă că oamenii care își postează online fotografiile primesc de două ori mai multe e-mail-uri decât cei care nu o fac.

Conform altui studiu, bărbații petrec cu 65% mai mult timp uitându-se la fotografia de profil decât femeile. 81% dintre oameni mint online cu privire la atributele lor (greutate, înălțime, vârstă) din profilele online. Cei care nu beau alcool primesc cu o pătrime mai puține mesaje, decât cei care consumă alcool, iar femeile de 33 de ani primesc cele mai puține mesaje.

Un alt *studiu* afirmă că acele cupluri care s-au întâlnit online au șansa cea mai mare să se despartă, în timp ce *un altul* spune că acele cupluri care s-au întâlnit online și s-au căsătorit au cele mai mici șanse să divorțeze. Șansa ca femeile să aibă copii scade odată ce acestea se apropie de vârsta de 40 de ani, în timp ce vârsta procreării nu este o problemă atât de mare pentru bărbați. De aceea goana de a te căsători este susținută mai ales de către femei care doresc căsătoria mai mult decât bărbații. Bărbații în schimb doresc să amâne cât mai mult acest moment, deoarece șansa de a găsi un partener după dorința lor crește cu cât aceștia experimentează mai mult.

Vârsta căsătoriei a fost împinsă la limită de generația noastră. Din cauza locurilor de muncă care cer un nivel ridicat de alertă, a Internetului și a globalizării, femeile generației noastre amână momentul căsătoriei în favoarea carierei sau a altor potențiali parteneri. Dacă părinții noștri se căsătoreau de tineri, în anii 20 ai vieții lor, acum tinerii o fac mult mai târziu, după vârsta de 30 de ani, ceea ce va duce la o generație de copii crescuți de oameni mai în vârstă, cu alte priorități.

Întrebarea rămâne la ce vârstă se vor căsători copiii noștri și dacă limita procreării la femei mai poate suferi amânări. Când se vorbește despre vârsta legală pentru încheierea unei căsătorii, se are în vedere doar vârsta matrimonială minimă, nu și vârsta maximă. Alături de obiceiurile nunții un moment nu mai puțin important este stabilirea vârstei matrimoniale minime pentru bărbați și femei la oficierea căsătoriei. Această provocare a fost propusă spre analiză atât celor căsătoriți cât și celor necăsătoriți.

Tabelul 3.7. Oficierea cununiei

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

Care este vârsta minimală pentru oficierea cununiei					
16 ani		18 ani		20 ani	
Drochia					
Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
10	10	26	24	14	16
Nordul, Centrul și Sudul Țării					
Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
4	4	20	26	26	20

În urma evaluării s-au constatat următoarele: 14%(Drochia) și 26%(țară) din respondenți, consideră 20 ani vârsta minimală de oficiere a căsătoriei pentru bărbați și 16%(Drochia), 20%(țară)- 20 ani pentru femei. Pentru vârsta de 18 ani minimală la bărbați pentru căsătorie au pledat 26%(Drochia) și 20%(țara), aceiași, vârstă 18 ani pentru femei, 24%(Drochia) și 26%(țara), vârsta de 16 ani minimală pentru căsătorie, atât pentru bărbați cât și pentru femei 10%(Drochia) și 4%(țara)se consideră una optimă.

Tabelul 3.8. Oficierea cununii

Rezultatele chestionarului pentru căsătoriți

Care este vârsta minimală pentru oficierea cununii?					
16 ani		18 ani		20 ani	
Drochia					
Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
2	6	14	44	24	10
Nordul, Centrul și Sudul Țării					
Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei
1	1	16	32	33	17

Rezultatele evaluării vârstei minime de căsătorie, de către cei căsătoriți, dovedesc, că pentru vârsta de 20 ani atât bărbați cât și femei se atribuie 24%(Drochia) și 33%(țara), vârsta de 18 ani pentru bărbați (14% Drochia) și (16% țara), iar pentru femei 44%(Drochia) și 32%(țara). Vârsta de 16 ani pentru bărbați atât Drochia cât și țara oferă 2%, iar pentru femei 1%. Datele statistice dovedesc faptul că atât respondenții necăsătoriți cât și cei căsătoriți sunt de părerea că vârsta minimă matrimonială de căsătorie pentru bărbați este de 20 ani, iar pentru femei 18 ani. Legea Civilă pentru Republica Moldova a stabilit vârsta de 18 ani împliniți atât pentru bărbați cât și pentru femei, la care se poate încheia o căsătorie. Cât ține de religie, biserica respectă legislația civilă privind vârsta minimă legală. Așadar nu există nici un dezacord între Biserică și legislațiile civile în ceea ce privește vârsta minimă. Ca aspect aparte, care trebuie avut în vedere, este că potrivit Nomocanonului în XIV titluri, Biserica Ortodoxă nu administrează Taina Cununii persoanelor între care există o mare diferență de vârstă. În acest sens, Pravila Mare precizează: „sa nu fie barbatul de 50 de ani și muierea de 12 sau de 15, sau muierea de 50 și barbatul de 20 ... să se păzească cum se cade de vârstă, să nu fie barbatul bătrân și muierea tânără, nici muierea bătrână și barbatul tânăr, ci să fie amândouă părțile deopotrivă de ani.”

Pe principiul că iubirea nu cunoaște vârsta, omului contemporan i se poate părea dubioasă ideea că sunt cazuri în viață pe care trebuie să le întâmpinăm cu o oarecare rețineră, că trebuie să respectăm o anumită diferență de vârstă. Dar în astfel de cazuri, atunci când Biserica vorbește de diferență, nu vorbește de câțiva ani, ci de zeci de ani. Dacă ținem seama de cele menționate, vedem că Biserica este pusă în situația de a încălca cele rânduite de Părinți, pentru că este nevoită să binecuvinteze unirea pentru cei căsătoriți civil. Considerăm că este necesar ca legislația civilă să țină seama și de dispozițiile Bisericii.

Cât despre concubinaj, ne-am propus să aflăm părerea celor căsătoriți, care deja au o experiență de viață și ar putea mai convingător să pună accent pe valorile morale.

Tabelul 3.9. Concubinajul

Rezultatele chestionarului pentru căsătoriți

Acceptați concubinajul? De ce?		
Da (persoane)	Nu (persoane)	Nu sunt gata să răspund (persoane)
Drochia		
24	70	6
Nordul, Centrul și Sudul Țării		
6	82	2

Acceptați concubinajul, de ce

- a. Da, 15%(Drochia, țară)
- b. Nu, 76%(Drochia, țară)
- c. Nu sunt gata să răspund, 4%(Drochia, țară)

Ca motiv de a nu susține concubinajul respondenții vin cu comentarii de felul: *e o pierdere de timp, este un lucru urât, dacă persoana are intenții serioase, n-are nevoie de viață probă, nu e recunoscut de biserică, pentru că este fără responsabilitate, nu-ți poți face viitorul, stai pe loc; nu agreez astfel de trai; așa viața nu-i frumoasă și n-ai pentru ce trăi; nu e bine să fi-i necununat; este contra legilor bisericesti; e un mare păcat înaintea lui Dumnezeu; nu-i corect să trăiești nelegitim; pentru că nu e serios; e un desfrâu în căsnicie; acest cuplu nu corespunde credinței; nu este voia Domnului; se încalcă legea creștină; nu pot cununa, nu pot boteza; mireasa trebuie să fie virgină, e destul o prietenie fără sex, alegere fără siguranță.*

Totodată concubinajul mai e și recunoscut, prin următoarele, trăiesc în concubinaj și mă simt confortabil, este o metodă mai modernă de cunoaștere a tinerilor reciproc; cunoașterea unul cu

altul mai bine, pentru a crea viața familială; este o relație pentru puțin timp, care nu te obligă la ceva serios; așa-i moda; dacă este dragoste, cu timpul se rezolvă și celelalte; caracterele trebuie cunoscute în profunzime; pentru că nu toți dispun de resurse financiare; pentru a ridica compatibilitatea tinerilor. Restul respondenților, 4%, nu pot răspunde din motivul, că nu au încercat a trăi în concubinaj, sau nu știu cum e mai bine. Potrivit datelor statistice din țara noastră, obținute în urma evaluării tineretului studios, 67% recunosc concubinajul și trăiesc în concubinaj și doar 18% consideră o abatere de la normă sau o preluare a exemplului din orient.

Pentru cuplurile care s-au format și stau în concubinaj nu mai există nevoia de iubire, de comunicare, de valorizare a celuilalt. S-a produs o operație motivațională, practic într-un cuplu există niște raporturi de forțe psihologice. Adică el e el, și ea e ea, nu tind să fie noi. Atâta vreme cât ea îi împlinește așteptările și el ei, fiecare fiind „fericit” în felul lui, rămân împreună. Oamenii nu se mai cunosc, pentru că fiecare aleargă după „fericire” și nu-și mai pierde timpul să-l cunoască pe cel de lângă el, pe ei înșiși nici atât. Despărțirea în cazul unui concubinaj presupune că el sau ea își ia lucrurile și pleacă.

Concubinajul se întâlnește tot mai frecvent printre tineri și nu numai. Uneori acest concubinaj este mascat de oficierea unei logodne, în fața celor două familii ori chiar în fața lui Dumnezeu, cerându-se preotului oficierea slujbei Logodnei, dar fără primirea Tainei Cununii. „A făgădui indiferent ce, celuilalt, cu atât mai mult a te făgădui unei persoane ca soț sau soție, este un lucru de maximă importanță, este un gest duhovnicesc semnificativ, iar retragerea sau ruperea acestei făgăduințe este un foarte mare păcat”, mărturisește învățătura de credință a Bisericii. Sociologul remarcă: „Tinerii, din cauza societății secularizate, nu mai văd în căsătoria religioasă acel act forte care le marca viața. E un ceremonial și atât”.

Ce este Cununia și cât de importantă este ea pentru cei ce se căsătoresc?

Această întrebare a fost adresată respondenților căsătoriți și necăsătoriți, care au dovedit prin răspunsurile proprii cunoștințe și păreri despre cununie și importanța ei pentru tinerii însurați.

Tabelul 3.10. Ce este cununia

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

Cununia în viziunea Dvstră este:		
Necesitate (persoane)	Obligativitate (persoane)	Cerință (persoane)
Drochia		
48	42	10
Nordul, Centrul și Sudul Țării		

76	23	1
----	----	---

Cununia este:

Respondenți necăsătoriți

- Necesitate, spun 48%(Drochia) și 71%(țara) și tot atât de importantă(87%) o consideră pentru a forma un cuplu
- Obligativitate, se atribuie 42%(Drochia) și 23%(țara), și este puțin importantă(1%) pentru formarea cuplului
- Cerință, doar 10%(Drochia) și 1%(țara), le vine greu să răspundă(13%).

Tabelul 3.11. Importanța cununii

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

Cât de importantă este cununia pentru tinerii însurăței?		
Importantă (persoane)	Puțin importantă (persoane)	Îmi vine greu să răspund (persoane)
Drochia- Nordul, Centrul și Sudul Țării		
173	2	25

Respondenți căsătoriți

- Important, 87%(Drochia, țară)
- puțin important , 3%(Drochia, țară)
- îmi vine greu să răspund, 11%(Drochia, țară)

Aceste date ne induc la ideea că în practica din țara noastră se obișnuiește ca mai întâi să se facă sau să se încheie *căsătoria civilă*, adică actul juridic prin care cei doi parteneri își exprimă liberul consimțământ în fața oficiului de stare civilă și prin care ei devin soț și soție, urmat de oficierea religioasă a *Tainei Cununii* prin care cei doi se unesc în fața lui Hristos în Biserică sau *petrecerea de mulțumire* de după acestea. Spre deosebire de actul civil care se și numește căsătorie civilă și de petrecerea nunții, se obișnuiește să se spună actului religios săvârșit în Biserică, „căsătorie religioasă”, ceea ce este incorect, fiindcă acolo avem de-a face cu o Sfântă Taină prin care se binecuvântează și se sfințește legătura bărbatului cu femeia. Ea nu se mai numește „căsătorie”, ci *Taina Cununii* sau *Taina Nunții*, prin care se creează asupra celor doi soți efecte harice sau sfințitoare. A șasea Taină a Bisericii este Sfânta Taină a Nunții, prin care, după făgăduința mirelui și a miresei dată în mod liber în fața preotului, li se împărtășește acestora harul dumnezeiesc, care sfințește însoțirea lor după fire, prefacând-o într-o desavârșită și curată

legătură duhovnicească, într-o unire pe viață, după chipul legăturii dintre Mântuitorul Iisus Hristos și Sfânta Sa Biserică.

Cununia se încheie pentru întreaga viață a celor ce o primesc; o poate desface numai moartea. Doar necredințioșii unuia din soți față de celălalt, o poate desface, căci ea înseamnă nimicirea iubirii curate dintre soți. Soțul nevinovat poate încheia o nouă căsătorie, după desfacerea celei dintâi, așa cum poate face și soțul rămas văduv prin deces.

Formula Sfintei Taine a Nunții este: „Se cunună robul lui Dumnezeu (N) cu roaba lui Dumnezeu (N), în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Amin”, savârșitorul ei fiind episcopul sau preotul care administrează harul dumnezeiesc. Primitorii acestei Sfințite Taine sunt credincioșii creștini – bărbați și femei - care au vârsta arătată în legile țării, sunt liberi să-și mărturisească dorința de a întemeia o familie, care nu sunt înrudiți în anumite grade și au încheiat căsătoria civilă. Soții uniți prin Sfânta Taină a Nunții sunt îndatorați la păstrarea dragostei curate și a respectului unuia către altul, la creșterea fiilor lor în temerea de Dumnezeu, la cinstirea Sfintei Biserici și la iubirea Patriei în care viețuiesc și care lucrează spre binele lor și al semenilor. Ca și la Taina Sfântului Botez, tinerii sau mirii, care urmează a se cununa, sunt însoțiți de nași sau de nuni. Nașii asistă pe finii lor atât la logodnă, cât și la cununie și se implică sau participă activ la savârșirea acestor două slujbe îndeplinind împreună cu preotul anumite gesturi sau acte liturgice, între care punerea inelelor în degetele mirilor, la logodnă, și punerea și luarea cununiilor de pe capetele mirilor, la cununie. De asemenea, ei țin lumânările de o parte și de alta a mirilor. Aceste lumânări sunt un simbol al luminii sau căii celei adevărate pe care trebuie să meargă viitorii soți, angajându-se să le fie garanți sau chezași ai seriozității și trăinicieii vieții de familie pe care cei doi tineri o încep.

Ce păreri de fapt au respondenții noștri despre nași și prezența lor la Cununie, ne vorbesc rezultatele testării:

Tabelul 3.12. Impotanța cununii

Rezultatele chestionarului pentru căsătoriți

Cât de importantă este cununia pentru tinerii însurăți		
Importantă (persoane)	Puțin importantă (persoane)	Îmi vine greu să răspund (persoane)
Drochia- Nordul, Centrul și Sudul Țării		
173	5	22

Tabelul 3.13. Nașii de cununie

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

Este nevoie de nași pentru a te căsători	
Da (persoane)	Nu (persoane)
Drochia- Nordul, Centrul și Sudul Țării	
195	5

da, 98%(Drochia, țară)

nu, 3%(Drochia, țară)

Tabelul 3.14. Nașii și cununia

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

Este necesară prezența nașilor la cununie?		
Necesară (persoane)	Prea puțin necesară (persoane)	Inutilă (persoane)
Drochia- Nordul, Centrul și Sudul Țării		
193	5	2

a. necesară, 97%(Drochia, țară)

b. prea puțin necesară, 3%(Drochia, țară)

c. inutilă, 1%(Drochia, țară)

Argumentele pentru prezența nașilor la cununie sunt destul de vădite prin următoarele, nașii sunt martorii spirituali ai legământului dintre tineri, prieteni buni, pentru ai susține pe tineri și ai îndruma în viață; părinții spirituali ai tinerilor; fac parte din noua familie; deoarece sunt considerați pentru tineri ca și părinți; sunt susținerea tinerilor însurăței; ajutorul tinerilor pentru viitor; îi va îndruma în viață în momentele grele și bune; sunt martori; în timpul cununii devin părinții spirituali ai tinerilor; să fie lângă tineri; nănașii sunt martorii cununii spre ai îndruma în viață; sunt prietenii cei mai apropiați; ei sunt martorii iubirii noastre; pentru că așa sunt cerințele cununii.

1% susțin, că prezența nașilor la cununie este prea puțin necesară, argumentând prin următoarele, credința nu obligă pe nimeni la nimic; e suficient să ai martori; în țările europene nu se practică acest lucru; martor este Dumnezeu, nu-i neapărată prezența nănașilor.

Tabelul 3.15. Nașii și cununia

Rezultatele chestionarului pentru căsătoriți

Este necesară prezența nașilor la cununie?		
Necesară (persoane)	Prea puțin necesară (persoane)	Inutilă (persoane)
Drochia- Nordul, Centrul și Sudul Țării		
199	1	0

a. necesară, 99,5%(Drochia, țară)

b. prea puțin necesară, 0,5%(Drochia, țară)

c. inutilă, 0,0%(Drochia, țară)

Rezultatele obținute subliniază experiența de viață a celor căsătoriți, conștientizând, că nașia nu este o modă ci o necesitate spirituală. Argumentele dlor vorbesc lucruri reale: *pentru că așa este obiceiul; nașii sunt martorii în fața lui Dumnezeu; devin oficial și spiritual colacul de salvare al tinerilor; părinți spirituali; nănașii sunt părinții comuni, sfatul cărorora ar fi respectat de ambii tineri; pentru a mai avea un îndrumător în viață; părinți spirituali; nașii sunt al doilea părinte; să ai cu cine vorbi; o pereche apropiată ca părinții; ca fiind martori la eveniment, transformându-se ulterior în părinți spirituali; pentru că nănașii sunt părinții spirituali ai tinerilor; nănașii sunt a doua pereche de părinți; pentru a le ține cununia, a le da sfaturi în viață; devin părinți spirituali, le vor boteza copiii; nașii devin părinții sufletești ai finilor; pentru petrecerea obiceiului; părinții principali, cu care poți discuta; să țină cununia și să ardă lumânările. Așadar, nașii nu au numai un rol estetic sau întregitor al decorului care însoțește slujba cununii religioase. Ei nu sunt simpli asistenți așa cum sunt ceilalți nuntași, ci ei sunt sau devin din acel moment părinții sufletești sau spirituali ai finilor. Așa cum fiecare se naște din părinții trupești, apoi se renaște spiritual prin Botez, asistat de părinții sufletești, adică de nași, la fel și la cununie, când se naște și se formează un nou și unic trup, care este trupul familiei, avem nevoie de părinți spirituali care sunt nașii sau nunii.*

La întrebarea, ce calități trebuie să posedă nașii de cununie, respondenții căsătoriți au venit cu următoarele păreri: *Să fie buni, să stimeze, să creadă în Dumnezeu, omenoși, amabili, sociabili, creștini; să aibă credință, răbdare, înțelepciune; să fie tineri, frumoși și gospodari; să aibă aceeași religie ca și tinerii, cu bune intenții; cununați, credincioși, binevoitori; să fie buni, omenoși, cu sufletul deschis spre Dumnezeu; milostivi, sinceri, înțelepți; răbdători, binevoitori; creștini, responsabili, blajini; exemplu bun finilor; nașii de cununie trebuie să fie ortodocși, și iubitori de biserică; să cunoască Crezul, Tatăl Nostru; să aibă dragoste între ei.*

Având în vedere această calitate deosebită a nașilor și răspunderea lor pentru buna călăuzire a viitorilor soți, tradiția bisericească cere ca nașii să îndeplinească anumite calități sau condiții.

La acest capitol respondenții căsătoriți ne răspund cu următoarele: *Să îndrumeze tinerii corect pe calea vieții; ajutor spiritual pentru tineri; să le dea sfaturi, să-i ajute poate chiar și material; să susțină tinerii pe care și-au luat răspunderea să-i cunune, să fie primitori, bucuroși; să fie exemplu pentru finii; să-și îndrume finii spre fapte bune și ascultare; să însoțească tinerii în diferite ritualuri; să calmeze spiritele în momentele dificile din viață; de a veni cu un sfat, cu o îndrumare pentru o căsnicie trainică; să le fie tinerilor în preajmă și la bine și la rău, cu un sfat bun; să le boteze copiii; nănașii trebuie să fie ca și părinți; să vină cu sfaturi bune, ca familia să fie puternică; exemplu pentru tineri; ajutor, îndrumare; să ne iubească ca pe copiii lor; să-și facă datoria față de finii; cât mai multe daruri să ofere; nașii nu sânt datori cu nimic.*

Biblia ne îndrumă la faptul că nașii în primul rând, trebuie să fie ortodocși. Rânduielele canonice mai vechi și mai noi cer cu insistență ca nașii să nu fie de altă confesiune și aceasta pentru faptul că buna călăuzire a finilor trebuie făcută în spiritul tradiției și credinței ortodoxe. În Regulamentul de procedură al instanțelor disciplinare și de judecată din Biserica Ortodoxă, se precizează că „clericii sunt obligați să nu officieze slujba cununiei decât între ortodocși, asistați de nuni ortodocși”. De aceea, asistența mirilor la cununie de către nași de confesiune catolică sau protestantă nu este îngăduită. Cu atât mai mult, aceștia nu pot fi de altă religie, adică de exemplu de religie musulmană. În al doilea rând, este bine și recomandabil ca nașii sau nunii să fie mai în vârstă decât mirii, pentru a avea mai multă autoritate în fața lor și mai multă experiență de viață, din care să împărtășească și viitorilor soți. Nașii trebuie să fie și din punct de vedere al vârstei ca niște părinți ai tinerilor soți. Obiceiul ca mirii să fie asistați de nași de aceeași vârstă sau chiar mai tineri, nu este recomandabil, pentru că prin aceasta se diminuează seriozitatea instituției nănașiei, devenind o simplă formalitate. De aceea, obiceiul ca nașii de botez să fie și de cununie, respectat încă în mediul rural, este foarte sănătos. Când nașii sunt mai în vârstă decât finii, și respectul față de ei este mai mare. Cât privește persoanele care pot să îndeplinească calitatea de nași, acestea pot fi și rude apropiate: frați, surori, veri și cumnați. În al treilea rând, nașii trebuie să fie cununați și cu viața morală exemplară. Nu este recomandat ca nașii să fie tineri necăsătoriți, pentru că nu se poate angaja și garanta seriozitatea noului cuplu, neputând fi un exemplu de urmat. De asemenea, nu este de dorit ca nașii să fie mama și fiu sau tata și fiica, ci cuplu căsătorit. Cât privește viața morală exemplară a nașilor, aceasta trebuie să fie condiția esențială a vieții lor. Finii trebuie să vadă în tot ceea ce fac nașii un exemplu de urmat. În privința aceasta, Sfântul Simeon al Tesalonicului precizează că nunii care asistă la unirea celor doi tineri țin locul de părinți și învățători. De aceea trebuie să fie ortodocși și iubitori de Dumnezeu. Obiceiul practicat în Moldova, ca la cununie să fie mai multe perechi de nași, nu este

recomandat. Nășia de cununie, ca și nășia de botez creează rudenia spirituală sau religioasă care este respectată ca atare în Biserica Ortodoxă. În Bisericile de limba greacă și celelalte de limba slavă, rudenia spirituală a nășiei de cununie nu este socotită la fel ca și cea de la Botez.

În legătură cu practica nășiei de cununie, aș dori să amintesc un obicei care trebuie reactualizat și anume datoria de a săruta mâna nașilor atât în momentul savârșirii Cununii, cât și în viața civilă. Dacă luăm în serios aceasta instituție a nășiei și-i dăm greutatea pe care Biserica i-o dă din totdeauna, și dacă socotim pe nași ca pe părinții spirituali, atunci semnul văzut al respectului față de ei este sărutarea mâinii. Dintr-un modernism exagerat și rău înțeles s-a renunțat la un străvechi și frumos obicei, care trebuie adus în actualitate.

Să vedem care este părerea respondenților necăsătoriți, privitor la alegerea nașilor:

Tabelul 3.16. alegerea nașilor

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

La căsătoria Dvstră, pe cine veți alege de nași?		
Din rândul rudelor (persoane)	Din rândul prietenilor (persoane)	La întâmplare (persoane)
Drochia- Nordul, Centrul și Sudul Țării		
97	96	7

Din rândul rudelor- 49%(Drochia, țară)

Din rândul prietenilor- 48%(Drochia, țară)

La întâmplare-4%(Drochia, țară)

Odată ajunși în pragul căsătoriei, tinerii vor pleda sau nu pentru cununie:

Tabelul 3.17. Cununia da sau nu

Rezultatele chestionarului pentru necăsătoriți

Din momentul ce veți decide să vă căsătoriți, veți pleda pentru cununie?		
Obligatoriu (persoane)	Poate fi și fără cununie (persoane)	Îmi vine greu să răspund (persoane)
Drochia- Nordul, Centrul și Sudul Țării		

188	8	4
-----	---	---

Da - 94%(Drochia, țară)

Nu - 4%(Drochia, țară)

Îmi vine greu să răspund - 2%(Drochia, țară)

Reeșind din datele expuse mai sus, putem afirma cu încredere, că tineretul pledează pentru cununia religioasă și desigur fiind însoțiți de nănași, care pot fi atât din rândul rudelor cât și din rândul prietenilor.

Pe vremuri lucrurile erau simple. Logodnicii se prezentau acasă la familia pe care și-o doreau de nași cu un dar numit „plocon”. Se ducea o pasăre (un curcan sau un pui mai gras), o sticlă de vin, grâu, ulei, zahăr și orice mai doreau viitorii fini să dăruiască. Dacă stăpânul casei accepta ploconul, însemna că accepta și nășitul. Dacă respingea darul, era clar că nici să fie naș nu are poftă. Dar în ziua de astăzi propunerile de acest gen se fac altfel.

Este bine să țineți cont de circumstanțele personale ale familiei pentru care v-ați hotărât. Tentația cea mai mare este să puneți mâna pe telefon și să rezolvați scurt „și problema asta”. Încercați să rezistați acestei tentații. Cel mai potrivit mod de a-i aborda ar fi să le faceți o vizită sau să-i invitați la voi. Dacă vreți să păstrați tradiția ploconului – măcar la nivel simbolic, puteți pregăti un coșuleț cu bunătăți și un buchet de flori pentru nașă. Puteți spune lucrurilor pe nume de la începutul vizitei sau puteți face propunerea abia după desert, la cafea. De obicei, cei doi vor avea nevoie de un timp oarecare să se consulte înainte de a vă da răspunsul. Dar dacă nunta nu este o surpriză și cei doi fac parte din anturajul vostru și vă sunt apropiați e posibil să se hotărască pe loc. Nu va arătați jigniți dacă vă refuză, indiferent care ar fi motivele invocate. A fi naș de cununie este o responsabilitate foarte mare și nu presupune doar un efort financiar însa uneori chiar gândul cheltuielilor pe care le implică nășitul îi sperie pe unii posibili nași. Și dacă tinerii sunt în căutarea perechii de nănași și vă văd o familie care să le fie un bun exemplu de armonie conjugală, niste oameni care placeți nu doar pentru starea voastră financiară sau pentru relațiile pe care le aveți ci pentru valorile voastre, pentru felul în care vă purtați unul cu altul, pentru înțelepciunea pe care ați dovedit-o în situații complicate, cum veți proceda:

Tabelul 3.18. Propunerea de a fi naș

Rezultatele chestionarului pentru căsătoriți

Dacă ați avea o propunere de-a fi nași, cum ați proceda? De ce?			
Accept cu siguranță	Accept în anumite	Refuz categoric	Refuz în anumite

(persoane)	circumstanțe (persoane)	(persoane)	circumstanțe (persoane)
Drochia- Nordul, Centrul și Sudul Țării			
78	43	28	51

- a. Accept cu siguranță-39%(Drochia, țara) *a fi nănași e o responsabilitate mare, dar și un lucru frumos, vreau să am fini, să-i ajut cu ce pot, că așa e frumos; finii sunt copiii nașilor, iar copiii sunt florile părinților; de a ne mai înrudi cu alte persoane; din dorința de a avea fini; am deja trei la număr; deoarece acest pas îi ajută să întemeeze o nouă familie; că am plăcere; a fi naș e lucru bun; ajut tinerii să întemeeze o familie, la vremea mea și pe mine cineva m-a cununat; omul trebuie să aibă fini; pentru a fi exemplu; e bine pentru familie; pentru că este o tradiție a moldovenilor; deoarece nu am fini; e păcat să refuzi o cununie sau un botez; pentru a ne înmulți rudele; aș vrea să fac doi tineri fericiți;*
- b. Accept în anumite circumstanțe-22%(Drochia, țara): *sunt rude sau prieteni, dacă sunt în relații bune și au bani; pentru a avea cu cine ne întâlni, să fim stimați de fini; reeșind din comportament, din viziunea lor pe viitor; fiindcă e o mare răspundere; văd dacă sunt disponibilă de acest pas, financiar; să aibă un comportament civilizată; depinde de caracterele lor; depinde de tineri; dacă e rudă; depinde cine-mi propune să fiu nănaș; dacă sunt creștini și iubitori de Dumnezeu; am plăcere de acești tineri.*
- c. Refuz categoric-14%(Drochia, țara): *costă mulți bani; situația financiară; sunt văduvă; de a nu avea obligațiuni; am o pereche de fini; lipsa de bani, nu se poartă cinstea nănașilor după legea creștinească; am 4 perechi de fini.*
- d. Refuz în anumite circumstanțe-26%(Drochia, țara): *n-am cu cine; n-am bani; refuz din motive financiare; sunt văduvă; nu sunt gata să dau sfaturi altcuiva; e o mare răspundere.*

Și dacă ați fost acceptat să fiți cununat și ați petrecut și nunta, relația cu nașii nu trebuie să se termine în dimineața de după nuntă. Se spune că de sărbători trebuie să mergi în vizită la nași. Un curcan de Crăciun și un miel de Paște, ceva vin, un cozonac și niște plăcinte erau pe vremuri daruri obișnuite, de la fini spre nași. Cu câți mai mulți fini aveau nașii, cu atât masa era mai îmbelșugată. Dar vremurile s-au schimbat, relațiile între oameni nu mai sunt aceleași. Ca sfat bun la început de drum, e să nu-i sunați pe nași doar când aveți probleme. Să nu-i căutați doar ca să le cereți ajutorul. Fac parte din familia voastră acum și această relație este una privilegiată, trebuie cultivată și menținută vie. Nașii îi aveți pentru o viață, nu pentru o singură zi.

- Căsătoria nu este pentru nerăbdători. Și cele mai bune lucruri se întâmplă în timp, prin

propria definiție a căsniciei. Modelul format, duce automat la gânduri, gândurile duc la sentimente, sentimentele duc la acțiuni, iar acțiunile duc la rezultate.

- Căsnicia începe cu un model întipărit în minte. Acest model este comous din tot ceea ce cunoaștem despre căsnicie, am văzut și am trăit în relații cu ceilalți. Toate acestea duc la așteptări legate de persoana cu care ne-am căsătorit, felul în care vrem să se comporte cu noi și în societate.
- Căsnicia reușită nu se susține singură pe cont propriu, ea doar este un rezultat. Tot ce ne înconjoară funcționează pe principiul cauză-efect. Schimbarea pornește din interior către exterior, aceasta înseamnă că tu îți crezi căsnicia
- Relația devine bună între soți, doar dacă se dorește ca ea să fie îmbunătățită. Provocările, obstacolele testează relația și dacă nu investim răbdare, perseverență, ne complicăm propriul drum.
- În orice căsnicie emoțiile vor atinge rațiunea. Dacă în căsnicie apar critici și abuzuri se pierde încrederea, speranța. Fiecare hotărâre să fie luată în urma unei discuții în doi, pentru a consolida relația.
- Frica și teama nu vor fi indici buni pentru o căsătorie reușită. Doar răbdarea și înțelepciunea vor crea fericire în ciuda tuturor obstacolelor.
- Nu orice model al unei căsnicii reușite poate fi inspirație și pentru tine. Fii întotdeauna însuși.
- Căsătoria reușită este trăirea emoțiilor în același timp și susținerea reciprocă, oricât de puternic n-ai fi.
- Căsnicia va fi durabilă dacă vei ști a oferi pentru a primi respect, dragoste și încurajare.
- Căsnicia nu schimbă persoana, ea doar determină ceea ce deja avem. Noi nu schimbăm, doar că lucrurile pot fi schimbate sub influența recunoștinței și entuziasmului.
- Nu poți avea două valori în căsnicie: căsnicie fericită și dreptate. Alegi doar una. Altfel vei îndepărta de tine persoana dragă.
- Banii nu sunt altceva decât motiv principal de divorț. Nu indica la greșelele pe care le face cel apropiat ci dovedește tu prin exemplul tău că se poate de făcut altfel. Nu contează suma, ci exemplul pe care îl oferi.
- Căsătoria este o promisiune, locul în care îți permiți să încerci cele mai grele lucruri și locul unde poți atinge o integritate personală. E important să revenim de unde am pornit și am pornit în doi, pentru că în căsătorie nimic nu dispare, puțin se învechește și trebuie de dat nuanțe noi la timpul potrivit..
- Multă înțelepciune, răbdare și perseverență necesită căsătoria. Dar totul e posibil de realizat când știi ce ai în interiorul tău și îți oferi să fii tu.

3.2 Matricea valorilor nupțiale ca model de formare a cuplului familial.

Asupra omului văzut ca entitate dinamică cu tendințe de perfecționare (intelectuală, socială, economică) acționează concomitent o serie de rituri cu valențe diverse, uneori chiar contrare. Astfel, integrarea într-un nou context nu se produce brusc, ci doar printr-o succesiune de rituri ce separă treptat individul de vechiul context și altă serie de rituri ce îl agregă mereu într-o altă poziție. Aceste rituri acționează cu intensități diferite raportate la un anumit moment temporal. Dacă imediat după ieșirea dintr-un cadru inițial riturile de segregare sunt predominante și intense, cu timpul au loc integrări temporare, iar riturile de acceptare se manifestă din ce în ce mai puternic. Apare astfel evident pe de o parte, o interferență a riturilor de trecere, iar pe de altă parte, o interferență a riturilor de trecere cu alte categorii de rituri. Complexul de rituri ce se aplică asupra unei persoane într-o anumită perioadă și cu un anumit scop se numește stare ritologică. Unul din riturile de trecere cele mai importante și mai conștiente din viața omului rămâne a fi Nunta. Nunta – ca întemeiere, nunta ca inițiere, nunta ca legitimizare. Totalitatea ritualurilor și obiceiurilor de nuntă se desfășoară în mod firesc, simplu, original, ca fiecare nuntaș să se simtă liber, relaxat, să participe nu numai la realizarea părții materiale, ci și a celei spirituale. Fiecare nuntaș devine un subiect care participă activ la dansuri, cântece, înscenări dramatice. Toate acțiunile au loc în jurul mesei pe care sunt servite cele mai bune bucate. La orice nuntă, colacii și colăceii, alivencile, sarmalele și vinul sunt obligatorii. În același timp nunta a devenit și o sărbătoare a satului, a comunității date, unde tinerii și bătrânii se întâlnesc, comunică, se veselesc și discută diferite probleme. Nunta trebuie să fie și astăzi o sărbătoare autentică, plină de veselie și voie bună. Ea poate deveni atât pentru noi, cât și pentru generațiile viitoare un etalon al culturii naționale. Dar pentru a materializa acest imperativ, este necesar ca toate obiceiurile și ritualurile nunții tradiționale să-și regăsească locul în nunțile contemporane.

În continuare, prin intermediul matricei nupțiale vom încerca să elucidăm nunta ca valoare, identificând obiceiurile nupțiale ca modele și micromodele de formare a cuplului familial

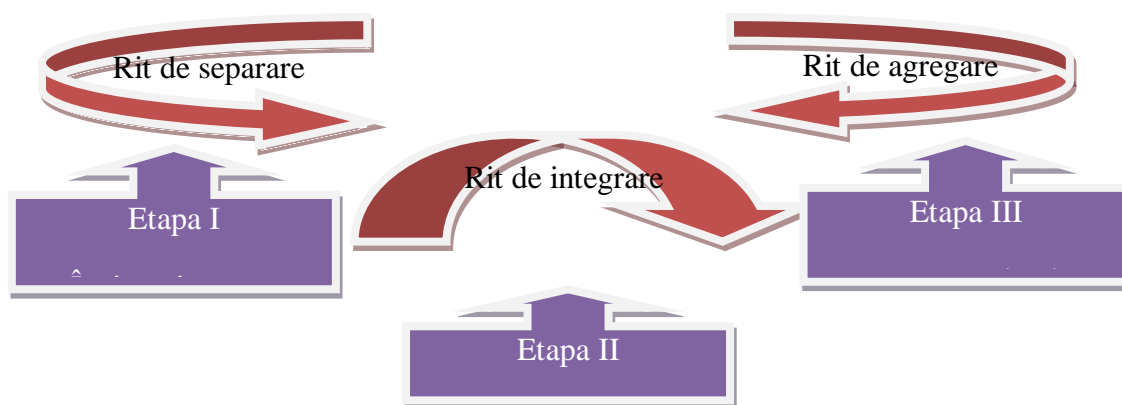

Fig. 3.1 rituri și etape nupțiale

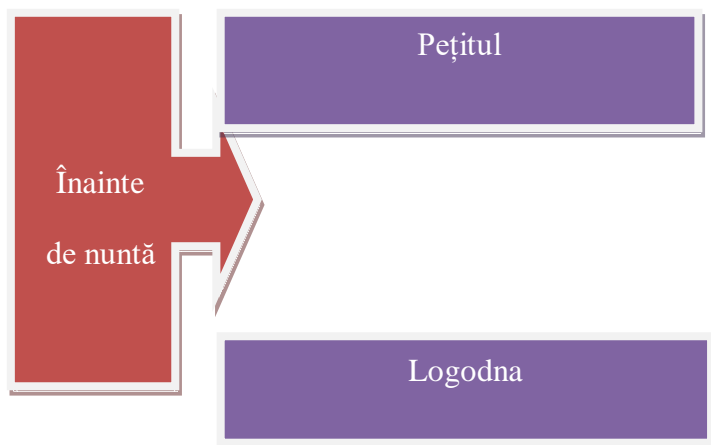

Fig. 3.2 înainte de nuntă

Tabelul .3.19. matricea valorilor nupțiale

Nr.	Obiceiul	Valoarea	Actualitatea
1	Peșitul	<u>Ca valoare:</u> peșitul nu este o formalitate, ci o premisă a unei viitoare familii, care constă în cererea fetei în căsătorie. Gest de reverință adresat de viitorul ginere și de părinții săi socrilor mici.	<u>Actualitatea</u> obiceiului, vizează beneficiile pe termen lung ale celor doi, împlinirea personală, prosperitatea și stabilitatea familiei.
2	Logodna	<u>Ca valoare</u> este primul act prin care un bărbat și o femeie arată, în mod public, dorința lor sinceră de a se uni înaintea lui Dumnezeu, prin Taina Nunții. Din punct de vedere creștin, logodna are valoare duhovnicească, fiind săvârșită înaintea lui Dumnezeu, în vederea primirii harului Duhului Sfânt, prin Taina Cununiei.	<u>Actualitatea</u> acestui obicei: Odata săvârșită logodna religioasă, cei doi tineri sunt opriți a se mai logodi cu alte persoane, fiind îndatorați moral spre a se căsători între ei. Logodna este obligatorie pentru cei care au încheiat-o, ea trebuind să fie urmata de Taina Nunții.

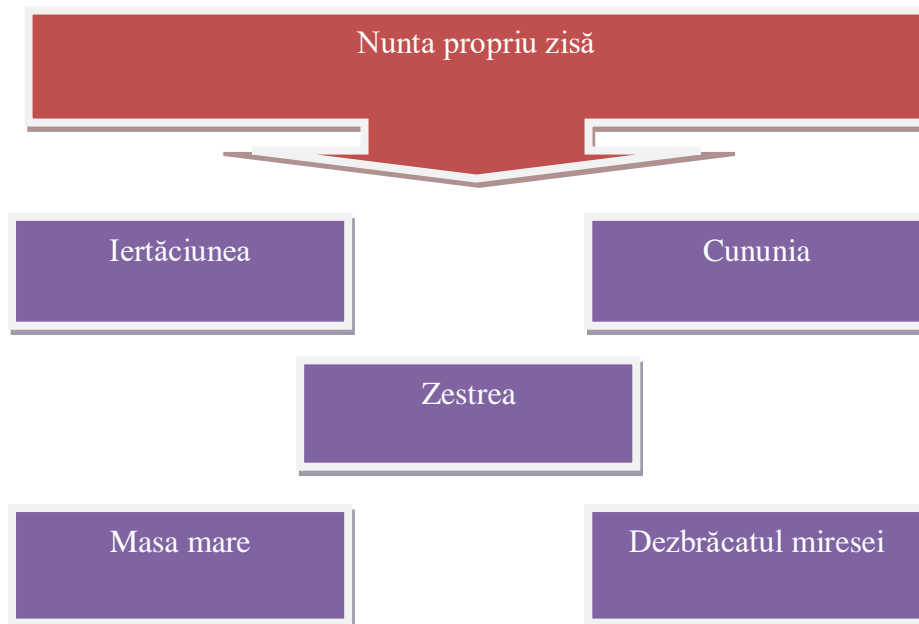

Fig.3.3.nunta propriu zisă

Tabelul.3.20. matricea valorilor nupțiale

Nr.	Obiceiul	Valoarea	Actualitatea
1	Iertăciunea	<p><u>Valoarea</u> obiceiului, constă în identificarea rosturile părinților, care ajung să-și vadă copiii cerându-le Iertăciune. Aceștea sunt părinții care „și-au împlinit misiunea lor în viață”, ei pot fi fericiți; și mirii, care vor deveni părinți. Dezlegarea copiilor de greșelile săvârșite nu e doar un act simbolic, ci unul cu profunde semnificații morale, respectiv de purificare sufletească.</p> <p>Obiceiul transmite astfel un sentiment uman de încredere pentru cei care intră în rândul lumii și vor întemeia o nouă casă, o nouă familie, după vrednicia lor</p>	<p><u>Actualitatea</u> obiceiului este de a întări sub aspect social și umanist relațiile de ordin moral dintre copii și părinți. Mesajul obiceiului uman stabilește o solidaritate socială bazată pe valorile etico-morale ale comunității.</p>

2	Zestrea	<p><u>Zestrea</u> oglindea și statutul social. Zestrea ca valoare materială urmărește pregătirea și acumularea bunurilor materiale pentru viitoarea familie, „garant al trăinicieii familiei”. Zestrea era o condiție de cununie. Dacă era zestre era aproape sigur și o nuntă, dacă zestrea era mare... și nunta era falnică! Lada de zestre era obiectul ce arăta hărnicia miresei dar și statutul ei social</p>	<p><u>Actualitatea</u> obiceiului urmărește oferirea ajutorului material tinerilor care urmează să pășească pe un drum nou. O gospodărie se întemeiază pe o sumedenie de obiecte aparent ne semnificative, dar care întregesc confortul unei familii.</p>
3	Cununia	<p><u>Valoare</u> a ceremonialului bisericesc, în scopul creării noii familii în casa lui Dumnezeu, sub ochii persoanelor dragi. Cununia nu este plăcere, cununia este iubire, care are un scop suprem: mântuirea reciprocă. Prin cununia religioasă se consideră că mirii promet să aibă grijă și de sufletul celuilalt, „cei doi soți se vor îndruma unul pe celălalt către rai”.</p>	<p><u>Actualitatea</u> obiceiului Cununii, se atestă nu numai ca un contract social, dar și ca legământ sacru și permanent, iar „ceea ce Dumnezeu a unit, nu poate fi desfăcut de oameni”. Pentru o căsătorie tinerii sunt chemați să se iubească întru Hristos.</p>
4	Masa mare	<p><u>Masa mare</u> înlesnește legătura dintre neamuri. Un astfel de ospăț instaurează prin cele trei forme de exces: economic, alimentar, comportamental, momentul culminant al ritualului, care, realizează acceptarea alianței comunitare a noii familii. Masa</p>	<p><u>Actualitatea</u> obiceiului Masa mare ca comunicare socială își are rolul de încuviințare prin contra-dăruire, a apariției neamului în forma lui extinsă și,</p>

		mare devine darul pe care neamul mirelui îl face comunității pentru acceptarea lui sub noua configurare.	implicit, dezânstrăinarea tânărului cuplu.
5	Dezbrăcatul miresei	<u>Valoarea</u> obiceiului remarcă trecerea miresei de la fată, la femeie maritată. Obiceiul întărește ideea unui element spectacular minor, cât și a unei motivații psihologice mai profunde, regretul de a decădea dintr-o situație favorizată, aceea de „prințesă absolută a nunții” — în cea de „nevastă anonimă”.	<u>Actualitatea</u> obiceiului rezidă în „integrarea tinerilor în noua stare” și „trecerea într-o nouă ipostază”, de maximă responsabilitate pentru fiecare dintre ei.

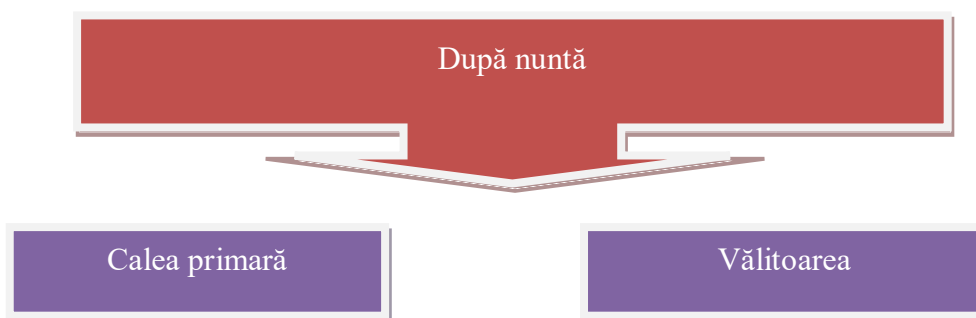

Fig.3.4 după nuntă

Tabelul.3.21. Matricea valorilor nupțiale

Nr.	Obiceiul	Valoarea	Actualitatea
1	Calea primară	<u>Valoarea</u> obiceiului „facerea căii” sau „calea primară”, constă în aspectul pregătirii tânărului cuplu de a merge pe noua cale, fiind povățuiți de nași și părinți, tinerii intră în viața lor cea nouă de gospodari și de soți, și, ca gospodari și soți tineri, ei sunt povățuiți de nunții lor, oameni	<u>Actualitatea</u> obiceiului rezidă în apropierea spirituală a tinerii familii de nași, părinți, cu scopul de a izbuti mai frumos în căsătorie.

		<p>pășiți și cunoscători într-ale vieții. Prin umblarea lor pe la rude și cunoscuți, ei le vestesc lor și întregului sat că se despărțesc de-acuma de tinerime și trec în rândul oamenilor, datorită cărora este a umbla întotdeauna cu grija în spate și a munci la toată munca țărănească, pentru agonisirea și zidirea vieții lor și a copiilor lor.</p>	
2	Vălitoarea	<p>Taina cununiei, după credința poporului român este o taină atât de mare și de sfântă că pe cei ce au apucat odată a se uni prin dânsa, nimeni nu poate să-i despărtească, în afară de Dumnezeu. Valoarea obiceiului Vălitoare constă în „punerea vălitorii – semnul trecerii definitive a tinerii în rândul nevestelor”. După ce li se citește „dezlegarea” în pridvor, tinerii lasă lumânările de cununie la icoane, apoi aleg hramul familiei nou întemeiate, de obicei după numele de botez al mirelui.</p>	<p><u>Actualitatea</u> obiceiului induce la faptul, că pentru prosperitatea familiei noi create, este nevoie să se respecte regulile creștinești, care de fapt leagă pe Dumnezeu cu omul și mai mult ca atât îl ajută pe om să se mântuiască.</p>

Din conținutul matricei obiceiurilor de nuntă ale moldovenilor, făcută mai sus, se poate de aflat că toate aceste obiceiuri sunt foarte frumoase și nu-i chip de zăgrăvit mai bine simțirile ce le stârnește nunta în sufletul moldoveanului și văjnicia nunții în viața țaranului nostru, cum o pricepe el singur, decât cum se oglindesc acestea în toate cele petrecute la nunta țărănească. Și rar se pot găsi la vreun alt popor așa frumoase și meșteșugite lucrări de minte, precum sunt

„peșitul”, și „logodna”, „cununia”, și „masa mare”, „calea primară”, și „vălitoarea”, care ne caracterizează ca neam și țară.

Mecanismele intime prin care individul se socializează, însușindu-și „matricea valorică a unei culturi” aderă la formarea calităților general umane ce țin de bine și morală, de adevăr, de sacru, de frumos, ca și elemente ale culturii universal prin valorile naționale. În contextual valorilor naționale, obiceiurile nupțiale apar ca modele și micromodele, orientate spre formarea cuplului familial. În viziunea noastră aceste modele sunt ca niște matrici. Matricea valorilor nupțiale oferă o perspectivă completă, unificantă și emoționantă asupra tinerii generații, ușor de justificat prin dovezile palpabile și aproape imună la atacurile reprezentate de argumentele celor aflați în exterior. Matricea valorilor nupțiale leagă indivizii, limitând percepția coerenței sau chiar existenței altor matrici. Privind din acest punct de vedere, am putea spune că prin socializare și prin educație, noi, internalizăm, exersăm, practicăm, conversăm și apărăm, cu o anumită predilecție matricea valorilor nupțiale.

3.3. Curriculumul - realitate educațională complexă bazat pe tradiții nupțiale

Curriculumul presupune familiarizarea adolescenților cu unele metode și micromodele de orientare spre formarea cuplului familial bazat pe valorile nupțiale. Eficiența activităților propuse de curriculumul elaborat de noi îi vor orienta pe diriginți să depună eforturi psihomorale profesionale sistematice în vederea formării unor noi familii atât la nivelul competențelor parentale cât și la nivelul relațiilor interpersonale.

Curriculumul valorilor nupțiale ale nuntii moldovenesti **ca model de formare a cuplului familial pentru elevii claselor XI-XII**

Preliminarii

Renașterea conștiinței naționale devenită un imperativ al timpului e chemată să soluționeze problema salvării culturii și renașterea tradițiilor naționale. Devine o oportunitate ca elevii să se pătrundă de aceste valori general – umane care renovează și perfecționează procesul educațional din perspectiva valorilor naționale nupțiale.

Naționalul și general – umanul nu se exclud cum, de obicei, se trata în epoca anterioară, ci sunt două dimensiuni ale educației reciproc corelate dialectic prin factori biologici, psihologici și sociali. Nu se poate educa un om abstract, ci un om care aparține unei sau altei națiuni. Fiecare popor își are un ideal al omului, care *devine scopul final al educației*.

Exprimarea naționalului se susține prin *apartenența individului la o anumită comunitate*, tradiție, solidaritate firească de grup, deoarece acestea sunt capabile să păstreze și să transmită valorile. Oricât de coerent și de cristalizată ar fi *identitatea națională*, acest fapt nu înseamnă că

exponenții națiunii date au aceleași trăsături, de multe ori judecățile întâlnindu-se și concurând cu prejudecățile.

Cultura nu este doar *multiaspectuală*; ea este și *multifuncțională*. Există *deosebiri importante interculturale și interpersonale* ale indivizilor și ale comportamentului acestora. În acest sens se pot evidenția astfel de dimensiuni ale culturii precum:

Individualismul/colectivismul(orientarea spre idealuri individuale sau colective);

Treapta toleranței de la normele culturale;

Treapta evitării certitudinii și necesității în reguli formale;

Feminismul/masculinismul(nota calității în cultură prin prezența stereotipurilor pentru femei și bărbați);

Aprecierea naturii ființei umane ca „bună” și „amestecată”;

Dificultatea culturii, măsurarea diferenței ei;

Controlul emoțional, măsura expresivității emoționale permise;

Apropierea contactelor (distanțele și atingerile permise în timpul comunicării);

Distanța dintre individ și „putere” (măsura inegalității persoanelor „de sus” și a celor „de jos”);

Contextualitate înaltă/contextualitate mică, maximalizare/minimalizare și dosebirile în comportare în dependență de situație;

Dihotomia om/natură(măsura în care omul domină natura, supunerea naturii de către om sau viața în armonie cu natura).

Aceste momente ne conduc spre etnopedagogia familiei care facilitează înțelegerea fenomenelor familiei, *traiului* și a idealurilor în educație.

Folclorul constituie unul din principalele mijloace educative ca *experiență pedagogică a poporului*.

Obiective cadru:

- Informarea adolescenților privind relațiile de prietenie la această vârstă;
- Familiarizarea adolescenților cu climatul ce ține de formarea noului cuplu familial;
- Susținerea psihopedagogică a tinerilor ce pășesc pe calea căsătoriei;

- Inițierea și pregătirea părinților în luarea deciziilor de susținere a tinerilor în formarea cuplului familial;
- Sensibilizarea și motivarea adolescenților în formarea atitudinii pozitive față de întemeierea cuplului familial.

Obiective specifice și competențe specifice:

- Formarea și consolidarea competențelor, atitudinilor și practicilor de relaționare constructivă în colaborarea familie, adolescent, diriginte;
- Dezvoltarea atitudinii pozitive și a comportamentului tinerilor în vederea pregătirii pentru căsătorie;
- Identificarea specificului rolurilor parentale și dirigenției în responsabilizarea adolescenților pentru a deveni soție și soț;
- Asigurarea și menținerea unui climat psihologic al adolescenților și părinților orientate spre formarea cuplului familial;
- Identificarea soluțiilor pentru depășirea unor dificultăți în problema abordată.

Obiectivele generale:

Obiectivele derivă din orientările etnopsihologice și etnosociale și esența pedagogiei populare care include principalele categorii de cunoștințe și competențe de valorificare și aplicare care vor conduce dirigenții și părinții la:

- Valorificarea potențialului existent al sistemului de educație tradițională;
- Capacitatea de a valorifica și de a aplica tezaurul național în educarea tinerii generații;
- Randamentul și competențele dirigintelui de implementare a axiologiei populare în formarea-dezvoltarea personalității;
- Finalitățile preconizate prin studierea conținuturilor nupțiale ca model de formare a cuplului familial

Dirigintele va fi capabil:

- să cunoască importanța socială și educațională a valorificării și implementării axiologiei populare în sistemul educațional;
- să cunoască și să înțeleagă teoriile educației populare ca modele de educație populară, ca modele de educație permanentă a personalității;
- să dezvolte, să aplice și să integreze cunoștințele și competențele cercetării empirice în domeniul educațional;

să înțeleagă că:

- pedagogia populară este un proces firesc, o parte integrantă a vieții poporului;
- fiecare se naște nepotul cuiva și moare bunic;
- educația începe de la cultul mamei, cultul copilului, cultul strămoșesc;
- la nivelul popular niciodată nu apar conflicte interetnice,
- să însușească logica înțelepciunii populare;
- să poată utiliza eficient metodele și mijloacele educației populare;
- să poată aplica metodic valorificării folclorului și tradițiilor din perspectiva educațională;
- să identifice și să analizeze genurile și speciile folclorice ca un ansamblu al educației din toate timpurile.

Tabelul 3.22.

Tematica și repartizarea orientativă a orelor de dirigenție

Nr.	Conținuturi	Nr.de ore
1.	Familia	2
2.	Folclorul nupțial ca valoare a educației morale la viitorii familiști.	2
3.	Tradițiile de cunoaștere a tinerilor	2
4.	Obiceiurile peștitului și logodnei	2
5.	Cununia – model de educație religioasă	2
6.	Nunta – simbol al formării noii familii	2
7.	Formarea cuplului familial din perspectiva tradiției	2
8.	Etnopedagogia familiei- început al înțelepciunii pentru căsătoria tinerilor	2
9.	Familia se consolidează prin iubirea între băieți și fete	2
10.	Nașii de cununie-model de formare a familiei	2

Obiective de referință	Conținuturi
<ul style="list-style-type: none"> • Să conștientizeze și să dezvăluie apartenența sa la familie, neam, identitate etnică; • Să argumenteze locul și rolul tradițiilor nemului în formarea unui nou cuplu familial; • Să identifice și să compare caracteristicile (trăsăturile de caracter ale celor trei generații: copii(nepoți), părinți, bunici); • Să elaboreze arborele genealogic al propriei familii; 	<ul style="list-style-type: none"> • Familia. Familia – celula encipientă a societății. Eu și familia mea-modele de identitate etnică și socială • Consilierea adolescenților pentru formarea unei familii • Părinții: mama și tata Bunicii: bunica și bunicul • Eu, component al arborelui genealogic și purtător al culturii naționale, a imaginii familiei mele din perspectiva culturii populare.
<ul style="list-style-type: none"> • Să explice noțiunea de folclor nupțial. • Să caracterizeze noțiunile de tradiție și obicei încadrate în ceremonialul <i>nunta</i>; • Să înțeleagă și să comenteze valorile civilizației umane: amor, dragoste, umor; • Să dezvăluie valențele tradiției și obiceiurilor în socializarea și pregătirea pentru viața de familie; 	<ul style="list-style-type: none"> • Folclorul nupțial ca valoare a educației morale în viitorii familiști. Noțiunea de folclor nupțial; • Tradiții și obiceiuri de nuntă în R. Moldova; • Amorul, dragostea și umorul- impulsuri ale civilizației umane; • Valorile educației populare în formarea viitorilor familiști; Tradiție și socializare.
<ul style="list-style-type: none"> • Să comenteze tradițiile și obiceiurile de cunoaștere a tinerilor ; • Să interpreteze viziunile adolescente despre formarea 	<ul style="list-style-type: none"> • Tradițiile de cunoaștere a tinerilor. Noțiunea de cunoaștere a tinerilor; Locul și rolul tradiției în cunoașterea tinerilor; • Valorificarea culturii populare în educația pentru cuplul familial.

<p>familiei;</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Să familiarizeze liceenii cu noțiunile: peșitul și logodna; • Să caracterizeze aceste obiceiuri din perspectivă istorică și actuală; • Să dezvăluie obiceiul de logodnă ca pas important într-o relație inițială a vieții de cuplu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Obiceiurile peșitului și logodnei. Noțiunea de obicei a cunoașterii tinerilor ca evoluție istorică; • Peșitul un vechi obicei de nuntă dar și actualitatea acestuia; • Logodna: dorința tinerilor de a se uni împreună și a-și întări relațiile.
<ul style="list-style-type: none"> • Să dezvăluie noțiunea de cununie ca model de educație religioasă în formarea noului cuplu; • Să caracterizeze diferite variante de iertăciune și a orației iertăciunii; • Să comenteze semnificația educativă a valorilor cununiei religioase. 	<ul style="list-style-type: none"> • Cununia – model de educație religioasă. Noțiunea de cununie - obicei important al căsătoriei; • Variante ale obiceiului „iertăciunea”. Orația iertăciunii; • Semnificația cununiei din biserică prin trei rugăciuni alături de nașii lor; Masa în cinstea mirilor după slujba cununiei.
<ul style="list-style-type: none"> • Să explice noțiunea de ceremonial nupțial. • Să dezvăluie modelele și micromodelele promovate de nunta tradițională moldovenească; • Să caracterizeze modelele educaționale a părinților miresei și mirelui; • Să caracterizeze busuiocul ca floare și simbol al dragostei și a norocului; • Să argumenteze obiceiurile ce țin de simboluri și pahare rituale 	<ul style="list-style-type: none"> • Nunta – simbol al formării noii familii. Noțiunea de ceremonial nupțial; • Nunta moldovenească – tradiții și obiceiuri de formare a cuplului familial; • Socrii mari și socrii mici în contextual ritului nupțial • Semnificația busuiocului – floare a dragostei și legăturile în casa miresei. • Șimboluri și pahare rituale.

<p>ce reprezintă destinul uman.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Să definească „nunta” ca tradiție și fenomen al căsătoriei; • Să dezvăluie semnificația formativă a obiceiurilor, ritualurilor și a jocurilor din cadrul nunții care conduc la înregistrarea căsătoriei; • Să argumenteze de ce „nunta” este o sărbătoare a satului?; Să conștientizeze farmecul dansului de a se cunoaște unul cu altul; • Să însușească esența varietății obiceiurilor de nuntă de la o localitate la alta, care devin un etalon al culturii naționale de întemeiere a cuplului familial. 	<ul style="list-style-type: none"> • Formarea cuplului familial din perspectiva tradiției • Nunta cea mai importantă tradiție din viața unui om. Semnificația spirituală a nunții se materializează prin obiceiurile, ritualurile și jocurile care conduc la înregistrarea căsătoriei. • Nunta o sărbătoare a satului. Tineretul și toată lumea petrece, dansează, făcând cunoștință unul cu altul. • Ritualurile, obiceiurile de nuntă sunt foarte variate și diverse de la o localitate la alta ca un etalon al culturii naționale de formare a unui cuplu familial.
<ul style="list-style-type: none"> • Să conștientizeze esența <i>căsătoriei</i> ca valoare socială supremă; • Să conștientizeze înțelepciunea, dragostea omenescului față de copii; • Să dezvăluie adevărata spiritualitate a iubirii și înțelepciunii care salvează omul apropiat. 	<ul style="list-style-type: none"> • Etnopedagogia familiei- început al înțelepciunii pentru căsătoria tinerilor • Mama este cea, care manifestă o sinceră dragoste față de copii, dovedind <i>înțelepciunea nemărginită și omenescul</i>. • Adevărata spiritualitate bazată pe iubire și înțelepciune, manifestă activism și salvează omul apropiat, susține cultura populară.
<ul style="list-style-type: none"> • Să conștientizeze că semnificația iubirii între băieți și fete este premisa devenirii tinerilor familiști și a tinerilor părinți. • Să explice cum înțeleg că 	<ul style="list-style-type: none"> • Familia se consolidează prin iubirea între băieți și fete. Iubirea premise pentru viitorii familiști și părinți. • <i>Peșitorul</i> îi îndeamnă pe tineri să se sărute,

<p>îndemnul pețitorului de a se săruta ar însemna că se iubesc reciproc;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Să explice care este semnificația covorașului de pe calul pețitorului; 	<p>ca să confirme tuturor că se iubesc reciproc. Sărutul tinerilor se consideră începutul logodnei și iubirii.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mireasa în semn, că îl iubește pe mire, îi înmânează un covoraș, care va fi așternut pe calul pețitorului în timpul nunții.
<ul style="list-style-type: none"> • Să comenteze plecarea miresei în brațele mirelui după sărutarea părinților; • Să explice cu exemple cum începe masa mare numai atunci când nănașii închină colacii. • Să comenteze semnificația „dezlegării miresei ” pentru „intrarea în rândul gospodinelor”; • Să explice începutul colaborării și relației de bună înțelegere dintre soț și soție, noră și socri, părinți și copii; • Să identifice rolul nașilor în formarea noului cuplu familial. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mireasa își sărută părinții și pleacă în brațele mirelui. • Masa mare începe când <i>nunii</i> închină <i>colacii</i>. Nașii de cununie-model de formare a familiei • Ritualul „dezlegarea miresei ”, nănașa vine cu daruri pentru ritual, piaptână mireasa, o leagă cu basmaua și începe a cânta: Plângi copilă și suspină... • Noi relații ce lipsesc în practica tinerilor însurăței: relații dintre soț și soție, noră și socri, părinți și copii, se evidențiază caracterul destul de complicat al vieții de familie. • Nașii primii îndrumători ai tinerilor însurăței.

Obiectivele de referință se elaborează în baza obiectivelor generale, transdisciplinare și se exprimă în termeni de acțiune concretă, vizând integritatea cunoștințelor, capacităților și atitudinilor de valorificare a potențialului „comori naționale” a educației cu deschideri spre formare de competențe. Conținutul curriculumului constituie sistemul teoriilor, conceptelor, principiilor, formelor, metodelor structurale din perspectiva valorilor nupțiale. Conținuturile au un caracter sistematic, pertinent, transdisciplinar, coerent. Funcția de bază a conținuturilor-realizarea obiectivelor generale, de referință și a celor operaționale.

Strategii metodologice de realizare

Curriculumul valorilor nupțiale vizează valorificare, însușire, aplicare și evaluare a procesului de educație și pregătire a tinerilor pentru viața de cuplu. Dimensiunile conceptului de

cuplu familial țin de principii și legi cu accentul pe strategii de valorificare și aplicare a valorilor nupțiale în educație. Aceasta vizează atitudinea părinților și diriginților în realizarea obiectivelor preconizate și a conținuturilor în contextul valorilor nupțiale. Importanța conceptului de cuplu familial este semnificativă prin evidențierea contribuției teoretice și experiențiale.

Sugestii de evaluare a rezultatelor educației

Formarea tineretului din perspectiva valorilor nupțiale vizează proiectare, realizare și evaluare a formării tinerilor din perspectiva valorilor nunții moldovenești.

Dimensiunile conceptului de pregătire a tinerilor din perspectiva formării cuplului familial ce țin de principii, legi și legități include valorificarea valorilor naționale nupțiale. Acestea vizează abilitățile cadrelor didactice din perspectiva valorilor nupțiale, ca un proces firesc, ce propun modele de educație în scopul formării cuplului familial.

Surse bibliografice utilizate în elaborarea curriculumului

1. Burada T.T. Datinile la nunți ale poporului roman. În: Revista pentru Istorie, Arheologie și Teologie. București: II 1988.
2. Cămlar M. Uiuu și bine-mi pare, de-o mireasă ca o floare. În: Revista Datini, 1994, nr.3.
3. Călărășu C. Obiceiuri românești de nuntă. București: Editura Universității, 1999.345 p.
4. Ciocanu M. Nunta – datină strămoșească. În: Columna. 1990, nr. 12, p.22.
5. Ciubotaru S. Obiceiuri nupțiale din Moldova: Tipologie și corpus de texte. Iași: Editura Univ. „Alexandru Ioan Cuza”, 2009.465 p.
6. Cleopa I. Călăuză în credința ortodoxă. Ed. a 4-a. Vânători: Mănăstirea Sihastria, 2007.685 p.
7. Cojocaru L. Peșitul în tradiția nupțială din Basarabia. În: Glasul Națiunii. 1998, p.22.
8. Datcu M. Obiceiuri de nuntă basarabene. În: Datini. 1994, nr. 3-4.p.25-28.
9. Eșanu F. Nunta la români. București, 1997. 347 p.
10. Evseev I. Simbolica nunții românești. București, 1993.273 p.
11. Ford D. și Ford M. Căsătoria cale spre sfințenie. București: Sophia, 2001.285 p.
12. Ghimpu S. Nunta și alte obiceiuri moldovenești. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1990.369 p.
13. Slutu N. Valori inestimabile: tradițiile de nuntă. În: Literatura și Arta. 1983, p.22-26.
14. Suiogan D. Simbolica riturilor de trecere. București: Paideia, 2006. 124 p.

Problema pregătirii tinerilor, spre formarea cuplului familial, prin intermediul tradiției și obiceiurilor de nuntă pare a fi foarte relevantă, având în vedere rolul tinerilor în înlocuirea generațiilor și regenerarea structurii sociale și demografice a societății. Ținând cont de cele expuse mai sus am efectuat un studiu care ar analiza fenomenul căsătoriei în rândul tineretului. Scopul studiului constă în determinarea necesității de formare a cunoștințelor și atitudinii tinerii generații prin intermediul etapelor nunții moldovenești în vederea creării cuplului familial.

Materiale și metode: S-a efectuat un studiu pe bază de anchetă anonimă în care au fost intervievați 200 tineri(liceu) din raionul Drochia, și 200 tineri(liceu) din raioanele de centru și sud ale țării. Total intervievați-400 liceeni.

Datele au fost constatate în baza unui chestionar elaborat pentru realizarea scopului. Chestionarul s-a completat, folosind următoarele criterii: utilitatea unui curriculum cu referire la formarea cuplului familial, selectarea conținuturilor în scopul studierii temei, atitudinea interviuantului față de aceste conținuturi și nivelul de implicare în studierea lor, posibilitatea aplicării unui astfel de curriculum în școală, liceu, impactul curriculumului în formarea tinerii generații spre formarea cuplului familial.

Rezultate și discuții: Conținutul chestionarului a fost inițiat pentru elevii claselor XI-XII. Vârsta medie a liceiştilor intervievați, a constituit 16-18 ani, ei reprezintă, 100% din intervievați.

Tabelul 3.24.Utilitatea curriculumului

Rezultatele chestionarului

Delimitați utilitatea curriculumului cu referire la formarea cuplului familial din perspectiva nunții moldovenești		
Util (persoane)	Prea puțin util (persoane)	c) Inutil (persoane)
Rl Drochia		
120	72	8
Nordul, Centrul și Sudul Țării		
127	68	5

Potrivit rezultatelor obținute în urma interviuării 60% din tinerii din rl. Drochia, consideră că curriculumul cu referire la formarea cuplului familial din perspectiva nunții moldovenești este unul util, 36% din tineri consideră utilitatea lui mai puțin necesară și doar 4% îl găsesc ca inutil. Rezultatele obținute în urma interviuării elevilor din nordul, centrul și sudul țării (Soroca, Ocnîța, Telenești, Ialoveni, Chișinău, Călărași, Leova, Cimișlia) se dovedesc a fi următoarele: Pledează pentru un curriculum cu conținuturi nupțiale 63,5% din tineri, îl găsesc mai puțin util 34% tineri, și doar 2,5% nu-l recunosc ca unul util.

În concluzie putem conchide că curriculumul cu referire la formarea cuplului familial din perspectiva nunții moldovenești este unul acceptat de către elevi.

Următorul aspect evaluat, se referă la selectarea conținuturilor cu subiect nupțial. Cât de suficient au fost selectate conținuturile, ne dovedesc datele statistice, obținute în urma evaluării.

Rezultatele chestionarului

Selectarea conținuturilor pentru studierea temei se apreciază ca:		
suficient	Este loc de mai bine	Nu sunt gata să răspund
RI Drochia		
108	84	8
Nordul, Centrul și Sudul Țării		
121	68	11

La întrebarea (*cum apreciază selectarea conținuturilor pentru studierea temei*), 54% din tinerii rl Drochia și 60,5% din țară, consideră că conținuturile au fost selectate suficient, loc de mai bine atât pentru rl Drochia cât și pentru țară se reduce la 42%(Drochia) și 34%(țară), nu sunt gata să dea apreciere selectării conținuturilor doar 4%(Drochia) și 5,5%(țară). Reeșind din cele expuse mai sus, putem deduce că atât tinerii din rl Drochia cât și cei din țară, apreciază selectarea conținuturilor curriculumului ca suficientă(57%), loc de mai bine (38%) și nu sunt gata să dea apreciere(4,75%). Cu toate acestea putem aprecia selectarea conținuturilor ca una suficientă.

Continuând cu subiectul conținuturile curriculumului, pentru liceeni a fost propusă următoarea întrebare: (sunt gata să mă implic în studierea aprofundată ale conținuturilor propuse)

Tabelul 3.26. Studierea conținuturilor

Rezultatele chestionarului

Sunt gata să mă implic în studierea aprofundată ale conținuturilor propuse		
Da	b. nu	c. am alte opțiuni
RI Drochia		
142	49	9
Nordul, Centrul și Sudul Țării		
155	39	6

E îmbucurător faptul, că în urma unei prezentări a conținutului curriculumului cu aspect nupțial, tinerii în perioada modernă sunt gata să revină la valorile care se consideră demodate sau mai puțin importante pentru o căsnicie reușită. Grupul liceenilor din rl Drochia în număr de 142 sunt cât și celor din țară în număr de 155, din 400 intervievați sunt gata să se implice în studierea

conținuturilor curriculare, ceea ce ar reprezenta – 74,25%. Tinerii au explicat că: *există necesitatea de a se cunoaște cu lucruri specifice procesului marital, în special cu tradițiile de nuntă în Republica Moldova, care pe departe nu sunt cunoscute și aplicate și care de fapt nu sunt utilizate nici de familie, nici de școală ca moment important în pregătirea generației spre formarea cuplului*. Tot la acest mesaj cu o notă de „nu” au venit elevii din rl Drochia, în număr de 49 din 200, ceea ce reprezintă 24,5% și 39 elevi din țară – 19,5%. Total 22% elevi care nu găsesc necesar de a studia un curriculum cu aspect nupțial. *Alte opțiuni* sunt caracteristice pentru 15 elevi din țară din 400, sau 3,75%. Concluzionând, putem considera că curriculumul cu conținut nupțial este unul salutat de către elevii din liceu.

Tabelul 3.27. Realizarea curriculumului

Rezultatele chestionarului

Cum credeți, de cine depinde reușita realizării conținuturilor curriculumului?				
a.diriginte	b.profesori	c.elevi	familie	toți cei enumerați
Rl Drochia				
105	14	38	11	32
Nordul, Centrul și Sudul Țării				
112	8	61	6	13

În urma studierii datelor statistice iese în evidență un decalaj de punctaj pentru rl Drochia și țară. Cu toate acestea se identifică 105 elevi din rl Drochia- 52,5% și 112. 56% din țară, care consideră că reușita realizării conținuturilor curriculare se datorează dirigintelui. Rezultatele se argumentează prin faptul, că elevii consideră, precum că dirigințele este acel care va aduce informația în fața elevului, tot dirigințele poartă răspundere pentru varietatea subiectelor oferite pentru discuție și tot el dirigințele ar fi acel mediator care va influența și profesorii să aibă atitudine corectă și să susțină un asemenea curriculum, care este poate mai important decât toate științele obligatorii în școală. Din cei 400 elevi – 22 licești – 5,5% au dat prioritate profesorilor ca siguranță a realizării cu succes a curriculumului. Argumentele au fost direcționate spre faptul, *că profesorii trebuie să conștientizeze, că nu doar obiectul lor este important, și că el profesorul ar fi acel model și sfat pentru viitorul tinerilor*.

În cazul variantei – „elevii” – se atestă 99 elevi din 400 – 24,75%, care consideră, că reușita realizării conținuturilor curriculare ține de elevi în special. Răspunsurile s-au redus la faptul, *un curriculum este realizat atunci când elevul este interesat de el și îl însușește și cine dacă nu*

elevul este acel care confirmă așteptările. O altă idee este anume că elevilor le este important să cunoască specificul marital și anume pentru ei este această pregătire pentru viață.

Locul familiei în realizarea curriculumului este după părerea liceenilor unul mai puțin important. Rezultatele sondajului ne dovedesc următoarele 11 elevi din 200 – 5,5% și 6 din 200 – 3%, găsesc de cuviință că rolul familiei este unul prioritar în realizarea cu succes a curriculumului. Cu toate că se atestă un procent mic, elevii confirmă că *părinții ar fi cei care ar putea să-i susțină în cunoașterea și valorificarea specificului național al nunții moldovenești, din familie pornesc valorile, familia are mai multă experiență de viață cu care ar putea să se împărtășească.* Varianta „toți cei enumerați” , se aștepta a fi cea mai solicitată, pe când rezultatele sondajului ne indică o cifră de 45 elevi din cei 400, sau 11,25%. Mergând pe ideia elevilor, vreau să accentuez, că doar împreună se pot face lucruri reușite și atât timp cât ne vom selecta interesele vom pune sub lovitură un viitor, pe care tânăra generație îl merită cu adevărat.

Tabelul 3.28. Finalitatea curriculumului

Rezultatele chestionarului

Cine va avea de câștigat în urma implementării curriculumului?		
a. autorul curriculumului	b. tânăra generație	c) societatea
RI Drochia		
7	98	95
Nordul, Centrul și Sudul Țării		
2	121	77

În cele din urmă rezultatele sondajului ne dovedesc, că tânăra generație se plasează pe locul de frunte ca beneficiari ai valorilor naționale, din cei 400 elevi intervievați – 219 liceeni sau 54,75% sunt pentru faptul, că tânăra generație va câștiga în urma implementării curriculumului cu conținut nupțial, 172 elevi sau 43% pledează pentru societatea care are de câștigat în urma promovării valorilor naționale prin intermediul școlii. Evident că dăm dreptate și celor 9 elevi – 2,25% din cei 400 intervievați, care au considerat, că și autorul curriculumului are parte de câștig în urma implementării curriculumului. Urmărind statistica și la acest mesaj, putem fi mândri de viitorul de mâine, care conștientizează, că de ei de fapt depinde cât de senină va fi calea strămoșilor noștri, pe care pășește tânăra gerație. Grație acestor rezultate ne dovedim încă odată că avem o forță, care necesită a fi dirijată cu îndemânare având ca temei valori naționale, ce nu pot fi demodate ci valorificate.

3.4 Concluzii la capitolul 3

1. Matricea valorilor nupțiale este un suport, care conduce la relația de prietenie dintre tineri și aceste relații sunt psihosociale de durată, care în ultima instanță conduc spre formarea cuplului familial bazat pe afecțiune, încredere și prețuire mutuală, prin sentimentul de mândrie, cinste și mărire în momentul purtării coroanei, chemarea în scopul jertfirii unuia pentru altul, fidelitatea și dragostea unuia față de celălalt, răspunderea unuia pentru altul, recunoașterea ieșirii de sub tutela părinților, asumarea responsabilității pentru familie și copii, realizarea demnității de răspundere, obținerea demnității de ordin social, dovedesc pregătirea morală a cuplului nou format pentru viața de familie.
2. Problema studierii tinerelor, adulților necăsătoriți cât și celor căsătoriți, cu referire la cunoașterea și valorificarea obiceiurilor de nuntă este una relevantă, având în vedere rolul tinerilor în înlocuirea generațiilor și regenerarea structurii sociale și demografice a societății, pentru reântregirea neamului
3. Îndrumările(sfaturile) pentru o căsnicie reușită dovedesc tendința de a ghida tânărul cuplu spre realizarea unei căsătorii de succes în baza experienței acumulate de generații în formarea cuplului familial.
4. Curriculumul pentru diriginți este un suport, ce asigură formarea tineretului din perspectiva valorilor nupțiale, cât și pregătirea lui pentru viața de cuplu, care trebuie antrenat în activitățile extradidactice.

Concluzii generale și recomandări

Cercetarea realizată vizează una din cele mai importante etape din viața omului – Nunta. Prin elaborarea Matricii valorilor nupțiale și a Curriculumului valorilor nunții moldovenești ca model de formare a cuplului familial pentru elevii claselor XI-XII, cercetarea a relevat importanța și posibilitatea formării tinerii generații din perspectiva valorilor nupțiale. Conceperea și emiterea concluziilor și sugestiilor s-au axat pe analiza datelor obținute în cadrul studiului experiențial. Evaluând educația tinerilor pentru viața de cuplu în contextul globalizării prin raportarea la rezultatul final (produsul) al cercetării, remarcăm că el însuși este un început și implică numeroase perfecționări și delimitări. Sinteza aspectelor teoretice și aplicative au permis formarea următoarelor concluzii:

1. Pedagogia populară ca model de educație permanentă reiterează pe: aplicarea experienței educative a poporului din perspectiva social-istorică; cultura pedagogică tradițională ce dispune de un sistem, întrunind diverse funcții, factori, metode și forme ale educației; procesul de formare a cuplului familial, care are un caracter integrat; eficiența ideilor culturii pedagogice tradiționale ne îndeamnă mereu la o activitate creatoare în procesul educațional. Menționăm, că *nunta* produce o schimbare de statut social și moral al principalilor protagoniști. Mirele și mireasa sunt implicați în toate ipostazele care marchează desprinderea de vechea stare, participând conștient la trecerea într-un *nou context de viață*. O educație axată pe trei dimensiuni temporale: de inițiere în problemele trecutului, ale prezentului și ale viitorului [174, p.25];
2. Menționăm că în *tradiția Nunta* și-au găsit reflectare normele morale ale familiei, exprimând, de regulă, ceea ce trebuie să devină un program de conduită pentru viitor. Valorile spirituale cuprinse în *folclor*, sunt un *program de educație* a idealului moral al poporului, ce îmbină simțul activ al umanismului, al onestității, al dragostei de muncă, al perfecțiunii intelectuale și al stimei față de oameni; devenind *un pilon de bază al orientărilor valorice pentru construirea noii familii* [174, p.29];
3. Implementarea *valorilor naționale* în conținuturile *etnopedagogiei* și educației tinerii generații a contribuit la: stabilirea unei coerențe necesare între conținutul educației și mediul sociocultural; consolidarea identității culturale; promovarea valorilor sociale și culturale specifice; cunoașterea patrimoniului cultural al poporului; deschideri spre alte culturi și alte sisteme de valori morale și estetice; satisfacerea aspirațiilor naționale, *condiție necesară pentru a valorifica potențialul nunții moldovenești ca model în formarea familiei*. În acest sens conchidem, căsătoria rămâne, așadar, în Republica Moldova și în zilele noastre cel mai *important act social*, integrând un ansamblu de prerogative educative, economice și

- spirituale, care conturează un *statut bine definit* și un anumit rang pentru fiecare din familiile nou întemeiate [175, p.23];
4. Modelul și micromodelele de formare a orientărilor familiale la tineri din perspectiva pedagogiei populare sunt un subsistem pedagogic (teoretic și praxiologic) în cadrul sistemului de educație a tinerii generații din perspectiva, formativă, axiologică și psihologică, concretizat prin prisma caracterului procesual al educației tradiționale a tinerii generații și valorificarea obiceiurilor nunții naționale [176, p.14];
 5. Identificarea posibilităților de valorificare a culturii populare în formarea orientărilor familiale la tineri se poate realiza prin experiențe expres organizate sau/și prin cunoașterea, promovarea și generalizarea practicilor ce țin de nunta moldovenească, precum că cununia, este un fenomen important, care era atent urmărit și observat de către toți cei implicați în acest eveniment [173, p.195];
 6. Pentru folosirea cu eficiență a fiecărei categorii de producții folclorice se utilizează metode și mijloace determinate de gradul de abstractizare, particularităților de vârstă, prin inițierea tinerilor în cultura națională, realizată fiind în mod spontan în familie, trebuie continuată și completată după o metodologie științifică a gândirii concrete tânărului, rămânând de o mare importanță pentru formarea sa valorică prin contactul direct cu valorile culturale materiale și spirituale, pornind de la cele locale axate pe obiceiurile nupțiale.
 7. *Tradițiile de familie* nu pot fi despărțite de viața extrafamilială, de viața comunității, de aceea accentuăm faptul că, *prin familie, tânărul este parte a comunității și trăiește viața acesteia*. Prin relațiile dintre membrii familiei ce țin de evenimentele de viață personală, tânărul este pregătit pentru toată educația pe care o primește, tot pentru a trăi în comunitatea mai largă prin tradiția transmisă de la o generație la alta prin diferite forme și conținuturi cuprinse în folclor, sfaturi, norme, cerințe etc. Conținutul de bază al educației axiologice din perspectiva etnopedagogică se constituie din: proverbe, zicători, jocuri; tradiții de familie; practici și experiențe populare [172, p.218];
 8. Mediul etnic acționează nivelul de cultură generală a personalității, nivelul *educației interculturale*, nivelul toleranței *factorilor genotipici*, cât și a *factorilor etnopedagogici*, dar și a tuturor factorilor naturali care există și funcționează independent de individ și trăsătura specifică a micromediului, constă în interacțiunea nemijlocită cu personalitatea. Pe de o parte, micromediul social este factorul, care accelerează sau încetinește procesul de autorealizare a personalității, pe de altă parte este o condiție necesară pentru dezvoltarea cu succes a acestui proces ce presupune formarea orientărilor familiale pentru tineri în formarea familiei [172, p.221];
 1. Problema științifică importantă soluționată constituie formarea orientărilor și tendințelor tinerilor spre formarea cuplului din perspectiva matricei valorilor nupțiale și curriculumului

pentru diriginți, axate pe premisele istorico- sociale a conceptului de nuntă moldovenească, interpretată prin tradiția ce conține obiceiuri, datini și ritualuri ca valori inepuizabile de educație a tineretului, și ca modele și micromodele pentru formarea noului cuplu familial.

Astfel, rezultatele cercetării au confirmat soluționarea problemei științifice importante, care s-a axat pe valorificarea fundamentelor teoretico-aplicative a valorilor nupțiale, structurate în matricea valorilor nupțiale și curriculumul pentru diriginți, ceea ce a condus la identificarea strategiei de pregătire a tinerilor pentru viața de cuplu familial.

Situația expusă a generat *direcțiile de soluționare a problemei științifice* prin concretizarea scopului și obiectivelor cercetării, care rezidă în: fundamentarea teoretico – metodologică a funcționalității matricii valorilor nupțiale ca model de formare a cuplului familial, în vederea racordării procesului educațional la necesitățile de modernizare, care a fost realizată prin explorarea următoarelor direcții de cercetare: identificarea conceptului de valoare și educație axiologică; precizarea premisele istorico-sociale a conceptului de nuntă moldovenească interpretată prin folclorul și tradițiile de cunoaștere a tinerilor; elucidarea particularităților de organizare, desfășurare și influență a celor trei etape ale nunții; reconsiderarea posibilităților de optimizare a educației în familie din perspectiva matricii valorilor nupțiale; elaborarea și propagarea curriculumului pentru diriginți „Curriculumul valorilor nupțiale ale nunții moldovenești ca model de formare a cuplului familial pentru elevii claselor XI-XII”; prelucrarea și interpretarea datelor studiului, privind înțelegerea și interpretarea valorilor nupțiale, care încorporează fundamentele teoretico-aplicative ale procesului vizat.

Obiectivele cercetării:

1. Studiarea în plan teoretico-istoric a problemei cercetării și fundamentarea premiselor teoretice și metodologice;
2. Descrierea specificului obiceiurilor și practicilor de nuntă, modelele și micromodelele complexității nunții, valori perene ale educației tineretului pentru formarea familiei;
3. Stabilirea contradicțiilor care au survenit în cadrul unor obiceiuri de nuntă pe parcursul timpurilor;
4. Valorificarea dimensiunilor etnopedagogice și etnoculturale ale nunții moldovenești și elaborarea matricii valorilor nupțiale de pregătire a tineretului pentru căsătorie;
5. Implementarea potențialului etnocultural prin curriculumul pentru diriginți în pregătirea tineretului pentru viața de familie .

În consens cu rezultatele cercetării, directorilor și directorilor adjuncți pentru instruire și educație, părinților, managerilor instituțiilor de formare continuă, direcțiilor cultură, centrelor de tineret propunem următoarele **recomandări:**

1. Însușirea orientărilor pentru formarea cuplului familial, prin familiarizarea cu sistemul de idei empirice, noțiunilor etico-morale ce țin de fenomenul mariajului, drepturile și obligațiile

tinerilor dinspre nupțial, prin introducerea în procesul educațional a unor deschideri a conținuturilor curriculare;

2. Conceptorilor de curriculum: asigurarea unui proces calitativ de renovare a curriculumului școlar pe dimensiunea conștientizării valorii familiei firești la tineri, prin unificarea eforturilor profesorilor, tinerilor, agenților parentali, comunității;

3. Valorificarea folclorului național nupțial prin formarea abilităților necesare pentru realizarea viitorului rol familial din perspectivă populară, cu aplicarea *Conținuturilor tematice ale Curriculumului pentru diriginți*, ținându-se cont de obiceiurile tradiției *Nunta* din partea locului, din perspectiva intervievaților;

4. Dezvoltarea și aprofundarea specificului feminin în caracterul fetelor și a masculinității în profilul masculin, calităților morale necesare pentru o familie responsabilă, axate pe modele nupțiale de orientare, pentru cuplul familial în sistemul educațional;

5. Valorificarea tradiției naționale – *Nunta*, prin încadrarea tinerilor în sistemul angajamentelor sociale, familiale, importante pentru formarea atitudinii responsabile față de formarea cuplului familial din perspectiva nunții moldovenești, axate pe *Matricea valorilor nupțiale*.

Investigația realizată deschide mari perspective de realizare a cercetării axate pe studiul aprofundat de formare a tineretului din perspectiva matricei valorilor nupțiale și Curriculumului pentru diriginți în eficientizarea pregătirii tânărului cuplu pentru viața de familie.

BIBLIOGRAFIA

1. Achiței Gh. Frumosul dincolo de artă. București: Editura Meridiane, 1988. 422 p.
2. Albu G. O psihologie a educației. Iași: Institutul European, 2005. 398 p.
3. Albu P. Obiceiuri de nuntă. În: Memoria Ethnologica, 2007, nr.21-23, p.41-63.
4. Aniculoaie G. Nunta, sărbătoarea iubirii în satul românesc. București: *Ziarul Lumina*, 2008. 268 p.
5. Antonescu R. Elemente permanente ale ceremonialului de nuntă la români. În: Comunicări științifice pe teme folclorice – Sighetu Marmației, 1973, nr. 14-15, p. 42-45.
6. Arhimandritul Parr I. Când cei doi devin una. Galați: Egumenița, 2000. 445 p.
7. Baci S. Folclorul și istoria. În: Familia, Școala, Societatea. 1992, nr. 3, p. 22-25.
8. Baci S. Perspective curriculare etnopedagogice: În căutarea valorilor uitate. Chișinău: Univers Pedagogic, 2007, nr.6, p.104.
9. Badrajan S. Cântecul miresei din zona Basarabiei: Rez. tezei de dr.șt. muzicologice. București: 1999, 32 p.
10. Badrajan S. Muzica în ceremonialul nupțial din Basarabia. Cântecul miresei. Chișinău: Epigraf, 2002. 220 p.
11. Băieșu N. Folclorul ritualic și viața. Chișinău: Știința, 1981. 106 p.
12. Bălășel T. Versuri populare, romane ceremonioase. Craiova: Ramuri, 1995. 120 p.
13. Bănică M. „Locul celuiilalt”. Ortodoxia în modernitate. Bucuresti: Paideia, 2007. 152 p.
14. Biblia sau Sfînta Scriptură. Chișinău: Complexul de ed. al Bisericii Ortodoxe din Moldova, 2004.1243 p.
15. Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului și Noului Testament. Chișinău: Soc. Biblică Interconfesională din Moldova, 2006. 1223 p.
16. Bîrlea O. Folclorul românesc. București: Minerva, 1981. 495 p.
17. Bîrlea sau Sfînta Scriptură. Chișinău: Ediția I, Complexul de edituri al Bisericii Ortodoxe din Moldova, 2004. 294 p.
18. Blaga L. Trilogia valorilor. București: Humanitas, 1996. 224 p.
19. Boca A. Ridicarea căsătoriei la înălțimea de Taină. Făgăraș: Agaton, 2002. 158 p.
20. Bocșe M. Obiceiuri tradiționale românești din Transilvania, Cluj, Cluj-Napoca: Editura Consilium, 2006. 268 p.
21. Bot N. Cântecele cununii. București: Editura Minerva, 1989. 270 p.
22. Bria I. Dicționar de Teologie Ortodoxă. București: A-Z, tipărit cu binecuvântarea P.F. Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Ed. a 2-a rev. și compl.: Inst. Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1994. 495 p.
23. Bujor A. Maxime și cugetări. Chișinău: Epigraf, 2003. 178 p.

24. Bujor N. M. Comorile sufletești sau însușirile moral-spirituale supreme. Chișinău: Editura Liceum, 1996. 224 p.
25. Burada T. Datinile la nunți ale poporului român din Macedonia. București: Editura Minerva, 1889. 214 p.
26. Buzila V. Pâinea: aliment și simbol: experiența sacrului. Chișinău: Știința, 1999. 373 p.
27. Buzilă V. Pâinea de ritual în tradiția creștinismului popular. În: revistă de etnologie și culturologie, vol. 3, p.37-49.
28. Camilar M. Uiuu și bine-mi pare, de-o mireasă ca o floare. În: *Datini*, 1994, nr. 3, p.23-28.
29. Cantemir D. Descrierea Moldovei. Chișinău: Hyperion, 1992. 157 p.
30. Capcelea V. Esența și rolul tradiției în existența socială. Chișinău: ARC, 2011. 160 p.
31. Capcelea V. Semnificația valorilor morale în devenirea tinerii generații. În: *Educația din perspectiva valorilor*, 2016. Tom 5: *Summa Theologiae*, p. 82-87.
32. Caracostea D. și Bîrlea O. Problemele tipologiei folclorice. București: Minerva, 1971. 356 p.
33. Caraman P. Studii de etnologie. București: Grai și suflet-Cultura Națională, 1998. 416 p.
34. Caraman P. Studii de folclor. București: Minerva, 1988. 394 p.
35. Carte de rugăciuni și îndrumări creștine. București: Cartea Românească, 1941. 248 p.
36. Călărășu C. Obiceiuri românești de nuntă. București: Editura Universității, 1999. 284 p.
37. Căliman I. Ceremonialul riturilor de trecere. Nunta. Timișoara: Excelsior, 2010. 290 p.
38. Chevalier J. Dicționar de simboluri. București: Editura Artemis, 1994. 1072 p.
39. Chita Pop M. Muntele miresii. Cluj-Napoca: Editura Dacia, 1990. 190 p.
40. Chițimia I. B.P. Hașdeu și problemele de folclor. În: *Studii și cercetări de istorie literară și folclor*. 1952, nr. 1-4, p. 161-191.
41. Ciocanu M. Nunta – datină strămoșească. În: *Columna*. 1990, nr. 12. p. 22-23.
42. Ciocanu M. Tradiția nunții în satele din raionul Rezina. În: *Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*. Ser. nouă. Etnografie și Muzeologie. 2010, nr.13, p.73-85.
43. Ciubotaru I. Folclorul obiceiurilor familiale din Moldova. Iași: S.n., 1986. 398 p.
44. Ciubotaru S. Nunta în Moldova. Iași: Editura Univ. „Alexandru Ioan Cuza”, 2000. 343 p.
45. Ciubotaru S. Obiceiuri nupțiale din Moldova. Iași: Editura Univ. „Alexandru Ioan Cuza”, 2009. 782 p.
46. Ciubotaru S. Riturile nupțiale în viziunea lui Simion Florea Marian. În: *Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei*. Vol. VII. Iași, 2007. p. 185-194.
47. Ciupercă I. Căsătoria și Divorțul. Iași: Editura Acteon, 1992. 258 p.
48. Cleopa I. Călăuză în credința ortodoxă. Ed. a 4-a. Vânători: Mănăstirea Sihastria, 2007. 278 p.

49. Coașu N. Structuri magice tradiționale. București: All, 1998. 286 p.
50. Cojocaru L. Obiceiul cununia în Basarabia. În: *Glasul Națiunii*, 1998, 12 aug., p.35-39.
51. Cojocaru L. Peșitul în tradiția nupțială din Basarabia. În: *Glasul Națiunii*. 1998, 22 iul., p. 25-32.
52. Cojocaru Victoria, Ticuță E.R. Competențe antreprenoriale prin metode interactive. Chișinău: Pontos, 2011. 148 p.
53. Cojocaru-Boroșan M. Valorile culturii emoționale reflectate în înțelepciunea popoarelor lumii Chișinău, 2014. 235 p.
54. Colac T. Familia: valori și dimensiuni. Chișinău: Editura Universul, 2005. 248 p.
55. Coman M. Mitologie populară românească. București: Minerva, 1986. 233 p.
56. Coman M. Mass-media, mit și ritual. O perspectivă antropologică. Iași: Editura Polirom, 2003. 360 p.
57. Comanici G. Cercul vietii. Roluri și performanța în obiceiurile populare. București: Paideia, 2001. 208 p.
58. Comișel E. Folclor muzical. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1967. 470 p.
59. Constantinescu N. Etnologia folclorului relațiilor de rudenie. București: Univers, 2000. 247 p.
60. Cozmei M. Cercetarea și valorificarea folclorului românesc în perioada premergătoare lui Constantin Brăiloiu. În: Tomescu V., Roșu M. (eds.), Centenar Constantin Brăiloiu, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, București, 1994, p.199-210
61. Cristea G. C. Pedagogie generală, București: Editura dp.ro, 2003. 212 p.
62. Cristea I.M. Sărbători, tradiții, ritualuri, mituri. București: OSCAR PRINT, 2007. 369 p.
63. Cuceu I. Dicționarul proverbelor românești. București: Litera Internațional, 2007. 346 p.
64. Cuceu I., ș.a. Ritualurile de nuntă în Transilvania. Cluj –Napoca: Editura Fundației pentru Studii Europene, 2007. 472 p.
65. Cuznețov L. Curriculum "Educația pentru familie" din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic. Chișinău: Primex-Com, 2013. 140 p.
66. Cuznețov L. Educație prin optim axiologic: Teorie și practică. Chișinău: Primex-Com, 2010. 159 p.
67. Cuznețov L. Filosofia și axiologia educației. Suport de curs. Chișinău: Editura UPS „Ion Creangă”, 2017. 121 p.
68. Dan S. Nunta-Ghid pentru organizarea perfectă. Iași: Editura Samia, 2006. 87 p.
69. Danion V. Cartea nunții: Cum să-mi întemeiez o familie? Ed. a 3-a. Galați: Cartea Ortodoxă, 2004. 297 p.
70. Datcu M. Obiceiuri de nuntă basarabene. În: Datini, 1994, nr. 3-4, 43 p.

71. Dăncuș I. Femeia în cadrul ceremonialului de nuntă. În: *Acta Musei Maramoresiensis*. 2002, nr. 1, p.167-170.
72. DEX: Dicționarul explicativ al limbii române. Coord. Ion Coteanu. Ed. a 2-a. București: Univers Enciclopedic, 1996. 1192 p.
73. Didier Iu.Larousse. Dicționar de Filosofie. Editura Univers Enciclopedic 2009. 360 p.
74. Durkheim E. Formele elementare ale vieții religioase. Iași: Polirom, 1995. 408 p.
75. Eliade M. Eseuri: Mitul eternei reînnoiri; Mituri, vise și mistere. București: Editura Științifică, 1991. 310 p.
76. Eminescu M. Povestea codrului. În: Opere în 8 vol. Coord. Mihai Cimpoi. Vol. 1: Poezii. Chișinău: Gunivas, 2001. 174 p.
77. Eșanu F. Nunta la români. București, 1997. 214 p.
78. Evseev I. Simbolica nunții românești. București, 1993.198 p.
79. Evseev I. Simboluri folclorice: Lirica de dragoste și ceremonialul de nuntă. Timișoara: Făclia, 1987. 224 p.
80. Filip Iu. De ce mă doare inima. Iași: Tipo Moldova, 2012. 438 p.
81. Filip Iu. Miracolul scenei în arta populară: Teatrul popular din Basarabia și Bucovina de Nord: Afirmarea dramaticului și poetica sincretică, Chișinău: Editura Profesional service, 2011, 256 p.
82. Filipescu D. Nunta – Ghid pentru organizarea perfectă, cu o introducere în spiritualitatea creștină de Pr. Lect. Dr. Dan Sandu. Iași: Samia, 2006. 256 p.
83. Florenski P. Iconostasul. București: Editura Fundației Anastasia, 2009. 258 p.
84. Florian M. Misticism și credință. București: Minerva, 1993. 229 p.
85. Folclor din țara fagilor. Chișinău: Hiperion, 1993. 560 p.
86. Ford D. și M. Ford. Căsătoria cale spre sfințenie. București: Sophia, 2001. 320 p.
87. Fuștei N. Creștinismul pe înțelesul tuturor. Chișinău: Cuvântul-ABC, 2012. 378 p.
88. Gagim I. Studii de filosofia educației.Bălți: S.n (Editura Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți), 2017 160 p.
89. Gagim I. Despre specificul național în educație. În: Studii de filosofia educației. Bălți: Editura Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2017. p. 26
90. Galopenția-Cristescu Ș. Gospodăria în credințele și riturile magice ale femeilor din Drăguș (Făgăraș). București: Paideia, 2002. 196 p.
91. Gavrilică L. Formarea culturii etnoartistice la elevi prin valorificarea didactică a teatrului popular. Autoref. tezei de dr. șt. pedagogice. Bălți, 2017. 26 p.
92. Gândurile bune în viața creștinului ortodox. Vatra Dornei: Panaghia, 2005. 87 p.

93. Genep Van A. Riturile de trecere: Studiu sistematic al riturilor de poartă și de prag, de ospitalitate, de adopție, de sarcină și de naștere, de copilărie, de pubertate, de inițiere, de ordinație, de încoronare etc. Iași: Polirom, 1996. 196 p.
94. Ghimpu S. Nunta și alte obiceiuri moldovenești. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1990. 118 p.
95. Ghinoiu I. Sărbători și obiceiuri românești. București: Elion, 2002. 411 p.
96. Ghinoiu I. Obiceiuri populare de peste an. București: Editura Fundației Culturale Române, 1997. 285 p.
97. Ghițulescu C. În șalvari și cu ișlic: Biserică, sexualitate, căsătorie și divorț, în Țara Românească a secolului al XVIII-lea. București: Editura Humanitas, 2004. 448 p.
98. Golban V. Aspecte ale ceremonialului. Piatra Neamț: NONA, 1996. 168 p.
99. Golban V. Estetica ceremonialului social în obiceiuri. București: Editura științifică și enciclopedică, 1983. 152 p.
100. Gordilă B. Prosopul să fie prosop. În: *Femeia Moldovei*. 1970, nr. 10, p.18.
101. Gorovei A. Credințe și superstiții ale poporului român. București: Saeculum, 2012. 511 p.
102. Gorovei A. Datinile noastre la naștere și la nuntă. București: Paideia, 2002. 149 p.
103. Graur T. Pragurile riturilor de trecere – de la momentele importante din viața omului la „treceri” între perioade istorice și milenii. În: *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*. 2000, p. 279-298.
104. Hâncu A.S. și V.S. Zelenciuc. Folclorul obiceiurilor de familie. Chișinău: Știința, 1979. 310 p.
105. Hâncu A.S. Geneza complexului riturilor de trecere. În: *Anuarul Arhivei de Folclor, XV-XVII(1994-1996)*. București: Editura Academiei Române, 1997, p.157-180.
106. Huszar T. Morala și societatea. București: Editura Politică, 1967. 271 p.
107. Ichim D. Studii și cercetări de etnografie. București, 1995. 356 p.
108. Iluț P. În căutare de principii. Iași: Editura Polirom, 2013, 344 p.
109. Ionel A. Nunta, petrecerea de nuntă. În: *Casatorie.ro* [site], 14 iunie 2015. Disponibil: <http://www.casatorie.ro/>
110. Joiță E. Interviu realizat pentru revista „Mirele&Mitreașă”, nr.4 iulie-august 2004 p.36-39
111. Jung C.G. Imaginea omului și imaginea lui Dumnezeu. București, 1997. 352 p.
112. Lardellier P. Teoria legăturii ritualice. București: Editura Tritonic, 2003. 91 p.
113. Malinowski B. Magie, știință și religie. Iași: Moldova, 1993. 152 p.
114. Marian S.Fl. Nunta la români: st. istorico-comparativ etnografic. București: Saeculum, 2000. 576 p.
115. Mateevici A. Scrieri alese. Chișinău: Lumina, 1971. 120 p.

116. Meïtoiu I. Spectacolul nunților: monogr. folclorică. București: Editura Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă, 1969. 638 p.
117. Mitrofan I. Cuplul conjugal. Armonie și dizarmonie. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, 276 p.
118. Mitrofan N. Dragostea și căsătoria. București: Editura științifică și Enciclopedică, 1984. 224 p.
119. Mitropolia Moldovei și Bucovinei. Învățătura de credință ortodoxă. Ed. a 2-a, revăz. și adăug. Iași: Doxologia, 2009. 458 p.
120. Mîrza I. Folclor muzical din Bihor: schiță monogr. București: Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor, 1974. 428 p.
121. Moanță I. Nunta la români: antologie din poezia ceremonialului nunții. București: Minerva, 1977. 310 p.
122. Moanță I. Nunta la români. Orații. București: Minerva, 1989. 191 p.
123. Molitfelnicul cel Mare. Iași: Editura Credința Strămoșească, 2010. 820 p.
124. Moraru S. Poetica liricii populare moldovenești (Cântate). Chișinău: Știința, 1978. 224 p.
125. Moșin O. Interviu. În: „*Mireasa & Mirele*”. 2014, nr. 6 (dec.). p. 34-37.
126. Neagu Gh.I. Colinde din Ialomița. Vol. 1. Roșiorii de Vede: Lumina Poporului, 1946. 60 p.
127. Necula N. Biserica și cult pe înțelesul tuturor. București: Europartner, 1996. 208 p.
128. Niculiță-Voronca E. Datinile și credințele poporului român adunate și așezate în ordine mitologică: în 2 vol. Iași: Polirom, 1998. 647 p.
129. Noica C. Nunta la români. Antologie din poezia ceremonialului de nuntă. București: 1997, 282 p.
130. Noul Testament și Psalmii. Chișinău: Societatea Biblică Interconfesională din Republica Moldova, 2014. 390 p.
131. Ovcearenco N. Educația tinerilor pentru parentalitate în contextul globalizării. Chișinău: 2016. 321 p.
132. Panea N. Antropologie a tradițiilor: tradiția populară și mecanismele de reglare a mentalității. Craiova: Omniscop, 1995. 165 p.
133. Panfilie T. Dragostea în datina tineretului român. București: Saeculum I.O., 1998. 224 p.
134. Papahagi T. Flori din lirica populară. Doine și strigături. București: 1936. 234 p.
135. Patrașcu D. Cuget și zbucium asupra lumii, genului, neamului, familiei, omului, numelui, credinței, educației. Chișinău: S.n., 2014. 267 p.
136. Patrașcu D. Valorile vieții moldovenești. În: *Fantasma Mentalității*, Chișinău: S.N., 2011, p. 293-295.
137. Păulencu I. Nunta în Bucovina. În: *Literatura și Arta*. 2002, nr. 5. p. 8

138. Păun E. Folclor literar românesc, Editura didactică și pedagogică, 1967, 247 p.
139. Petre A. Filosofia valorii. Editura: Fundația Regele Mihai I, 1945. 247 p.
140. Pop A. Considerații asupra ritualurilor de nuntă. În: *Caiete Silvane*. 2010, 6(8-9), p. 48-49.
141. Pop A. Ritul în modernitate – dispariție, supraviețuire sau adaptare? În: *Tezaur*. 2008, 2(2), p. 45-49.
142. Pop A. Valorile tradiționale românești – mărci identitare. În: *Tezaur*. 2007, 1(1), p.111-114.
143. Pop D. Obiceiuri agrare în tradiția populară românească. Cluj-Napoca: Dacia, 1989. 216 p.
144. Pop M. Obiceiuri tradiționale românești. București: ICED, 1976. 192 p.
145. Popescu I.A. Orații de nuntă. București: Minerva, 1979. 284 p.
146. Postolachi E. Costumul de nuntă. În: *Femeia Moldovei*, 1994, nr. 1, p.19.
147. Praoveanu I. Etnografia poporului român. Pitești: Paralela 45, 2001. 298 p.
148. Răchișan D. Modificarea statusului premarital (căsătoria). În: *Memoria Ethnologica*. 2007, 7(21-23).
149. Răchișan D. Jocurile de copii. Inițierea premaritală și inițierea în moarte. În *Acta Musei Maramoresiensis*, VI. Etnologie - Etnografie- Folclor – Istorie, Editura Aska Grafika, Sighetu Marmației, 2009, p.158-164.
150. Schifirneț C. Religie și tradiție. În: *Revista Română de Sociologie*. 1999, nr. 1-2, p. 53-72.
151. Sevastos E. Nunta la români: st. istorico-etnograficu comparativu. București: Tipogr. Carol Gobl, 1889. 589 p.
152. Silistraru N. Semnificația educativă a folclorului. În: *Public responsibility in education. 7-TH International Symposium*. Constanța: Ed. CRIZON, 2015, p. 293-296.
153. Silistraru N. Mediul etnopedagogic ca model de educație socială. În: *Responsabilitate publică în educație. Simpozion internaț.* Ed. a IV-a. Constanța, 2012, p. 379-382.
154. Simion E. Dimineața poezilor. Iași: Polirom, 2008. 358 p.
155. Șișcanu E. Nunta ca rit de trecere. Studiu de caz. Nunta cehilor din Moldova. În: *Bul. Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. Ser. nouă. Etnografie și Muzeologie*. 2009, 11, p. 79-96.
156. Slutu N. Valori inestimabile: tradițiile de nuntă. În: *Literatura și Arta*. 1983, 26 mai. p.33-35.
157. Stahl P.H. Folclorul și arta populară românească. București: Meridiane, 1968. 51 p.
158. Suciu A. Nevoia actuală de ceremonial și ritual. Brașov: Lux Libris, 1998. 210 p.

159. Suioan D. Forme de interacțiune între cult și popular. Baia Mare: Editura Ethnologică, 2006. 178 p.
160. Suioan D. Obiceiurile calendaristice – modalități de afirmare a unei gândiri de timp magico-ritualic și religios. În: Tradiții și patrimoniu. 2004, nr. 6-7, p. 27-29.
161. Suioan D. Simbolica riturilor de trecere. București: Paideia, 2006. 296 p.
162. Șeuleanu I. Dincoace de sacru, dincolo de profane. Târgu-Mureș: Tipomur, 1994. 176 p.
163. Șerbănescu B. Valorile naționale și educația. București: Editura Universală Carol Davila, 2000. 276 p.
164. Ștefănuță P. Folclor și tradiții populare. Chișinău: Știința, 1991. 356 p.
165. Știucă N. A. Spirala sărbătorilor : rosturi, tâlcuri și deslușiri. Sibiu: Astra Museum, 2014. 252 p.
166. Taloș I. Gândirea magico-religioasă la români: dicționar. București: Editura Enciclopedică, 2001. 278 p.
167. Tămaș M.A. A lumii mireasă: introducere în metafizica nunții. Toronto: Rose-Cross Books, 2003. 219 p.
168. Theodorescu B. și B. Păun. Folclor literar românesc. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1967. 280 p.
169. Tocilescu G.G. Materialuri folcloristice. Vol. 2. București: Minerva, 1981. 410 p.
170. Todoran I. și Zăgărean I. Teologia dogmatică. Cluj: Arhidiecezana, 1997. 368 p.
171. Turea L. Nunta. În: Moldova. 1981, nr. 8. p.44-49
172. Tureac T. Educația populară, o dimensiune a educației permanente, „Tradiții, valori și perspective în științele educației”, Editura NICO 2012, Mureș, p.217-221.
173. Tureac T. Cununia-model de educație permanentă În: Responsabilitate publică în educație: simp. intern.,14-15 iun. 2014. Constanța, 2014, p.195-196.
174. Tureac T. Datini și obiceiuri în contextul ritului nupțial. În: Artă și Educație Artistică. 2015, nr. 1, p.25-32.
175. Tureac,T. Valori educative ale nunții naționale. În: Artă și Educație Artistică. 2015, nr. 2, p.23-29.
176. Tureac T. Valorificarea potențialului educativ al folclorului. Conferința științifică internațională: „Tineretul și globalizarea. Probleme și oportunități” UST 2014. p.12-17
177. Tureac T. Zestrea miresei – valoare educativă. În: Acta et commentationes. Științe ale Educației. 2013, nr. 2, p.180-185.
178. Tureac T. Obiceiurile peștitului și logodnei. În: Acta et commentationes științe ale Educației. Revista Științifică, 2018, nr.2 (11), p.240-252.
179. Țoca I. Sărbători religioase, datini și credințe populare. Interferențe spirituale, religioase și populare. București: ALLFA, 2004. 272 p.

180. Ursache P. Etnoestetica. Iași: Institutul European pentru Cooperare Cultural-Științifică, 1998. 292 p.
181. Văduva O. Magia darului. București: Editura Enciclopedică, 1997. 266 p.
182. Vulcănescu R. Dicționar de etnologie. București: Editura Albatros, 1979. 436 p.
183. Voitun A. Despre Taina Cununii. În: Moldova Suverană. 2001, 18 apr. p.6.
184. Vrabie Gh. Din estetica poeziei populare române: analize stilistice și literare. București: Albatros, 1990. 208 p.
185. Vianu T. Studii de filosofia culturii. Editura Eminescu, 1982. 427 p.
186. Zelenciuc V. ș.a. Tradiții și contemporanietate. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1977. 103 p.
187. Zisis Th., protoireu. Căsătoria și necăsătoria în lucrările patristice despre feciorie. Arta fecioriei. Trad. din lb. greacă de Nicușor Deciu. Galați: Egumenița, 2015. 398 p.

GLOSAR

1. **Aldămașul socrului mic** - plățirea bacșișului starostelui mirelui de către socrul mic, pentru darurile aduse din partea socrului mare
2. **Alai** – mulțime de oameni care însoțesc ceremonia nupțială
3. **Apa** - simbol universal de fecunditate și fertilitate.
4. **Apele despărțitoare** - semnifică forțele primare nedirijate, inconștientul, haosul interior și moartea, depășirea unei anumite limite interioare; simboluri ale apropierii dintre „eu-l” masculin și „eu-l” feminin în pofida distanței ce separă universuri biologice și psihologice
5. **Amor** - sentiment de afecțiune față de o persoană cu sex opus
6. **Altar(officierea cununiei)** - locul și clipa în care o ființă devine sacră sau în care se îndeplinește o operațiune sacră
7. **Așezatul** - reprezintă înțelegerea părinților celor doi miri și consimțământul căsătoriei.
8. **Busuioc** - Plantă protectoare, floarea erotica a dacoromanilor cu atribute purificatoare și simbol al iubirii statornice
9. **Bradul** – arbore, simbol al tinereții masculine, ce subliniază statura mândră a iubitului, tinerețea și vigoarea lui, protector al iubirii și fidelității conjugale, forță de nezdruncinat
10. **Bărbieritul mirelui**, o mică petrecere, numită vedrele, organizată sâmbătă seara înainte de nuntă, însoțită de druște și vorniceii, care aduc câteva daruri (zahăr, pâine, orez),
11. **Calul** - simbol al forței, al puterii creatoare, al tinereții, cu valoare atât sexuală, cât și spirituală, element al limbajului erotic din cântecul liric, semnificând un popas de dragoste, drept consecință a căsătoriei.
12. **Cununia** – eveniment spiritual din viața cuplului, care se săvârșește de către preot în fața altarului
13. **Conocărie** - este o zugrăvire a rânduielilor nunții făcută în chipuri foarte atrăgătoare.
14. **Coroană, cunună(cununie)** tăgăduință de viață nemuritoare, semnificație eminentă, ce include nu numai valorile capului, culme a trupului omenesc, ci și valorile a ceea ce se află mai presus de cap, un dar venit de sus: ea marchează caracterul transcendent al unei împliniri, separând terestrul de ceresc, umanul de divin
15. **Cupa** – obiect utilizat în timpul cununiei, simbolizând primirea binecuvântării din mânele Domnului prin participarea virtuală la sacrificiu și uniunea cu Dumnezeu, care exprimă agregarea, unitatea consangvină.

16. **Căsătorie** – reprezintă, în primul rând, o schimbare a statutului relațiilor sociale ale individului, trecerea de la un sistem de relații de familie și de grup la alte relații familiale și la alte relații de grup, simbol al unirii sub semnul iubirii, dintre bărbat și femeie, eveniment ce se înscrie în sfera riturilor, ce sacralizează viața în cursul procesului de individualizare sau de integrare a personalității. Căsătoria, instituție legată de transmiterea vieții în sens mistic, ea înseamnă unirea dintre Hristos și Biserica lui, dintre Dumnezeu și poporul lui, dintre suflet și Dumnezeuul său
17. **Cămașa iubitului/iubitei** - figura în ceremonialul nupțial, făptura fizică a fetei care devenise femeie măritată, luarea în posesiune a trupului bărbatului
18. **Ceremonialul nupțial** - reprezintă secvențe de obiceiuri constituite în acte solemne, care organizează și structurează elementele constitutive ale obiceiurilor de nuntă
19. **Cale-primară** - petrecere familială organizată la o săptămână după cununie, care o fac părinții miresei, unde îi poftesc pe însurăței, pe părinții mirelui, pe nunii cei mari și pe neamurile cele mai de aproape
20. **Calea mare** - replică nupțială dată de socrii mici, numită cale întoarsă sau nunta pe jumătate, a doua zi după nuntă, unde este servită zeama
21. **Corabia - primirea colacilor și pocloanelor de către nași** într-o zi anumită, la șase luni și chiar la un an după nuntă, momentul respectiv transformându-se într-o mică petrecere, numită cotăcime (nord-estul Moldovei)
22. **Croitul** - moment ceremonial înainte de logodnă, cu participarea nașilor, la împărțirea materialului pentru brodat batiste pe la druște și vorniceii, iar din val de pânză neîncepută se croia cămașa mirelui și a soacrei
23. **Danț** - scoaterea alaiului nunții din casa miresei de către un vornicel, un frate de-al miresei sau rudă apropiată a acesteia
24. **Drujba** - persoană cu titlu de rang, ce conduce cu întreg ceremonialul nupțial.
25. **Dezbrăcatul miresei** - episod important, nelipsit de o anumită încărcătură dramatică, cunoscut și sub numele de „deshobotat” sau „desâmbălțat”, petrecut de rudele apropiate ale tinerilor și nănași, prin scoaterea voalului și a podoabelor de mireasă, prin schimbarea pieptănăturii și chiar a hainelor, tânăra trece efectiv din rândul fetelor în cel al nevestelor.
26. **Drumul către cununie** - rit de trecere, fiind structurat din perspectivă magică și de aici spre casa mirelui se identifică pe plan simbolic cu întreaga viață, ce se deschide în fața noii familii

- 27. Dezlegarea** - citirea rugăciunii după două săptămâni de la nuntă, în prezența nașilor și alegerea hramului familiei nou întemeiate, de obicei după numele de botez al mirelui
- 28. Drușca** – însoțitoarele mirilor în toate secvențele rituale ale nunții
- 29. Dolobina** - formă străveche de căsătorie cu plată
- 30. Facerea căii** - vizita tinerilor la nași și rude peste vre-o săptămână după nuntă, unde erau poftiți la masă, cu cinste și ospăț
- 31. Fecioria** - starea de virginitate, ceea ce nu s-a arătat, ceea ce nu s-a relevat
- 32. Folclorul** - reprezintă în arta poporului român un capitol de o mare bogăție, varietate, vitalitate și de un înalt rafinament estetic, fenomen inimitabil din istoria culturii și civilizației, fiind enciclopedia poetică a vieții poporului, concepția sa de viață și de artă
- 33. Floare(în piept; în mâna miresei)** - simbolul dragostei și armoniei, înfățișată adesea ca o figură arhetip a sufletului, ca un centru spiritual, imaginea virtuților sufletului, buchetul care le adună fiind cel al perfecțiunii spirituale.
- 34. Foaia de zestre(izvod de zestre)** – întocmirea listei, fiind vorba de pământ, vite, oi, etc., veșminte, țoluri, cergi, lepedeie, ștergare etc.- pe care părinții le dădeau ca zestre pentru tânăra familie
- 35. Familia** – formă istorică de comunitate umană, care are un nucleu social elementar întemeiat prin căsătorie și apoi prin raporturi strânse de ordin biologic, economic și nu în ultimul rând spiritual
- 36. Găina nupțială** - găina pregătită la casa miresei, ornată ca o mireasă, ce se cerea vândută, jertfă spiritelor casei, jucată la finele mesei mari, cu semnificația consumării, pe plan simbolic, a căsătoriei
- 37. Hora** - dansul în cerc cu un simbolism cosmic, ce imită hora planetelor în jurul soarelui, vârtejul a tot ce se mișcă, dar și căutarea lui Dumnezeu, simbolizat de soare
- 38. Iertăciunea** - încărcătura afectivă a momentului este dată nu numai de tristețea inerentă despărțirii, ci și de solemnă încadrare a noului cuplu în mitul întemeietorilor de neam de la Adam și Eva
- 39. Inelele** - simbolizează iubirea fără de sfârșit a celor doi miri care și-au unit destinele și sunt mărturie a angajamentului celor doi de a se respecta, ajuta și de a se iubi la bine și la rău, semn al unui legământ, al unei juruințe sfinte, al unei comunități, al unui destin asociat, legătura credincioasă, liber acceptată
- 40. Îndulcitul tinerilor** - adăuza după masă, ceea ce înseamnă că viața tinerilor trebuie să fie bogată și rodnică ca pâinea și dulce ca mierea.

41. **Încâlcitul medeii** - semn de legământ prenuntal, la care feciorii își alegeau fetele preferate, pe care le numeau soții și le bagău în horă condusă de vătavi.
42. **Întâlnirea cuscrilor sau Spălarea mânilor** - sărbătoarea finală constituia un prilej de rememorare a evenimentului consumat, un schimb de impresii, comentarii, opinii despre ce a fost bine și ce nu trebuia să se întâmple la nunta organizată și dirijată de ei. Cu acest ultim acord al ceremonialului marital *se tăia coada nunții*
43. **Înconjurarea mesei** - tinerii împreună cu nașii și îndrumați de preot vor inconjura masa pe care se află Sfânta Evanghelie, carte care reprezintă prezența reală a lui Isus în lume, prin învățătura sa, iar tânăra familie se va ghida în viață după învățătura lui Isus, iar pe de altă parte perspectiva apariției unui copil
44. **Jocul mare** – jocul în mijlocul neamurilor socrilor mici, acasă la mireasă, după venirea alaiului mirelui
45. **Joia grasă** - prima acceptare/primire oficială a mirelui în casa miresei legată de servirea unei cîne oferită de părinții miresei
46. **Logodnă** – moment în care mireasa și mirele își schimbă inelele și mireasa îi dă mirelui o șalincă, iar el ei, de obicei, 3 ruble, după care se înseamnă ziua răspunsului.
47. **Legători** – obiecte de preț, dăruite nuntașilor cu statut în cadrul nunții, oferite în special de către soacra mică
48. **Lumânarea** - puterea activă a naturii. Simbol al vieții ascendente, inima aniversărilor. Ceara, fitilul, focul, aerul care se reunesc în flacara arzândă, mișcătoare și colorată sunt ele înseși sinteza tuturor elementelor naturii
49. **Masa Mare** - actul final al nunții, care consfințește în fața întregii colectivități formarea noului cuplu marital și trecerea tinerilor în rândul oamenilor căsătoriți. Masa Mare reprezintă un gest de bunăvoință, o manifestare de o mare valoare estetică, fiind o ocazie, un prilej potrivit pentru interpretarea unui bogat repertoriu muzical și poetic
50. **Masa de cununie** – prima masă a nunții, este de fapt momentul când mirii mai petrec o dată cu cei de vârstă lor. La această petrecere, în afara tinerilor, dirijați de druște și de vorniceii participă uneori și gospodarii de curând căsătoriți .
51. **Nunta** - una din cele mai vesele petreceri, înconjurată cu obiceiuri și rânduiești frumoase, care au înțelesul lor adânc, simbolizând armonia, abandonul de sine și împlinirea prin celălalt, apogeu al vieții, originea divină a vieții, pentru care însoțirea bărbatului și femeii nu este decât un receptacol, un instrument și un

canal de trecere, singurul ceremonial de trecere, conservat, la care protagoniștii participă conștient

- 52. Nupțial** – acțiune, eveniment specific nunții sau ceremoniei ei
- 53. Ocolul miresei** - constituie un act de separație, atașat secvenței trecerii propriu-zise, provocând un sentiment dureros, de dezintegrare a rudelor apropiate. Echilibrul este refăcut prin efectuarea aceluiași drum, în sens invers, la șapte sau nouă zile după nuntă.
- 54. Obiceiurile tradiționale** -fenomen real al vieții sociale, manifestări folclorice contemporane, care și-au extins aria de cuprindere dincolo de societățile rurale tradiționale, devenind manifestări de folclorism general în viața unor întregi comunități sociale, etnice, religioase, profesionale etc.
- 55. Orațiile de nuntă** - sunt creații de amploare mai mare, răspândite pe parcursul desfășurării obiceiului în toate momentele-cheie, intensificând caracterul dramatic și spectacular al acestora, atmosfera solemnă sau momentul de bună voie.
- 56. Orația pocloanelor** - numită „Corabia”, „Schimburile”, are la bază obiceiul dăruirii, tradiție folclorică ce cuprinde formule de danie, orații, cântece eroice pe tema dobândirii eroice a femeii
- 57. Obicei** – datină, lege nescrisă specifică unui popor sau unei comunități
- 58. Oglinda** - instrumentul iluminării, înțelepciunii și al cunoașterii, cu reflectarea adevărului, sincerității, conținutului inimii și al conștiinței, simbol al purității absolute a sufletului, prin care se poate de citit trecutul, prezentul și viitorul.
- 59. Plânsul miresei** - statuat ca normă ceremonială rituală obligatorie
- 60. Prosop** – obiect popular vechi, cusut de mână, utilizat în cadrul nunții ca legătoare
- 61. Pocloane** – cadourile mirelui și a miresei donate în ziua nunții
- 62. Porăitoare** – gospodine preocupate de masa de nuntă
- 63. Pețit**-Primul pas într-o căsătorie, care se face cu ajutorul a doi pețitori, aleși dintre oamenii cei mai înstăriți din sat, de către feciorul de însurat
- 64. Pălărie**-semn de putere, de suveranitate, simbolizează și capul și gândirea, a purta o pălărie, înseamnă a-ți asuma o răspundere, chiar pentru o faptă pe care nu ai comis-o
- 65. Părul, pletele** - conceput ca o forță vitală, părul implică viziunea de suflet și de destin, inelele de păr simbolizează pecetea legământului pe care cei doi îndrăgostiți făgăduiesc că nu-l vor trăda niciodată.

- 66. Poarta** - locul de trecere dintre două stări, dintre două lumi, dintre cunoscut și necunoscut, dintre lumină și întuneric, dintre bogăție și sărăcie
- 67. Prag** - trecere între exterior (profanul) și interior (sacral), granița sacralului, care ia parte la transcendența centrului.
- 68. Prietenia** - relația psihosocială de durată dintre două ființe umane, rezultat al alegerii libere reciproce și bazate pe afecțiune, încredere și prețuire mutuală.
- 69. Păun** - imagine a vanității, simbol solar, simbolul frumuseții și al puterii de transmutație, simbolism al nemuririi, expresie a urărilor de pace și belșug, mijlocitor, atât pentru că țipătul lui este folosit la prinderea păsărilor, cât și pentru că simpla lui privire poate face ca femeia să rămână însărcinată.
- 70. Paharul mântuirii** - pahar cu vin roșu sfințit și o felie de pâine sau cozonac oferită mirilor de către preot, în cadrul cununiei religioase, din care se gustă de trei ori, simbolizând comuniunea dintre cei doi de-a lungul vieții, trecerea împreună peste greutățile și bucuriile pe care le vor întâmpina
- 71. Rudenie** – legătură între persoane din aceeași familie
- 72. Rânduială** – acțiuni executate în timpul ceremonialului după specificul acestuia
- 73. Răspuns** – punerea în cale a părinților miresei cu ai mirelui, în casa mirelui, prin juruirea zestre
- 74. Răscrucea** – intersecție a drumurilor bântuite de spirite, marcate prin obeliscuri, altare, pietre, capele, devinind prilejul de popas și de reflecție
- 75. Rit** - act constituit într-o singură secvență, efectuat în virtutea unei credințe magice, superstițioase sau religioase și orientat spre îndeplinirea unei cerințe de ordin practic sau moral, (distribuirea colacului printre copii de către mireasă), înconjurarea altarului de mireasă
- 76. Steagul** – unul din punctele tari ale nunții. Dacă nu era prea frumos steagul, mireasa riscă să nu se mărite. Se alegea cea mai frumoasă maramă de cașmir bogat colorată și împodobită cu flori. Pe codoristea steagului în vârf și de-a lungul lui erau cununi de flori. Steagul era jucat în aer, din mersul căruții, de feciori, ce cântau.
- 77. Strângătorul** – nuntaș bun de gură, care pornește strânsul banilor, meniți pentru întemeierea casei noi
- 78. Socăcița** - bucătăreasa la nuntă și cea care dăruia nașilor o găină împodobită, rostind „Descântecul la găină”
- 79. Scalda** - îmbăiatul mirilor, în apă neîncepută, în care se pune lapte dulce, miere și diferite plante, în special busuioc, simbolul dragostei, înainte de cununie
- 80. Sofcă** – obiect de păstrare a zestre, lucrurilor de familie

- 81. Sentimente morale** - sentimentul datoriei și răspunderii; sentimentul de demnitate și de încredere în calitățile proprii; stima față de oameni; atitudinea de respect față de muncă și oamenii muncii; sentimentul de îngrijorare și aversiune față de rău; sentimentul mândriei naționale și dragostei față de Patrie.
- 82. Sarea** - condiment esențial și necesar fiziologic, pentru hrană, ce simbolizează incoruptibilitatea
- 83. Sărutul** - obicei străvechi al nunții, datat din Evul Mediu, cu semnificația pecetlirii încheierii unui acord a jurămintelor făcute, simbol al uniunii și al adeziunii reciproce, care a căpătat un înțeles spiritual, uniunea dintre suflet și Dumnezeu din timpul vieții pământești, legătura de Dumnezeu și implicit, îndumnezeit
- 84. Șorțul** - moștenire a tradițiilor meșteșugărești, șorțul evocă astfel munca, activitatea ce implică purtarea lui
- 85. Taina Casătoriei** - introducere în logodnă, adică în făgăduință ce și-o dau viitorii soți de a se uni în căsătorie, făgăduința binecuvântată și de preot
- 86. Tarisfatul** - cel care poartă traista, plosca nunului și vorbește în numele nunului
- 87. Torța făclia** – foc identificat cu dragostea sufletească și cu patima trupească, simbol al purificării inspirației, luminează ce ne călăuzește în sărbătoarea infernului și a căilor de inițiere
- 88. Toba** - instrument muzical obligatoriu în orchestra de nuntă, simbolul glasurilor, puterii ocrotitoare de la care vin toate bogățiile pământului, sunetul primordial al creației și inducerii la starea de extaz
- 89. Tradiție** – ansamblul de datini, obiceiuri, credințe specifice unor grupe sociale, fiind transmise prin generații, prin cale orală
- 90. Urcatul pe „stâlpul nunții”** - ritul de trecere de la starea de feciorie la aceea de bărbăție a mirelui. Urcatul mirelui în arborele din mijlocul satului reprezenta contactul cu arborele cosmic care era considerat totodată și arborele vieții și al morții și prin contaminare, un arbore al fecundității și al fertilității biologice
- 91. Vecer** – masa mare organizată la părinții mirelui
- 92. Voalul miresei** – protecție împotriva spiritelor rele și a ochilor răi
- 93. Vătăjițe** – neveste tinere alese pentru unele momente din nuntă
- 94. Vătăjel** – cavaler de onoare la nunta țărănească
- 95. Vatra** - variantă a folclorului nupțial, mereu fiind în prim-plan, spre a sublinia cât de aprinsă a fost dorința miresei și a mirelui de a se lua, zeiță a căminului, este sinonimă cu noțiunile de *statornicie* și *tradiție*

- 96. Udarea** - când nunta după cununie se întoarce acasă, pe tineri îi udă cu apă, iar mirele aruncă pentru asta bani. Udarea în obiceiurile nunții înseamnă dorința celor ce udă să fuga tot răul și toată nevoia de cei tineri, precum fuge apa.
- 97. Uncropul sau pocânzia** - nuntișoara, organizată luni după nuntă, spre seară, această petrecere avea loc numai dacă mireasa era cinstită
- 98. Zburător** - este un strigoi, o fantomă ce vine nu din lumea oamenilor, unde viețuiește dragostea adevărată. El este un reprezentant al haosului și al morții, care numai sub presiune poate fi luat drept ființă iubită
- 99. Zăloajele** - obiecte de făgăduință înmânate de către îndrăgostiți reciproc pentru o mai mare siguranță

Matricea valorilor nupțiale

<i>Simboluri</i>	<i>Valoarea</i>
Folclorul nupțial	Folclorul nupțial reprezintă adevărate documente de istorie socială, de dezvoltare a culturii populare. Întreaga succesiune a folclorului nupțial are scopul de unire a celor două neamuri și trecerea tinerilor în noua condiție, în rândul celor însurați, în rândul gospodarilor colectivității.
Tradiția	Tradițiile sunt comori ce nu ar trebui uitate sau părăsite și nici schimbate prin troc cu alte obiceiuri importate din alte țări. Ele sunt ale noastre, ne caracterizează, ne definesc și prin ele ne simțim mai bogați, mai aleși, mai altfel decât alții. Aceste tradiții ne fac mai “exotici” în ochii europenilor și altor nații, putem fi subiect de discuții și de laudă, de aprecieri cu semnul mirării. Odată cu dispariția tradițiilor dispăre și poporul
Tradiții de cunoaștere (jocul, hora, șezătoarea, balul)	Tradițiile de cunoaștere ale tinerilor au fost mult timp unicul mijloc prin intermediul căruia se reglementau relațiile dintre oameni în societate, fiindcă exista o încredere în justetea ordinii stabilite de ele, care se bazează pe existența și pe vechimea lor. Aceste comori ale memoriei naționale pot îmbogăți în mod consistent viața cotidiană și pot contribui la reglementarea eficientă a relațiilor sociale. Ele pot influența în mod substanțial reglementarea relațiilor dintre generații, pentru că acestea conțin în sine niște „modele de conduit” edificate pe un profund sentiment axiologic, printr-un orizont umanist de profunzime și anvergură.
Ochii	Frumusețea fizică, dar și cea sufletească, recunoașterea ochilor ca purtători de taine, descoperirea prin ochi a celor două lumi ale omului: interioară și exterioară
Părul	Părul poate povesti despre noi multe – cât de bine ne simțim, în ce stare sunt organele noastre interne, cum funcționează sistemul hormonal – detaliu extrem de important pentru buna funcționalitate a corpului feminin. Părul arată și nivelul nostru de feminitate, fiind sursă de conectare la energia Universului de tip Yin. Orice

	<p>schimbare suferă părul nostru de-a lungul timpului, aceasta va modifica într-un mod subtil și nevăzut, și cursul destinului nostru ca și femei. Deaceia un coafor profesionist și cu experiență ne va sfătui întotdeauna – dacă vrem schimbări rapide în viața noastră, să începem prin a ne schimba tunsoarea, coafura sau măcar culoarea părului. A tăia părul întotdeauna va avea semnificația de a face un pas în direcția unei schimbări importante în viața noastră. Este un fel de semnal către Univers că sufletul nostru dorește o schimbare. În vechime își tăiau părul de bunăvoie doar persoanele, aflate într-o situație extremă de boală sau stres, urmând sfatul din Vechiul Testament de a se dezice de păr, aruncând pe el tot răul, de a se curăța de păcat și a renaște spiritual.</p>
Focul	<p>„Este un zeu tutelar și teribil, bun și rău”. Tot ce se schimbă repede se explică prin foc. Îl imaginăm în ceea ce sălășluiește în profunzimile ființei prin sentimentul de iubire, se ascunde în materie și se manifestă sub formă de ură sau răzbunare, fascinează și domină. Este o plăcere sau o tortură, trezește frica sau respectul. Prin intermediul acestui element primordial îți arată Dumnezeu slava și mărirea.</p>
Fântâna,	<p>În viața tradițională a satului, valoarea spirituală a fântânii este dată mai ales de capacitatea ei de a purifica și tămădui, fiind un simbol cu profunde semnificații creștine. Anumite rituri desfășurate lângă fântână, precum rugăciuni pentru rod, ceremonii de fertilizare și practici agrare pentru aducerea ploii (Caloianul, Paparuda) vădesc rolul apei ca element esențial în fertilitatea ogoarelor. În tradiția românească, există credința că cei care sapă fântâni de pomană dobândesc ispășirea păcatelor, acesta fiind și un rit pentru pomenirea celor morți, precum și una dintre cele mai mari binefaceri. „Dacă faci o fântână, atunci până la al nouălea neam ai pomană” apa, ca substanță materială, astâmpără doar temporar setea, dar, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, ea devine izvor al vieții veșnice, al apei vii izbăvitoare, care potolește pentru totdeauna setea oamenilor care se adapă din ea. „Oricine bea din apa aceasta va înseta din nou. Dar cel ce va bea din apa pe care i-o</p>

	<p>voi da Eu, nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viața veșnică” (Ioan 4, 13-14) – spune Iisus femeii samarinence, care, mergând după apă, a găsit izvorul apei mântuitoare. „Acela ce crede întru Mine, precum a zis Scriptura, râuri de apă vie vor curge din pânțele lui” (Ioan 7, 38).</p>
Căsătoria	<p>Căsătoria rămâne, așadar, în Moldova și în zilelor noastre, cel mai important act social, integrând un ansamblu de prerogative educative, economice și spirituale ce conturează un statut bine definit și un anumit rang pentru fiecare din familiile nou întemeiate. În înțelegerea oamenilor căsătoria a fost și rămâne un lucru firesc, foarte important pentru continuarea neamului. A nu te căsători înseamnă „că nu ți-i dat, că nu ai darul ista”. Condiția nefirească a flăcăului și a fetei rămași, după o anumită vârstă, necăsătoriți, era una deranjată, nu numai pentru ei personal, ci și pentru comunitate.</p>
Peșitul	<p>Peșitul este cel care dă startul obiceiurilor de nuntă. Cererea în căsătorie a miresei de către mire denotă valoarea perenă a familiei, care urmează să-și dea acordul sau dezacordul la căsătoria celor doi tineri. Mai mult ca atât peșitul fetei reprezintă și un respect pentru părinții fetei, care au făcut ca „fata să le fie întrebată”. Peșitul este o încercarea spre unirea neamurilor, în scopul creării unui neam nou.</p>
Săptămâna oarbă	<p>Odată ce peșitul a fost unul reușit urmează o perioadă și anume săptămâna „oarbă” sau „chioară”, cum este cunoscut de popor acel interval de timp al „cristalizării” sentimentelor, în care căsătoria este dorită de tineri în mod deosebit, evenimentul căpătând dimensiunile unui adevărat mixaj, această perioadă, așadar, cu toate implicațiile ei, este evaluată de vârstnici cu oarecare maliție.</p>
Răspunsul (pe vedere)	<p>Act oficial produs între viitorii socri mici și mari, în scopul organizării vizitei la viitorul mire. „Familia tinerei trebuie să vadă unde merge mireasa de noră”. Motiv decisiv spre a hotărâ ziua nunții, cadourilor de nuntă, activităților premergătoare nunții, „datul mâinii” între socri și întărirea celor discutate prin „taierea palmei”. Partea neoficială a „răspunsului” se întrecește prin servirea</p>

	bucatelor, iar atmosfera de sărbătoare fiind accentuată prin focuri de armă.
Staroste	Starostele, „regizorul nunții tradiționale”, cum l-am putea și noi numi, devine purtătorul de cuvânt al mirilor, al nașilor, al socrilor. Lui îi revine sarcina de a face oficiile de gazdă, întreține atmosfera de bună-dispoziție, punctând momentele-cheie ale fiecărui segment ceremonial. Îndatorirea lui rituală este de a însoți îndeaproape mirii și de a-i ajuta să treacă peste toate obstacolele rituale, alături de nași, cu rol central în momentele care comportă semnificații în complexul de acte ceremoniale nuptiale. Nu este lipsit de importanță să adăugăm că, în formele vechi ale nunții, starostele era în fruntea alaiului, cu atribuții bine conturate, conducea nuntașii la casa nașilor, apoi ceata mirelui la casa miresei, la cununie, la locul unde se ținea masa, rostind orațiile potrivite momentului ceremonial. Starostele rostește iertăciunile, când merge ceata mirelui după mireasă, la poartă, se încaieră la voarbe cu ceata miresei. Vorbește la momentul potrivit la mire, nănași, la mireasă, la întoarcere de la beserică. Invită nuntașii la veselie, la mâncare, la bautură, mulțamește, își cere iertare în locul tinerilor. La începutul mesei zice Tatăl Nostru. Cunoscut și sub numele de stolnic, vornic, starostele cel mare provine dintr-o familie de buni gospodari, este respectat în sat și are un frumos renume pentru calitățile sale în arta starostitului la nunți.
Logodna	„Logodna” este cuvânt slav și înseamnă făgăduință de căsătorie. Este actuală prin valoarea slujbei religioase „punerea inelelor în degetele logodnicilor de către preot” și apoi schimbarea acestor inele de către nași. Dacă logodna civilă nu este obligatorie pentru încheierea căsătoriei, din punct de vedere duhovnicesc, logodna religioasă este însă o condiție esențială în primirea Tainei Cununii.
Zestrea	Exista credința că zestrea „garanta trăinicia familiei”. Zestrea era supusă unui examen destul de serios din partea sătenilor. Era apreciată nu atât bogăția, cât măiestria cu care era executată Zestrea de Casă. Alături de valorile materiale, o mare atenție se atribuia zestreii spirituale a fetelor: hărnicia și înțelepciunea lor, cumsecădenia, cunoștințele de creare a noilor valori materiale, dar

	<p>și cele de a coordona lucrurile în gospodărie, a găti bucate, a coase, a țese, a spăla rufe, a crește copiii ș. a. Se credea că zestrea nejuată nu va aduce nici un folos tinerilor gospodari, iar dacă era jucată, lumea avea ce spune: că tare vrednice au mai fost mireasa și mama ei, de au țesut atâtea odoare, de au brodat așa de frumos prosoapele, năfrămițele, băsmăluțele, pernele. Actualmente dispar multe valori legate de spiritualitatea, educația fetelor, ele nu mai sunt considerate brațe de muncă, dar se folosesc de drepturi egale, de valoare, spre exemplu sunt considerate studiile, locul de muncă și salariul, starea socială a părinților.</p>
Cununie religioasă	<p>Cununia este plină de farmec, frumusețe și simboluri. Cununia religioasă este cea de-a șasea Taină a Bisericii Ortodoxe, prin care un tânăr și o tânără, de aceeași credință, „se unesc de bunăvoie”, unde primesc binecuvântarea lui Dumnezeu, iar mirii fac un legământ de a fi împreună la bine și la rău. Se spune că, la început, „femeia și bărbatul erau una”, astfel, cei doi miri, prin taina cununiei, devin „cele două jumătăți ale aceluiași întreg”. Cununia, fiind un moment important, era foarte atent urmărită și observată de către toți cei implicați în acest eveniment, pentru norocul și reușita drumului, pe care tinerii trebuiau să-l înceapă a-l parcurge împreună. Cununia este alcatuită din câteva momente simbolice, care pregătesc intrarea mirilor în lume ca soț și soție.</p>
Masa de la cununie	<p>Masa în cinstea mirilor, după slujba cununiei, are același rol ca și masa de la nunta din Cana Galileii, la care au luat parte însuși Fiul lui Dumnezeu, Maica Domnului și Sfinții Apostoli. Acesta este o masă a bucuriei creștine, de cinstire și respect pentru noua familie care se întemeiază în ziua Cununiei lor.</p>
Daruri	<p>Darurile se oferă de către rude și credincioși la nuntă, în cinstea noii familii. Această tradiție creștinească trebuie respectată, căci ea „unește și înfrățeste pe credincioși”, cu condiția să nu se transforme în lăcomie după avere și bani, fapt ce duce la certuri în familie, la răzburare și chiar la divorț. Cu totii vor aduce <i>cadouri</i> ca semn al aprecierii față de decizia celor doi de a-și uni destinele. Tradiția de a oferi cadouri de nuntă a apărut din dorința prietenilor și a familiei de a ajuta tânărul cuplu să obțină lucrurile necesare începerii unei</p>

	gospodării.
Coroana, cununile	<p>Unirea tinerilor prin căsătorie este asemănată cu o coroană, iar coroana este simbolul demnității, cinstei și mândriei. Coroane pe care preotul le așază mirilor în semn de încununare de-a lungul vieții pe ale cărei cărări vor păși împreună. De asemenea cununile au un aer împărătesc, căci mirii sunt tratați astfel în ziua unirii lor spirituale, pășind pentru prima dată împreună în împărăția dragostei. <i>Cununa</i> e semnul măririi și al cinstei, o spune preotul îndată după încununare: „Doamne, Dumnezeu nostru, cu mărire și cu cinste încununează-i pe dânșii”. Mărirea e legată de cinste și invers. Mărirea și cinstea lor e vazută de Dumnezeu și de oameni. Ea constă în fidelitatea și în iubirea dintre cei doi, în jertfelnicia unuia pentru altul, în exercițiul răspunderii unuia față de altul, în asumarea străduințelor necesare <i>vieții de familie</i>. În împlinirea tuturor acestora consta realizarea unei perechi fericite, atâta cât e cu putință pe pământ. Ea e semnul unei seriozități, al unei maturități și al unei răspunderi ce se încredințează cuiva pentru apărarea, ocrotirea și călăuzirea celorlalți. Prin încoronare se arată că cei doi au ieșit de sub grija părinților, au primit răspunderea pentru propria lor viață, răspunderea unuia pentru altul, răspunderea comună pentru familia lor și pentru copiii lor viitori, ca cetate a lor. Omul nu e întreg până ce nu a ajuns apt să primească această răspundere „pentru sine și pentru alții”. Dacă omul a fost adus la existență de Dumnezeu ca “împărat al creației el își realizează această demnitate, care-i o demnitate de răspundere, în mod special și concret prin asumarea responsabilităților legate de viața de familie, în care sunt implicate și responsabilități pentru viața socială și pentru viața lumii în general. „Sfântul Ioan Gură de Aur vede în <i>cunună</i> simbolul ascezei conjugale, pentru a atinge castitatea, integritatea ființei” Cununile se dau de fapt mucenicilor pentru răbdarea lor în credință. Soții au de răbdat și ei asaltul multor ispite în viața conjugală; trebuie să rabde multe greutăți, ca să ia cununa iubirii depline. Mărirea, ce o dă cununa este împreunată și cu suportarea unei asceze, a unei înfrânări și răbdări și cu împlinirea plină de eforturi a unor responsabilități. De aceea se face cu cununa</p>

	semnul crucii pe fața celor pe al căror cap e asezată. Hainele albe la miri sunt semn al nevinovăției și al fecioriei lor, iar coroanele pe cap sunt semn că cei doi tineri, asemenea împăraților, au biruit patimile tinereții, adică pofta desfrânării și au ajuns biruitori asupra trupului și asupra diavolului, în fața Sfântului Altar.
Lumânările de cununie	„Lumânările aprinse simbolizează puterea sufletească a celor doi miri, dragostea lor unul pentru celălalt, focul iubirii.” Totodată lumânările de cununie reprezintă „modelul luminos al nașilor ca părinți spirituali ai proaspătului cuplu ce au rolul de a-i călăuzi pe cei doi miri de-a lungul vieții”
Nănașii	Nașii joacă un rol foarte important în cadrul cununiei. Prin cele două lumânări, nașii sunt martori în fața lui Dumnezeu la acea cununie. Nașii de cununie trebuie să fie ortodocși, să locuiască împreună cât mai aproape de finii pe care îi cunună, ca să-i poată mai bine supraveghea duhovnicește, și să fie buni creștini. Adică să fie evlavioși, cu familie model în societate, cu copii bine crescuți, pașnici și iubitori de biserică. De obicei nașii se aleg cu binecuvântarea preotului și cu învoirea ambilor miri și a rudelor apropiate. Nu pot fi nași de cununie cei necununați, cei divorțați, cei de altă religie, cei necredincioși și răi, cei bețivi și desfrânați și cei ce nu vin regulat la biserică în Duminici și sărbători. De datoria nașilor e să dea sfaturi creștinești finilor lor, ori de câte ori este nevoie, să-i viziteze regulat; să-i îndrume permanent pe calea credinței, a bisericii și a bunei rânduie creștinești; să-i împace când se ivesc neânțelegeri; să le dea cărți sfinte de citit; să-i povățuiască întotdeauna cum trebuie să se comporte în casă, pe cale, în societate, la locul de muncă, față de părinți și, mai ales, să-i îndemne să nască și să aibă un bun duhovnic.
Druște, vorniceii	În prima parte a petrecerii, până la masa cea mare, un rol important îl joacă druștele și vorniceii. Ei sunt aleși atât de mire, cât și de mireasă, de obicei dintre prietenii apropiați, cu care au petrecut la hora satului, dar și dintre rudele mai îndepărtate. Potrivit rânduielilor îndătinate, numărul druștelor și al vorniceilor trebuie să fie cu soț. Zonele mai conservatoare impun și unele restricții în

	<p>privința alegerii domnișoarelor și cavalerilor de onoare. Prin părțile Orheiului, Unghenilor de exemplu, „surorile de mireasă” și „frații de mire” - cum sunt numiți aici acești tineri - trebuiau să aibă părinți drepecți și să nu provină din familii destrămate. Rosturile tinerilor la care ne referim, atât în perioada premergătoare nunții, cât și în timpul ceremonialului sunt bine precizate. Druștele brodează năframe pentru vătăjei, pe care aceștia le vor purta la mâna stângă. Altădată, mai ales prin partea de nord a țării, le legau la bețele de vornicei, împodobite cu panglici colorate, cu mătase și flori. Ca semne distinctive, druștele poartă în piept flori albe și beteală, iar la brâu batiste brodate. Druștele sunt verișoare sau prietene ale miresei, care o însoțesc pe aceasta cu o duminică înainte nunții la biserică, purtând costumația specifică de nuntă. Acum locul druștelor este luat de domnișoarele de onoare, care sunt însoțite de cavaleri, numiți „drujbari”. „Câte coruri-,atâția vornicei”. Înainte vreme, vorniceii călări se luau la întrecere, spre fala mirelui. Feciorii trebuie să-l însoțească pe mire peste tot, pe drum, horind cu ceterașii după ei, să participe la cusutul steagului și să întrețină atmosfera de sărbătoare.</p>
Mirii	<p>Mirii sunt cei care trec printr-un proces complet de metamorfozare: „întâi fată mare” și „flăcău”, apoi „împărăteasă și împărat” pe durata nunții, în fine, „tineri gospodari” odată cu schimbarea hainelor ritual-ceremoniale. În strategia constituirii unei noi celule sociale, ei trebuie să respecte anumite prescripții și interdicții, cerute de societatea tradițională. Mireasa este înconjurată de cele mai numeroase practici rituale, deoarece se credea că pentru ea, trecerea prezintă mai multe riscuri. Condiția femeii măritate este mai dificilă decât cea a bărbatului însurat. În plus, în cele mai numeroase cazuri ea este cea care își părăsește căminul părintesc, pentru a intra într-o ambianță nouă. În comparație cu mireasa, rolul mirelui în cadrul ceremonialului nunții se individualizează dintr-o cu totul altă perspectivă. De data aceasta primează „încercările” la care este supus și, mai ales, modul în care reușește să depășească probele impuse. În cazul său, nimic nu trece neobservat, pentru că</p>

	mirele este „împăratul”, fala ceremonialului nupțial
Nunta	Mai bogată sau mai modestă, nunta continuă să marcheze marele eveniment din viața omului. Nunta rămâne o „manifestare colectivă cu un caracter organic în multitudinea ei de elemente și forme”. Studiarea obiceiului de nuntă oferă un prețios material pentru cunoașterea istoriei, culturii și vieții sociale a poporului. Fenomenul etnocultural <i>nunta</i> , reprezentat de obiceiuri și superstiții tradiționale, este un epizod fundamental în viața fiecărui om. Conștiința colectivă l-a modelat ca ceremonial de consacrare a familiei, de întemeiere a unui nou ciclu vital. Nunta tradițională nu numai că reflectă evoluția istorică a poporului român, dar și influențează într-o măsură considerabilă, formarea mentalității lui colective, a anumitor principii de comportament.
Vătăjei	Oferirea cinstei și atribuirea rolului de a chema oamenii la nuntă. Mergând la fiecare casă, spre a exprima dorința mirilor și a părinților acestora de a-i avea alături pe membrii comunității în care trăiesc. Aleși dintre rudeniile mai apropiate ale mirelui și miresei, feciori buni de gură, care, îmbrăcați în haine de sărbătoare, cu flori la pălărie, cu panglică peste haine, străbat satul în lung și-n lat cu plosca în mână, sau cu sticle frumos ornate invitând oamenii la nuntă. Era o mare cinste pentru tinerii din sat să fie aleși ca chemători.
Socrii	Unii din actanții principali ai ceremonialului nunții pe toată întinderea sa, în ordinea importanței sunt: socrii mari și socrii mici. Socrii mari și socrii mici sunt cei care trebuie să își dea consimțământul asupra căsătoriei tinerilor, asupra zestre și tot ei pregătesc ospațul și își asumă câte o parte din cheltuielile nunții. Ascendentul socrilor mari este consacrat: în spița lor de neam se încadrează mireasa și în gospodăria lor le intra nora.
Gătitul miresei	Tradiția spune că în ziua nunții, mireasa trebuie să poarte ceva vechi. Obiectul vechi este un simbol al legăturii dintre tânăra soție și generațiile trecute, asigurându-se, astfel, continuitatea familiei. Acest ritual se desfășoară, de obicei, în casa părintească a miresei,

	<p>în absența mirelui, sugerându-se, astfel, că femeia se va aranja întotdeauna pentru soțul ei.</p>
Bărbieritul mirelui	<p>În timpul ritualului, mirele stă așezat pe un scaun, ținând sub talpa piciorului banii cu care îl va plăti pe cel care îl bărbierește și îl pregătește de nuntă. Ceilalți băieți prezenți și lăutarii vor încerca să îi fure acei bani, însă mirele trebuie să îi împiedice, căci dacă vor reuși, se consideră că nu este încă pregătit să devină bărbat, adică să se căsătorească.</p>
Voalul miresei	<p>Se susține că acesta era purtat pentru a „ascunde frumusețea miresei” de spiritele rele, capabile să i-o răpească. Într-o altă explicație, voalul „apară mireasa de ochiul rău” sau de ochi, ce putea împieta asupra succesului căsătoriei. Unii folcloriști sunt de părere că voalul semnifică „supunerea miresei față de soțul ei”. Grecii și romanii din antichitate foloseau o mare pânză, un mare voal, ce acoperea atât mireasa cât și mirele, pentru a-i feri pe ambii de „ochiul rău”.</p>
Iertăciunea	<p><i>Iertăciunea</i>, are o semnificație importantă în desfășurarea ceremonialului nunții. Obiceiul iertăciunii consemnează plecarea tinerilor miri din casa părintească la cununie. Ea este ceea ce trebuie să se întâmple în existența umană și rosturile de viitor ale tinerilor miri. Iertăciunea de la părinți a mirilor regrupează importante elemente din viața socială, vizând o ierarhie a valorilor morale, așa cum s-au păstrat ele în decursul timpului. Reprezintă o valoare prin caracterul ei cognitiv și educativ. Scopul ei final este acela de a întări sub aspect social și umanist relațiile de ordin moral dintre copii și părinți.</p>
Socăcița (bucătăreasa)	<p><i>Socăcița</i> este aleasa o femeie specializată în pregătirea bucatelor pentru astfel de evenimente și ale cărei calități sunt recunoscute. Pe lângă calitățile de bună bucătăreasă, trebuie să fie glumeața și să se priceapă la strigături. Dincolo de bucatele obișnuite, ea trebuie să pregătească și preparatele rituale: colacul, găina. În unele localități ele se numesc <i>colcerițe</i>.</p>

<p>Costumul de nuntă</p>	<p>Veșmintele sărbătorești, rituale ori nupțiale constituiau „punți” spre viața veșnică în virtutea credinței că haina – cu precădere cămașa – este „casa omului, a trupului”, afirma M. Bocșe, reputat etnograf. Este simptomatic modul în care haina construiește, modelează trupul și chiar spiritul individului, devenind „o a doua piele”, un înveliș cultural care protejează individul de contacte malefice, în zona ritual-magică. Portul țărănesc românesc perpetuează doar două forme arhetipale, percepute chiar la nivelul costumului, ca „înveliș” cultural. Construit pe un volum cilindric, veșmântul urmează linia trupului, desenând idealul de „femeie fus” – influențe clare ale culturii bizantine, în vecinătatea curților domnești.</p>
<p>Pâinea</p>	<p>Rezultat al unei activități laborioase a agriculturii și trecută prin numeroase faze de transformare culturală. Pâinea e simbolul muncii țăranului și întruchiparea hranei esențiale a omului. E privită ca un aliment spiritual și ca darul cel mai de preț al Cerului.</p>
<p>Colacul</p>	<p>Colacii, atribut al nunți, la fel sfânt deopotrivă cu pâinea. Colacul este o coptură cu multe semnificații ritualice și educative. Colacul stabilește legătura dintre cer și pământ, dintre divinități și pământeni; mediază opozițiile. Colacul fiind, de felul lui, copt rotund este simbolul Soarelui și al Lunii, semnificație susținută și prin ornamentele sale din același aluat, care transfigurează o hierogamie cosmică. E un simbol al aducerii sacrificiului, înlocuind jertfele animale. Totodată, mâinile ce au copt, ce au ornat cu atâta măiestrie irepetabilă colacul, aduc ofrandă pământului ce a rodit, și celor ce au crescut și au adunat spic cu spic acest sfânt colac.</p>
<p>Ștergarul</p>	<p>Rolul principal al ștergarelor și al substitutelor acestora în cadrul nuntii este cel de punte (pod) de trecere dintr-o stare în alta, dintr-un segment temporal sau spațial în altul. Ca pe o punte trece mireasa din casa în care s-a născut în aceea a socrilor ei. Punțile leagă fazele preliminare, liminare și postliminare ale ceremonialului marital. Principalii actanți acumulează în decursul acestei perioade de timp noi roluri sociale și familiale: părinții devin socri și cuscri, mirii devin soți și, în același timp, ginere și noră, dar și gospodari la casa lor, nașii devin părinți adoptivi și inițiatori în tainele căsătoriei,</p>

	<p>frații și surorile devin cumnați etc. Orice transfer de bunuri materiale (zestre, daruri) se va face peste o punte de pânză.</p>
Masa de nuntă	<p>Masa de nuntă înlesnește legătura între neamuri, consfințind prin intermediul ospățului ceremonial atât trecerea, cât și alianța. Din acest punct de vedere, ea este o punte esențială, izolând cele mai importante momente ale nunții. Întâia masă ce se organizează după vedere (petrekerile de rămas care se fac separat la mire și la mireasă) este masa de cununie, numită și masa de întâlnire sau masa de hobot, la care participă numai mirii, nașii și socri. Ea este urmată de masa cea mare, care este de fapt masa centrală a nunții, și se încheie cu masa de la uncrop. Dar în unele zone, pe parcursul ceremonialului nupțial apar și alte mese, la fel de importante, cum ar fi masa darului (a nașei și a nașului); masa colacilor, masa deshobatului. Suprafața meselor este purificată de prezența sării și a pâinii. Astfel la uncrop se pun, în cele patru colțuri ale mesei, patru pâini.</p>
Pragul, poarta	<p><i>Pragul</i> reprezintă trecerea între exterior și interior, între spațiul profan și cel consacrat, având o semnificație dublă: de separație și reconciliere. Alături de incomparabila semnificație a pragului trebuie de tălmăcit și valoarea semnificativă a <i>porții</i>. La acest moment este necesar de amintit despre obârșiile vechi, transmise din generație în generație și care se aplicau cu multă migală și mult interes în momentele precise ale ceremonialului nunții, funcție de împrejurări concrete, fie autentică de respectarea nuanțelor superstițiilor, fie că au rolul de a scoate „perdeaua” dintre tineri, nănași, nuntași, având rolul de a dezmoți atmosfera rânduielii. Tălmăcind valoarea porții descoperim incomparabila semnificație a ei printre obiceiurile nupțiale. Poarta se deschide de mire, cu tot alaiul său de fete și flăcăi, care intră la mireasă să o scoată din casă afară, în „grădină” spre rodnicie, în acel topos împărătesc unde creșterea sfârșește în facere, creație, geneză. Deschiderea porții e o ieșire spre „grădina” fertilității, spre o nouă lume, către un nou orizont, unde bunul Dumnezeu nu-i lasă la rău. La fel, deschiderea porții e și desprinderea de la casa părintească. Motivul porții este</p>

	<p>foarte vechi, adoptat și localizat mereu. Ponderea motivului de temei venit din bătrâni constă în aceea că trebuiau urnite mari puteri și mărturisite evenimente îndelungi înainte ca poarta să poată fi deschisă, ca ființa să aibă argumente lăuntrice să părăsească vatra, devenită casa părintească, pentru un alt ținut unde se va întâmpla comuniunea și rodnicia. Odată deschise porțile se poate începe „nunta propriu-zisă”, intră mirele și mireasa sub „coroana și mireasma mirului vărsat”.</p>
<p>Busuiocul</p>	<p>Busuiocul – floarea erotică a dacoromanilor. Prin versul popular busuiocul se califică drept „floarea fetelor”, în sfera simbolurilor erotice se datorează înainte de toate mirosului său dulce și pătrunzător. În lirica românească îndeplinea funcția de puternic stimulant erotic. Floarea se așează sub pernă, pentru ca tânăra să-și viseze ursitul; planta pusă în păr sau în sân avea puterea de a capta dragostea celui dorit. În zile de sărbători fata își pune busuioc de dragoste în brâu și de izbutește să pună unui flăcău în brâu sau în păr o crenguță de busuioc, de bună seamă că are s-o îndrăgească. De fapt această floare rămâne a fi planta „babelor”.</p>
<p>Masa mare</p>	<p>Acest ritual în cadrul nunții este cel mai important, poți lipsi la toate celelalte ritualuri și etape ale nunții, dar „la masa mare” ești dator să fii, dacă ești invitat și ai acceptat să vii la nuntă. Masa mare este o formă de comuniune alimentară prin intermediul căreia căsătoria devine o învățare colectivă a ospitalității. Orice străin devine oaspete, pierzând, în acest context ritual, virtualitatea sa ostilă. Un astfel de ospăț instaurează prin cele trei forme de exces: economic, alimentară, comportamental, momentul culminant al ritualului, care, după opinia noastră, realizează acceptarea comunitară a noii familii și a noii alianțe. Masa mare devine darul pe care neamul mirelui îl face comunității pentru acceptarea lui sub noua configurație. O căsătorie este, ca orice trecere, o dispăriție și o reapariție simbolică ale neamului. Participarea la nuntă și „dăruirea”, „cadouri” sau „bani”, de către cât mai mulți membri ai comunității joacă în această comunicare socială rolul de încuviințare prin contra-dăruire a apariției neamului în forma lui extinsă și, implicit, dezânstrăinarea</p>

	tânărului cuplu.
Paharele dulci	Paharul reprezintă destinul uman, fie în ipostază pozitivă, fie negativă, pe întreaga durată a vieții sau în momentele ei principale: la naștere, nuntă sau trecere în neființă. Supraviețuirea sau renașterea inconștientă a simbolului vasului atestă o întărire a principiului feminin în relație cu vechiul cult al fecundității
Muzica ceremonială	Dintre toate elementele constitutive ale obiceiului nupțial îl deține cel musical, fără de care nici o nuntă nu se poate realiza. „Se zice , de altfel, că „nunta fără lăutari” , „fără muzică” nu se poate.” Și într-adevăr, belșugul de ceremonii ale nunților sătești, care durau altă dată zile și nopți întregi de-a rândul; vreme aproape de o săptămână se săvârșește sub zodia cântecelor de nuntă. Dintre toate elementele constitutive ale obiceiului nupțial un rol substantial îl are cel musical, fără de care nici o nuntă nu se poate realiza. Un loc deosebit îl dețin cântecele ceremoniale ale miresei. Ele se interpretează în cadrul a trei secvențe importante ale nunții: Îmbrăcarea miresei, Iertăciunea și Legătoarea miresei. Cântecele Miresei de la Legătoare continua să-l îndeplinească rolul în cadrul obiceiului nupțial. Atributul funcțional dat de către colectivitate acestui moment ceremonial este atât de puternic, încât el își continuă existența contemporană corespunzător mentalității moderne a participanților noi și prin aceasta permițând evoluția mijloacelor de expresie fără a fi îndepărtat. Cântecele ceremoniale ale miresei prezintă un interes deosebit, fiind puținele din repertoriul nupțial ocazional, care s-au păstrat în tradiția folclorică vie; în al doilea rând ele au conservat prin sine diferite aspecte ale concepției unei colectivități despre actul căsătoriei; în al treilea rând aceste cântece reprezintă „riturile” cheie din obiceiul nupțial prin intermediul cărora se realizează „trecerea” lentă a miresei între neveste, creând o atmosferă cu totul deosebită
Marșul de nuntă	<i>Marșul de nuntă.</i> Reprezintă o categorie aparte în repertoriul muzical nupțial. Ele se interpretează de fiecare dată când sosesc oaspeții atât la mire, cât și la mireasă, uneori în cadrul drumurilor ceremoniale. Astfel, marșul marchează momente importante în

	<p>desfășurarea nunții. Amintim că interpretarea marșului „poate să întrerupă” orice melodie de dans, care se interpretează în acel moment, ca mai apoi, după întâmpinarea oaspeților, să se revină la „melodia întreruptă”. Prin acest act se captează atenția celor prezenți asupra nuntașilor nou-veniți, subliniindu-se astfel „importanța fiecărui invitat la nuntă”. Dacă, însă, din anumite motive unui oaspete nu i s-a cânta marșul, acesta putea să se supere și să plece de la nuntă, „alimentând” discuțiile ulterioare referitor la realizarea nunții și introducând o notă neplăcută în desfășurarea ei nemijlocită. De aceea conform concepției populare, era deosebit de important atât pentru părinții miresei, cât și pentru cei ai mirelui ca aceștea să salute fiecare invitat în parte, pentru a evita incidentele neplăcute, care ar fi influențat negativ viața familială a tinerilor căsătoriți</p>
Spălarea mânilor	<p><i>Spălarea mânilor</i> – este un ritual, care amintește și demonstrează atitudinea față de igienă a moldovenilor. Igiena locuinței, a corpului, a mediului întotdeauna au fost foarte importante.</p>
Hora găinii	<p>„Hora găinii” validează public virginitatea miresei, căci onoarea mirelui se bazează pe ea. Ca în orice situație de negociere, există întotdeauna șansa de a fi înșelat, așa că infidelitatea este o preocupare constantă</p>
Furatul miresei	<p>În trecut, acest obicei se petrecea înainte de nuntă, mai ales când viitorii miri nu erau convinși că vor primi consimțământul parinților fetei. Așa că mirele fura fata de la casa parintească, iar după un timp, după ce se mai domolea necazul parinților, veneau să le ceară consimțământul. Pentru a nu se face de râsul lumii și pentru că așa aveau ocazia să mai negocieze din dota miresei, acestia își dădeau în cele din urmă acordul. Stilul clasic de furt al miresei pentru care se cere răscumpărare mirelui, a început să fie înlocuit (în bine) de un furt modern al ambilor miri și ducerea lor într-un loc romantic, preț de câteva minute, asta dacă cei apropiați lor s-au gândit deja la o mică improvizație pe această temă.</p>
Dezbrăcatul miresei	<p><i>Dezbrăcatul miresei</i> Ajungând la capătul mesei mari, când</p>

	<p>majoritatea nuntașior se duc pe la casele lor, când rămân doar rudele apropiate ale tinerilor și nănașilor se petrece ritualul „dezbrăcatul miresei”. Dezbrăcarea sau legătoarea miresei se realizează în mijlocul femeilor, care cântă special un cântec despre faptul că ea e nevestă, nu-i cu fetele, da-i cu nevestele etc. Un episod important, nu lipsit de o anume încărcătură dramatică, cunoscut și sub numele de „deshobotat” sau „desâmbălțat”. Scoaterea acestuia cade în îndatoririle nașei, care va înlocui voalul cu o eșarfa, batic sau basma, aceasta semnificând trecerea miresei de la fată la femeie maritată. Prin <i>scoaterea cununii</i>, prin îmbrobodirea miresei, se încheie o secvență a obiceiului de nuntă: secvența care pregătea, printr-o serie de rituri, “integrarea tinerilor în noua stare” și „trecerea într-o nouă ipostază”, de maximă responsabilitate pentru fiecare dintre ei.</p>
Plânsul miresei	<p>Astăzi a dispărut „plânsul miresei”. Și e foarte rău. Să n-o mai doară inima că se desparte de ființele dragi, de casa părintească. Parcă în trecut mireasa plângea numai de aceea că era măritată cu de-a sila de părinți, că o aștepta o viață grea și <i>nemilă</i> de bărbat. Sensul acestui obicei era cu mult mai profund decât vrem noi astăzi să-l interpretăm. După datină, mireasa trebuie să plângă. „ca să crească grâu”, dar dacă este pătrunsă de solemnitatea momentului, plânge cu adevărat.</p>
Legătorile	<p>Legătoarea după masa cea mare, cu atribute de ritual este un spectacol de mare importanță. „Legătorile” sunt cadourile care le fac părinții miresei nunilor și rudelor mirelui, pe care aducându-le la masă „le joacă”, demonstrându-le. Dacă la alte popoare mirele trebuie să plătească „calâm” pentru o fată de parcă „ar cumpăra-o” sau ar achita o anumită taxă pentru luarea a unor brațe de muncă, apoi la moldoveni e invers, părinții fetei trebuie să le ofere rudelor mirelui cadouri ca simbol al înrudirii cu ei și totodată să-și mențină statutul social de om gospodar și respectuos față de tradiții.</p>
Colacii de cuscri sau „încuscirea”.	<p>La sfârșitul etapei de legare se realizează „schimbul colacilor de cuscri”, care constă în oferirea reciprocă unul altuia a unei perechi de colaci acoperiți cu prosop decorativ și cadouri – cuscrului cămașă și cuscrei țesătură de rochie. Acestea trebuiau să fie la fel</p>

	dintr-o bucată și de aceeași culoare. Acest moment este important prin faptul că ei devin rude și se vor numi „cuscri”.
Uncropul (pocânzia)	<i>Uncropul.</i> Luni după nuntă, spre seară, se făcea uncropul sau pocânzia, obiceiul numindu-se în unele părți nuntișoara (Chetrosu-Fălești). Altădată, această petrecere avea loc numai dacă „mireasa era cinstită”. În zona centru se juca o horă a „rachiului roșu”. Nașa venea cu o farfurie cu spirt aprins și i-o da soacrei celei mari, iar aceasta i-o da mamei miresei. În mai multe părți din Moldova exista și un postludiu al petrecerilor circumscrise nunții. La Mîndîc-Drochia, marți după nuntă se sărbătorea <i>seara plăcintelor</i> , datină atestată și la Costuleni-Ungheni, numai că aici poartă denumirea de <i>scuturatul cenușii</i> .
Îmbiatul	Obicei, care începe de la părinții miresei. Prin acest obicei frumos tinerii intrau în viața lor cea nouă de gospodari și de soți, și, ca gospodari și soți tineri, ei erau povățuiți de nunii lor, oameni pățiți și cunoscători într-ale vieții. Prin îmblarea lor pe la rude și cunoscuți, ei le vesteau lor și întregului sat că se despărțesc de-acuma de tinerețe și trec în rândul oamenilor, datoria cărora este de a umbla întotdeauna cu grija în spate, pentru agonisirea și zidirea vieții lor și a copiilor lor.
Calea primară	„Calea primară”, în mintea moldoveanului, este lungă și spinoasă cale a vieții sau, mai bine zis, începutul acestei căi. După nuntă, timp de o săptămână, mireasa nu are voie să-și vadă părinții. Interdicția încetează abia după ce se duce, împreună cu soțul și cu nașii, la ospățul de cale primară (cele mai multe zone), calea mînzului sau pe urmă. La o săptămână după cununie sau mai târziu, adică când îi iartă împrejurările și starea, fac părinții miresei o petrecere familială, la care poftesc pe însurăței, pe părinții mirelui, pe nunii cei mari și pe neamurile cele mai de aproape. Prin acest rit se dovedește valoarea formării corecte din punct de vedere moral și spiritual a tinerii familii.
Vălitoarea	Taina cununii, după credința poporului român este o taină atât de mare și de sfântă că pe cei ce au apucat odată a se uni prin dânsa, nimeni nu poate să-i despărtească, în afară de Dumnezeu. Dintre

	<p>practicile postnuptiale s-au păstrat puține elemente. După o săptămână de la nuntă tânăra nevestă merge la biserică cu flori și „i se pune vălitoarea – semnul trecerii definitive în rândul nevestelor”. La două săptămâni după nuntă, într-o duminică sau într-o zi de sărbătoare cuprinsă în acest interval de timp, mirii se duc cu lumânări și cu colivă la biserică, unde îi așteaptă nașii. După ce li se citește „dezlegarea” în pridvor, tinerii lasă lumânările de cununie la icoane, apoi aleg hramul familiei nou întemeiate, de obicei după numele de botez al mirelui. Exista datina ca însurăței, la un an după ce s-au căsătorit sau mai degrabă, să aducă nunilor două perechi de colaci ca semn de recunoștință și mulțumită pentru că i-au cununat.</p>
--	---

Conocăria

„Bună dimineața, cinstiți socri-mari!

Mulțumesc dumneavoastră, băieți militari,

Dar ce îmblați, ce cățați?

Ce umblăm, ce cătăm

La nime samă nu dăm,

Că multe mări am trecut,

Multe țări am bătut,

Nime seama nu ne-a luat.

Dar cine sunteți dumneavoastră,

Să ne luați sama noastră?

Dar fiindcă ne-ntrebați,

Să ne luați cu-ncetul

Și cu binișorul,

Să ne dăm cuvântul cu adevărul,

Că de multe ce se-ndeașă,

Vom spune una mai aleasă.

Ales tânărul nostru-mpărat

Dimineața s-a sculat,

Fața alba s-a spălat,

Chica neagra-a pieptănat,

*Din trâmbiță a sunat,
Mare oaste-a adunat.
Ș-a adunat o sută de feciori de ghegeneral,
De boieri de cei mai mari.
Ș-au plecat vânătorii să vâneze
Valea din sus,
Dinspre apus,
Pân' când juncanii au stătut
Și potcoavele au pierdut.
A stătut toata oastea în mirare,
Unii zic că este urmă de zână,
Să-i fie împăratului cunună.
Așa se mai chibzuiesc
Și se găsesc alți vânători,
Mai cunoscători
Și zic că este umbră de căprioară,
Să-i fie împăratului soțioară.
Dar nunul cel mare
Cu grija-n spinare,
Călare pe-un cal,
Ca un Docipal,
Se ridică-n scări,*

Se îmfală în nări

Și face ochii roată

Peste oștirea toată,

Și când încoace privește,

Aici zărește

O floricică frumoasă

Și drăgăstoasă,

Și văzând că nu-înflorește,

Nici nu rodește,

Nici locul nu-i priește

Și mai mult se ferește,

Ne-a trimis pe noi șase jerpani,

Călări pe patru juncani

Cu coamele-ncâlcite,

Cu frâurile zugrăvite,

Cu unghiile custurite

Și cu cozile-mpletite,

Ca cu toții să pornim

Și la curțile dumneavoastră să venim,

Ca floricica s-o luăm

Și la împarat s-o dăm...”

Chestionar pentru necăsătoriți

În ce măsură cunoaște-ți obiceiurile de nuntă?(bifați)

Le cunosc deplin

Le cunosc selectiv

Le cunosc puțin

Nu le cunosc

Ce este în viziunea Dvstră Logodna?(bifați)

Rânduială

Întâlnire între rudele tinerilor

Petrecere

Promisiune reciprocă

Considerați logodirea celor doi tineri necesară? De ce?

Da

Nu

Pentru Dvstră cât de importantă este logodirea?De ce?

a.Importantă

b.Prea puțin importantă

c.Nu știu

Care este vârsta minimală pentru oficierea cununiei(bifați)?

Bărbați:

16

18

20,

Femei:

16

18

20

Cununia în viziunea Dvstră este(bifați)

Necesitate

Obligativitate

Cerință

Cât de importantă este cununia pentru tinerii însurăți?

Importantă

Puțin importantă

Îmi vine greu să răspund

Este nevoie de nași pentru a avea loc căsătoria?

a. da

b. nu

Considerați, că prezența nănașilor este necesară în timpul cununiei? De ce?

Necesară

Prea puțin necesară

Inutilă

La căsătoria Dvs. pe cine veți alege de nănași? (bifați)

Din rândul rudelor

Din rândul prietenilor

La întâmplare

Din momentul ce veți decide să vă căsătoriți, veți pleda pentru cununie?

Obligativ

Poate fi și fără cununie

Îmi vine greu să răspund

Chestionar pentru căsătoriți

În ce măsură cunoaște-ți obiceiurile de nuntă?(bifați)

Le cunosc pe deplin

Le cunosc selectiv

Le cunosc puțin

Nu le cunosc

Ce este în viziunea Dvstră Logodna?(bifați)

Rânduială

Întâlnire între rudele tinerilor

Petrecere

Promisiune reciprocă

Considerați logodirea celor doi tineri necesară? De ce?

Da

Nu

Pentru Dvstră cât de importantă este logodirea? De ce?

Importantă

Prea puțin importantă

Nu știu

Care este vârsta minimală pentru oficierea cununiei?(bifați)

Bărbați

16

18

20

Femei:

16

18

20

Cât de importantă este cununia pentru tinerii însurați?(bifați)

Importantă

Puțin importantă

Îmi vine greu să răspund

Considerați, că prezența nănașilor este necesară în timpul cununiei? De ce?

Necesară

Prea puțin necesară

Inutilă

Acceptați concubinajul? De ce?

Da

Nu

Nu sunt gata să răspund

Ce calități creștine trebuie să aibă nașii de cununie? Enumerați

Care sunt principalele datorii ale nașilor de cununie? Enumerați

Dacă ați avea o propunere de-a fi nași, cum ați proceda? De ce?

Accept cu siguranță-

Accept în anumite circumstanțe

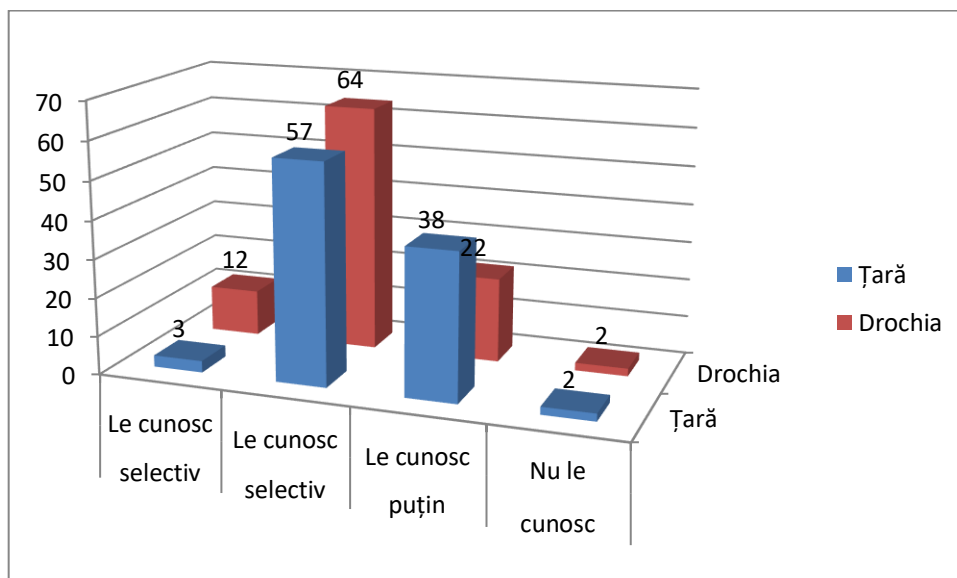
Refuz categoric

Refuz în anumite circumstanțe-

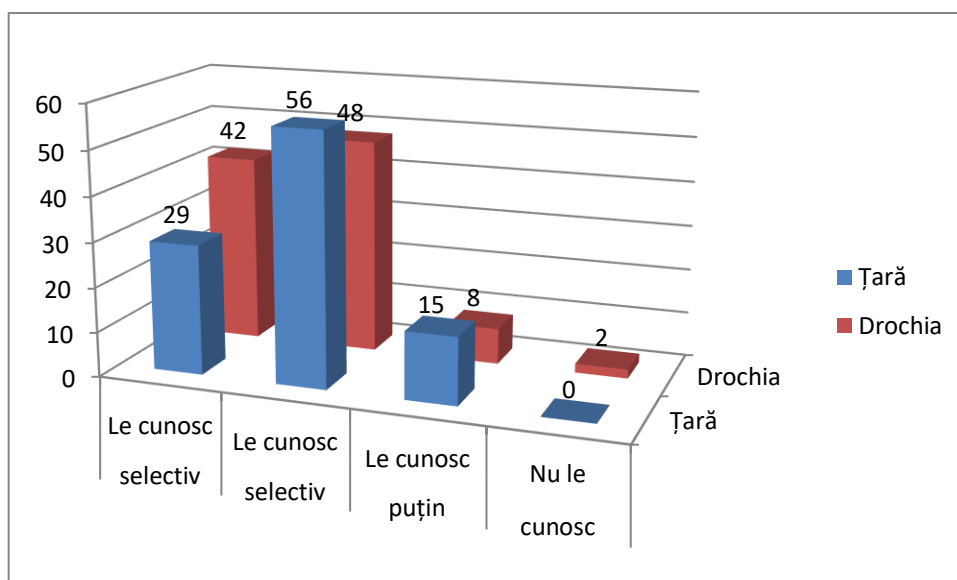
Mulțumesc!

DIAGrame

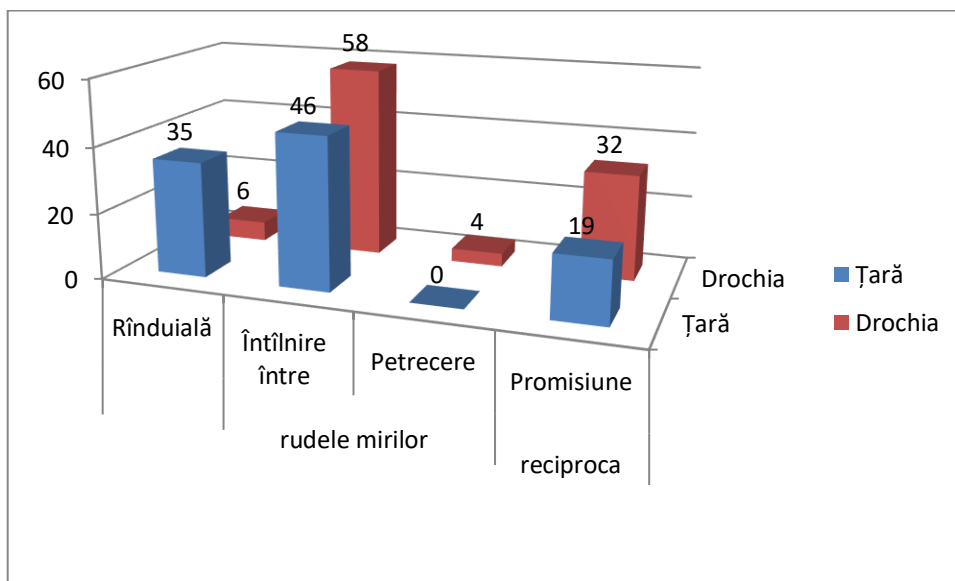
În ce măsură cunoaște-ți obiceiurile de nuntă(persoane necăsătorite)

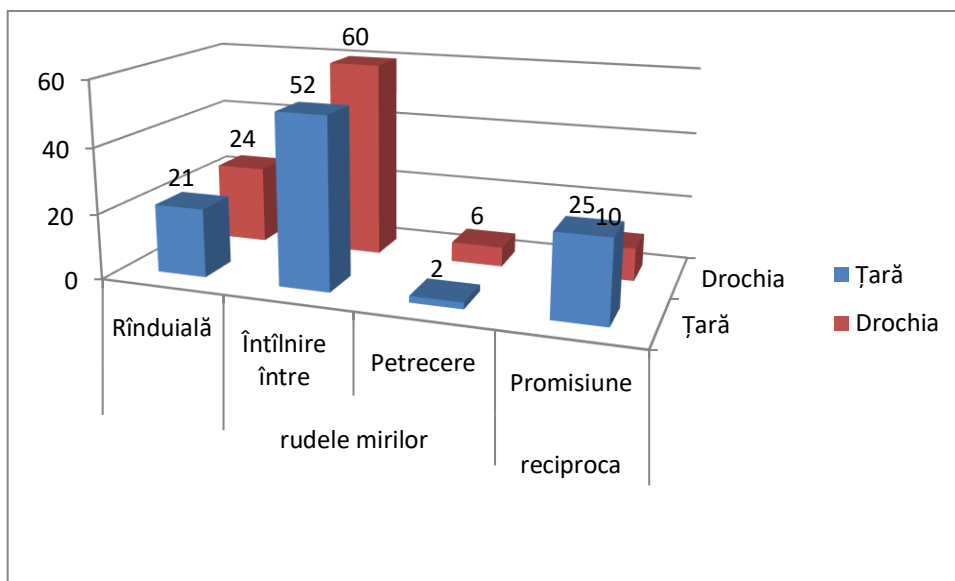
În ce măsură cunoaște-ți obiceiurile de nuntă(persoane căsătorite)

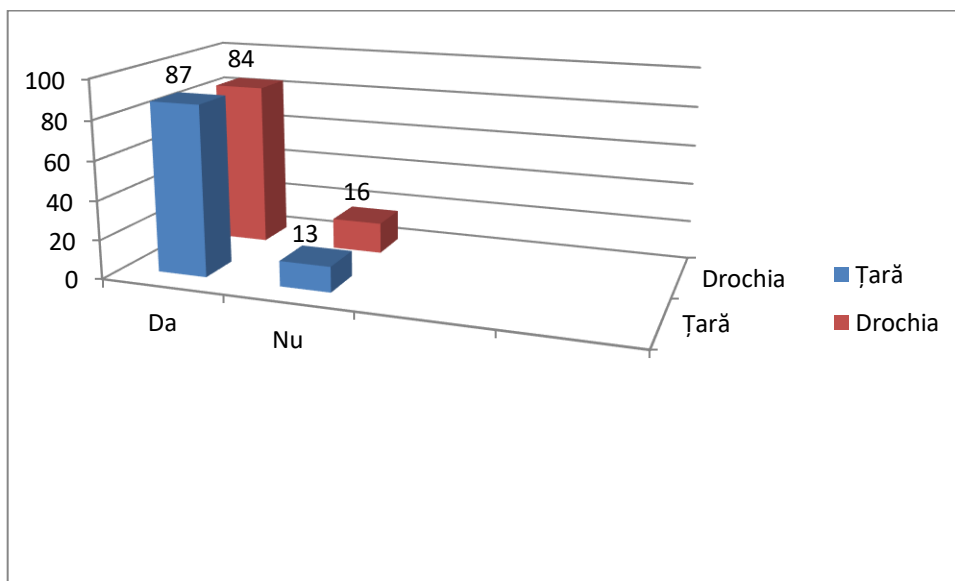
Ce este în viziunea Dvstră Logodna(persoane necăsătorite)

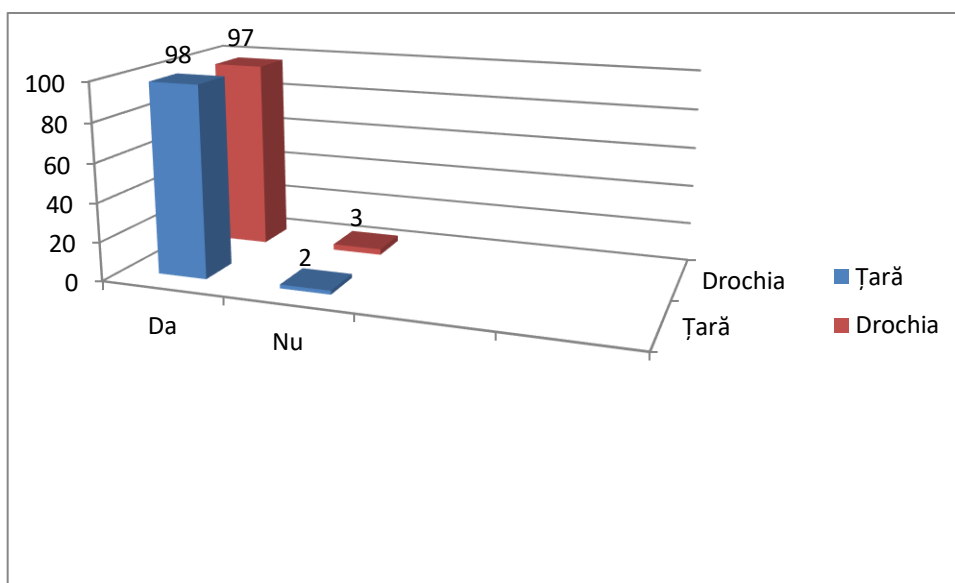
Ce este în viziunea Dvstră Logodna(persoane căsătorite)

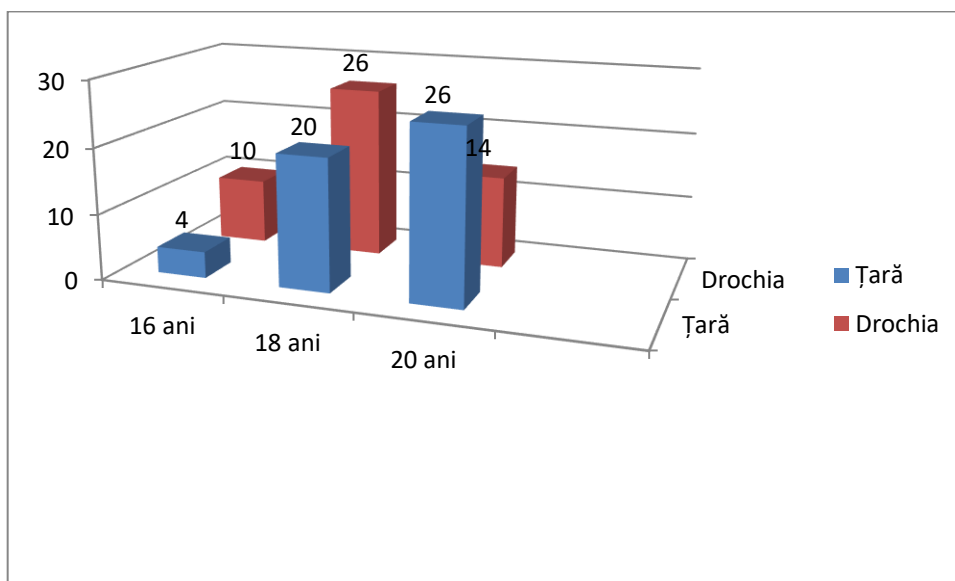
Considerați logodirea celor doi miri necesară(persoane necăsătorite)

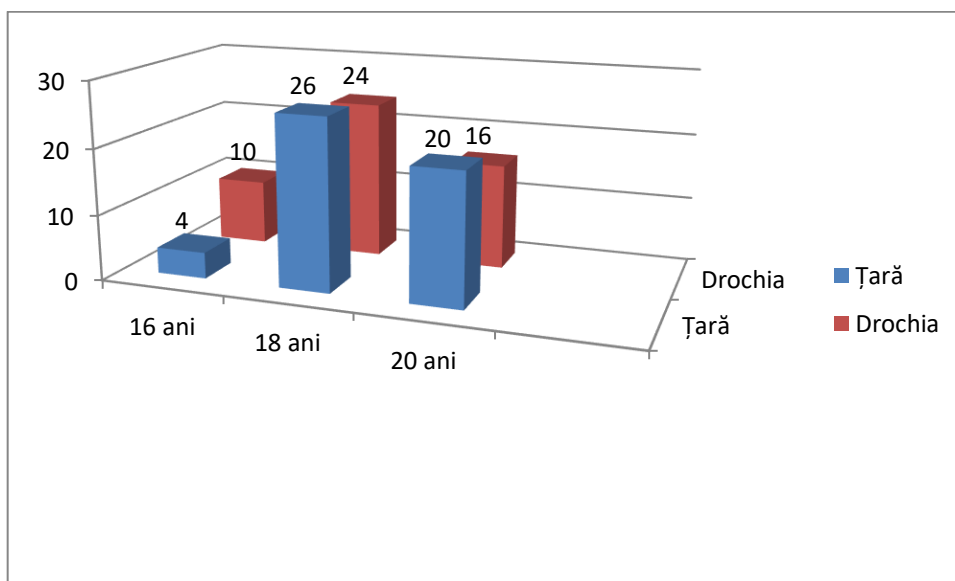
Considerați logodirea celor doi miri necesară(persoane căsătorite)

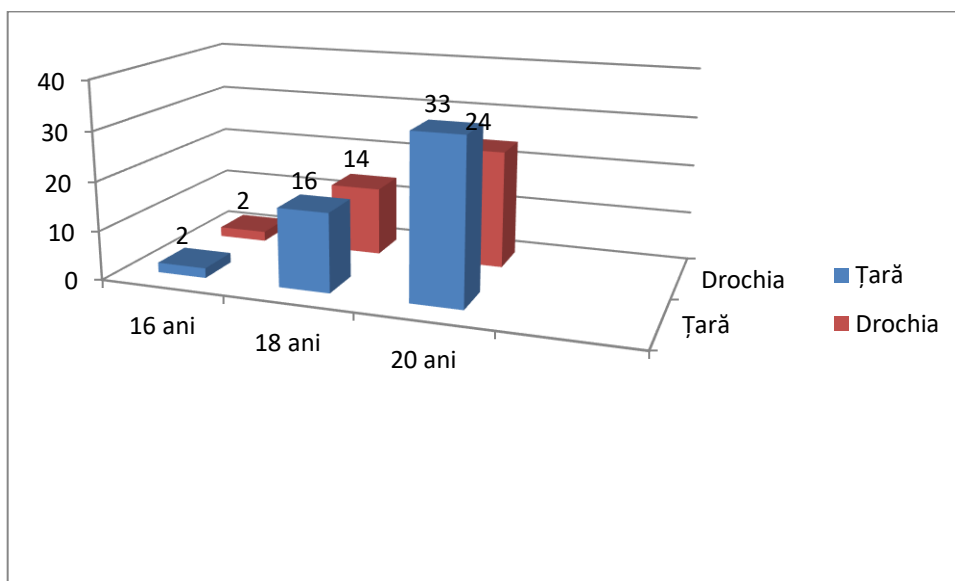
Care este virsta minimala pentru oficierea cununiei la barbati?(persoane necăsătorite)

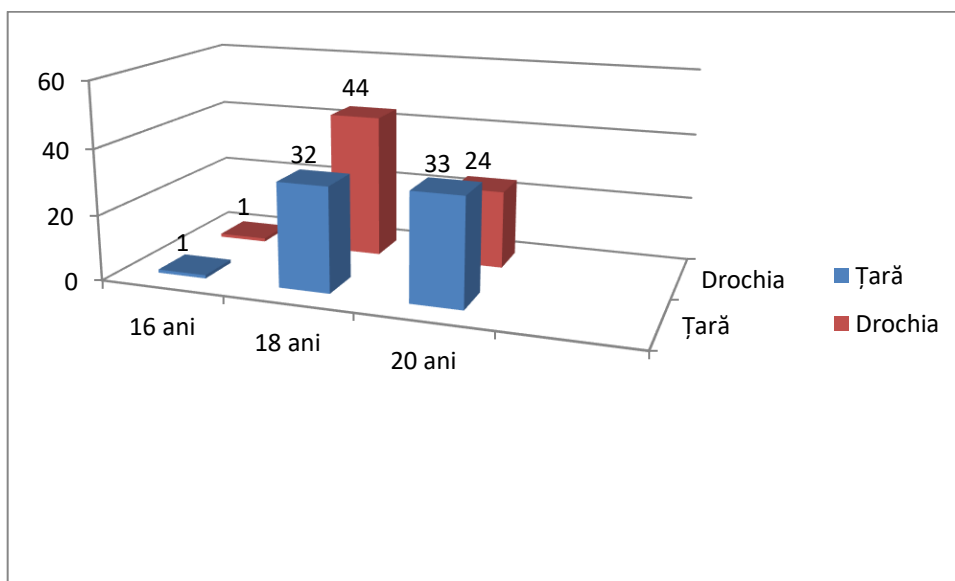
Care este virsta minimala pentru oficierea cununiei la femei?(persoane necăsătorite)

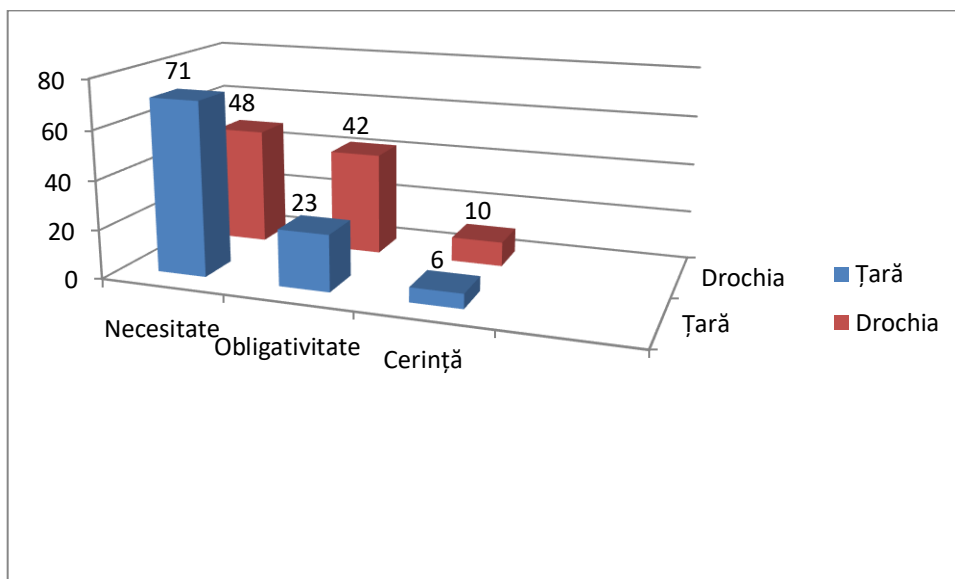
Care este virsta minimala pentru oficierea cununiei la barbati?(persoane căsătorite)

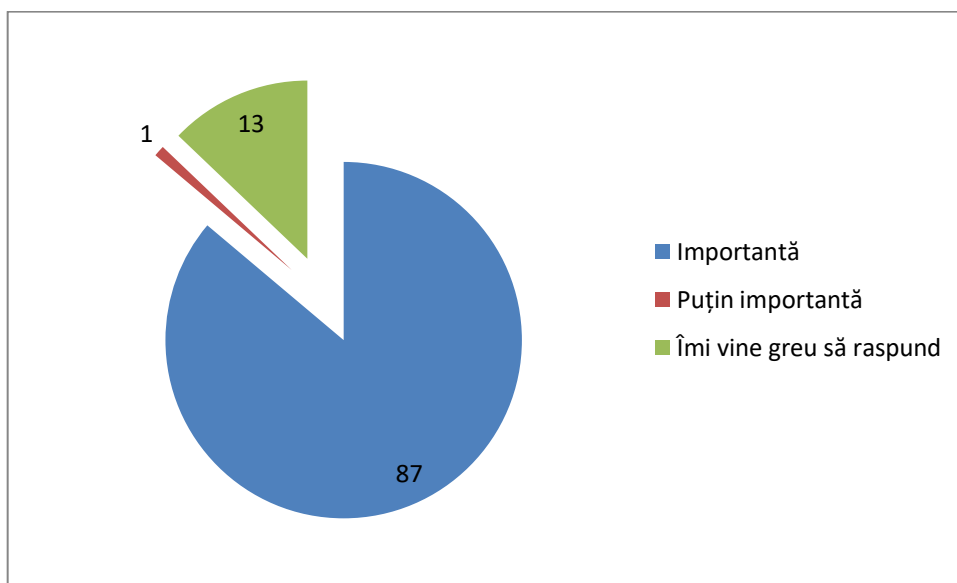
Care este virsta minimala pentru oficierea cununiei la femei?(persoane căsătorite)

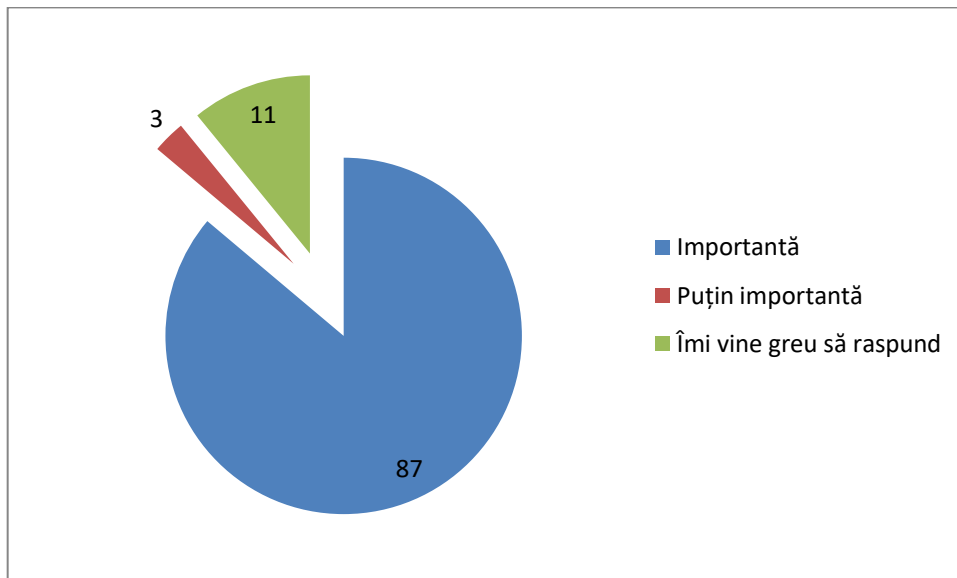
Cununia in viziunea D-vestra este: (persoane necăsătorite)

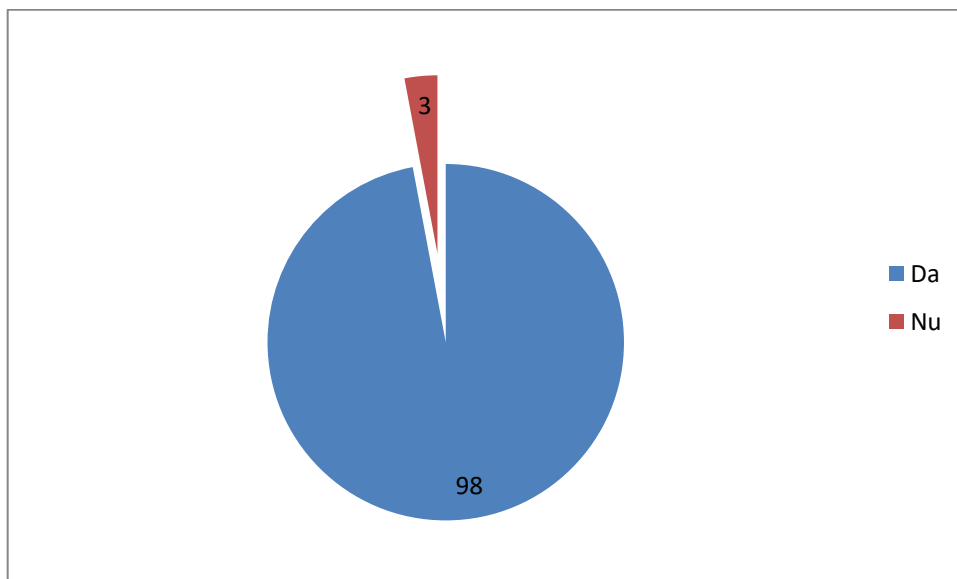
Cât de importantă este cununia pentru tinerii însurăți(persoane necăsătorite)

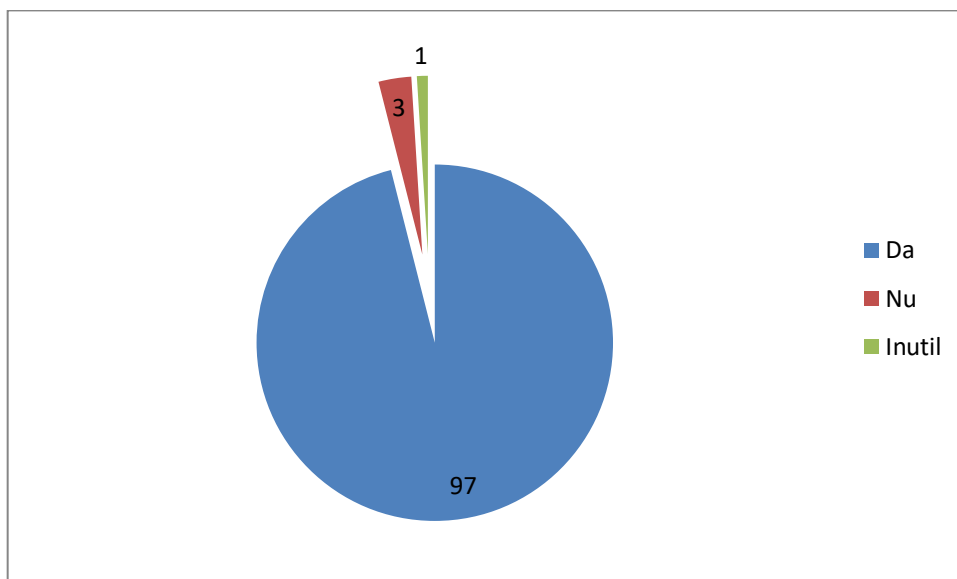
Cât de importantă este cununia pentru tinerii însurați(persoane căsătorite)

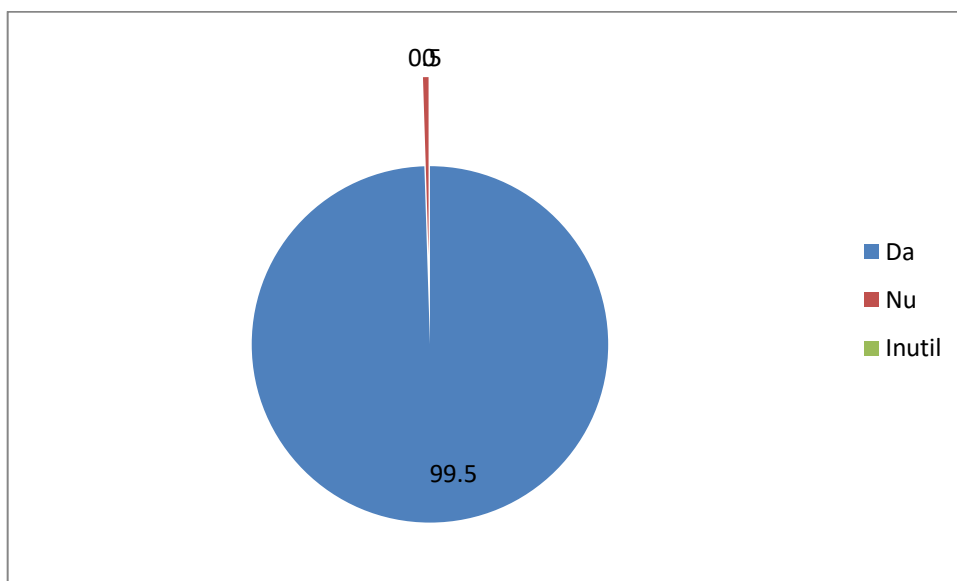
Este nevoie de nași pentru a te căsători?(persoane necăsătorite)

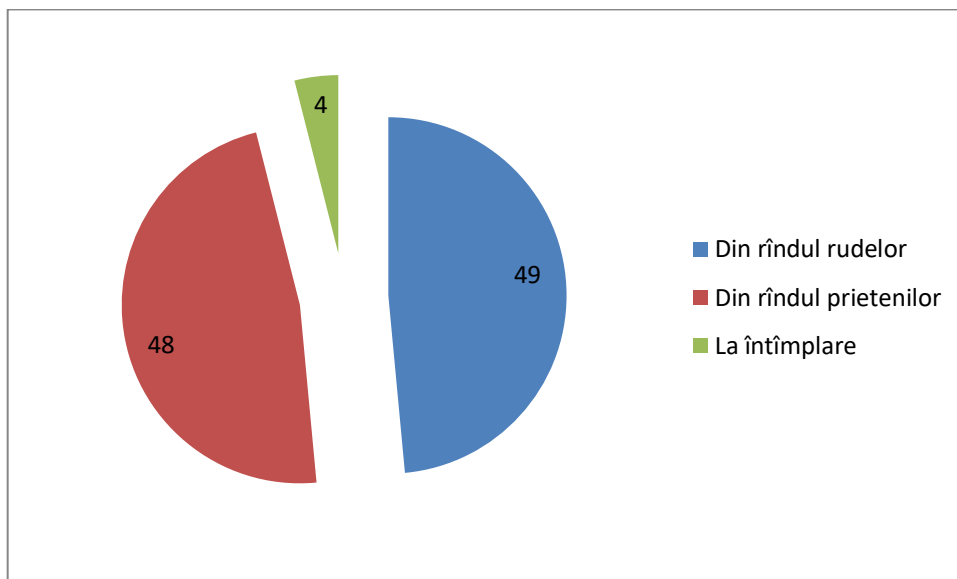
Este necesară prezența nașilor la cununie?(persoane necăsătorite)

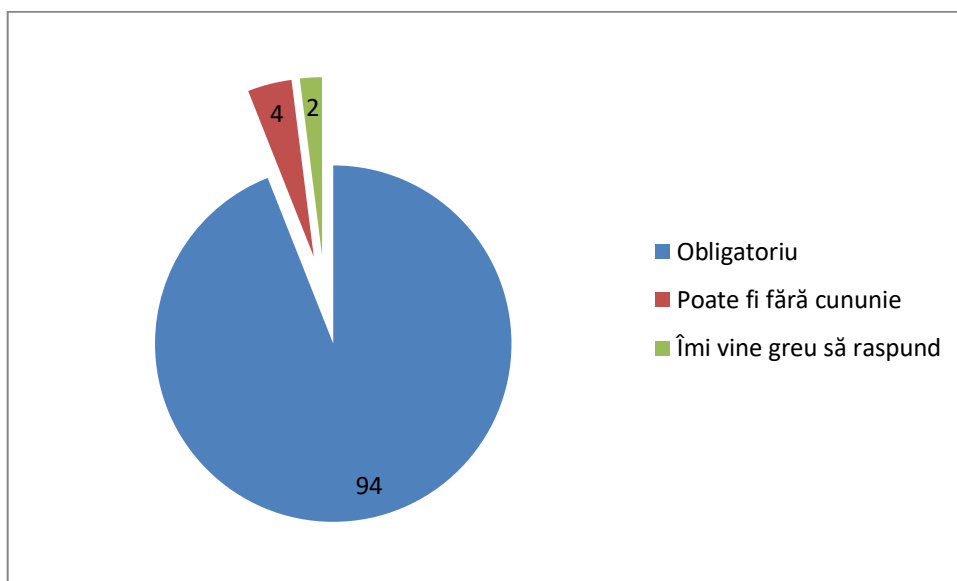
Este necesară prezența nașilor la cununie?(persoane căsătorite)

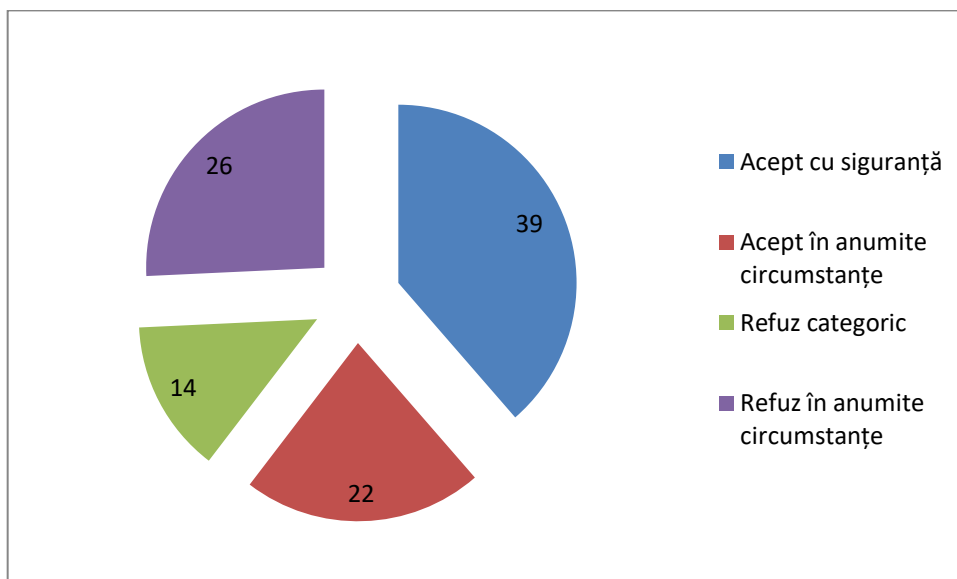
La căsătoria dvstră pe cine veți alege de nași?(persoane casatorite)

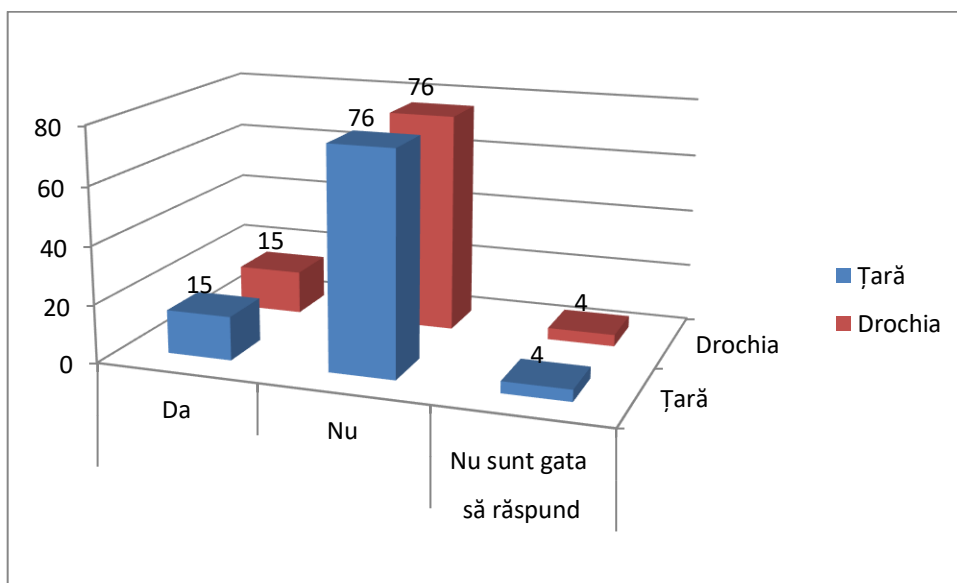
Din momentul ce ve-ți decide să vă căsătoriți, ve-ți pleda pentru cununie(persoane necăsătorite)

Daca ati avea o propunere de a fi nasi, cum ve-ti proceda?(persoane casatorite)

Acceptati concubinajul?(persoane casatorite)

Chestionar pentru elevii cl.XI-XII

Dragă prietene!

Solicit părerea ta despre necesitatea unui curriculum orientat spre pregătirea tinerei generații către viață din perspectiva folclorului nupțial. Voi fi recunoscătoare pentru părerile oferite.

Delimitați utilitatea curriculumului cu referire la formarea cuplului familial din perspectiva nunții moldovenești

Util

Prea puțin util

Inutil

Selectarea conținuturilor pentru studierea temei se apreciază ca:

Suficient

Este loc de mai bine

Nu sunt gata să răspund

Sunt gata să mă implic în studierea aprofundată ale conținuturilor propuse:

Da

Nu

Am alte opțiuni

Cum credeți, de cine depinde reușita realizării conținuturilor curriculumului?

diriginte

elevi

profesori

familie

toți cei enumerați

Cine va avea de câștigat în urma implementării curriculumului?

Autorul curriculumului

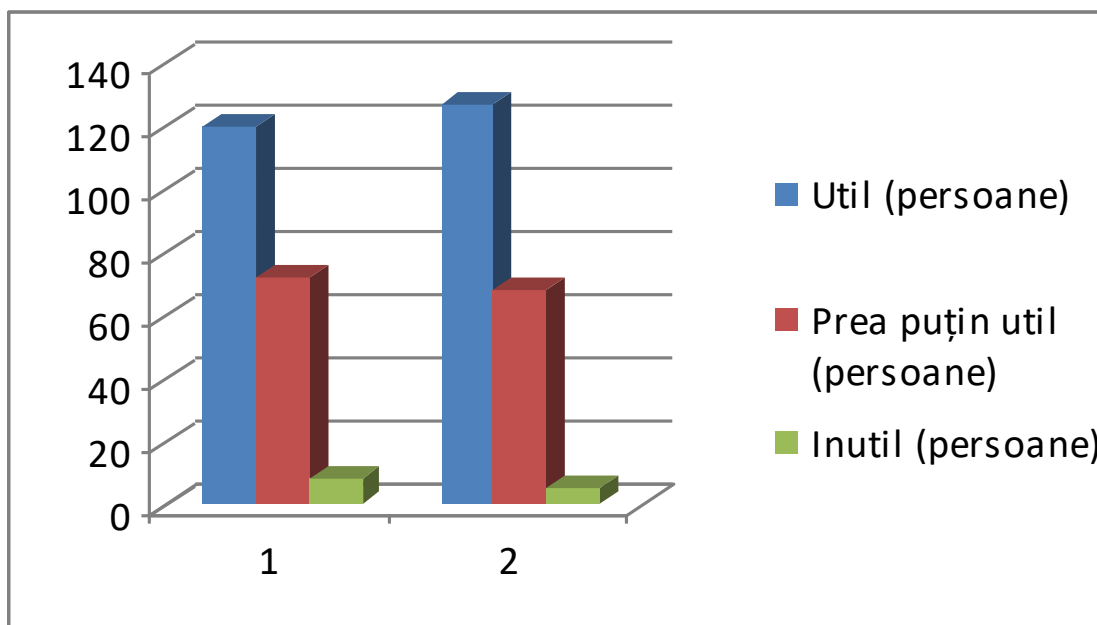
Tânăra generație

Societatea

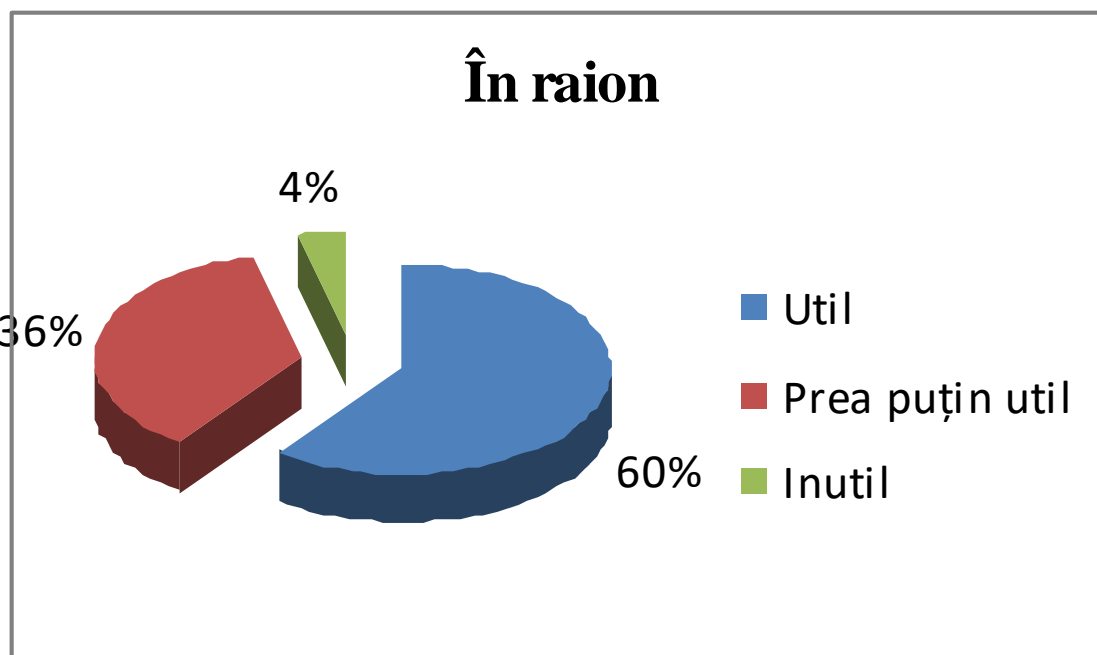
Mulțumesc

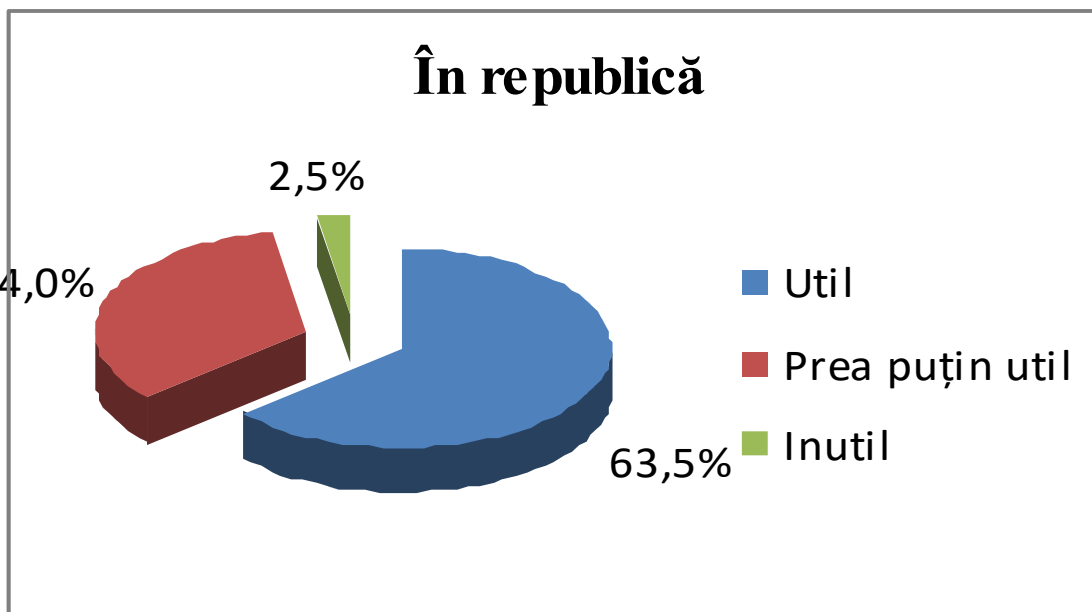
Diagrame

Delimitați utilitatea curriculumului cu referire la formarea cuplului familial din perspectiva nunții moldovenești

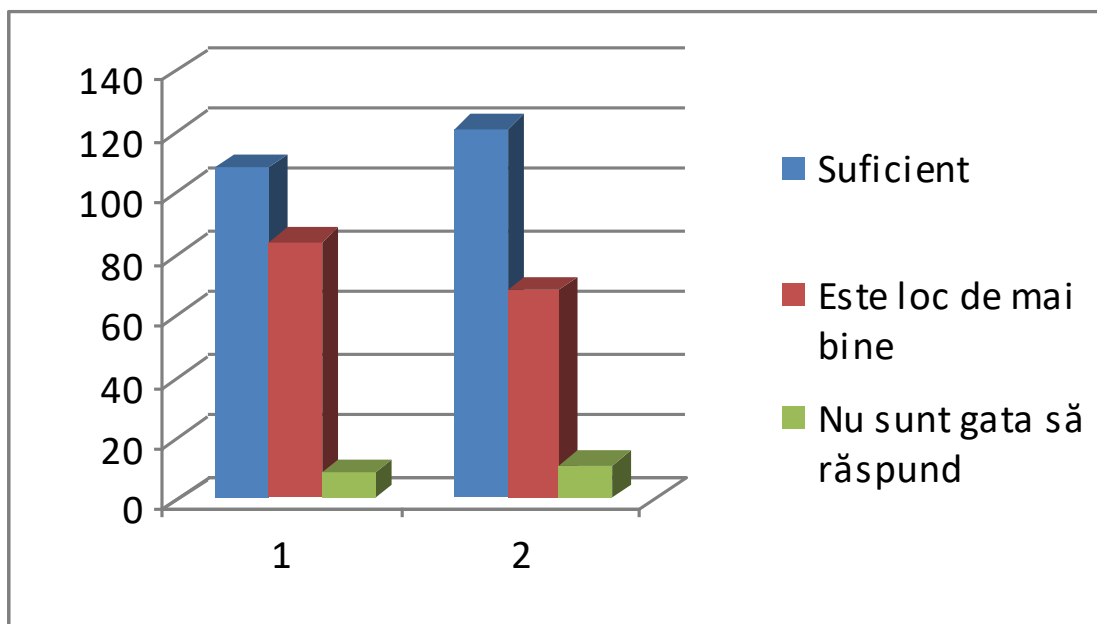

Delimitați utilitatea curriculumului cu referire la formarea cuplului familial din perspectiva nunții moldovenești

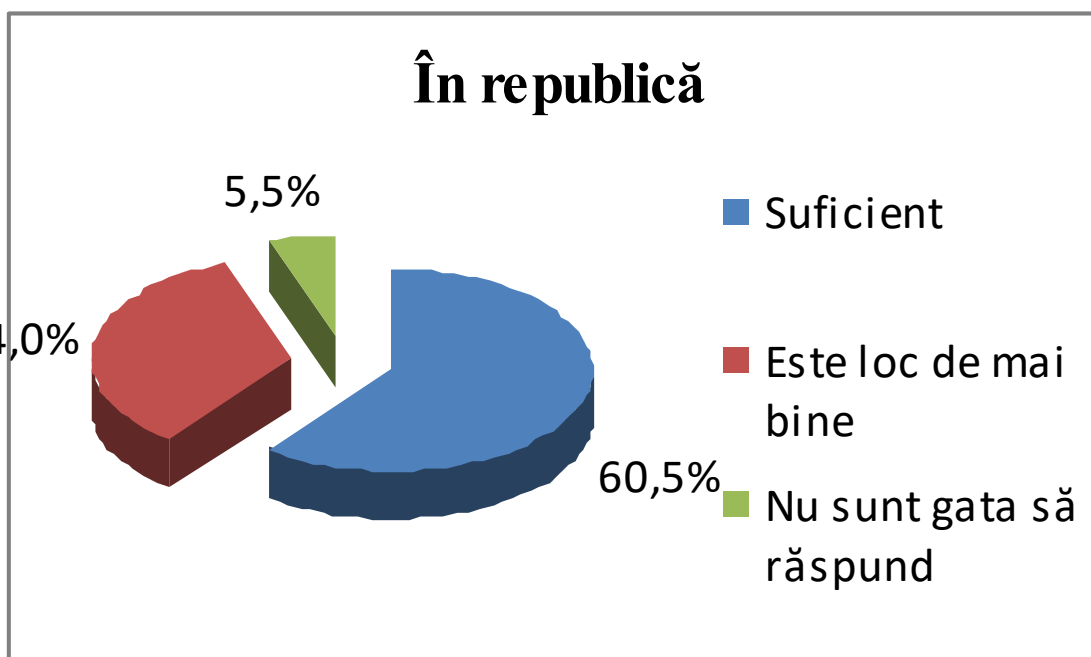
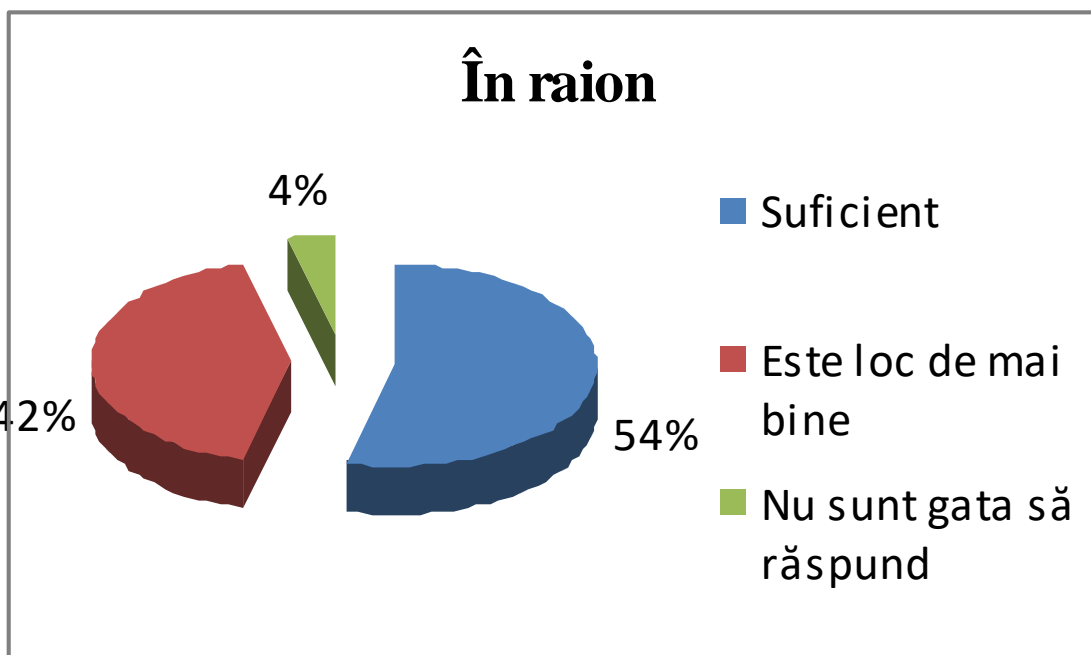

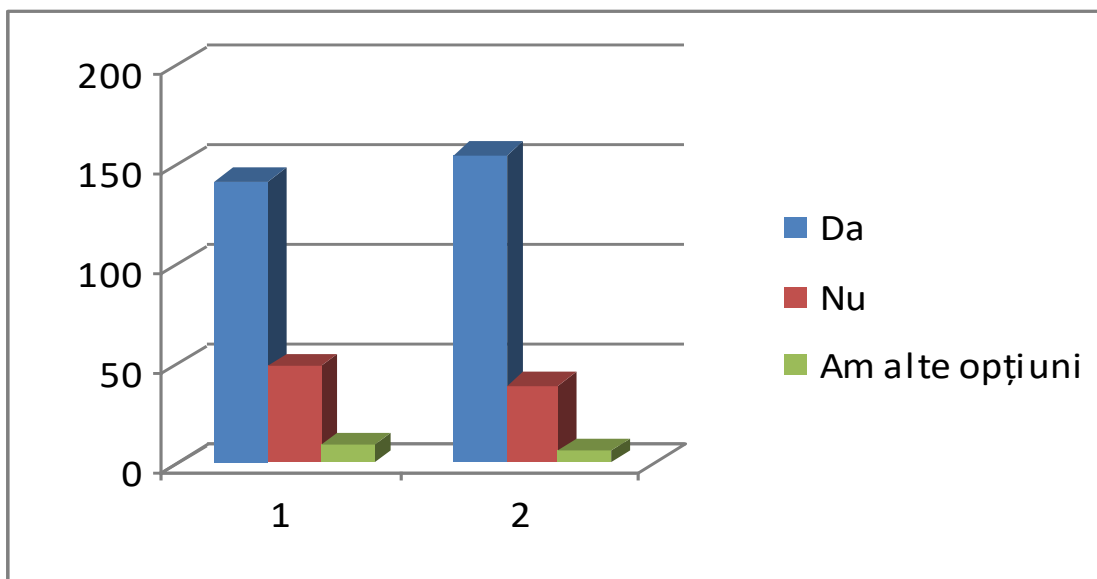
Selectarea conținuturilor pentru studierea temei se apreciază ca:

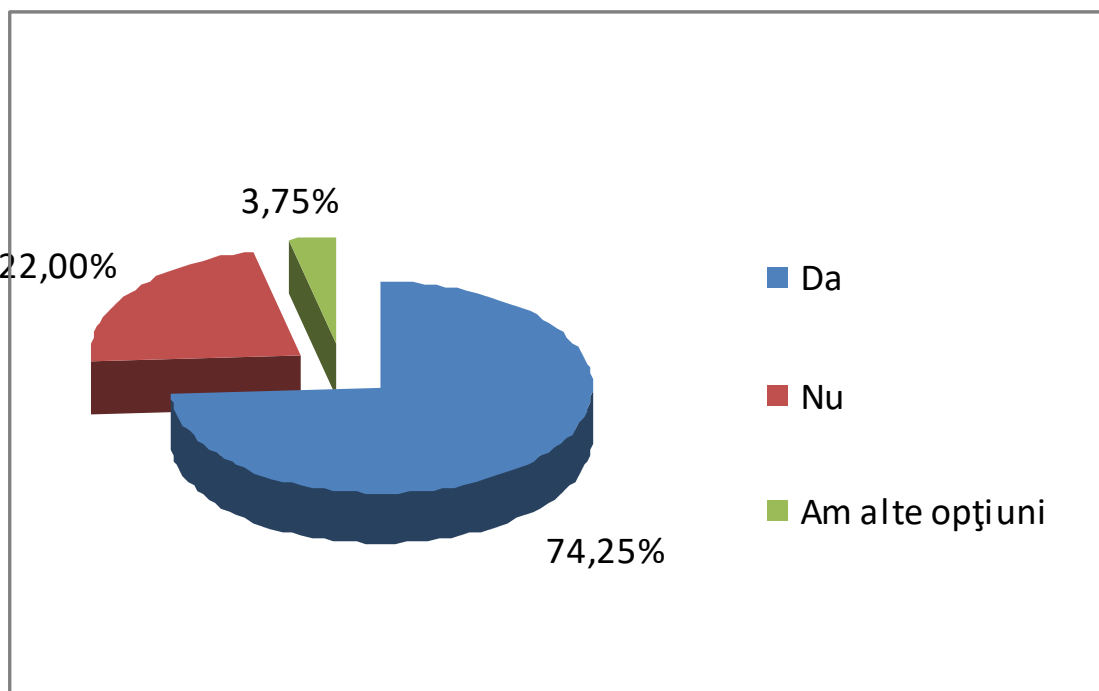
Selectarea conținuturilor pentru studierea temei se apreciază ca:

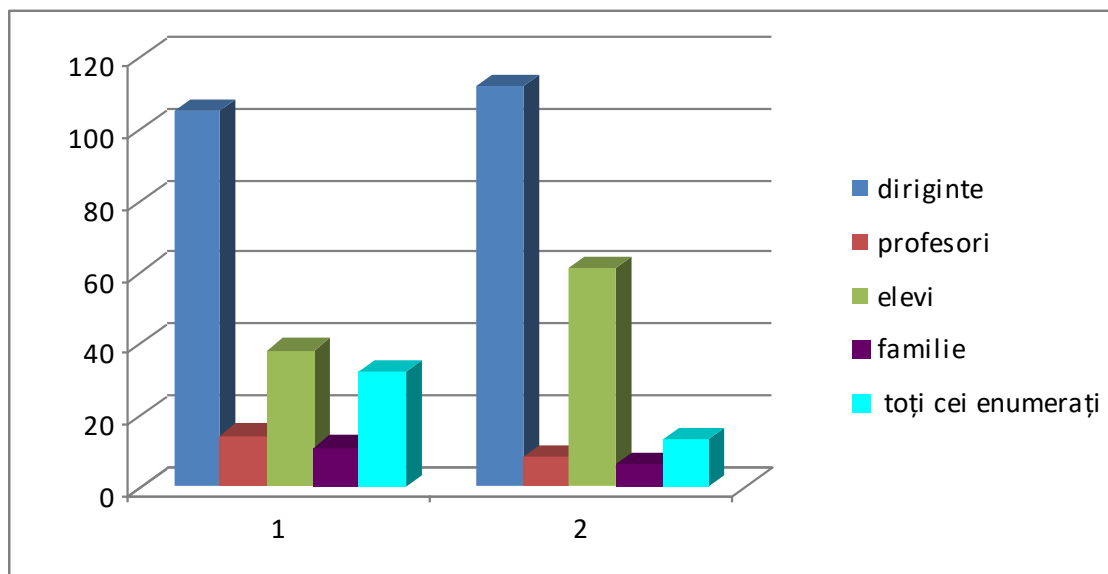
Sunt gata să mă implic în studierea aprofundată
ale conținuturilor propuse

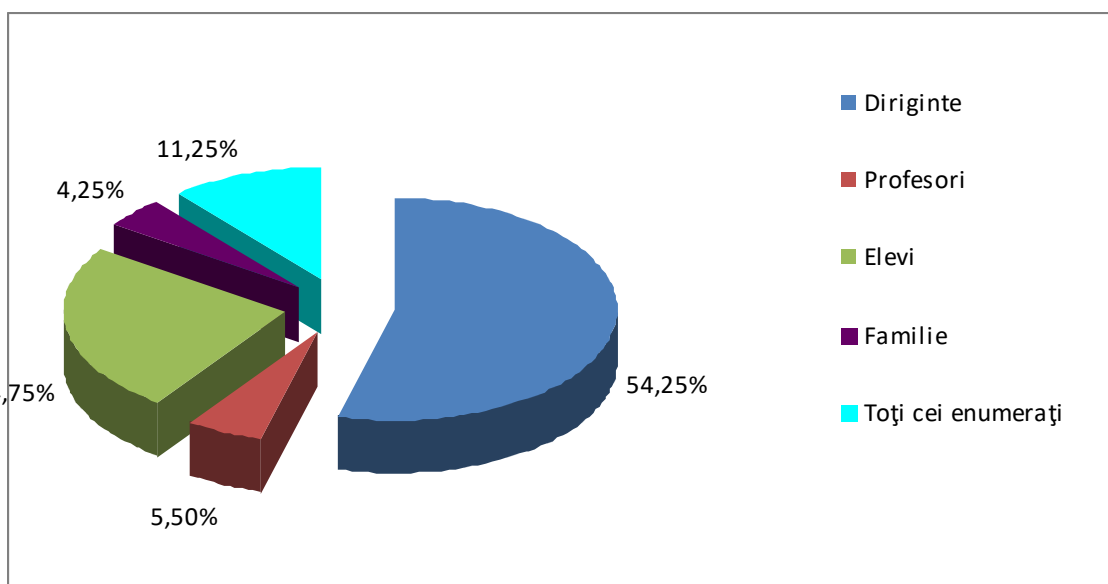
Sunt gata să mă implic în studierea aprofundată
ale conținuturilor propuse

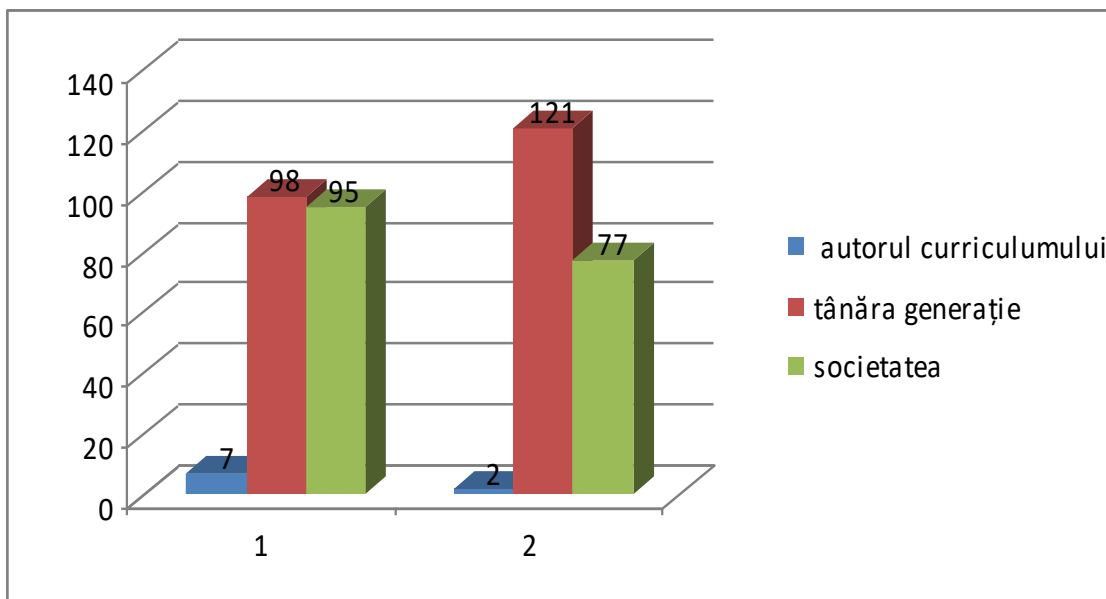
Cum credeți, de cine depinde reușita realizării conținuturilor curriculumului?

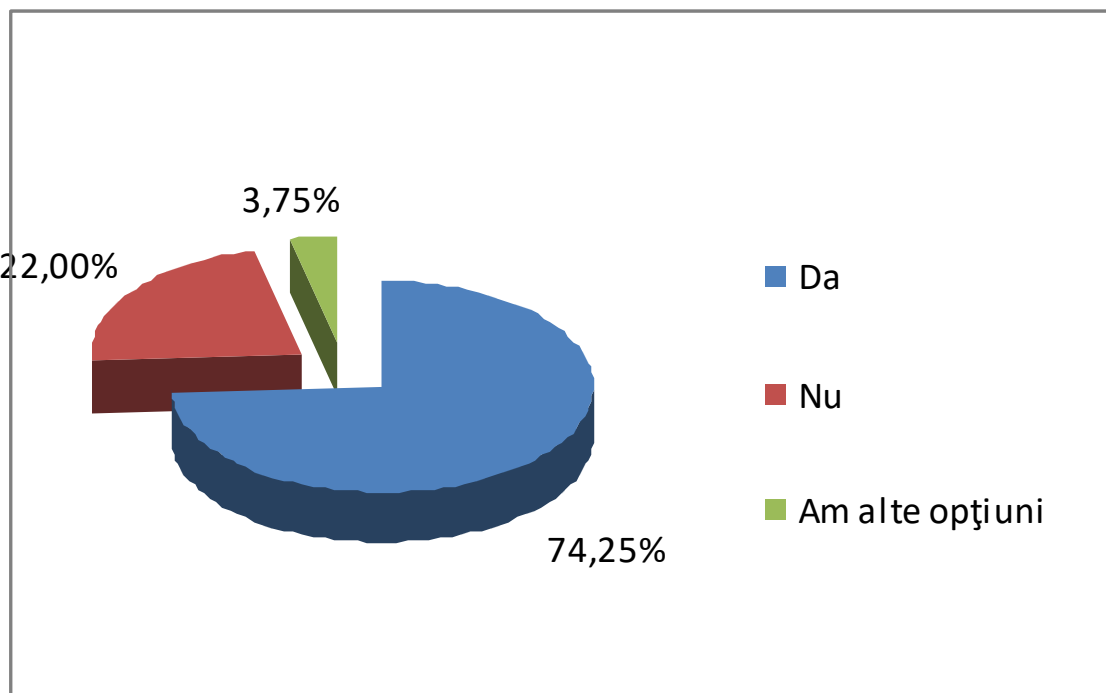
Cum credeți, de cine depinde reușita realizării , conținuturilor curriculumului?

Cine va avea de câștigat în urma implementării curriculumului?

Cine va avea de câștigat în urma implementării curriculumului?

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Tureac Tatiana

09 octombrie 2018

CV-ul AUTORULUI

Numele de familie și prenumele - Tureac Tatiana

Data și locul nașterii - Drochia, 24 iulie 1973

Cetățenia - Republica Moldova

Studii - superioare, Universitatea de Stat „A.Russo” din or.Bălți, profil pedagogie și psihologie, specializarea pedagogia și psihologia preșcolară, calificarea, educator metodist; IȘE, 03 martie 2011, specializarea Teoria și metodologia instruirii, titlu de master în Științe ale educației

Stagii- Proiectul educațional Parteneriat Global Pentru Educație, ProDidactica, Pas cu Pas, 2013, 2015, calificarea formator local

Domeniile de interes științific- etnopedagogie, educația timpurie

Activitatea profesională- specialist principal în cadrul DÎTS Drochia, din 2004 până în prezent

Participări în proiecte științifice naționale și internaționale-

Conferința științifică internațională „Tineretul și globalizarea. Probleme și oportunități” UST 2014

Conferința științifică internațională: „Evoluția mentalității tineretului în contextul integrării Moldovei în UE” 16-17 martie 2015, UST

Conferința științifico-practică internațională (2014; Cahul) „Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Învățământului superior”

Participări la foruri științifice (naționale și internaționale)-

Simpozion internațional, Responsabilitate publică în educație, 14-15 iunie Constanța, 2015 Tureac T., Valorificarea potențialului educativ al folclorului, Conferința științifică internațională: „Tineretul și globalizarea. Probleme și oportunități” UST 2014, p.12-17

Tureac T., „Datini și obiceiuri în contextul ritului nupțial,, (16-17 martie 2015), UST, Conferința științifică internațională: „Evoluția mentalității tineretului în contextul integrării Moldovei în UE”. Artă și Educație artistică. Revista de cultură, știință și practica educațională. Nr. 1/2015, p.25-32

Tureac T., „Cununia-model de educație permanentă,, 14-15 iunie Constanța, simpozion internațional, Responsabilitate publică în educație, p.195-196

Tureac T., „Valori educative ale nunții naționale”, Artă și Educație artistică. Revista de cultură, știință și practica educațională. Nr.2 (26)/2015, p.23-29

Lucrări științifice și științifico-metodice publicate - numărul de monografii, articole, materiale ale comunicărilor științifice, brevete de invenții, manuale, ghiduri etc.

1. Tureac T., Valorificarea potențialului educativ al folclorului, Conferința științifică internațională: „Tineretul și globalizarea. Probleme și oportunități” UST 2014 p.12-17
2. Tureac T., Educația populară-o dimensiune a educației permanente, „Tradiții, valori și perspective în științele educației”, Editura NICO 2012, Mureș, p.217-222
3. Tureac T., „Datini și obiceiuri în contextul ritului nupțial,, Artă și Educație artistică. Revista de cultură, știință și practica educațională. Nr. 1/2015, p.25-32
4. Tureac T., „Zestrea miresei-valoare educativă ,, Revista Științifică Științe ale Educației, 2013, nr.2(3), UST, p.180-185
5. Tureac T., Valori educative ale nunții naționale „Perspectivele și problemele integrării în Spațiul European al Învățământului superior”, conferința științifico-practică internațională (2014; Cahul) Artă și Educație artistică. Revista de cultură, știință și practica educațională. Nr.2 (26)/2015.p.23-29
6. Tureac T., „Cununia-model de educație permanent” (p.195-196), 14-15 iunie Constanța, simpozion internațional, Responsabilitate publică în educație.
7. Tureac T., Obiceiurile pețitului și logodnei. În Acta et commentationes Științe ale Educației. Revista științifică. Chișinău:Editura Tipografia Universității de Stat din Tiraspol 2018. p.240-252

Cunoașterea limbilor- limba de stat și limba franceză, nivel mediu

Date de contact (or.Drochia, mob.069665816, tatianatacu1@gmail.com)